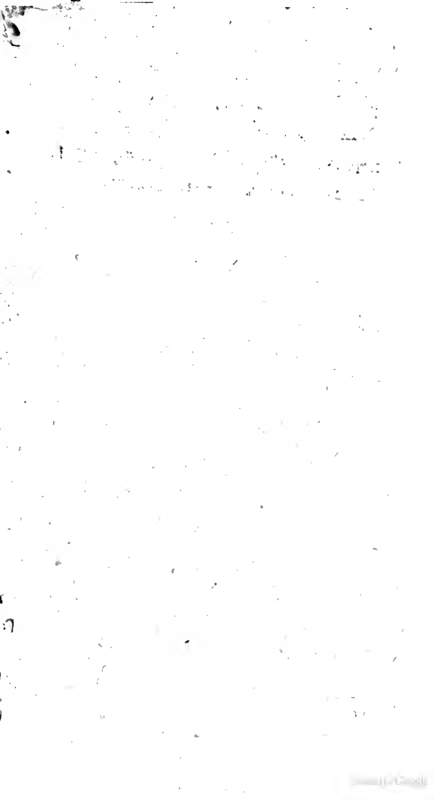

Loci in quibus Auctor diversus a magno Grotio sentit. 1. 36.1. 68.8. 95.26. 61.24. 224.10. 228. 232.10. 254.7. 255.18. 277. 264.12. 276.18. 283.3. 302.28. 306.5. 307.12. 298.7.

ACTA
APOSTOLORVM
EX SACRA PAGINA
SANCTIS PATRIBVS
GRÆCISQVE AC LATINIS
Gentium Scriptoribus illustrata:

A

JOANNE PRICÆO

Anglo-Britanno.

PARISIIS,

MDCXLVII.

ANNOTATIONES
AD CAP. I.
ACT. APOSTOL.

Com. 2. ἘΝτειλάμενος τοῖς Ἀποςόλοις διὰ πνεύματος ἁγίου, οὓς ἐξελέξατο, ἀνελήφθη.] Hæc verba vt ſubobſcurè prolata locum variis coniecturis dederunt. Beza eorum ordinem voluit talem eſſe. οὓς ἐξελέξατο διὰ πνεύματος ἁγίȣ. quod poſtea iure meritò improbauit Vir ſummè eruditus. Nuperrimus, immortaliſq; memoriæ Expoſitor ſermonẽ compendioſum putauit, vt ſenſus ſit, mandaſſe Chriſtum quę diſcipuli, poſt Spiritum ſanctum acceptum ſcilicet, per Eundem deberẽt agere. Sed nec ſenſum eum ex aliis horum Librorum locis confirmat, nec verò talis compendij vlla exempla profert. Fuit cum putarem huiuſmodi connexionem eſſe, ἐντειλάμενος τοῖς

Ἀποςόλοις οὓς ἐξελέξατο, διὰ πνεύματος ἁγίε ἀνελήφθη. Sic infra 8.39. πνεῦμα Κυρίε ἥρπασε τὸν Φίλιππον. nũc probabilior videtur mihi huiuscemodi constructio. διὰ πνεύματος ἁγίε τοῖς Ἀποςόλοις οὓς ἐξελέξατο ἐντειλάμενος, ἀνελήφθη. ad diem vsque qua postquam Apostolis a se electis mandata per Spiritum sanctum dedisset, in cœlum assumptus est. Διὰ πνεύματος ἐντέλλεσθαι, vt 2.Tim.1.14. διὰ πνεύματος φυλάττειν. infra 11.28. σημαίνειν διὰ πνεύματος. & 21.4. διὰ πνεύματος λέγειν. Πνεῦμα ἅγιον autem heic (quod & 2.Pet.1.21. Luc. 4.1. & alibi, etiam vbi de eodem Iesu occurrit) non aliud quam Luc.4.18. & citato Act. 8.39. loco Κυρίου πνεῦμα. Per hoc vero dedisse iis mandata dicitur, quia ῥήματα, id est ἐντολαὶ, à Patre accepta immediatè communicauit iis. Ioh. 15.15. & 17.8. vide & Ioh. 6.63. Nam nec Lucam hîc, nec Marcum 16.19. de præceptis tantum sub ascensum eius relictis existimamus loqui, (quod vel Matth. 28.20. ex voce ἐνετειλάμην patet) sed & cæteris quæ per totum magisterij tempus inculcauit iis.

Com. 4. ἣν ἠκούσατέ μου] id est, παρ' ἐμοῦ. Plena locutio 2.Tim. 1.13. & 2.2. occurrit. Et est elleipsis bene Græca, vt

ex Xenophonte Vir summus annotauit. adde & hunc locum Demosthenis in de Corona. Παρελθὼν εἶπον πρὸς ὑμᾶς ἃ μου ἠκούσατε. Transitus porro qualem heic habes ab obliqua ad directam orationem, est etiam Galat. 1. 23. infra 23. 22. 17. 3. 19. 21. 25. 8. & 15. & 5. 14. in Euangelio.

Com. 7. οὐχ ὑμῶν ἐστι γνῶναι χρόνους ἢ καιροὺς οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ.] quasi dicat, οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως. Luc. 17. 20. Illam καιροῖς ἰδίοις δείξει ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης. 1. Tim. 6. 15. Confer Iudith. 8. 13. Matth. 24. 36. 1. Pet. 1. 11. Sophocles.

--- Οὐκ ἔστι
Πλὴν Διὸς οὐδεὶς τῶν μελλόντων ταμίας.
Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus.

χρόνους ἢ καιροὺς est ἓν διὰ δυοῖν. sic Sophocles χρόνου καιρὸν apud Suidam.

Com. 8. ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν &c.] Vide infra ad 4. 33. dicta.

Com. 10. ἄνδρες δύο &c. ἐν ἐσθῆτι λευκῇ.] Idem loquendi genus infra 10. 30. & Iacob. 2. 2. & id Græcum satis. Lucianus Philopseude. ἱερὸν ἄνδρα, ἐξυρημένον, ἐν ὀθονίοις. sic Heliodori 1. ἐν ὅπλοις ἄνδρες. pro

quo Apuleius *in ferro esse.*

Com. 11. Ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἑστήκατε &c.] Virgilius 2. *Festinate viri.*— vbi Seruius. VIRI *increpantis est.* confer infra 2. 14. 17. 22. 19. 35. 21. 28. & 27. 10.

Ibid. ὃν τρόπον.] Sic Matth. 13. 37. & 2. Tim. 3. 8. in Græco Daniel. 1. & alibi. Gloss. Ὃν τρόπον, *Quemadmodum.* Hesychius. Ὃν τρόπον, καθάπερ, ὥσπερ, καθ' ὃν τύπον.

Com. 13. εἰς τὸ ὑπερῷον.] *Cœnaculum* benè vertunt. Gloss. Δίαιτα, τὸ ὑπερῷον. *Cœnaculum.* Suetonius in Vitell. *meritorium cœnaculum* vocat. Apuleius 9. *superius cœnaculum.* & 3. & 4. *superius cubiculum.*

Com. 14. προσκαρτεροῦντες τῇ προσευχῇ.] Sic infra 6. 4. Rom. 12. 12. & Coloss. 4. 2.

Com. 17. κατηριθμημένος ἦν σὺν ἡμῖν.] Nonnus ad cap. 13. Ioannis

--- δωδεκάριθμος Ἰούδας.

Com. 18. ἐκτήσατο χωρίον ἐκ τοῦ μισθοῦ τῆς ἀδικίας.] *Agri proditionis pretium* etiam apud Tacitum Annal. 13. occurrunt.

Ibid. καὶ πρηνὴς γενόμενος.] Virgil.

---*Pronusque magister*
Voluitur in caput.--

Cernuus corruens 4. Apuleius dixit. Seruius ad Æneid. 10. *Cernuus dicitur qui cadit in faciem, quasi in eam partem qua cernimus.*

Ibid. ἐλάκησε μέσος.] In Glossario, Λακῶ. *Crepo.* Suidas. Ἐλάκησε, ἐχίσθη. De hoc loco autem, & quomodo Matthæi 27. 5. conciliandum putamus, ad dictum Matthæi locũ fusè & luculẽter egimus.

Ibid. καὶ ἐξεχύθη ὅλα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ.] 2. Sam. 10. 10. καὶ ἐξεχύθη ἡ κοιλία αὐτοῦ. metonymice pro σπλάγχνα. Ælianus 4. 52. de animal. Ἡ δ᾽ ἤδη καὶ ἵππων πλευραῖς ἐμπεσόντες, διέσχισαν, καὶ τὰ σπλάγχνα ἐξέχεαν. Quintilianus in Declamationibus. *Stabat ante oculos laceratus, & adhuc cruentus pater, ostendebatque effusa vitalia.*

Com. 19. καὶ γνωστὸν ἐγένετο &c.] Infra 9. 42. & 19. 17.

Com. 20. τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λάβοι ἕτερος.] Apud Senecam in Apocol.

Dede neci, melior vacua sine regnet in aula.

Com. 22. ἀπὸ Ἰωάννου βαπτίσματος,] id est, ab eo tempore quo à Ioanne baptizatus est. de qua loquendi forma ad Marcum dicemus.

Com. 24. σὺ Κύριε, καρδιογνῶστα πάντων.] Apoc. 2. 23. ὁ ἐρευνῶν νεφροὺς καὶ καρδίας. In

Græco Iobi 7.20. Ὁ ἐπιστάμενος τὸν νοῦν τῶν ἀνθρώπων. Philo in περὶ φιλανθρωπ. τὸν ἀοράτου ψυχῆς ἔφορον, ὃς διάνοιαν ἀκριβῶς θεωρεῖ. Nazarius in Panegyrico. *Quamuis humana mentes profundos gerant cogitationum recessus, insinuat tamen se totam scrutatura diuinitas.* Vide 1. Cor. 4. 5. 1. Ioh. 3. 20. Rom. 8. 27. 1. Paralip. 28. 9. 1. Thess. 2. 4. infra 15. 8. & quæ ad Matth. 9. 4. dicta.

Com. 25. εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον.] In Institut. Tit. de rer. diuis. *Dum mortuum infert in locum suum.* Τόπος ἴδιος est ὃν λαμβάνειν ἔμελλε τόπος. vt Hebr. 11. 8. nimirum qui Luc. 16. 28. & Apoc. 12. 14. βασάνου τόπος. At heic est Euphemismus. Ignatius ad Magnesios. Ἕκαστος εἰς τὸν ἴδιον τόπον χωρεῖν μέλλει. * In MS. Regis mei est, τὸν τόπον τὸν δίκαιον. quæ certe lectio minimè posthabenda est. Sic apud Comicum Latinum. *I hinc quò dignus es.* Polycarpus ad Philippenses de beatis loquens. εἰς τὸν ὀφειλόμενον αὐτοῖς τόπον εἰσὶ παρὰ Κυρίῳ. id est, εἰς τὸν δίκαιον. Sic apud Philonem lib. Ὅτι τὸ θεῖον ἄτρεπτ: Ἀπάγεσθαι εἰς ἀποδεδειγμένον κακούργων τόπον.

Com. 26. καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ Ματθίαν.] Ionæ 1. 7. Καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ Ἰωνᾶν.

AD CAP. II.

Com. 1. ΗΣΑΝ ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν.] supra 1. 14. infra 5. 12.

Ibid. ἐπὶ τὸ αὐτό.] Gloss. Ἐπὶ τὸ αὐτό. *Ibidem. In id ipsum. In vnum.* Vtitur Ignatius ad Ephes. & ad Magnesios. Plutarch. λογ. παραμυθ. & Iustin. 2. Apologet. Occurrit infra etiam com. 44. 1. Cor. 7. 5. & 11. 20.

Com. 4. καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδίδου.] Ἕκαστος ὡς ὁ Κύριος ἔδωκεν, vt 1. Cor. 3. 5. Bene autem ὡς τὸ πνεῦμα ἐδίδου, Οὐ γὰρ (quod de Prophetis Petrus 2. 1. 21.) θελήματι ἀνθρώπου, ἀλλ' ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν. Confer quod & infra 10. 44. & 46.

Com. 6. ἤκουον εἷς ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν.] Seruius ad Æneid. 3. *Habet vnaquæque gens incessum ac vocem propriam.* Tertullianus contra Marcionem. *Si hominem alterius gentis probare voluisses, vtique de proprietate loquelæ probares.*

Com. 7. ἐξίσταντο δὲ πάντες, καὶ ἐθαύμαζον,] id est, vt Marc. 7. 37. ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσοντο. Est autem plus ἐξίστασθαι quam θαυμά-

Græco Iobi 7.20. Ὁ ἐπιστάμενος τὸν νοῦν τῶν ἀνθρώπων. Philo in περὶ φιλανθρωπ. τὸν ἀοράτου ψυχῆς ἔφορον, ὃς διάνοιαν ἀκριβῶς θεωρεῖ. Nazarius in Panegyrico. *Quamuis humana mentes profundos gerant cogitationum recessus, insinuat tamen se totam scrutatura diuinitas.* Vide 1. Cor. 4. 5. 1. Ioh.3.20. Rom.8.27. 1. Paralip.28.9. 1.Thess. 2. 4. infra 15.8. & quæ ad Matth. 9.4. dicta.

Com. 25. εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον.] In Institut. Tit. de rer. diuis. *Dum mortuum infert in locum suum.* Τόπος ἴδιος est ὃν λαμβάνειν ἔμελλε τόπος. vt Hebr. 11. 8. nimirum qui Luc. 16. 28. & Apoc. 12. 14. βασάνου τόπος. At heic est Euphemismus. Ignatius ad Magnesios. Ἕκαστος εἰς τὸν ἴδιον τόπον χωρεῖν μέλλει. * In MS. Regis mei est, τὸν τόπον τὸν δίκαιον. quæ certe lectio minimè posthabenda est. Sic apud Comicum Latinum. *I hinc quò dignus es.* Polycarpus ad Philippenses de beatis loquens. Εἰς τὸν ὀφειλόμενον αὐτοῖς τόπον εἰσὶ παρὰ Κυρίῳ. id est, εἰς τὸν δίκαιον. Sic apud Philonem lib. Ὅτι τὸ θεῖον ἄτρεπτον: Ἀπάγεσθαι εἰς ἀποδεδειγμένον κακούργων τόπον.

Com. 26. καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ Ματθίαν.] Ionæ 1. 7. Καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ Ἰωνᾶν.

AD CAP. II.

Com. 1. ΗΣΑΝ ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν.] supra 1. 14. infra 5. 12.

Ibid. ἐπὶ τὸ αὐτό.] Gloss. Ἐπὶ τὸ αὐτό. *Ibidem. In id ipsum. In vnum.* Vritur Ignatius ad Ephes. & ad Magnesios. Plutarch. λογ. παραμυθ. & Iustin. 2. Apologet. Occurrit infra etiam com. 44. 1. Cor. 7. 5. & 11. 20.

Com. 4. καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδίδου.] Ἕκαστος ὡς ὁ Κύριος ἔδωκεν, vt 1. Cor. 3. 5. Bene autem ὡς τὸ πνεῦμα ἐδίδου, Οὐ γὰρ (quod de Prophetis Petrus 2. 1. 21.) θελήματι ἀνθρώπου, ἀλλ' ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν. Confer quod & infra 10. 44. & 46.

Com. 6. ἤκουον εἷς ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν.] Seruius ad Æneid. 3. *Habet vnaquæque gens incessum ac vocem propriam.* Tertullianus contra Marcionem. *Si hominem alterius gentis probare voluisses, vtique de proprietate loquelæ probares.*

Com. 7. ἐξίσταντο δὲ πάντες, καὶ ἐθαύμαζον,] id est, vt Marc. 7. 37. ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσοντο. Est autem plus ἐξίστασθαι quam θαυμά-

ζειν. Theophylactus ad Act. 10. ἐ'κςασις δηλοῖ καὶ τὴν ἐπὶ θαυμασμῷ ἔκπληξιν. & apud Martialem, *Admiror, stupeo.* -- Debebat id verbi itaque posterius poni. sed crassius & popularius loquuntur Scriptores isti.

Com. 11. τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ.] Sic fine 3. Maccabaici τὰ τοῦ μεγίςου θεοῦ μεγαλεῖα. Vtitur & Tobiæ Scriptor cap. 11. Artemidorus non semel posuit pro μεγαλειότης. vt lib. 3. Præfat. τὸ τῆς τέχνης (ὀνειροκριτικῆς) μεγαλεῖον. & Procemio lib. 1. τὸ τῶν ἐν αὐτῇ θεωρημάτων μεγαλεῖον. E conuerso Lucæ 9. 43. pro μεγαλείῳ μεγαλειότητα habemus.

Com. 12. ἐξίςαντο δὲ πάντες,] id est, πλεῖςοι. Sequitur enim, ἕτεροι δὲ &c. sic Hebr. 12. 8. Philipp. 2. 21.

Com. 13. ἕτεροι δὲ χλευάζοντες ἔλεγον, ὅτι γλεύκους μεμεςωμένοι εἰσιν.] De se inter salutandum lapso Lucianus. Οἱ παρόντες οἱ μὲν ἐγέλων, οἱ δὲ ληρεῖν ὑφ' ἡλικίας, οἱ δὲ χθεσινῆς κραιπάλης ἀνάμεςον ἔτι ὤοντό με εἶναι. Apud Terentium. *Quid ais? Pery. Temulenta es.* τοὺς θεοφορήτους τοῖς ἄφρεσι μεθύειν δοκεῖν etiam Philo dixit. Vide 1. Sam. 1. 14. 15. Paulus 1. Cor. 14. 23. de hoc ipso Spiritus sancti dono agens, verbum μαίνεσθαι

posuit. Ab irrisoribus huiusmodi etiam Baptistes οἰνοπότης dictus. Γλεῦκος hîc nō est *mustum*, (quod nullum illa anni hora erat) sed, vt recte notatum aliis, *perdulce vinum*. Virgil. 5. Ecloga.

Vina nouum fundam calathis aruisia nectar.

Vbi Seruius, *Quæ vina sunt nouum nectar: id est, magna dulcedo.*

Com. 14. Πέτρος σὺν τοῖς ἕνδεκα.] Sic infra 5.29. Ὁ Πέτρος, καὶ οἱ Ἀπόστολοι. & com.37. huius capitis, τὸν Πέτρον, καὶ τοὺς λοιποὺς Ἀποστόλους. Sic in Euang. 5.9. 8.45. 9.32.& Marc.16.7. vbi Petrus seorsim à reliquis ob eminentiam nominatur. Sic Petronius. *Pindarus, nouemque Lyrici.* Aristophanes. Ὦ Ζεῦ καὶ θεοί. & Cicero Catil. 1. *Magna Diis immortalibus habenda gratia est, atque huic ipsi Ioui,* &c. Seruius ad Æneid. 11. *Est hæc consuetudo apud Poëtas, vt a plebe segregent Duces.*

Ibid. ἐνωτίσασθε τὰ ῥήματά μου.] *Accipite hæc animis, atq; hæc aduertite dicta.* Luc. 9.44. Θέσθε εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους. Vide & infra com. 22. In Plauti Asinar.

Auscultate, atque operam date, & mea dicta deuorate.

Fulgentius in Virgil. Allegoriis. *Va-*

cuas fac ſedes aurium tuarum quo mea commigrare poſſint eloquia.

Com. 15. οὐ γὸ &c. οὗτοι μεθύουσιν, ἔϛι γὸ ὥρα τρίτη τ ἡμέρας] Argumentatur vel ab hora diei non eſſe ebrios eos. Eodem in contrariam partem argumento vtitur etiam apud Plautum ille.

Diei tempus non vides? quid illum putes Natura illa atq; ingenio? iā dudū ebriu' ſt.

τρίτην ὥραν intellige à Solis ortu, qui in illis terræ regionibus diei principium dabat.

Com. 21. πᾶς ὃς ἀν̓ ἐπικαλέσηται &c.] Vide Rom. 10. 13. vbi & ἀν̓ pro ἐάν.

Com. 22. ἄνδρα ἀπὸ Θεοῦ ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς δυνάμεσι ϰ̀ τέρασι ϰ̀ σημείοις.] In Gloſſis. Ἀποδεδειγμένος. *Deſignatus*. & ita hæc Lucæ citans Budæus Notis ad Pandectas vertebat. quo ſenſu & Philo ſupra ad 1. 25. adductus. Eraſmus *exhibitum*. Beza & Vetus *approbatum*. Interpres vltimus & accuratiſſimus *conſpicuum*. Enallagen τῦ ἀπὸ pro ὑπὸ recte alij notârunt. vocem ἀποδεδειγμένον itaque puto hoc velle, Teſtimonio irrefragabili & incontradicibili honoratum: ornatum eiuſmodi teſtimonio de quo nullus dubitandi locus relictus, tam

certo vt nulla certior ſit ἀπόδειξις. Arrian. 3. 23. in Epictetum. εὐφυὴς νεανίσκος, καὶ λόγου ἀκουστικός. Πόθεν τοῦτο; Ἐμὲ θαυμάζει. Εἴρηκας τὴν ἀπόδειξιν. Idem 4. 7. τί χαίρω ἄν μοι φιλανθρώπως λαλήσῃ, καὶ ἀποδέξηταί με, καὶ ἄλλοις διηγοῦμαι πῶς μοι ἐλάλησε; μὴ γὰρ Σωκράτης ἐστι; μὴ γὰρ Διογένης; ἵν' ὁ ἔπαινος αὐτοῦ ἀπόδειξις ᾖ περὶ ἐμοῦ: Philoſtratus 1. 23. Eunucho quodam cum muliere deprehenſo. Ὁ μὲν Ἀπολλώνιος ἐς τὸν Δάμιν εἶδεν, ὡς δὴ τοῦ λόγου ἀποδεδειγμένου ὃς ἐφιλοσοφεῖτο αὐτοῖς περὶ τοῦ καὶ εὐνουχον τὸ ἐρᾶν εἶναι. Teſtimonium autẽ de quo hîc agitur, erant ſigna, virtutes, &c. quibus palam faciebat omnibus ſe a Deo miſſum. Ioh. 3. 2. Nicodemus, Οὐδεὶς &c. Vide & Ioh. 5. 36. Εἰς ὑμᾶς eſt ἐν ὑμῖν. *inter vos*. nec aliud heic dicitur quam quod infra 6. 8. de Stephano. Ἐποίει τέρατα καὶ σημεῖα ἐν τῷ λαῷ. Lucas 24. 19. de eodem Domino noſtro. Δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ ἐν λόγῳ ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ.

Com. 23. τῇ ὡρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ Θεοῦ ἔκδοτον λαβόντες &c.] de ſenſu confer infra 4. 28. Apud Euripidem Ione. – Ἔκδοτος δὲ γίνομαι. Gloſſarium. Ἔκδοτος εἰς κόλασιν. *Dediticius*. Syrus βαλόντες hîc legit, quæ ſi vera ſcriptura, exprimi-

tur hîc quod Marc. 8. 31. & Luc. 9. 22. in voce ἀποδοκιμάζεσθαι. & ſic τὸ ἔκδοτον ad Iudæorum malitiam, non Dei conſilium referendum. ſed alteram lectionem firmat locus Rom. 8. 32. ab Eraſmo citatus: Quin & eadem loquēdi forma apud Ioſephum. Λαβὼν αὐτὸν ἔκδοτον ὑπὸ τοῦ ὕπνου. Antiquit. 6. 14. vbi de Saüle & Dauide agit.

Com. 24. οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ.] Paulus ad Rom. 6. 9. θάνατος αὐτοῦ οὐκ ἔτι κυριεύει. Vide & infra 13. 34.

Com. 29. ἐξὸν εἰπεῖν μετὰ παῤῥησίας πρὸς ὑμᾶς.] Beza *licet* : ἐξὸν pro ἔξεστι. Eraſmus *quandoquidem licet.* neuter ad ſenſum Lucæ. Ἐξὸν hîc valet ἐξὸν ἔστω. Ipſiſſima eſt apud Virgilium elleipſis.

Fas mihi Graiorum ſacrata reſoluere iura. Vbi Seruius, *ſubaudi* SIT. Qui quid liberius dicturi ſunt (vt hîc Petrus) ita molliter præfari ſolent. Petronius. *Pace veſtra liceat dixiſſe,* &c. In Epiſtolis Saluiani. *Parentes venerendiſſimi , interrogari vos quaſumus liceat.* Tale & illud. *Det libertatem fandi.*--- & illud, *Sit mihi fas audita loqui.*--- & Minucij in Octauio. *Suſtinebitis me impetum orationis liberius exerentem* : Vidit hîc

ſenſum vetus, qui *liceat* vertebat.

Ibid. ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη] Cato apud Priſcianum, *Mortuus eſt, ſepultus eſt.* infra 13. 36. de hoc eodem Dauide. Ἐκοιμήθη, &c. καὶ εἶδε διαφθοράν.

Com. 30. ἐκ καρποῦ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ.] In Græco Pſal. 132. 11. eſt ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας σου. vt Luc. 1. 42. Apuleius 5. *Cum primum prægnationem tuam plenus maturauerit vterus, opimiore fructu præditam deuoraturum.* Heſychius καρπὸν (inter alia) τέκνα exponit.

Com. 36. ὃν ὑμεῖς ἐσαυρώσατε] infra 7. 52. οὗ ὑμεῖς προδόται καὶ φονεῖς γεγένησθε. & 3. 13. ὃν ὑμεῖς παρεδώκατε καὶ ἠρνήσασθε.

Com. 37. ἀκούσαντες δὲ, κατενύγησαν τῇ καρδίᾳ.]

Τὸ κέντρον ἐγκατέλιπε τοῖς ἀκροωμένοις. Ἔνυξε τὴν διάνοιαν etiam Themiſtius 14. Orat. dixit. Baſilius. Οἱ τοῦ Θεοῦ λόγοι νύττοντες καὶ πτερώσκοντες τὴν ψυχήν. Vide Hebr. 4. 12. Luc. 24. 32. Eccleſiaſtes 12. 11. Λόγοι σοφῶν ὡς τὰ βούκεντρα.

Ibid. τί ποιήσομεν;] ſupple, ἵνα σωθῶμεν. vt Luc. 18. 18. Plutarchus. Ἀρχὴ ἀπαλλαγῆς νόσου αἴσθησις εἰς χρείαν ἄγουσα τοῦ βοηθοῦντος. Idem affectus infra 10. 33. Ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ πάρεσμεν ἀκοῦσαι πάντα &c.

Com. 40. σώθητε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σκολιᾶς ταύτης.] ὧν αἱ τρίβοι σκολιαὶ, καὶ καμπύλαι αἱ τροχιαὶ αὐτῶν. Prouerb. 2. 13. vide Philip. 2. 15. Ecclesiastes 7. 29. Ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον εὐθῆ, καὶ αὐτοὶ ἐζήτησαν λογισμοὺς πολλούς. Ait, σώθητε ἀπὸ &c. In Plautina Menechmo.

Concede mea nata ab isthoc quam potest longissime.

Paulus 1. Tim. 6. 5. Ἀφίστασο ἀπὸ τῶν τοιούτων.

Com. 41. ἀσμένως ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον.] Vide infra ad 21. 17. & ad Matth. 13. 20. notata.

Com. 43. πολλά τε τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν Ἀποστόλων ἐγίνετο.] infra 19. 12. & adde quæ ad Matth. 20. 28. dicta.

Com. 44. καὶ εἶχον ἅπαντα κοινά·] Vide infra ad 4. 32. dicenda.

Com. 45. καθότι] pro καθὼς, quod infra 11, 29. simili argumento occurrit.

Com. 46. κατ᾽ οἶκον.] Multis hîc agit Recentior vt κατ᾽ οἶκον pro οἴκοι positum euincat. at cur Veterem cum Erasmo damnemus, qui pro κατὰ τοὺς οἴκους accipiunt? sic infra 15. 21. 20. 23. & Tit. 1. 5. κατὰ πόλιν. sic Luc. 2. 41. κατ᾽ ἔτος. infra 14. 23. κατ᾽ ἐκκλησίαν. Hesychius, κατ᾽ οἶκον, κατὰ τὸν οἶκον, vbi forsan κατὰ τοὺς οἴκους legendum.

Com.47. ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν.] *Grati & accepti populo*, vt bene hîc recentior Interpres. Παντὶ τῷ λαῷ τίμιοι, vt infra 5.34. de Gamaliele. Vide & ibid. com.13. Ὑπὸ πάντων δοξαζόμενοι, vt Luc.4. 15. Sic de Dauide 1. Sam. 18. 5. Ἤρεσεν ἐν ὀφθαλμοῖς παντὸς τοῦ λαοῦ. De Daniele in Historia Susannæ com.vlt. Ἐγένετο μέγας ἐναντίον τοῦ λαοῦ. Salustius. *In ore agens gentibus, populo, ciuitati.* Iamblichus 1. 6. de Pythagoræ discipulis. Παρέμενον ὁμονοοῦντες ὅλῳ τῷ τῶν ὁμιλητῶν ἀθροίσματι, δ' εὐφημούμενοι, καὶ παρὰ τῶν πέριξ πόλεων μακαριζόμενοι

Ibid. ὁ δὲ Κύριος προσετίθει τοὺς σωζομένους καθ' ἡμέραν τῇ ἐκκλησίᾳ.] Infra 11.24. & 16.5. Beza legendum proponit, καὶ προσετίθει τινὰς σωζομένους, *Ecclesiæ indies addebat aliquos qui salui fierent.* Quam male autem, euincat hic locus ex Cebetis Tabula. Οἱ μέντοι σωζόμενοι ὁπόταν βούλωνται εἰς τὴν ἀληθινὴν παιδείαν ἐλθεῖν, ὧδε (id est ad τὴν ψευδοπαιδείαν) πρῶτον παραγίγνονται.

AD CAP. III.

Com. 2. Χωλὸς ἐκ τῆς κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ.] Sic infra 14. 8. sic Ioh. 9. 1. τυφλὸν ἐκ γενετῆς. quæ addita ad exaggerandum miraculum secutæ sanationis.

Ibid. πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἱεροῦ.] ad stipem (vt statim additur) petendam. Sic Luc. 16.20. describitur Lazarus πρὸς τὸν πυλῶνα βεβλημένος. Guntherus 5.

---Sic pauper ad ostia clausa
Sæpius implorãs querulo vocat ore potẽtẽ.

Com. 3. ἠρώτα ἐλεημοσύνην λαβεῖν.] λαβεῖν abundat. Sic infra 7. 46. ᾐτήσατο σκήνωμα εὑρεῖν. Et hoc Græcæ elegantiæ est. Eunapius in Excerptis Legat. Χαρίζεται τὴν εἰρήνην, καὶ ὅμηρα ᾔτει λαβεῖν. Aristophanes ipse,

Αἰτῶν λαβεῖν τι μικρὸν ἀργυρίδιον.

imò & Latinæ. Virgilius 10. *Donat habere.* Apuleius 8. *Dum forte pas[s]erem incantantem sepiculæ consectatur arripere.* Idem 3. *Telum aliquod quærens inuenire.* Fulgentius Serm. 55. de Zacharia. *Quia loqui non poterat, pugillares vt accipiat postulat.*

Com. 4. ἀτενίσας δὲ Πέτρος πρὸς αὐτὸν &c.] Virgil. *Intentique ora tenebant.* Hesychius. Ἀτενίζειν λέγουσιν τοὺς συντείνοντας καὶ ἐπερείδοντας τὴν ὄψιν. Apuleius 1. *Eumque aliquanto intentiore acie aspiciens*, &c.

Ibid. βλέψον εἰς ἡμᾶς.] apud Euripid. in Herc. fur. Βλέψον πρὸς ἡμᾶς.-- apud Plautum Capt. --*Agedum, aspice ad me.*

Com. 5. ὁ δὲ ἐπεῖχεν αὐτοῖς, προσδοκῶν τι παρ' αὐτοῖς λαβεῖν.] ἐπέχειν heic (quod & infra 8.10. προσέχειν dicitur) est quod 30. 22. Siracides εἰς χεῖρας ἐμβλέπειν dixit Κρεῖσσόν ἐστιν (inquit Sapiens ille) τὰ τέκνα δεηθῆναί σου, ἢ σε ἐμβλέπειν εἰς χεῖρας υἱῶν σου. --Ἐς δ' σὰς χεῖρας βλέπει etiam apud Euripidem est. Hoc faciunt qui ab alio se quid accepturos sperant. Psalmista, Πάντα πρὸς σε προσδοκῶσι, δοῦναι τὴν τροφὴν, &c. Idem. Οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων εἰς σε ἐλπίζουσι. Vide & Iobi 31.16. Horatius.

De te pendentis, te respicientis amici.

Com. 6. ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι] Hoc ex præcepto Domini Matth. 10. 9. Leo Magnus. *Non habet præsidia pecuniæ, sed habet dona naturæ. Quem debilem edidit mater ex utero, sanum fecit Petrus ex verbo: & qui imaginem Cæsa-*

ris in nummo non vidit, imaginem Christi in homine reformauit.

Com. 7. πιάσας αὐτὸν τῆς δεξιᾶς χειρὸς, ἤγειρε.] Vide 2.Reg.10.15. Marc.5.41. infra 9.41. Matth.12.11. & 14.31. Theseus apud Euripidem ad Herculem humi cubantem.

Παῦσαι, (luctum scil.) δίδου δὲ χεῖρ' ὑπηρέτῃ φίλῳ.

Ibid. παραχρῆμα δὲ ἐστερεώθησαν αὐτοῦ αἱ βάσεις,] --*Mox robora neruis,*
Et vires rediere-- Lucan. 4.

Com. 8. ἐξῆλθε σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερὸν &c. ἁλλόμενος, καὶ αἰνῶν τὸν θεόν.] Scriptor Sapient.19.9. de Israëlitis. Ὡς ἀμνοὶ διεσκίρτησαν, αἰνοῦντες σε Κύριε τὸν ῥυσάμενον αὐτούς. De patre Tobiæ recens à cæcitate liberato. cap. 11. Ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν τῆς νύμφης αὐτοῦ χαίρων, καὶ εὐλογῶν τὸν θεόν. adde Iosephi locum infra ad 8. 39. adductum.

Ibid. περιπατῶν, καὶ ἁλλόμενος.] Sic infra de altero illo 14.10. Ἥλλετο καὶ περιεπάτει. Compositè incedere non sustinuerunt prægaudij excessu. Apuleius 10. *Gaudens & hilaris lætitiam suam saltando professa est.* Longus ποιμεν.2. Ἥλλετο, κοῦφα βαδίζων ὡς ἔριφος. In Pluto Aristophanis.

Ὡς ἥδομαι, καὶ τέρπομαι, καὶ βούλομαι χορεῦσαι τῆς ἡδονῆς! --- In Euangel. 6.23. ὑπὸ χαρᾶς σκιρτᾶν dicitur: eo loci enim ἑνὸς διὰ δυοῖν χέσιν intelligo. Virgil. 3. Georg. *Altius ingreditur.* --- Seruius. *Cum exultatione quadam incedit.* Idem ad 4. Æneid. *Ferebatur quasi cum quodam gestu.* Lactant. 5.15. de Christo (per quem hic sanatus est.) *Claudis, ac pedum vitio affectis non modo gradiendi, sed etiam currendi dabat facultatem.*

Ibid. ἀλλόμενος] Hinc contra apud Hesychium, Ἀγελλιπὴς, ὁ τοῖς ποσὶ μὴ ἀλλόμενος, ἤτοι χωλός.

Com. 9. Καὶ εἶδεν αὐτὸν πᾶς ὁ λαὸς &c.] simile infra 9.35. vide.

Com. 10. ἐπεγίνωσκόν τε αὐτὸν ὅτι οὗτος ἦν ὁ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην καθήμενος. &c.] Vide Ioh. 9.8. infra 4.13.

Com. 11. κρατοῦντος δὲ τοῦ ἰαθέντος χωλοῦ τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην] Non dubito ego de veritate istius lectionis. κρατεῖν heic est quod in Euang. 4.42. κατέχειν, adeo præ affectu tenere quem, vt non dimittas. Theophrastus in Character: Καὶ θαυμάσας ἱκανῶς, ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ μὴ ἀφιέναι. Sic *tenere* pro *morari*, *amplecti* apud Virgilium, Seruio annotante.

Com.12. τί ἡμῖν ἀτενίζετε ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν] apud Virgilium:

Non hæc humanis opibus, nõ arte magistra
Proueniunt, neque te Ænea mea dextera
seruat,
Maior agit Deus.--- Vide & infra 9.37. ὡς ἰδίᾳ δυνάμει &c. vt apud Polyb. Ὡς δι' αὐτὸν καὶ τὴν ἰδίαν πρόνοιαν κατωρθωκώς.

Com.14. τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον ἠρνήσασθε, καὶ ᾐτήσασθε ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι ὑμῖν] In Excerptis Dionis. Ἔσωσεν οὓς ἥκιστα ἐχρῆν, καὶ ἐκόλαζεν οὓς οὐκ ἄν τις προσεδόκησεν. In Historia Susannæ. τὸν ἀθῶον κατακρίνοντες, τὸν αἴτιον δὲ ἀπολύοντες. Ὁ ἅγιος hîc & infra 4.27. est ὃν ὁ πατὴρ ἡγίασε. Ioh. 10.36. ἠρνήσασθε, vt 2. Pet. 2.1. τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀρνούμενοι.

Com. 15. τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτείνατε.] id est, vestrûm impulsu Pilatus. sed *Vnicuique imputari scimus quod alter in eius gratiam fecerit.* Seruius ad Virgilium. Ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς hîc est qui Hebr. 2.10. τῆς σωτηρίας ἀρχηγός. & 12.2. ἀρχηγὸς τῆς πίστεως. Ibidem. 3.1. ἀρχιερεύς. & 1. Pet. 5.4. ἀρχιποιμήν. & melius Recentiori Vetus, *auctorem.* Gloss. *Auctor.* ἀρχηγὸς, αὐθέντης.

Com.16. καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ

&c.] καὶ, vt infra 7. 5. & alibi pro *& tamen*, ita enim ſequentia poſcunt. ἐπὶ vt ad Philem. com. 4. pro ἐν. πίστ τ ὀνόματος pro εἰς τὸ ὄνομα πίστ. de quo loquendi genere ad Marcum plura.

Ibid. τὴν ὁλοκληρείαν ταύτην.] Gloſſ. *Integratio* (ſic legendum enim) ὁλοκληρεία.

Com. 17. κατ' ἄγνοιαν ἐπράξατε.] Hoc ait vt ſpe veniæ eos excitet. Vide infra 13. 27. & Luc. 23. 34. Idem Gloſſarij Auctor, Κατ' ἄγνοιαν, *per ignorantiam*. ex hoc loco, & Latino Interprete, vt alibi ſæpiſſimè.

Com. 22. αὐτοῦ ἀκούσεσθε κτ πάντα ὅσα ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς.] de hac loquendi forma vide ad Matth. 23. 3. dicta.

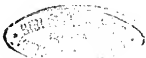
AD CAP. IV.

Com. 2. KAI καταγγέλλειν ἐν τῷ Ἰησοῦ τὴν ἀνάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν.] non *in nomine Iesu*, vt Beza voluit, sed *per Iesum*, virtute & efficacia resurrectionis eius, qui τῶν κεκοιμημένων ἀπαρχὴ. 1. Cor. 15. 20. 23. Vide & infra 17. 31. Sic infra heic com. 10. Luc. 11. 29. ἐν particula, & passim in his libris occurrit.

Com. 3. ἔθεντο εἰς τήρησιν εἰς τὴν αὔριον, ἦν γὰρ ἑσπέρα ἤδη.] Gloss. εἰς τὴν αὔριον, (sic legendum) *In crastinum*. Præfectus vigilum apud Apuleium 3. Milesi. *Priusquam iste clandestinis itineribus elaberetur, mane præstolatus, ad grauissimum iudicij vestri sacramentum curaui produci*. Ibidem 7. *Ad casas suas vinctum perducunt, quoad renascente die sequente deductus ad Magistratum, pœna redderetur*.

Com. 7. ἐν ποίᾳ δυνάμει; &c.] Vt antea ad Magistrum eorum. Vide Matth. 21. 23.

Com. 9. ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἀνθρώπου ἀσθενοῦς.] id est, ἐπὶ εὐεργεσίᾳ εἰς ἀσθενῆ ἄνθρωπον κατα-

πεθείσῃ. Plusculas huius formæ locutiones ad Marcum, præcipue ex his Scriptoribus desumptas in vnum congessimus.

Com. 11. *ὁ γενόμενος εἰς κεφαλὴν γωνίας*] Vide ad Matth. 21. 42. notata.

Com. 13. *καὶ καταλαβόμενοι ὅτι ἄνθρωποι ἀγράμματοί εἰσι καὶ ἰδιῶται, ἐθαύμαζον.*] Non sunt *ἀγράμματοι* hîc qui Græcis *ἀναλφάβητοι*. Οἱ *παιδείας* nempe *παντάπασιν ἀμαθεῖς καὶ ἀμυήτως ἔχοντες, ὡς μηδὲ τὰ πρῶτα παρὰ τοῖς γραμματισταῖς στοιχεῖα ἐκμεμαθηκότες*, vt de Vetranione Ioannes Antiochenus loquitur: sed in legibus alijsve disciplinis eruditi minus. Tertullianus in de Animæ testimonio cap. 1. *Non eam te aduoco quæ scholis formata, bibliothecis exercitata, Academiis & porticibus Atticis partam sapientiam ructas: te simplicem, & rudem, & impolitam, & idioticam compello, qualem habent qui te solam habent: ipsam illam de compito, de triuio, de textrino totam.* Et in Glossis *ἰδιώτης, ὁ μὴ νοήμων, rusticus, rudis.* Sed nec tam stricte hoc loco ea vox sumenda. Opponuntur hîc *ἰδιῶται*, vt & 1. Cor. 14. 16. peritis ac docentibus. Apud Gellium l. 2. Herodes Atticus. *Permitte*

Philosophorum amplissime, quoniam respondere nos tibi quos idiotas vocas non quimus, recitari ex libro &c. Epict. cap. 36. Φιλοσόφου τάξιν ἔχων ἢ ἰδιώτου. In Eundem 3. 7. Arrianus. Ἀξιον τοὺς ἰδιώτας ἡμᾶς παρ' ὑμῶν τῶν φιλοσόφων πυνθάνεσθαι. &c. Idem apud Plutarchum etiam in περὶ φιλαδελφ. discrimen occurrit. Sic & in Luciani Lexiphane ἰδιῶται τοῖς πεπαιδευμένοις: & apud Ciceronẽ Verr. 6. *ingeniosis & intelligentibus* oppositi. Ait Lucas ἐθαύμαζον. Gellius 5. 3. *Democritus animi aciem solertiamque non docti hominis demiratus*, &c. Guntherus 8.

Talia facundo regaliter ore sonantem
Spectabat studio miratrix Curia vultu,
Quod neq; doctrina studiis imbutus, & auo
Pene puer, canos Scripturarumq; peritos
Sensibus & blãda praecederet arte loquẽdi.

Vide Matth. 13. 53. 54. Ioh. 7. 15. Luc. 2. 47.

Ibid. ἀγράμματοι καὶ ἰδιῶται] Lucilius eadem copula apud Nonnium, *Illiteratum me atque idiotam diceres.*

Ibid. ἐπεγίνωσκόν τε αὐτοὺς ὅτι σὺν τῷ Ἰησοῦ ἦσαν.] supra 3. 10. Ἐπεγίνωσκόν τε αὐτὸν ὅτι οὗτος ἦν ὁ πρὸς τὴν &c. Ὅτι σὺν τῷ Ἰησοῦ ἦσαν. fuisse Christi discipulos, illius partes secta-

ſectatos. Vide Matth. 26. 69. infra 14. 4.

Com. 15. κελεύσαντες δὲ αὐτοὺς ἔξω τοῦ συνεδρίου ἀπελθεῖν,] Vt commodius ſententiæ rogarentur. Vide & infra 5. 34 Hoc moris apud Græcos etiam quoties de reis conſultabatur. Lucianus Veræ Hiſtor. 2. de Rhadamantho. Μεταστησάμενος ἡμᾶς, ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐσκέπτετο, καὶ τοῖς συνέδροις ἐκοινοῦτο περὶ ἡμῶν. Lucianum eundem peracta defenſione ſua, in Reuiuiſcentibus Philoſophia Iudex quæſtionis alloquens. Μετάστηθι πορρωτέρω ἔτι, & ſtatim, τί ποιῶμεν ἡμεῖς; plane vt hic com. ſequente, τί ποιήσομεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις; Gellius 7. 3. de Rhodienſium Legatis, apud Romanos læſæ Majeſtatis reis. *In Senatum intromiſſi, verbis pro ſua cauſa ſuppliciter factis, de Curia exceſſerunt: ſententiæ rogari cœpta.* Curtius lib. 4. *Alexander Legatis excedere tabernaculo iuſſis, quid placeret ad concilium refert.* Συνέδριον hic locum potius quam in loco cœtum denotat. Sic *Ciuitas, Senatus, Tribus, Concio*, &c. vtramque ſignificationem accipiunt. Videndus 18. 7. A. Gell. Apul. 10. *Interim conuiuium ſummo riſu perſonabat.* Συμβαλον (quod ſtatim hic ſequitur) bene *conferebant* ver-

tunt. Idem Apuleius. *Capita conferunt, in meamq; perniciem illicò consentiunt.*

Com.16. λέγοντες, τί ποιήσωμεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις;] Vide Ioh.11. 47.

Ibid. γνωστὸν σημεῖον,] id est, οὐκ ἐν γωνίᾳ πεπραγμένον, vt infra 26.26. vbi dicta vide.

Com.17. ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον διανεμηθῇ εἰς τὸν λαὸν &c.] Ne vlterius tanquam vlcus vel cancer depascat. Sic enim vertenda erat vox διανέμεσθαι. Paulus 2.2.17. ad Timoth. Ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει.

Com. 18. καλέσαντες αὐτούς, παρήγγειλαν αὐτοῖς &c.] infra 5. 40.

Ibid. τὸ καθόλου μὴ φθέγγεσθαι] Gloss. Καθόλου, *Haudquaquam, prorsus, omnino, penitus.*

Com. 19. Εἰ δίκαιόν ἐστιν &c. ὑμῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ θεοῦ &c.] Vide infra ad 5.29. dicta.

Ibid, κρίνατε.] Paulus 1. Cor. 11.13. ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε dixit.

Com. 20. οὐ δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς ἃ εἴδομεν καὶ ἠκούσαμεν μὴ λαλεῖν] Plato citatus Clementi Stromat. 5. Ψεῦδος συγχωρῆσαι, καὶ ἀληθὲς ἀφανίσαι οὔ μοι θέμις.

Com. 21 μηδὲν εὑρίσκοντες τὸ πῶς κολάσωνται αὐτούς] id est, nullam ansam, colorem,

prætextum inuenientes. Ita Syrus, *Non inueniebant occasionem quam imponerent capiti ipsorum.* secutus Hellenistas, qui Deuter. 22. 13. προφασιςικὺς λόγους ἐπιτιθέναι dixerunt. *Cum causa* (id est, προφάσει) *occidere* Capitolinus in Albino dixit. Sic Matth. 26.60. Ioh. 18.38. & 19.4. & infra hîc 13. 28. μηδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκειν. Luc. 23. 14. ὐδὲν αἴτιον ἑύρισκειν. infra 23.9. μηδὲν κακὸν ἑυρίσκειν. Vide & Marc. 14. 55. Nil opus ergo cum Recentiore μηδὲν aduerbialiter pro μὴ accipere. τὸ πῶς hîc valet ὅπως. Nec tantum Lucas, sed & Paulus 1. Theff. 4.1. eo modo loquitur.

Com. 22. ἐτῶν γὰρ ἦν πλειόνων τεσσαράκοντα &c.] Hoc ad miraculi augendã magnitudinem. Vide Matth. 9.20. Marc. 5. 25. Luc. 13. 11. Ioh. 5.5.

Com. 25. παιδός σου.] serui tui. Seruius ad 6. Eclog. *Ministros & familiares solemus communiter pueros vocare.*

Com. 28. ποιῆσαι ὅσα ἡ χείρ σου καὶ ἡ βουλή σου προώρισε γενέσθαι] Ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν ποιῆσαι τὴν γνώμην αὐτοῦ. Apocal. 17.17. Vide supra 2. 23.

Com. 31. Καὶ δεηθέντων αὐτῶν ἐσαλεύθη ὁ τόπος, &c.] Interueniente diuina efficacia. Et nota illud δεηθέντων, dum adhuc

orarent. Æneid. 3.

Da Pater augurium, atque animis illabere nostris.
Vix ea fatus eram, tremere omnia visa repente:
Liminaque, laurusque Dei.---

Apud Ouidium Metam.

Vix bene desierat, cum cristis aureus altis
In serpente Deus praenuncia sibila mouit.
Aduentuq; suo signumq; ferasq; foresq;
Marmoreumq; solum, fastigiaque aurea mouit.

Infra 16.25. Προσευχόμενοι ὕμνουν τὸν θεὸν, &c. ἄφνω δὲ σεισμὸς ἐγένετο μέγας.

Com. 32. τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία] Ἐν τῷ αὐτῷ νοΐ, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ κατηρτισμένοι ἦσαν, vt 1.Cor. 1.10. ὁμόφρονες, vt 1.Pet.3.8. σύμψυχοι, τὸ ἓν φρονοῦντες, vt Philip.2.2. vide & ibid. 1.27. καρδία καὶ ψυχὴ μία prouerbiale est. Andronicus, vel quisquis fuerit Nicomachiorum Interpres, τοὺς σφόδρα φίλους δηλοῦντες, μία ψυχή φασι. Plutarchus in περὶ Πολυφιλίας. Τῆς φιλικῆς συμφωνίας καὶ ἁρμονίας οὐδὲν ἀνόμοιον, οὐδὲ ἀνώμαλον μέρος, ἀλλ' ἐξ ἁπάντων ὁμοίως ἐχόντων, ὁμολογεῖν καὶ ὁμοδοξεῖν &c. ὥσπερ μιᾶς ψυχῆς ἐν πλείοσι διῃρημένης σώμασι. Cyprianus de duplici martyrio

Quos arctissima iungit amicitia, propter summum animorum consensum vnus animus esse dicuntur. Suidas. Ἕνωσις, διὰ τὸ εἰς ἓν συνωθεῖσθαι τὰ πράγματα. γίνεται δὲ κατὰ τέσσαρας τρόπους. κατ' οὐσίαν, ὡς ἐπὶ ψυχῆς καὶ σώματος: κατὰ σχέσιν, ὡς ἐπὶ τῆς γνώμης, ὡς ἐν θελήματι, &c. Cassianus I. I. *Cuncti ad significandam sodalitatis sensusque nostri parilitatem, pronunciant vnam mentem atque animam duobus inesse corporibus.* Vide & Ezech. II. 23. Ierem. 32. 39. 2. Paralip. 30. 12. Virgil. 3. Æn. *Omnibus idem animus.* -- vbi Seruius. IDEM *plus est quam si diceret* SIMILIS. Apud Philostratum 4. 12. Ἐπειδὰν ὁ λόγος ἁρμόσῃ πολεμικοὺς ἄνδρας, μία μὲν κόρυς γίγνονται, μία δὲ ἀσπίς.

Ibid. Καὶ οὐδεὶς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν ἅπαντα κοινά.] Ephraem Syrus Tract. περὶ ἀρετ: καὶ κακ. Ὁ ἔχων ἀγάπην, οὐ λέγει ἑαυτοῦ ἴδιον οὐδὲν, ἀλλὰ πάντα ὅσα ἔχει κοινὰ τοῖς πᾶσι προτίθησιν. Tertullianus in Apologetico. *Qui animo animaque miscemur, nihil de rei communione dubitamus.* Lucianus de Christianis loquens in de Peregrini morte. Καταφρονοῦσιν ἁπάντων ἐξ ἴσης, καὶ κοινὰ ἡγοῦνται. Paulinus Epist. 31. *Non enim sibi habentes habebant, sed nemo quidquam dicebat*

suum. Philo de Essæis lib. Ὅτι πᾶς ὁ σπουδ. ἐλεύθ. Οὐδενὸς οἰκία τις ἐστὶν ἰδία, ἣν οὐχὶ πάντων εἶναι συμβέβηκε. & post. Ὅσα αὖ μεθ' ἡμέραν ἐργασάμενοι λάβωσιν ἐπὶ μισθῷ, ταῦτ' οὐκ ἴδια φυλάττουσιν, ἀλλ' εἰς μέσον προτιθέντες, κοινὴν τοῖς ἐθέλουσι χρῆσθαι τὴν ἀπ' αὐτῶν παρασκευάζουσιν ὠφέλειαν. De apibus Theodoretus 5. περὶ προν. Οὐδὲν παρ' ἐκείνοις ἴδιον, ἀλλὰ κοινὸς ὁ πλοῦτος, ἀμέριστος ἡ κτῆσις. De iisdem Declam. 13. Quintilianus. *Non humano vitio in proprios quaque vsus lucrum ducit: in publicum viuitur, & communes opes conguruntur in medium.* & 4. Georg. Virgilius. ---*Mens omnibus vna est*. vbi Seruius, *Concorditer operantur, & viuunt.* Hieronymus de formicis. *Laboratur in medium, & cum nihil cuiquam proprium sit, omnia omnium sunt.*

Com. 33. καὶ μεγάλῃ δυνάμει ἀπεδίδουν &c.] Id est, vel ἐν σημείοις καὶ τέρασι. vide infra 5.12. 6.8. 8.13. 19.11. (vnde & Luc. 5.17. δύναμις Κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς. & Rom. 15. 19. ἐν σημείων καὶ τεράτων δυνάμει) vel ἐν δυνάμει intellige ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως. vt 1. Cor. 2. 4. κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἐνέργειαν τὴν ἐν αὐτοῖς ἐν δυνάμει ἐνεργουμένην. vt Coloss. 1. 29. Adimpletur hîc quod supra 1. 8. promissum. Vide &

Luc. 24. 49. Ἀποδιδόω bene versum *reddebant*, quasi depositum nempe eorum fidei ac dispensationi creditum. Æn. 2. ---*Illos patefactus ad auras Reddit equus*.-- Seruius. *Quasi debitos vel creditos*.

Ibid. χάρις τε μεγάλη ἦν ἐπὶ πάντας αὐτούς.] Non putauerim (cum bona eruditiorum venia) hîc dici quod supra 2. 47. de ijsdem, πρὸς λαὸν χάριν ἔχοντες, sed potius diuinæ gratiæ præsentiam significari: per eas nimirum res de quibus supra proximè. Sic Luc. 2. 40. de Domino nostro. χάρις Θεοῦ ἦν ἐπ᾽ αὐτὸν, id est, σὺν αὐτῷ, vel μετ᾽ αὐτοῦ. Sic infra hîc 10. 38. de eodem, ὁ Θεὸς ἦν μετ᾽ αὐτοῦ. Paulus 1. Cor. 10. 15. περισσότερον πάντων ἐκοπίασα, οὐκ ἐγὼ δὲ, ἀλλ᾽ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί. Vide ad Matth. 28. 20. notata.

Com. 35. Καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν Ἀποστόλων.] Ex more alieno arbitrio ac voluntati submittentium quid.

--*Zephyrique tepentia ponunt*
Ante meos sua flabra pedes.---

Cicero, etiam de pretio loquens, Orat. pro Flacco. *Ante pedes Prætoris in foro expensum est auri pondo centum*. Idem 3. Offic. *Pro se quisque quod cœperat affe-*

rebat : ante pedes Pythij pisces abjiciebantur.

Com. 37. ὑπάρχοντος αὐτῷ ἀγροῦ, πωλήσας ἐξήνεγκε τὸ χρῆμα] Valerius 4. 8. de Fabio Maximo. *Fundum quem unicum possidebat vendidit, eiusque pretium Hannibali pretinus numerauit.*

AD CAP. V.

Com. 2. Συνιδυίας καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ.] Gloss. Συγγιγνώσκω, σύνοιδα, conscio. Seruius ad Æn. 2. CONSCIENTIAM *in insidiis bene nominauit.*

Com. 4. οὐχὶ μένον σοὶ ἔμενε;] Hieronymus ad Lætam. *Offerre necne filiam potestatis tuæ fuit*, &c. *ut autem oblatam non negligas ad periculum tuum pertinet.*

Com. 6. οἱ νεώτεροι.]

--Famuli comitumq; animosa iuuentus.

quę nempe Petro & Apostolis, non Ananiæ apparebat. In Glossis, *Iuuenis*, νεώτερος. infra com. 10. νεανίσκοι dicuntur. De huiusmodi Virgilius.

---Vos ô quibus integer æui
Sãguis adest, solidæq; suo stãt robore vires.

id est, οἱ τῆς ἥβης ἄνδρες ἔχοντες ὅτε κράτος ἐστὶ μέγιστον: vt apud Homerum de Hectore loquentem. Diodorus νέους τὰς ἡλικίας ἀκμάζοντας, καὶ τοῖς σώμασιν ἐρρωμένους dixit. Apuleius *Iuuenes vegetis corporibus.* Nec de aliis intelligendus Suetonius de ægroto Augusto agens. *Subitò pauefactus, à quadraginta se iuuenibus*

abripi questus est. aut Herodianus, qui Παρασκευάσει ὁ Σεβῆρος νεανίας τῶν περὶ αὐτὸν σωματοφυλάκων, οἱ συλλήψονται αὐτὸν εἰσελθόντα.

Ibid. συνέστειλαν αὐτὸν] *Inuoluerunt eum.* idem quod περιστέλλειν. Euripides.

Δὸς τοὺς δὲ τύμβῳ καὶ περιστέλλων νεκρούς.

Apuleius 4. *Corpus linea veste diligenter conuolutum.*

Com. 7. ὡρῶν τριῶν διάστημα] Gloss. Διάστημα, *Spatium, interuallum, intercaptio.* lege *intercapedo.* Ibidem. Διάστημα χρόνου. *Laxamentum.*

Com. 9. ἐπὶ τῇ θύρᾳ] Locutio rem statim insecuturam notans. 2. Reg. 6. 33. Genes. 4. 7. Iacob. 5. 9.

Com. 10. ἔπεσε δὲ παραχρῆμα] Virg.
Genua labant, gelidus concrescit frigore
sanguis. Ouid.
Poplite deciduo genua intremuere, fugitq;
Et color & sanguis, vitāq; reliquit euntem.
Seneca in Controuersiis. *Obortæ sunt subito tenebræ, diriguit animus, sublapsum est intercepto Spiritu corpus.*

Ibid. παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἐξέψυξεν.] Apuleius 10. *Ante ipsos Præsidis pedes exanimis corruit.* & 2. *Quoad tandem ante vestigia mea &c. spiritum efflauerint.*

Ibid. ἔθαψαν πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς.] Tobias cap. 4. ad filium de vxore sua. ὅταν ἀποθάνῃ, θάψον αὐτὴν παρ' ἐμοί. Apuleius 8. *Vnita sepultura marito perpetuam coniugem reddidere.* Valer. 4. 6. *Quem amici, sicut erat, togatum & calceatum, corpori coniugis innxerunt.*

Com. 13. τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς, ἀλλ' ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός.] Etsi verum sit τοὺς λοιποὺς alibi ἐπὶ τὸ χεῖρον sumi, (vt plusculis ad Luc. 18. exemplis indicabimus) hîc tamen, propter oppositum illud λαὸς, δ' ἄρχοντας ista voce demonstrari putem. eos scilicet quos aut ordo aut vitæ authoritas insigniores fecerat. Sic τοὺς λοιποὺς, id est, sapientiores, τοῖς πολλοῖς, vulgo, idiotis, Simplicius in in cap. 45. Epicteti opponit. Sic ὄχλος & ἄρχοντες exaduersum positi apud Ioannem: cuius cap. 7. com. 48. & 49. huic loco sensum simillimum vide. Supra heic de his ijsdem Apostolis, ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. vbi bene ad nostrum sensum Camerarius. *mentione populi excluditur Pontificia factio.* Ἐμεγάλυνον αὐτοὺς, est, laudibus, & non vulgaribus præconiis efferebant eos. Vtitur hac voce etiam 1. 46. in Euang. Et est hoc sensu

vocabulum bene Græcum iſtud. Dio in Excerptis, de Fabio Iuniore. οἱ Ῥωμαῖοι ἐκεῖνον ἐμεγάλωνον.

Com. 14. μᾶλλον δὲ &c.] *magis ac magis indies*, vt loquuntur Latini Scriptores. vel μᾶλλον forſan (vt Philip. 1. 12. & infra 9. 22.) pro μάλα.

Com. 15. ἵνα ἐρχομένου Πέτρου κἂν ἡ σκιὰ ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν.] E diuerſo in veteri Tragœdia apud Ciceronem Atreus.

---Nolite hoſpites adire ad me:
Ilico iſthinc, ne cōtagio mea vmbra ve obſit:
Tanta vis ſceleris in corpore hæret.

Com. 16. Συνήρχετο δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν πέριξ πόλεων, &c. φέροντες ἀσθενεῖς.] Vide ad Matth. 4. 24. dicta. Heſychius, Πέριξ, κύκλῳ.

Ibid. ὀχλούμενοι ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων.] Ita & 6. 18. in Euang. Herodianus ſimili forma ὑπὸ νόσου ἐνοχλεῖσθαι dixit.

Com. 17. ἀναστὰς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς &c.] Non puto exiiſſe Pontificem, cum nulla coacti ſynedrij mentio præceſſerit. Græci hîc ἀναστὰς, κινηθεὶς ἐπὶ τοῖς γινομένοις. Et ita hanc vocem accepit Vir ſummus Caſaubonus. Habemus quidem apud Senecam *de Tribunali Conſulem ab ira deſilientem*; & Luc. 4. 29. item 23. 1. id ver-

bi sensu non in speciem absimili. Sed & ibi, supra hîc com. 6. & multis aliis horum librorum locis attentius perpendenti patebit idiotismum esse.

Ibid. ἡ οὖσα αἵρεσις τῶν Σαδδουκαίων] Vox media αἵρεσις, vt & infra 15.2. & 26.5. Seruius ad Virgil. 10. *Sectas dicimus habitus animorum, & instituta Philosophorum circa disciplinam.*

Com. 18. ἐν τηρήσει δημοσίᾳ] Δημοσίαν φυλακὴν Diodorus in Excerptis vocat. Apuleius lib. 10. *publicum carcerem.* In l. 48. de V. Sig. contracte *publicum* appellatur. Sic δημόσιον Scholiastes Thucydides δεσμωτήριον exponit. In l. 5. de custod. & exhib. reor. *publica vincula.* Et hinc in Plautina Amphitr. *publicitus excipi.*

Com. 20. τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης.] Hypallagen (quod nonnulli volunt) hîc nullam esse probant vel illa ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης, quae infra 13.26. occurrunt.

Com. 24. διηπόρουν περὶ αὐτῶν τί ἂν γένοιτο τοῦτο.] rectissime Syrus, γένοιτο pro εἴη accepit. Infra 10.17. Ἐν ἑαυτῷ διηπόρει ὁ Πέτρος τί ἂν εἴη τὸ ὅραμα. Simile supra 2.12. Ἐξίσταντο καὶ διηπόρουν &c. λέγοντες, τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι;

Com. 26. ἤγαγεν αὐτοὺς οὐ μετὰ βίας] Οὐ μετ' ὄχλου, οὐδὲ μετὰ θορύβου. infra 24. 18. contra apud Euripidem --εἷλε Κασσάνδραν βίᾳ.

Com. 28. ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ] Contemptim, vt infra 9. 21. τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦτο. & 28. 22. τῆς αἱρέσεως ταύτης. Vide & 6. 14. 24. 5. & quæ ad 16. 35. notanda. Terentius. --*Cum milite isto.* vbi Donatus, ISTO *bene additum, quasi odioso, vt alibi. Iam verò mitte Demea tuam istam iracundiam.* &c. *Hæc enim pronomina spernentis sunt, odiumque monstrantis.*

Com. 29. πειθαρχεῖν δεῖ τῷ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις] Apud Suidam ex Veteribus quis. Μὴ γὰρ ἂν ἐκπλαγείσθην ποτὲ τῶν φρενῶν ἐς τοσοῦτον ὡς ἀνθρώποις προτιμῆσαι Θεοῦ. Arrianus 1. 30. in Epictetum. --Ὅταν εἰσίῃς πρός τινα τῶν ὑπερεχόντων, μέμνησο ὅτι καὶ ἄλλος ἄνωθεν βλέπει τὰ γινόμενα, καὶ ὅτι ἐκείνῳ σε δεῖ μᾶλλον ἀρέσκειν ἢ τούτῳ. Idem ex persona Socratis suos Iudices alloquentis. Ἄν μοι λέγητε νῦν ὅτι ἀφιέμέν σε ἐπὶ τούτοις, ὅπως μηκέτι διαλέξῃ τούτοις τοῖς λόγοις οὓς μέχρι νῦν διελέγου, μηδὲ παρενοχλήσῃς ἡμῶν τοῖς νέοις, μηδὲ τοῖς γέρουσιν; (confer còm. præced. & infra 40. 41. & 42.) ἀποκρινοῦμαι ὅτι γελοῖοί ἐστε, οἵτινες

ἀξιῶτε εἰ μέν με ὁ στρατηγὸς ὁ ὑμέτερος ἔταξεν εἴς τινα τάξιν ὅτι ἔδει με τηρεῖν αὐτὴν, καὶ φυλάττειν, καὶ μυριάκις πρότερον αἱρεῖσθαι ἀποθνήσκειν ἢ ἐγκαταλείπειν αὐτήν: εἰ δ' ὁ θεὸς ἔν τινι χώρᾳ καὶ ἀναστροφῇ κατατέταχε, ταύτην δ' ἐγκαταλείπειν δεῖ ἡμᾶς; Idem apud Eundem 3. 1. Ἂν μ' ἀφῆτε ἐπὶ τούτοις ἵνα μηκέτι ταῦτα πράσσω ἃ νῦν, οὐκ ἀνέξομαι, οὐδ' ἀνήσω, ἀλλὰ καὶ νέῳ, καὶ πρεσβυτέρῳ, καὶ ἁπλῶς ἀεὶ τῷ ἐντυγχάνοντι προσελθὼν, πεύσομαι ταῦτα ἃ καὶ νῦν πυνθάνομαι. Apud Sophoclem Antigone ad Creontem qui humari Polynicen vetauerat.

Οὐδὲ σθένειν τοσοῦτον ᾤόμην τὰ σὰ
Κηρύγμαθ' ὥστ' ἄγραπτα κἀσφαλῆ θεῶν
Νόμιμα.---

Apud Philostratum 4. 12. Apollonius. Πρὸς τὰ Νέρωνος κηρύγματα &c. ἔστιν ἡμῖν τὸ τοῦ Σοφοκλέους ἰαμβεῖον.

Οὐ γάρ τί μοι Ζεὺς ἦν ὁ κηρύξας τάδε.

Æsopus apud Plutarchum Solonem in conuiuio alloquens. Τίς δ' ἂν σοι τοῦτο πεισθείη ἢ τῷ Θεῷ φράσαντι; &c. Adde Exod. 1. 17. Histor. Susan. com. 23.

Com. 30. ὃν ὑμεῖς διεχειρίσασθε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου, τοῦτον ὁ θεὸς ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα ὕψωσε] Infra 7. 35. Τοῦτον τὸν Μωϋσῆν ὃν ἠρνήσαντο &c. τοῦτον ὁ θεὸς ἄρχοντα καὶ λυτρωτὴν ἀπέστειλεν.

Com. 31. δοῦναι μετάνοιαν] supple εἰς ζωὴν. infra 11. 18.

Com. 32. καὶ ἡμεῖς ἐσμεν μάρτυρες τῶν ῥημάτων τούτων.] De veritate harum rerum. Apud Lucianum in bis Accus. Καὶ ταῦτα ὅτι ἀληθῆ μάρτυρες Ἀθηναῖοι πάντες. Infra 10.39. Καὶ ἡμεῖς ἐσμεν μάρτυρες πάντων &c. Apud Xenophontem 1. Ὑπομνημ. Κἀγὼ μαρτυρῶ τούτοις.

Com. 34. τίμιος παντὶ τῷ λαῷ] *Vnus è curia senior, præ cæteris compertæ fidei, atque authoritatis præcipua.* vt est apud Apuleium. Εὐσχήμων βουλευτὴς, vt Marcus de Iosepho Arimathæensi.

Ibid. ἐκέλευσεν ἔξω βραχύ τι τοὺς Ἀποστόλους ποιῆσαι.] De hoc more vide supra ad 4. 15. notata. Ἔξω ποιεῖν satis Græcè. Sic Philostratus ἐκποιεῖν τοῦ δικαστηρίου. Et Gellius eadem forma 2.29. *se in alium locum absportare.*

Com. 35. προσέχετε ἑαυτοῖς &c. τί μέλλετε πράσσειν] Terentius Eunuch. *Vide quid agas.* vbi Donatus. *Sic dicitur magna aggredientibus.* Infra hîc 19. 36. Δέον ἐστὶν ὑμᾶς κατεσταλμένους ὑπάρχειν, καὶ μηδὲν προπετὲς πράσσειν. Est autem heic χέσις λέξεως, pro προσέχετε ἑαυτοῖς τί μέλλετε πράσσειν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις. Loquendi non

dissimile genus supra hîc com. 26. & 3. 9. habuimus.

Com. 36. πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀνέστη Θευδᾶς &c.] *Exempla pro negotiorum qualitate sumere debemus.* Seruius ad Æn. I. Illa πρὸ τούτων τῶν ἡμερῶν verterim *non ita pridem.* Eadem locutio infra 21. 38. occurrit. Gloss. Πρὸ τούτου, *antehac.* opponitur infra 15. 7. ἀφ᾽ ἀρχαίων ἡμερῶν.

Ibid. λέγων εἶναί τινα ἑαυτόν.] Seneca in de Ira. *Nunc iste aliquem se putat.* Vide infra ad 8. 9. dicta.

Ibid. διελύθησαν.] Dispersi ac dissoluti sunt Ductore è medio sublato.

---Duce incolumi sors omnibus vna;
Amisso rupere fidem.---

Claudianus. *---Coniuratiq; recedunt,*
Procumbit pariter cum Duce tota cohors.

Ouidius.

Diffugiunt Tyrij qua quemq; agit error, vt olim
Amisso dubia Rege vagantur apes.

Salustius in Iugurthino. *Postquam in Hispania Hercules, sicut Afri putant, interiit, exercitus eius compositus ex variis gentibus, amisso Duce* &c. *breui dilabitur.* In Excerptis Diodori Siculi. τὸ σύστημα τῶν Λυσιτανῶν διελύθη, στερηθὲν τοῦ τούτου

(Viriathi) περισπάσας. Curtius lib. 5. *Barbari Ducibus destituti, quà quemque aut spes ducebat, aut fauor, dissipabantur.* Quibus adde quæ ad Matth. 26. 32. notata. In verbis Diodori nota διελύθη, quo & Lucas vsus: in verbis Curtij *dissipabantur*, quo heic Vetus vsus.

Com 37. ἀπέστησε λαὸν ἱκανὸν] Est quod in Euang. 23. 14. τὸν λαὸν ἀποστρέφειν. infra heic 19. 26. μετέστησεν dixit.

Com. 38. καὶ ἐάσατε αὐτούς.] apud Diog. Laërt. Μὴ &c. ἀποκτείνετε τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐμοὶ πεισθέντες ἄφετε.

Ibid. ὅτι ἐὰν ᾖ ἐξ ἀνθρώπων ἡ βουλὴ αὕτη, ἢ τὸ ἔργον τοῦτο, καταλυθήσεται.] Sua sponte corruet. Sic ἐφήμερον, καὶ ἐξ ἑαυτοῦ εὐδιάλυτον Philo in de Temulent. dixit. Memmius Trib. Plebis in eodem Salustij Iugurthino: *Neque vos ego hortor &c. vti contra iniurias armati eatis: nihil vi, nihil secessione opus est: necesse est suomet ipsi more præcipites eant.* Adde locum Vulcatij Gallicani iam statim adducendum.

Com. 39. εἰ δὲ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστιν, οὐ δύνασθε καταλῦσαι αὐτό] Συντέλειαν γὰρ αὐτὸς ποιήσεται. vt Nahumi 1. 9. Ioseph. Antiquit. 2. 5. Κρατήσειε δ' ἂν οὐδεὶς τῆς τοῦ Θεοῦ γνώμης, οὐδὲ μυρίας τέχνας ἐπὶ τούτῳ μηχανησάμενος. Pro-

uerb.21. 30. *Contra Deum non est sapientia, non prudentia, non consilium.* Estheris 6.12. amici ad Hamanem. Εἰ ἐκ γένους Ἰουδαίων Μαρδοχαῖος, καὶ ἦρξω ταπεινοῦσθαι ἔμπροσθεν αὐτοῦ, πεσὼν πέσῃ, καὶ οὐ μὴ δύνῃ αὐτὸν ἀμύνασθαι, ὅτι θεὸς ζῶν μετ᾽ αὐτοῦ. Marcus Antoninus ad Verum de Auidio Cassio. *Si ei diuinitus debetur imperium, non poterimus interficere, etiamsi velimus. Scis enim proaui tui dictum, Successorem suum nullus occidit: sin minus, ipse sponte, sine nostra crudelitate fatales laqueos inciderit.* Euripides simili non sensu, sed loquendi modo.

Γάμους δ᾽ ὅσοι σπεύδουσι μὴ πεπρωμένους,
Μάτην πονοῦσιν: ἡ δὲ τῷ χρεὼν πόσει
Μένουσα, κἀσπούδαστος ἦλθεν ἐς δόμους.

Ibid. Μήποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε] Sic infra 23. 9. μὴ θεομαχῶμεν. Etiam Tigillinus Apollonium apud Philostratum 4. 15. absoluens, eodem verbo vtitur. Ὥσπερ θεομαχεῖν φυλαττόμενος, χώρει ἔφη οὗ βούλει. σὺ γὰρ κρείττων ἢ ὑπ᾽ ἐμοῦ ἄρχεσθαι. Infra 11. 17. τὸν θεὸν κωλύειν dicitur. & 9. 5. (vbi vide Euripidis locum) πρὸς κέντρα λακτίζειν. Τῇ θείᾳ προνοίᾳ ἀντιτείνειν Pythagoras apud Iamblichum dixit. *In cœlum pugnis innadere* Lucilius. Apud Virgilium,

--Quæ tanta animum dementia capit?
Nō vires alias, conuersaq; Numina sentis?
Cede Deo.--- Philoſtratus 6. 10. Θεοῖς ἀντινομοθετεῖν μανία οἶμαι. Euripides.

---Τί γὰρ;
Πρὸς τοὺς θένοντας θεοὺς ἁμιλλᾶσθαι καλόν;

quibus adde quæ & infra ad 11.17. dicta. Et hæc ad ſenſum loci illuſtrandum, iam de connexione videamus. Turbelas multas creauit heic vox μήποτε, cuius nullā cum proxime antecedentibus cohærentiam Expoſitores viderunt. Non iam agimus de antiquioribus, qui hoc genus ſalebras & moramenta vt plurimum leui planta tranſilire ſolebant, & in ſtadio vel didaſcalico vel allegorico libentius exercuerunt ſe, ſed de nuperis, qui moroſius iſta & attentius penſitarunt: quaſi ad limam & lineam certam pro ſe quiſque redegerunt ea, cum torno & cothurno iterum ac ſæpius compararunt. Verſio vulgata, *Ne forte Deo repugnare inueniamini.* Eraſmus, *Nequādo Deo* &c. quod eodē cadit. Gloſſarium. Μήποτε, *Ne quando, ne forte, ne vnquam.* Camerarius paulo operoſius, *Ne ſi facere hoc conemini, inueniamini ij qui cum Deo bellum gerant.* Sed hæc appa-

rens ἀνακόλουθον non tollunt nobis. Beza interpolãdo mederi voluit: vertit enim, *Et videte ne cum Deo &c.* In quem ferme sensum nuperrimus & sagacissimus Annotator. *Ante* μήποτε (inquit) *subintelligi hîc debet, Cavendum est.* Certe Rom. 11. 21. non soni sensusque similis vox tantum, sed & simili elleipsi ponitur: cuius loci doctissimos homines demiror non authoritate vsos. Sed nec illo, nec alio, ni fallor, eiusmodi heic exemplo opus: omninò enim hoc membrum κατὰ σύνταξιν iungendum videtur non continuò præcedentibus, sed verbis καὶ ἐάσατε αὐτοὺς paulo altius occurrentibus. Iam illa vero ὅτι ἐὰν, vsque ad καταλῦσαι αὐτὸ, ὡς διὰ μέσου omnia interjecta sunt. Series & ordo naturalis ad hunc modum haberet se. Καὶ τανῦν λέγω ὑμῖν, ἀπόστητε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τούτων, καὶ ἐάσατε αὐτοὺς, μήποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε. Ὅτι ἐὰν ᾖ ἐξ ἀνθρώπων ἡ βουλὴ αὕτη, ἢ τὸ ἔργον τοῦτο, καταλυθήσεται: εἰ δὲ ἐκ Θεοῦ ἐστὶν, οὐ δύνασθε καταλῦσαι αὐτό. Ἐπείσθησαν δὲ αὐτῷ &c. Vide quam plana iam omnia, quam offendiculo expedita.

Com. 40. ἐπείσθησαν δὲ αὐτῷ]

--Ἀσφαλέως ἀγρεύων

Αἶψά τε καὶ μέγα νεῖκος ἐπισαμένως κατέπαυσε. vt est apud Hesiodum. Apuleius 10. *Ad istum modum seniore adorante placuit.* Curtius lib. 7. *Hæc elocuto vniuersa concio assensa est.*

Ille animos rexit dictis, & pectora mulsit.

Coin. 41. ἐπορεύοντο χαίροντες &c. ὅτι ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ κατηξιώθησαν ἀτιμασθῆναι.] Vide Matth. 5. 12. & ad eum locũ notata. Paulus 2. Cor. 12. 10. Ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς ὑπὲρ Χριστοῦ εὐδοκεῖν dixit. Ignatius ad Ephesios. Ἠξιώθην εἰς Θεοῦ τιμὴν φορέσαι ταυτασὶ τὰς ἁλύσεις. Arrianus 1. 29. vbi de Deo quẽ in aduersis constituente. Ὅτι σε ἐτίμησε τοιαύτην τιμὴν, καὶ ἄξιον ἡγήσατο προσαγαγεῖν εἰς μαρτυρίαν τοιαύτην. Tertullianus in Apologetico. *Neq; de Christo erubescimus, cum sub nomine eius deputari & damnari iuuet.* Ibidem ipso fine. *Sententiis vestris gratias agimus, &c. cum damnamur à vobis, à Deo absoluimur.* Ἀτιμασθῆναι bene Vetus *contumeliã pati.* Glossarium. Ἀτιμάζω. *contumelior, dehonesto.* Ammonius. Ἀτιμάζεται ὁ ὑβριζόμενος ἔν τινι πράγματι.

AD CAP. VI.

Com. 1. Παρεθεωροῦντο.] vertunt, *despiciebantur*: pressius, nec minus commode *præteruidebantur* vertas.

Com. 3. μαρτυρουμένους] id est, vt 1. Tim. 3. 7. καλὴν μαρτυρίαν ἔχοντας. *Honestæ & inculpatæ vitæ*: vt in l.3 de Testib. Iosephus 15.13. καλοκἀγαθίᾳ μαρτυρούμενος. Eunapius in vita Prisci. Ἐμαρτυρεῖτο καλὸς καὶ ἀγαθὸς εἶναι.

Ibid. ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης.] Quos huic curæ præficiamus, eam enim vim habet illud ἐπὶ. vt infra 8.17. 12.20. & alibi.

Com. 4. ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσομεν] Ministerium illud non vt humile quid aut molestum refugientes, sed vt his magis necessariis officiis attentius incumbere volentes. Origenes ad Celsum Christianis quod muneribus se publicis subtraherent objicientem. Οὐ φεύγοντές γε τὰς βίου λειτουργίας τοιαῦτα πεποιήκασιν, ἀλλὰ τηροῦντες ἑαυτοὺς θειοτέρᾳ καὶ ἀναγκαιοτέρᾳ λειτουργίᾳ. Sic Philosophum, alias αὐτουργὸν, Simplicius ait οἰκέτου δεῖσθαι, ἢ νοσοῦντα, ἢ τῆς χρείας

διεμβύης συλλήπτορος, ἢ καὶ δι' ἀχολίαν ἐνίοτε τῆ πρὸς καλλίονα. in cap. 46. Epicteti.

Com. 5. ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλήθοις] Καλῶς ἔδοξα ταῦτα λέγειν, vt apud Lucianum est. Πᾶσιν εὖ λέγειν ἔδοξεν, vt apud Heliodorum. Vide Deuter. 1. 23. & quæ supra ad 5. 40. dicta.

Com. 10. καὶ οὐκ ἴσχυον ἀντιστῆναι τῇ σοφίᾳ καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλάλει] Οὐκ ἐδύναντο ἀντειπεῖν, vt in simili re Luc 21. 15. οὐκ ἴσχυον ἀνταποκριθῆναι, vt ibid. 14. 6. Σοφίας οὐ κατισχύειν κακίαν dixit olim 7. 30. Sap. Scriptor. Æmilius Probus in vita Alcibiadis. *Tanta erat commendatio oris vt nemo ei dicendo posset resistere.* & apud Eunapium post facundam Proæresij defensionem οἱ ἀντίτεχνοι ἔκειντο. Ὧ ἐλάλει est, cuius vi & instinctu loquebatur. Vide Matth. 10. 20. & quæ ibi annotata. In verbis Probi Æmilij nota vocem *resistere.* tum Veterem an recte Recentior notauerit iudicium ferto.

Com. 11. ὑπέβαλον ἄνδρας] *subornârunt.* Glossæ. Ὑπόβλητος μάρτυς, *subornatus testis.* Interpres Vetus, *submiserunt*: recentior *subjecerunt.* at vero *mittendi* verbum, præfixa præpositione *in*, frequentius his & similibus argumentis ponitur.

tur. Gell. 4.18. *Petilius quidam Trib. Plebis à Marco vt aiunt Catone inimico Scipionis in eum comparatus atque immissus.* Saluſt. Catil. *Alij Tarquinium à Cicerone immissum aiebant.* Plin. lib. 6. Epiſt. 13. *Inde inuidia, & ab dissimillimis dissimilis delator immissus.* Capitolinus de Maximino. *Quod delatores euocaret, accusatores immitteret.* Spartianus de Hadriano. *Circumiens Prouincias, Procuratores & Præsides pro factis supplicio affecit, ita senere, vt accusatores per se crederetur immittere.*

Com. 12. συνεκίνησαν τὸν λαόν.] Quod infra 17.5. ὀχλοποιεῖν. 21.17. συγχέειν τὸν ὄχλον. 13. 15. παροτρύνειν. Marc. 15.11. ἀνασείειν.

Ibid. συνήρπαζον αὐτόν.] Eſt quod infra 8.3. & 17.6. σύρειν. Iacob. 2.6. ἕλκειν.

Com. 13. κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου τούτου, καὶ τοῦ νόμου.] Vox τόπος hîc poteſt *templum*, poteſt & *ciuitatem* denotare. Vt *vrbem* intelligamus ſuadet appoſitum epitheton. Vide & Matth. 4.5. 24.15. 27.53. & ſæpius in Vet. Inſtrumento. Sic infra etiam 7.7. 12.17. & Ioh. 11.48. ea vox ponitur. Ita & Latini.

--Non illa loco, neque origine gentis
Clara, sed arte fuit.-- Et

---*Sic toties versa est fortuna locorum.* Vt *templum* designari putemus suadet infra 25. 8. locus, vbi simili argumento ἱερὸν & νόμος iunguntur: suadet & vox καταλύσει sequ. commatis. Vide Matth. 26. 51.

Com. 14. ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος οὗτος.] οὗτος despicienter, vt infra 25. 19. περὶ Ἰησοῦ τινος.

Ibid. καταλύσει τὸν τόπον τοῦτον.] *destruct.* In Glossario, *Destrictum*, καταλελυμένον. lege *destructum.* Sic statim ibidem. *Destruit*, καταλύει.

Ibid. καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθη &c.] Apud Virgilium,

Bellū ingēs geret Italia, populosq; feroces
Contundet, moresq; viris & mœnia ponet.

Tacitus. *Rex Antiochus demere superstitionem, & mores Græcorum dare annixus.* Vide Daniel. 7. 25.

Com. 15. εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς πρόσωπον ἀγγέλου] Locutio reuerentiam notans non sine tremore incussam. Genes. 33. 10. & in Estheris Historia. Hîc puto denotari fulgorem hominis paulo post cælesti gloria illustrandi. Prudentius de Laurentio iam martyrium passuro.

a. p.

Illi os decore splenduit,

Fulgorque circumfusus est.

Nec abhorrent quę de Iulio Proculo habet Vitarum illustrium Scriptor. *Affirmauit Romulum à se in colle Quirinali visum augustiore forma cum ad Deos abiret.*

AD CAP. VII.

Com. 1. ΕΙΠΕ δὲ ὁ ἀρχιερεύς, εἰ ἄρα ταῦτα οὕτως ἔχει;] Cicero Academ. 1. *Sunt inquam ista Varro? Estne hoc quod dico?*

Com 3. ἔξελθε ἐκ γῆς σου, &c. καὶ δεῦρο εἰς γῆν ἣν ἄν σοι δείξω] In fragmentis Petronij.

Linque tuas sedes, alienaq; littora quære,
O iuuenis, maior rerum tibi nascitur ordo.

Com. 5. οὐδὲ βῆμα ποδός.] Locutio prouerbialis, qua nec tantulum, vel potius nihil significari solet. Genes. 8.9. Deuter. 2.5. Agapetus cap. 16. Καὶ οἱ μὲν (πλούσιοι) κατέχουσι τοῦ κόσμου τὰ πέρατα, οἱ δὲ (πένητες.) οὐκ ἔχουσι ποῦ στῆσαι τὰ πέλματα. Cicero in Philippicis. *Vestigium vbi imprimam non habeo.* Ibidem. *Quid erat in terris vbi in tuo pedem poneres?*

Com. 9. ζηλώσαντες &c.] Inuidia efferati. Vide ad Matth. 27.18. notata.

Ibid. καὶ ἦν ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐξείλετο αὐτὸν ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ.] His plane similia habet Paulus 2.4.17. ad Timotheū. καὶ hîc, vt sæpe, valet *&* *tamen.*

Com. 19. κατασοφισάμενος τὸ γένος ἡμῶν.] Obliquis artibus & consiliis exstinctionem generis moliebatur nostri, φορτία δυσβάστακτα imponendo nobis, imo grauiora quam quæ ferre poteseramus, vt sic sine vi aperta ad perniciem redigeremur. Ita στρατηγικῶς illud κατασοφίζεσθαι exposuerim. Suidas, κατασοφισόμεθα, τεχνασόμεθα, μηχανῇ τινι κακώσομεν. Ezechiel Tragicus apud Clement. Alexandr.

Δόλον καθ' ἡμῶν πολὺν ἐμηχανήσατο

Βασιλεὺς Φαραώ.--- Philo in hac eadem historia, de eodem. τὴν ἰσχὺν αὐτῶν ἀφαιρεῖν ἐπινοίαις ἀποῤῥήτοις ἐμηχανᾶτο. Terent. Heautont.

Huiusmodi mihi res sempercomminiscere
Vbi me excarnifices.--- Apuleius lib. 7. *Nec quidquam videbatur aliud excogitare puer ille nequissimus quam vt me quoquomodo perditum iret.* Sic Venus Psychen (puellam simplicem) apud Eundem κατασοφίζεται, dum hoc, tum illud, rursus aliud præcipit ei, quæ pleraque adeo immania iussa erant vt mortem minitarentur.

Ibid. ἐκάκωσε τοὺς πατέρας ἡμῶν.] Beza, *male accepit patres nostros.* at cur Vetus (qui *afflixit*) respuendus? Hieronymus

ad Amandum. κακία *apud Græcos duo significat, & malitiam, & afflictionem.* Onomast. Vet. *Affligo*, ταλαιπορέω, κακόω.

Ibid. τοῦ ποιεῖν ἔκθετα τὰ βρέφη αὐτῶν εἰς τὸ μὴ ζωογονεῖσθαι } Glossarium, Ἐκτιθέμενον βρέφος, *Expositum.* Suidas. Ἐκτιθέναι τὰ βρέφη, ἀντὶ τοῦ, εἰς βορὰν θηρίοις, ἢ καὶ ἄλλως εἰς διαφθορὰν παρατιθέναι ἐπ' ἐρημίαις. Vide & Heliodori locum paulo infra adductum. Ἐκάκωσε τ. π. η. τ. π. ε. locutio est Hellenistica. 1.Reg. 17. 20. Σὺ ἐκάκωσας τοῦ θανατῶσαι τὸν υἱὸν αὐτῆς. pro ὥστε θανατῶσαι. Vide Rom. 7. 3. 1. Cor. 10. 13. Hebr. 11 5. εἰς τὸ μὴ heic, vt & 2. Thess. 2. 2.

Com. 20. καὶ ἦν ἀστεῖος τῷ Θεῷ] Est quidem Græcis ἀστεῖος, πιθανὸς καὶ χαρίεις, ἢ καθόλου ἐν πολιτικῇ ὁμιλίᾳ ἐπιδέξιος. ita Ammonius. Hinc ἀστείους & χαρίεντας Plutarchus iunxit. Eiusmodi *vrbanas animas* Apuleius dixit, ni fallor Græcum ἀστεῖον exprimere volens. Vnde putet quis non de specie Stephanum, sed de moribus loqui. Sed rectius me Iudice referas ad formæ elegantiam eius. Glossarium, *Elegans*, ἀστεῖος, &c. Suidas. Οὐδεὶς ἦν φιλότιμος οὕτως ὡς Μωϋσῆν θεασάμενος μὴ ἐκπλαγῆν τῆς εὐμορφίας. Quæ tamen

propriè huc non ſpectant, vt de Moſe adulto dicta: cum hîc, ob ſequentia ea, ἀνετράφη, & ἐπαιδεύθη, intelligenda ſit venuſtas oris quæ vel in recens nato eminebat. Philo in Eiuſdem vita de eodem. Γεννηθεὶς δ᾽εὐθὺς, ὄψιν ἐνέφηνεν ἢ κατ᾽ ἰδιώτην ἀστειοτέραν. Idem, ſed figurato in de ling. confuſ. Ἀστεῖος ἀπὸ γενέσεως ἀρχῆς φυτευθεὶς προσαγορευθεὶς τρόπος, ὄνομα Μωϋσῆς &c. Quid τῷ Θεῷ hîc velit iam dudum docuerunt eruditi, inter quos hoc loco quidem non numero Camerarium.

Ibid. ὃς ἀνετράφη.] Pronomen hoc habet vim copulæ, vt ſupra 5.36. infra 13.31. Luc. 8.13. 1. Cor. 2.16. & alibi.

Com. 21. ἀνείλετο αὐτὸν ἡ θυγάτηρ Φαραώ] Heliodorus (qui & vocem ἀναιρεῖσθαι poſuit) ταύτην ἣν ὁρᾷς ἡ μὴ τεκοῦσα ἐν σπαργάνοις ἐξέθετο, τύχης ἀμφιβολίᾳ τὰ κατ᾽ αὐτὴν ἐπιτρέψασα, ἐγὼ δὲ προστυχὼν ἀνειλόμην.

Ibid. καὶ ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱὸν] Apud Plautum ille,

---Educaui magna induſtria,
Quaſi eſſet ex me nata, non multò ſecus.

Simplicius cap. 46. de Epicteto. Γυναῖκα προστελάζετο παιδίον βρέφον, ὅπερ ἐκτίθεσθαι μέλλον ἀπό τινος &c. αὐτὸς λαβὼν ἀνεθρέψατο.

Com. 22. καὶ ἐπαιδεύθη Μωσῆς ἐν πάσῃ

σοφίᾳ Αἰγυπτίων] *Quod genus hominum constat & in reperiendis artibus solertes extitisse, & in cognitione rerum indaganda sagaces.* Sunt verba 11. vlt. A. Gellij. Lucianus Philopseude. Θαυμάσιος τὴν σοφίαν, καὶ τὴν παιδείαν πᾶσαν τὴν Αἰγυπτίων εἰδώς. Apuleius 11. *Priscáque doctrina pollentes Ægyptij.* Idem 1. Florid. *Ægyptios eruditos, & Iudaeos superstitiosos.* De Mose nostro Philo in Eiusdem vita. Ἀριθμοὺς καὶ Γεωμετρείαν, τήν τε ῥυθμικὴν, καὶ ἁρμονικὴν, καὶ μετρικὴν θεωρίαν, καὶ Μουσικὴν τὴν σύμπασαν, διά τε χρήσεως ὀργάνων, καὶ λόγων τῶν ἐν ταῖς τέχναις καὶ διεξόδοις τοπικωτέραις Αἰγύπτιοι οἱ λόγιοι παρέδωσαν, καὶ προσέτι καὶ τὴν διὰ συμβόλων φιλοσοφίαν, ἣν ἐν τοῖς λεγομένοις ἱεροῖς γράμμασιν ἐπιδείκνυνται. &c. Nec his tantũ, sed & aliarum gentiũ scientiis locupletatus. τὴν δὲ ἄλλην ἐγκύκλιον παιδείαν Ἕλληνες ἐδίδασκον, οἱ δ' ἐκ τῶν πλησιοχώρων τά τε Ἀσύρια γράμματα, καὶ τὴν τῶν οὐρανίων ἐπιστήμην. Philo ibidem.

Ibid. ἦν δὲ δυνατὸς ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις,] id est, ἀνὴρ τὰ πάντα μέγιστος καὶ τελειότατος. vt Philo iam dicto loco. Luc. 24.19. Ἀνὴρ προφήτης, δυνατὸς ἐν λόγῳ καὶ ἐν ἔργῳ. Apuleius de Pythagora. *Vir ingenio ingenti, & profecto supra captum hominis animi.*

augustior. Diodorus Siculus de Alcibiade. Ἦν γὰρ καὶ λόγῳ δυνατώτατος.

Com. 23. ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ.] Sic 15. 36. ἐπισκεψώμεθα τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν. Glossarium, Ἐπισκέπτομαι, *reuiso*.

Com. 24. καὶ ἰδών τινα ἀδικούμενον, ἠμύνατο.] Artemidorus 2. 42. de Hercule, Τοῖς ἀδικουμένοις ἐπήμυνε.

Ibid. πατάξας τὸν Αἰγύπτιον.] Satis erudite vertitur *percusso*. Sic Latinis (sed sensu sequiore) *Percussores*, σφάκται, vt in Glossario.

Com. 22. τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ] Onom. vet. *Crastinus*. ὁ ἐπιών. In Glossis. Ἐπιών, ὁ μέλλων χρόνος, *Posterus*.

Com. 27. τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμᾶς;] Sic Genes. 19. ad Lothum Sodomitæ. εἰσῆλθες παροικεῖν, μὴ καὶ κρίσιν κρίνειν; Vide & Luc. 12. 14.

Com. 28. μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις ὃν τρόπον ἀνεῖλες χθὲς τὸν Αἰγύπτιον;] Apud Ciceronem 2. de Orat. *Mihi valedicturus es vt cæteris fecisti?*

Com. 29. ἔφυγε δὲ Μωσῆς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ.] id est, (vt supra 5. 5. & 24.) ἀκούων τοὺς λόγους τούτους. vel, (vt Ioh. 19. 8.) ὅτε ἤκουσεν τῶν λόγων τούτων. quod Marc. 10. 22. ἐπὶ τῷ λόγῳ.

Com. 31. ἐθαύμασε τὸ ὅραμα] infra 10. 17. διηπόρει τί ἂν εἴη τὸ ὅραμα.

Com. 32. ἔντρομος γενόμενος] Sic infra 16. 29. pro quo 24. 25. ἔμφοβος. Scriptor ad Hebręos 12. 21. in hac eadem re vtrumque iunxit.

Com. 38. λόγια ζῶντα.] ζωῆς ῥήματα Ioh. 6. 68. Et ſic hoc loco Latinus, qui, *verba vitæ.* Seruius ad Æneid. 4. de Agathyrſis, *Colentes Apollinem Hyperboreum, cuius* λόγια, *id eſt, reſponſa, feruntur.* Onom. Vet. *Eloquium.* Λόγιον. Gloſſ. Λόγιον, ὁ χρησμὸς, *oraculum.*

Com. 42. ἔστρεψεν δὲ ὁ θεὸς, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς, &c.] Similia Rom. 1. 23. & 24. vide, vbi & com. 28. παρέδωκεν habes.

Com. 48. ἀλλ' οὐχ ὁ ὕψιστος ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ.] Dicemus infra ad 17. 24.

Com. 49. Ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου] Pſalm. 10. κύριος ἐν οὐρανῷ, ὁ θρόνος αὐτοῦ. Orpheus.

Αὐτὸς δ' αὖ μέγαν αὖθις ἐπ' οὐρανὸν ἐστήρικται,
Χρυσέῳ ἐνὶ θρόνῳ, γαίη δ' ὑπὸ ποσσὶ βέβηκε.

Com. 50. οὐχὶ ἡ χείρ μου ἐποίησε ταῦτα πάντα;] Vide Ierem. 23. 24. & quæ infra ad 17. 27. dicta.

Com. 51. σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι

τῇ καρδίᾳ, καὶ τοῖς ὠσὶ, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ πνεύματι ἁγίῳ ἀντιπίπτετε.] Sic Paulus σκληρότητα καὶ ἀμετανόητον καρδίαν Rom. 2. 5. iunxit. Τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὠσὶν ἀπερίτμητοι sunt de cuiusmodi ad Matth. 13. 15. diximus. Ἀντιπίπτετε Vetus *resistitis*, Recentior *obnitimini* vertebat. male neuter. Plutarchus in περὶ πολυφιλ. Οἱ τῶν πράξεων καιροὶ καθάπερ τὰ πνεύματα τοῖς μὲν φέρουσι (legerim συμφέρουσι) τοῖς δὲ ἀντιπίπτουσι. Est autem hîc τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἀντιπίπτειν, quod 1. Pet. 2. 8. τῷ λόγῳ προσκόπτειν. Luc. 7. 30. τὴν τοῦ Θεοῦ εἰς ἑαυτὸν βουλὴν ἀθετεῖν. Rom. 1. 28. Θεὸν οὐ δοκιμάζειν ἐν ἑαυτοῖς ἔχειν. Ioh. 12. 48. ἀθετεῖν αὐτὸν, καὶ τὰ αὐτοῦ ῥήματα μὴ λαμβάνειν. infra 13. 46. Θεοῦ λόγον ἀπωθεῖσθαι, καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἑαυτοὺς οὐκ ἀξίους κρίνεσθαι. Pythagoras apud Iamblichum τῇ θείᾳ προνοίᾳ ἀντιτείνειν dixit. Hesychius. Ἀντιπίπτειν, ἐναντιοῦσθαι.

Ibid. ὡς οἱ πατέρες καὶ ὑμεῖς.] Est prouerbiale. Ezech. 16. 44. Καθὼς ἡ μήτηρ καὶ ἡ θυγάτηρ.

Com. 52. καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγγείλαντας περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ δικαίου, οὗ νῦν ὑμεῖς προδόται καὶ φονεῖς γεγένησθε.] Illi seruos, vos filium vineæ interfecistis. Ignatius ad Trallianos. τῶν θεομάχων, τῶν

χειροκτόνων, μικρὸν γὰρ εἰπεῖν, προφητοκτόνων.

Com. 53. καὶ οὐκ ἐφυλάξατε.] καὶ hîc est *& tamen.*

Com. 54. Ἀκούοντες δὲ ταῦτα, διεπρίοντο,] *Insignis indignatio totos audientium pertentauit animos.* vt alicubi Apuleius locutus. Confer infra 22. 22.

Ibid. διεπρίοντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν, καὶ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας.] Immaniter excandescentium gestus. Lucianus Dial. Meretr. τί με ἀποβλέπεις, καὶ πρίῃ τοὺς ὀδόντας; Idem in de vita sua. τὸ χεῖρε συνεκροτεῖ, καὶ τοὺς ὀδόντας συνέπρισεν. Seneca 3. 4. de Ira. *Adijce dentium inter se arietatorum, & aliquem esse cupientium sonum.* Basilius Homil. 21. in diuers. Script. loca. ἐὰν ἴδῃς τὸν θυμούμενον τοὺς ὀδόντας προσθήγοντα, ἐνθυμήθητι ὅτι συὶ ἔοικεν ὁ τοιοῦτος, τὸν ἔνδοθεν θυμὸν διὰ τῆς τῶν ὀδόντων παραθήξεως ἀποφαίνων. Apud Nonnium Accius.

—Cui si potestas detur, tua
Cupienter malis membra discerpat suis.

Seneca 1. 25. de Clement. *O quam cuperes tibi potius vngues esse, tibi rictum illum edendorum hominum capacem!*

Com. 56. ἰδοὺ, θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεῳγμένους.] Apud Virgilium.

—Video medium discedere cælum.

Apoc. 4.1. Ἰδοὺ, θύρα ἀνεῳγμένη ἐν τῷ οὐρανῷ. infra 10. 11. Θεωρεῖ τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον.

Ibid. καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἑστῶτα τοῦ Θεοῦ.] *Stantem* inquiunt Viri magni, quasi in suorum opem paratum. & alij, *stantem* emphatice, id est, paratum ad me in confessione veritatis confirmãdum. Quod an hîc Stephanus voluerit, ex iis quæ ad Matth. p. 37. & 38. annotauimus, qui volet, inquirat.

Com. 57. συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν.] Vehementer auersantium mos. Siracid. 27. 15. Apuleius 9. *Exhorruit Myrmex inauditum facinus, & occlusis auribus aufugit protinus.* Sic apud Philonem in de Temul. οἴχεται, ἑκατέρα τῶν χειρῶν τὰ ὦτα προσαποφραξάμενοι. vbi rectius προσαποκλειομένοις legas. Theodoret. 9. Therapeut. γελᾶτε καὶ κωμῳδεῖτε, καὶ τὰς ἀκοὰς βύετε.

Ibid. ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐτὸν] Longus in Poimenicis. Ὑπ' ὀργῆς ὁρμήσαντες ἦγον τὸν Δάφνιν πάλιν, καὶ συνδεῖν ἤθελον. Infra 18. 12. ὁμοθυμαδὸν κατεπέστησαν.

Com. 60. μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην] Μὴ αὐτοῖς λογισθείη. vt 2. Tim. 4. 16. Arnobius 1. *Da veniam Rex summe tuos persequentibus famulos, & (quod tua*

benignitatis est proprium) fugientibus ignosce tui nominis cultum. Philostratus de Palamede, hoc eodem mortis genere, vt fabulantur, sublato. Σοφὸς ὢν, συνεγίνωσκέ τι αὐτοῖς τῆς ἀπάτης. id est, *erroris*, ἀγνοίας. vt supra 3.17. κατὰ μείωσιν Petrus loquutus. Plutarchus de Phocione iam statim morituro. Τῆς κύλικος αὐτῷ προσφερομένης, ἐρωτηθεὶς εἴ τι λέγει πρὸς τὸν υἱόν: Ἐγώ σοι (εἶπεν) ἐντέλλομαι καὶ παρακαλῶ μηδὲν Ἀθηναίοις μνησικακεῖν.

Ibid. καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἐκοιμήθη.]

Ὣς ἄρα μιν εἰπόντα τέλος θανάτοιο κάλυψε.

κοιμᾶσθαι, vt passim in his libris, pro *mori*. Prudentius de sepulchris,

-- Res creditur illis
Non mortua, sed data somno.

Com. 26. ἀδελφοί ἐστε ὑμεῖς, ἵνα τί ἀδικεῖτε ἀλλήλους;] Fabianus Papyrius in Senecæ Controuersiis. *Quæ tanta vos fert ira cum vna stirps idemque sanguis sitis?* vbi melius *effert ira* legas. Lucilius

Vsq; adeo studio atq; odio illius efferor ira.

AD CAP. VIII.

Com. 1. HN συνδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ.] Atque ita eiusdem culpæ cum cæteris affinis. --- *Facinus quos inquinat æquat.* Tertullianus in de Idolol. *In nullo necessarius esse debeo alij cum fecit quod mihi non licet.* Lactantius. *Non potest esse immunis à sanguine qui voluit effundi: aut videri non interfecisse qui interfectori fauit.* Cyprianus. *Non est immunis à scelere qui vt fieret imperauit: nec alienus est à crimine, cuius consensu, licet non à se admissum crimen, publice legitur.* Συνδοκεῖν (quæ vox etiam infra 22.20. in hac ipsa narratione occurrit) est quod 26.10. ψῆφον καταφέρειν. Luc. 23. 51. τῇ πράξει συγκατατίθεσθαι. Lucianus in Dial. mort. συνελάμβανεν ἐπὶ θανάτῳ dixit. Glossarium, *Consentit.* συνδοκεῖ.

Com. 2. Συνεκόμισαν δὲ τὸν Στέφανον ἄνδρες εὐλαβεῖς] δ' εὐσεβεῖς, καὶ τὸν Θεὸν φοβούμενοι, vt infra 10.2. de Cornelio dictum. vel τὴν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν προσδεχόμενοι, vt Marcus in re non absimili 15.43. Et forsan sectato-

tores eius. Vide ad Matth. 27.58. dicta. Συνεκόμισαν qui *extulerunt* vertebant, exponebantque *humeris exportauerunt*, videntur dupliciter falsi. nam nec Lucas ἐκκομίζειν dixit, nec heic συγκομίζειν aliud quam *curare* est: vt recte & erudite accepit Vetus Interpres. Terent. *Curabat vna funus*. Lactant. 1.11. *In Creta vitam commutauit, &c. eumque Curetes filij curauerunt*. Hesychius. κόμιζε, ἐπιμελείας ἄξιον.

Com. 3. ἐλυμαίνετο τὴν ἐκκλησίαν] *denastabat*, vt bene Latinus. Gloss. Λυμαίνομαι, *denasto*. Vide Galat. 1. 13. & 23. Cato apud A. Gellium. *Succidias humanas facis, decem funera facis, decem capita libera interficis. Lanienam ciuium exercere* 3. Apuleius dixit.

Ibid. κατὰ τοὺς οἴκους εἰσπορευόμενος] Vetus *per domos intrans*, Recentior, *domatim iens*. sed melius Vir summus, *irrumpens in ædes*. nimirum vt solent ij qui iussa Magistratuum exequuntur. οἱ μετ' ἐξουσίας καὶ ἐπιτροπῆς πορευόμενοι, vt infra 26.12. hic idem de seipso loquitur. Apuleius 3. *Nec mora, cum magna irruptione patefactis ædibus, magistratibus, eorumque ministris &c. cuncta completa*.

Ibid. σύρων τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας] In Excerptis Ioannis Antiocheni, ποικίλαις τιμωρίαις αἰκίζων ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας. Notetur autem in hac re verbi σύρειν concinnitas. Arrianus 1. 29. in Epictetum. Σύρη εἰς τὸ δεσμωτήριον. Vide & infra 17.6. Seneca cap. 14. de Tranquill. *Centurio periturorum agmen trahens.* Apuleius vbi supra. *Statimque lictores duo de iussu Magistratuum immissa manu trahere me non sane renitentem.* Ammianus lib. 29. *Ex praeiudiciis variis (quae diebus ac noctibus exercebantur) plures à disiunctissimis regionibus trahebantur.*

Ibid. παρεδίδου εἰς φυλακήν.] Infra 26. 10. in hoc eodem argumento, φυλακαῖς κατέκλεισα.

Com. 5. εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας,] id est, *in vrbem Samariam.* Virgil. 1. *Venturum excidio Libyae.*-- Seruius. *Carthaginis, & prouinciam pro ciuitate posuit.* Idem ad initium libri. *Plerumque Poëtae pro ciuitate vel regionem vel Prouinciam ponunt.*

Com. 6. προσεῖχόν τε οἱ ὄχλοι τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ὁμοθυμαδὸν, ἐν τῷ ἀκούειν αὐτοὺς καὶ βλέπειν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει.] Credebant, ob miracula quae ab eo edi

cum effectu (sequendi nempe & obediendi) intellige. Ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου; vt infra 26. 22. Hebr. 8. 11. Apoc. 11. 18. 13. 16. 19. 5. & 18. 20. 12. Plautus. *Interminatus est à minimo ad maximum.* Latini *ad vnum omnes* dicunt.

Ibid. λέγοντες, οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἡ μεγάλη.] Non summum Numen se iactabat Simon, ἀλλὰ μέγαν τινά, supra com. 9. nec verò se Θεοῦ δύναμιν, sed eum stolida multitudo prædicabat: quod vel ex voce λέγοντες manifestum: quin eam tamen se credi voluerit dubitandum non est. Οὗτός ἐστι δύναμις τοῦ Θεοῦ valet, ἐν τούτῳ ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις ἐνεργεῖται. nam heic μετάληψις est. vide supra ad 4. 33. notata. Sic de Christo Iustinus Martyr, λόγος αὐτοῦ (Θεοῦ) ὑπάρχων, καὶ πρωτότοκος, καὶ δύναμις. De eodem ad Luc. 1. Theophylactus. Δύναμίς ἐστι καὶ βασιλεία τοῦ πατρός. Vide & 1. Cor. 1. 24. Lactantius 4. 15. sine sermonis figura. *Maximas virtutes capit operari, non præstigiis magicis, &c. sed vi ac potestate cælesti.* Idem Iustinus. Οὐ γὰρ σοφιστὴς ὑπῆρχεν, ἀλλὰ δύναμις Θεοῦ ὁ λόγος αὐτοῦ ἦν. Iterum. ταῦτα ἀνθρώπου οὐ δοκεῖ τὰ ἔργα, ταῦτα δύναμίς ἐστι τοῦ Θεοῦ. id est, *per Dei summi vim ac potentiam*

effecta. Cicero 2. de Nat. Deorum. *Quicquid magnam vtilitatem generi afferret humano, id non sine diuina bonitate erga homines fieri arbitrabantur. Itaque tum illud quod erat à Deo natum nomine ipsius Dei nuncupabant, (vt cum fruges Cererem appellamus, vinum autem Liberum, &c.) tum autem res ipsa in qua vis inest maior aliqua, sic appellatur, vt ex ea ipsa vis appelletur Deus. vt Fides, Mens, Virtus, Honor, Salus, Concordia. quorum omnium quia vis tanta erat vt sine Deo regi non posset, ipsa res Deorum nomen obtinuit.* Illustris ad hunc Lucæ illustrandum locus, & quo vocabulum *vis* bis ter repetitum habemus.

Ibid. ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἡ μεγάλη.] Hac ipsa loquendi forma & Virgilius,

Nate mea vires, mea magna potentia.--

Com. 13. ἦν προσκαρτερῶν τῷ Φιλίππῳ] Sectabatur eum, iugiter & assidue attendebat prædicationi eius. Et est inter bene Græcas locutiones ista. Posidonius 5. Athenæi. ἐν τῇ Ἑρμηνέως τοῦ Περιπατητικοῦ σχολῇ διέτριβε, προσκαρτερῶν τοῖς λόγοις.

Com. 20. τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ ἐνόμισας διὰ

videbant. Vide infra com. 13. & adde Ioh.2.23. 4.39.& 53. 7.31. 10.14.& 42. 11.45. & Scriptorem Iudithæ 14.6.

Com. 9. μαγιόων] *Miracula præstigiis circulatoriis ludens* Tertullianus diceret. Glossarium, *Circulo*, μαγεύω. Simile Apoc.20.3. πλανᾷν τὰ ἔθνη.

Ibid. καὶ ἐξιςῶν τὸ ἔθνος &c.] Obstupefaciens. Virgil. ---*Stupet inscia turba.* Erasmus non ita male, *dementans*. Plaut.

Ego pol illum vlciscar hodie Thessalum veneficum,

Qui peruerse perturbauit familiæ mentem meæ.

Obstupidos autem eos variis modis detinebat Simon, nunc artis nefandæ ludibria pro miraculis venditans: nunc falsas religiones objiciendo: nunc ambigue consulentibus respondendo: nunc susurris, & nominum formidabilium sono circumstãtes percellens. Horatius. --*Falsis terroribus implet, Vt Magus*-- Apuleius 2. *Chaldæus quidam hospes miris totam ciuitatem responsis turbulentat.* Lucianus de Alexandro Pseudomante. Φωνάς τινας ἀσήμους φθεγγόμενος &c. τοὺς ἀνθρώπους ἐξέπληττε. Epiphanius in hac historia φαντασιάζειν dixit. τῶν Σαμαρειτῶν

γίοις μαγγανείαις ἐφαντασίαζε.

Ibid. λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν.] Sic Apoc. 2. 20. τὴν λέγουσαν ἑαυτὴν προφῆτιν. Suidas. Καπιούμενος, ὀνομάζων ἑαυτὸν μέγαν, καὶ φυσῶν, ὑπερήφανος. Simplicius in Cap. 48. Epictet. Ὡς μεγάλων ὄντων τινῶν, ἀπὸ τῆς δόξης αὐτῶν ἠρτήμεθα. Hippolitus in Homil. περὶ κόσμ. συντελ. ex Antichristi persona. Τίς δυνάστης μέγας ὡς ἐγώ; τίς θεὸς μέγας πλὴν ἐμοῦ; & post de eodem. ὅτι βασιλεὺς μέγας ἐπὶ τῆς γῆς γέγονεν.

Com. 10. ᾧ προσεῖχον πάντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου] προσέχειν (nec id inepte) exponas, intenti ora tenebant; nimirum quoties ad aliquod artis suæ se specimen accingeret. Apuleius vbi supra. *Venerabili schemate facies ac studia præsentium ad miraculum tantum certatim arrexit.* Quo sensu & Hesychius, Ἐπικεχήνασι, προσέχουσι. At rectius ᾧ προσεῖχον heic vertas, *cuius preceptis responsisque attendebant.* τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις, vt supra com. 6. & infra 16. 14. Vide & 1. Tim. 1. 4. & 4. 1. Tit. 1. 14. Hebr. 2. 1. 2. Pet. 1. 19. Iosephus Bell. Iud. 7. 31. de Ionatha factionariorum Duce. Οὐκ ὀλίγοις τῶν ἀπόρων ἀνέπεισε προσέχειν αὐτῷ, καὶ προήγαγεν εἰς τὴν ἔρημον. Quod verbi omnibus his locis

videbant. Vide infra com. 13. & adde Ioh.2.23. 4.39.& 53. 7.31. 10.14.& 42. 11.45. & Scriptorem Iudithæ 14.6.

Com. 9. μαγεύων] *Miracula præstigiis circulatoriis ludens* Tertullianus diceret. Glossarium, *Circulo*, μαγεύω. Simile Apoc.20.3. πλανᾷν τὰ ἔθνη.

Ibid. καὶ ἐξιστῶν τὸ ἔθνος &c.] Obstupefaciens. Virgil. ---*Stupet inscia turba.* Erasmus non ita male, *dementans*. Plaut.

Ego pol illum vlciscar hodie Thessalum veneficum,
Qui peruerse perturbauit familiæ mentem meæ.

Obstupidos autem eos variis modis detinebat Simon, nunc artis nefandæ ludibria pro miraculis venditans: nunc falsas religiones objiciendo: nunc ambigue consulentibus respondendo: nunc susurris, & nominum formidabilium sono circumstãtes percellens. Horatius. --*Falsis terroribus implet, Vt Magus*-- Apuleius 2. *Chaldæus quidam hospes miris totam ciuitatem responsis turbulentat.* Lucianus de Alexandro Pseudomante. Φωνάς τινας ἀσήμους φθεγγόμενος &c. τοὺς ἀνθρώπους ἐξέπληττε. Epiphanius in hac historia φαντασιάζειν dixit. τῶν Σαμαρειτῶν

τῆ̃ς μαγγανείαις ἐφαντασίαζε.

Ibid. λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν.] Sic Apoc. 2. 20. τὴν λέγουσαν ἑαυτὴν προφῆτιν. Suidas. Κατοιόμενος, ὀνομάζων ἑαυτὸν μέγαν, καὶ φυσῶν, ὑπερήφανος. Simplicius in Cap. 48. Epictet. Ὡς μεγάλων ὄντων τινῶν, ὑπὸ τῆς δόξης αὐτῶν ἠρτήμεθα. Hippolitus in Homil. περὶ κόσμ. συντελ. ex Antichristi persona. Τίς δυνάστης μέγας ὡς ἐγώ; τίς θεὸς μέγας πλὴν ἐμοῦ; & post de eodem. ὅτι βασιλεὺς μέγας ἐπὶ τῆς γῆς γέγονεν.

Com. 10. ᾧ προσεῖχον πάντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου] προσεῖχον (nec id inepte) exponas, intenti ora tenebant; nimirum quoties ad aliquod artis suæ se specimen accingeret. Apuleius vbi supra. *Venerabili schemate facies ac studia præsentium ad miraculum tantum certatim arrexit.* Quo sensu & Hesychius, Ἐπικεχήνασι, προσέχουσι. At rectius ᾧ προσεῖχον heic vertas, *cuius præceptis responsisque attendebant.* τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις; vt supra com. 6. & infra 16. 14. Vide & 1. Tim. 1. 4. & 4. 1. Tit. 1. 14. Hebr. 2. 1. 2. Pet. 1. 19. Iosephus Bell. Iud. 7. 31. de Ionatha factionariorum Duce. Οὐκ ὀλίγους τῶν ἀπόρων ἀνέπεισε προσέχειν αὐτῷ, καὶ προήγαγεν εἰς τὴν ἔρημον. Quod verbi omnibus his locis

videbant. Vide infra com. 13. & adde Ioh.2.23. 4.39. & 53. 7.31. 10.14. & 42. 11.45. & Scriptorem Iudithæ 14.6.

Com. 9. μαγεύων] *Miracula præstigiis circulatoriis ludens* Tertullianus diceret. Glossarium, *Circulo*, μαγεύω. Simile Apoc.20.3. πλανᾷν τὰ ἔθνη.

Ibid. καὶ ἐξιστῶν τὸ ἔθνος &c.] Obstupefaciens. Virgil. ---*Stupet inscia turba*. Erasmus non ita male, *dementans*. Plaut.

Ego pol illum vlciscar hodie Thessalum veneficum,

Qui peruerse perturbauit familiæ mentem meæ.

Obstupidos autem eos variis modis detinebat Simon, nunc artis nefandæ ludibria pro miraculis venditans: nunc falsas religiones objiciendo: nunc ambigue consulentibus respondendo: nunc susurris, & nominum formidabilium sono circumstãtes percellens. Horatius. —*Falsis terroribus implet, Vt Magus*— Apuleius 2. *Chaldæus quidam hospes miris totam ciuitatem responsis turbulentat*. Lucianus de Alexandro Pseudomante. Φωνάς τινας ἀσήμους φθεγγόμενος &c. τοὺς ἀνθρώπους ἐξέπληττε. Epiphanius in hac historia φαντασιάζειν dixit. τῶν Σαμαρειτῶν

γίος μαγγανείαις ἐφαντασίαζε.

Ibid. λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν.] Sic Apoc. 2.20. τὴν λέγουσαν ἑαυτὴν προφῆτιν. Suidas. Κατοιόμενος, ὀνομάζων ἑαυτὸν μέγαν, καὶ φυσῶν, ὑπερήφανος. Simplicius in Cap. 48. Epictet. Ὡς μεγάλων ὄντων τινῶν, ἀπὸ τ̃ δόξης αὐτῶν ἠρτήμεθα. Hippolitus in Homil. περὶ κόσμ. συντελ. ex Antichristi persona. Τίς δυνάμεως μέγας ὡς ἐγώ; τίς θεὸς μέγας πλὴν ἐμοῦ; & post de eodem. ὅτι βασιλεὺς μέγας ἐπὶ τ̃ γῆς γέγονεν.

Com. 10. ᾧ προσεῖχον πάντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου] προσεῖχεν (nec id inepte) exponas, intenti ora tenebant; nimirum quoties ad aliquod artis suæ se specimen accingeret. Apuleius vbi supra. *Venerabili schemate facies ac studia præsentium ad miraculum tantum certatim arrexit*. Quo sensu & Hesychius, ἐπεκεχήνασι, προσεῖχουσι. At rectius ᾧ προσεῖχον heic vertas, *cuius preceptis responsisque attendebant*. τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις, vt supra com. 6. & infra 16.14. Vide & 1. Tim. 1.4. & 4.1. Tit. 1.14. Hebr. 2.1. 2. Pet. 1.19. Iosephus Bell. Iud. 7.31. de Ionatha factionariorum Duce. Οὐκ ὀλίγοις τῶν ἀπόρων ἀνέπεισε προσέχειν αὐτῷ, καὶ προήγαγεν εἰς τ̃ ἔρημον. Quod verbi omnibus his locis

videbant. Vide infra com. 13. & adde Ioh. 2. 23. 4. 39. & 53. 7. 31. 10. 14. & 42. 11. 45. & Scriptorem Iudithæ 14. 6.

Com. 9. μαγεύων] *Miracula præstigiis circulatoriis ludens* Tertullianus diceret. Glossarium, *Circulo*, μαγεύω. Simile Apoc. 20. 3. πλανᾶν τὰ ἔθνη.

Ibid. καὶ ἐξιστῶν τὸ ἔθνος &c.] Obstupefaciens. Virgil. ---*Stupet inscia turba.* Erasmus non ita male, *dementans.* Plaut.

Ego pol illum vlciscar hodie Thessalum veneficum,
Qui peruerse perturbauit familiæ mentem meæ.

Obstupidos autem eos variis modis detinebat Simon, nunc artis nefandæ ludibria pro miraculis venditans: nunc falsas religiones objiciendo: nunc ambigue consulentibus respondendo: nunc susurris, & nominum formidabilium sono circumstãtes percellens. Horatius. --*Falsis terroribus implet, Vt Magus*-- Apuleius 2. *Chaldæus quidam hospes miris totam ciuitatem responsis turbulentat.* Lucianus de Alexandro Pseudomante. Φωνάς τινας ἀσήμους φθεγγόμενος &c. τοὺς ἀνθρώπους ἐξέπληττε. Epiphanius in hac historia φαντασιάζειν dixit. Τῶν Σαμαρειτῶν

γῄίος μαγγανείαις ἐφαντασίαζε.

Ibid. λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν.] Sic Apoc. 2. 20. τὴν λέγουσαν ἑαυτὴν προφῆτιν. Suidas. Κατποιούμενος, ὀνομάζων ἑαυτὸν μέγαν, καὶ φυσῶν, ὑπερήφανος. Simplicius in Cap. 48. Epictet. Ὡς μεγάλων ὄντων τινῶν, ἀπὸ τῆς δόξης αὐτῶν ἠρτήμεθα. Hippolitus in Homil. περὶ κόσμ. συντελ. ex Antichristi persona. Τίς δυνάστης μέγας ὡς ἐγώ; τίς θεὸς μέγας πλὴν ἐμοῦ; & post de eodem. ὅτι βασιλεὺς μέγας ἐπὶ τῆς γῆς γέγονεν.

Com. 10. ᾧ προσεῖχον πάντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου] προσεῖχον (nec id inepte) exponas, intenti ora tenebant; nimirum quoties ad aliquod artis suæ se specimen accingeret. Apuleius vbi supra. *Venerabili schemate facies ac studia præsentium ad miraculum tantum certatim arrexit.* Quo sensu & Hesychius, ἐπικεχήνασι, προσεῖχουσι. At rectius ᾧ προσεῖχον heic vertas, *cuius preceptis responsisque attendebant.* τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις, vt supra com. 6. & infra 16. 14. Vide & 1. Tim. 1. 4. & 4. 1. Tit. 1. 14. Hebr. 2. 1. 2. Pet. 1. 19. Iosephus Bell. Iud. 7. 31. de Ionatha factionariorum Duce. Οὐκ ὀλίγους τῶν ἀπόρων ἀνέπεισε προσέχειν αὐτῷ, καὶ προήγαγεν εἰς τὴν ἔρημον. Quod verbi omnibus his locis

eum effectu (sequendi nempe & obediendi) intellige. Ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου; vt infra 26. 22. Hebr. 8. 11. Apoc. 11. 18. 13. 16. 19. 5. & 18. 20. 12. Plautus. *Interminatus est à minimo ad maximum.* Latini *ad vnum omnes* dicunt.

Ibid. λέγοντες, οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἡ μεγάλη.] Non summum Numen se iactabat Simon, ἀλλὰ μέγαν τινά, supra com. 9. nec verò se Θεοῦ δύναμιν, sed eum stolida multitudo prædicabat: quod vel ex voce λέγοντες manifestum: quin eam tamen se credi voluerit dubitandum non est. Οὗτός ἐστι δύναμις τοῦ Θεοῦ valet, ἐν τούτῳ ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις ἐνεργεῖται. nam heic μετάληψις est. vide supra ad 4. 33. notata. Sic de Christo Iustinus Martyr, λόγος αὐτοῦ (Θεοῦ) ὑπάρχων, καὶ πρωτότοκος, καὶ δύναμις. De eodem ad Luc. 1. Theophylactus. Δύναμίς ἐστι καὶ βασιλεία τοῦ πατρός. Vide & 1. Cor. 1. 24. Lactantius 4. 15. sine sermonis figura. *Maximas virtutes capit operari, non præstigiis magicis, &c. sed vi ac potestate cælesti.* Idem Iustinus. Οὐ γὰρ σοφιστὴς ὑπῆρχεν, ἀλλὰ δύναμις Θεοῦ ὁ λόγος αὐτοῦ ἦν. Iterum. ταῦτα ἀνθρώπου οὐ δοκεῖ τὰ ἔργα, ταῦτα δύναμίς ἐστι τοῦ Θεοῦ. id est, *per Dei summi vim ac potentiam*

effecta. Cicero 2. de Nat. Deorum. *Quicquid magnam vtilitatem generi afferret humano, id non ſine diuina bonitate erga homines fieri arbitrabantur. Itaque tum illud quod erat à Deo natum nomine ipſius Dei nuncupabant, (vt cum fruges Cererem appellamus, vinum autem Liberum,* &c.) *tum autem res ipſa in qua vis ineſt maior aliqua, ſic appellatur, vt ex ea ipſa vis appelletur Deus. vt Fides, Mens, Virtus, Honor, Salus, Concordia. quorum omnium quia vis tanta erat vt ſine Deo regi non poſſet, ipſa res Deorum nomen obtinuit.* Illuſtris ad hunc Lucæ illuſtrandum locus, & quo vocabulum *vis* bis ter repetitum habemus.

Ibid. ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἡ μεγάλη.] Hac ipſa loquendi forma & Virgilius,

Nate mea vires, mea magna potentia.--

Com. 13. ἦν προσκαρτερῶν τῷ Φιλίππῳ] Sectabatur eum, iugiter & aſſidue attendebat prædicationi eius. Et eſt inter bene Græcas locutiones iſta. Poſidonius 5. Athenæi. ἐν τῇ Ἑρμηνέως τοῦ Περιπατητικοῦ σχολῇ διέτριβε, προσκαρτερῶν τοῖς λόγοις.

Com. 20. τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ ἐνόμισας διὰ

χρημάτων κτᾶσθαι.) *Neque enim pretio vlla res Dei constat.* Tertullianus in Apologetico. Δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. Matth. 10.8. Apud Achillem Tatium ille, τοὺς χρυσοὺς ἔχε, καὶ φύλαττε τὰς χάριτας πιπράσκουσι. Non his abludunt Menandri apud Stobæum ista.

Τ' ἀργύριον εἶναι μέγιστόν σοι φαίνεται
Οὐ τῶν ἀναγκαίων καθ' ἡμέραν μόνον
Τιμὴν παρασχεῖν δυνατὸν, ἄρτων, ἀλφίτων,
Ὄξους, ἐλαίου, μείζονος τούτων δ' ἔτι.
Ἀθανασίας δ' οὐκ ἔστιν, οὐδ' ἂν συναγάγῃς
Τὰ Ταντάλου τάλαντ' ἐκεῖνα λεγόμενα.

Σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν est, maneat tecum, vel, penes te, in tuam perditionem. In Eclogis Virgilianis.--*Quod nec bene vertat.*-- Seruius. *Quæ res in perniciem vertatur eius.*

Com. 21. οὐκ ἔστι σοι μερὶς οὐδὲ κλῆρος &c.] Locutio nullum ius in re qua de agitur notans. Iosuæ 22. 25. Ioh. 13. 8. & alibi. Apud Euripidem.

---τοῖς ἀγαθοῖς ἀνθρώποιν οὐ σοι
Κλητὸν βιότου μέρος ἐστὶν.

adde quæ infra ad 20. 32. adducta.

Ibid. ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεῖα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.] Ierem. 22. 17. Οὐκ εἰσὶν οἱ ὀφθαλμοί σου ὀρθοὶ, οὐδὲ ἡ καρδία σου καλή.

Vide & locum Ecclesiastę supra ad 2.40. allatum. Contra de Iosia Rege Siracides 49.9. Κατεύθυνε πρὸς Κύριον τὴν καρδίαν αὐτοῦ.

Com. 22. μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς &c.] Apoc. 2.5. Μνημόνευε οὖν πόθεν ἐκπέπτωκας, καὶ μετανόησον. supra 3.19. Μετανοήσατε, καὶ ἐπιστρέψατε.

Ibid. Εἰ ἄρα ἀφεθήσεταί σοι ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου] Cogitatũ cordis tui, quo vel ipso æternæ pœnæ te obnoxium reddidisti. Seruius ad Æn. 6. *Illic* (in Erebo) *sunt, & qui fecerunt, & qui conati sunt.* Varro. *Actionum trium primus cogitatus mentis, quod primum ea quæ sumus facturi cogitare debemus: deinde tum dicere, ac postremo facere. De his tribus minimè putat vulgus cogitationem actionem esse: tertium, in quo quid facimus, id maximum. Sed & cum hoc agitamus, & quod in eam rem cogitamus, in mente agimus.* &c. Εἰ ἄρα dubitantis est, nec omnem tamen spem veniæ præcidentis. Daniel. 4. 22. Ἴσως ἔσται μακρόθυμος τοῖς παραπτώμασί σου ὁ θεός. Ignatius ad Smyrnenses. Οὓς οὐ μόνον δεῖ ὑμᾶς μὴ παραδέχεσθαι, ἀλλ' εἰ δυνατόν ἐστι, μηδὲ συναντᾶν: μόνον δὲ προσεύχεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν ἐάν πως μετανοήσωσιν, ὅπερ δύσκολον.

Com.23. εἰς γὰρ χολὴν πικρίας &c. ὁρῶ σε ὄντα] pro ἐν χολῇ πικρίας, vt iam pridem aliis animaduersum. Es (inquit) in felle amaritudinis, id est, obrutus penitusque immersus sepultusque. Quam vehementem δεινότητα rectissimè hîc agnouit non nemo ex Interpretibus. Eadem efficacia prorsus in Plautinis istis.

In melle linguæ sunt sita atque orationes
Lacteq; corda felle sunt sita atque acerbo aceto.

Quam emphasim cum non perciperent illius Comici Expositores, pro *sita lita* voluerunt (id est, *oblita*) substitui. sed nil mutandum putamus iam manifestum esse. Sic 1. Ioh.5.19. ἐν τῷ πονηρῷ κεῖσθαι. Sic Seneca, *Ego in alto omnium vitiorum sum.* χολὴν πικρίας poteris per circuitum sermonis capere, sic Virgilius sagittas Parthicas veneni felle armatas dixit. Vbi Seruius, *Amaritudine veneni, aut περιφραστικῶς dixit venenum.* sed maior Lucæ verbis vis aderit, si simpliciter acceperis.

Ibid. καὶ σύνδεσμον ἀδικίας) Sic Oseæ 13. συστροφὴ ἀδικίας. Sic olim Accius item in Agamemnone. *Animus quorum atroci vinctus est malitia.* contra Ephes. 4.3. εἰρη-

εἰρήνης σωύδεσμος. Poteſt hoc velle autem iſta Petri locutio. Video te quaſi lolium aut inutilem ſarmentorum faſciculum iamiam igni deſtinatum. Subintellige, ni bona fide pœnitentiam emendaret. Poſcunt hunc ſenſũ Simonis ſubſequentia verba. Δεήθητε &c. ὅπως μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπ' ἐμὲ ὧν εἰρήκατε. Vide & Matth. 13. 30. vbi & vox δήσατε. Nec alienum eſt quod de ſacculo obſignato Iob. 14. 17. habemus. Sic è conuerſo ψυχὴ ἐν τῷ ζωῆς δεσμῷ ἐνδεδεμένη 1. Sam. 29. 29.

Com. 24. Δεήθητε ὑμεῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν Κύριον &c.] Ad quæ ita apud Photium Eulogius. Οὐκ ἦν μετανοίας, οὐδὲ ἐκ διαθέσεως φωνὴ, ἀλλὰ χλεύης καὶ ἀπάτης. quibus minime adſentiendum putamus. Eorum, vt piorum, preces Simon impetrare voluit. Vide locos quos ad Iacob. 5. 16. adduximus.

Com. 27. Εὐνοῦχος, δυνάστης Κανδάκης τῆς βασιλίσσης &c.] Apud Reginas & primates fœminas Eunuchorum frequens miniſterium. Hieronymus ad Euſtochium de virgin. ſeru. *Quas Eunuchorum greges ſepiunt, in quarum veſtibus attenuata in filum auri ramenta texuntur.* Idem ad Demetriadem. *Inter gemmas & ſericum,*

inter Eunuchorum & puellarum cateruas. Et de Paula cum iam seculo valefecisset. *Fœmina nobilis quæ prius Eunuchorum manibus portabatur, asello sedens profecta est*, &c. Apuleius, vbi de mirifica matrona illa concubina sua. *Quatuor Eunuchi puluillis ventose tumentibus pluma delicata, terrestre nobis cubitum præsternunt.*

Ibid. ὃς ἦν ἐπὶ πάσης τῆς γάζης αὐτῆς] *Gazæ regiæ custos*, vt loquitur Vitarum illustrium Scriptor in Datame. *Custodem regiæ pecuniæ* Curtius lib 5. dixit. Non alius 2. Maccab. 3. 7. ὁ ἐπὶ τῶν χρημάτων. Suidas. Καθισαμένος, ἐπὶ τῆς γάζης τεταγμένος, Virgilius. *Troïa gaza.* vbi Seruius. *Persicus sermo est; & significat diuitias.* Hesychius. Γάζαι, πλοῦτοι.

Com. 30. γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις;] 2. Cor. 3. 2. Γινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη.

Com. 31. πῶς γὰρ ἂν δυναίμην ἐὰν μή τις ὁδηγήσῃ με;] Non abhorrentia Esai. 29. 12. vide. Lucianus cum Hermotimo suo disserens de Virtutis ciuitate. Ἀνάγκη ζητεῖν ὁδόν τε τὴν ἄγουσαν ἐς αὐτὴν, καὶ ἡγεμόνα τὸν ἄριστον: ἢ οὐκ οἴει σὺ οὕτω χρῆναι ποιεῖν. Hermotimus. καὶ πῶς ἂν ἄλλως ἔλθοι τις; Cicero Famil. 7. ad Trebatium suum.

Num ius ciuile vestrum ex libris cognosci potest? qui quanquam plurimi sunt, doctorem tamen lumenque desiderant. Hinc de se A.Gellij ista 14.2. *Libros vtriusque linguæ de officio Iudicis scriptos conquisiui, vt &c. rem iudiciariam, quoniam vocis vt dicitur viuæ nimia penuria erat, ex mutis quod aiunt magistris cognoscerem.* Ante πῶς hîc quidam negantem particulam subiiciunt, quibus haud grauate assentior. Euripides apud Plutarchum.

τὰ θνητὰ πράγματ' οἶδας ἣν ἔχει φύσιν;
Δοκῶ μὲν, οὔ: πόθεν γάρ;--- vbi plenam locutionem habes. Contra Luciani iam adducto loco inest affirmationis elleipsis. Si quis tamen potius γὰρ heic abundare dixerit, nec me aduersantem habebit, nec in his libris exempla desiderabit.

Ibid. παρεκάλεσέ τε τὸν Φίλιππον ἀναβάντα καθίσαι σὺν αὐτῷ] 1. Reg. 20.33. ἀναβιβάζουσιν αὐτὸν πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἅρμα. Vide & 2. Reg. 10. 15.

Com. 32. ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη.] Tacitus Annal. 4. *Pecorum modo trahi, &c.* In vita Æsopi, τὸ πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἑλκόμενον οὐ βοᾷ. *Ouem iniuria pa-*

eadem bonorum. Cicero Philip. 13. *Ora vobis eorum ponite ante oculos, & maximè Antoniorum: incessum, aspectum, vultum, spiritum, &c. quam vim anhelitus! quas contumelias fore censetis animasque verborum!* Latro in Catilinam. *Vtinam Deorum immortalium munere Iudices mentem atque animum huius introspiceremus, &c. videretis mentem anhelantem tristissimum genus minarum,* (ἐμπνέων ἀπειλῶν, vt hîc Paulus) *mentem debacchantem inaudita feritate, furentem incredibili vesania, sitientem cruoris,* &c.

Com. 3. περιήστραψεν αὐτὸν φῶς &c.] Stat. Theb. *--Maiorque repente*
Lux oculos feriit.-- Luc. 2. 9. non absimili loco περιέλαμψεν.

Com. 4. καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν] *consternari transcursu fulguris* Suetonius in Augusto dixit. Omninò confer Ezech. 3. 23.

Ibid. ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ, Σαοὺλ, Σαοὺλ, τί με διώκεις;] Iliad. χ. Apollo ad Achillem.

Τίπτέ με Πηλέος υἱὲ ποσὶν ταχέεσσι διώκεις,
Αὐτὸς θνητὸς ἐὼν θεὸν ἄμβροτον;---

Æneid. 3.

---Gemitus lacrymabilis imo

Auditur tumulo, & vox reddita fertur ad aures, (*sepultos*
Quid miserum Ænea laceras? iam parce
Parce pias scelerare manus.--

Com. 5. σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν.] --*Contendere durũ est Cum victore*-- Quintilian. 6.5. *Nocet pugnare in iis quæ obtinere non possis: vbi vinci necesse est, expedit cedere.* In Bacchis Euripidis.

Θύοιμ' ἂν αὐτῷ μᾶλλον, ἢ θυμούμενος
Πρὸς κέντρα λακτίζοιμι θνητὸς ὢν, θεῷ;

Com. 6. λαληθήσεταί σοι τί σε δεῖ ποιεῖν.] infra 10. 6. οὗτος λαλήσει σοι τί σε δεῖ ποιεῖν.

Com. 7. οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ εἱστήκεισαν ἐνεοί.] Hesychius, Ἄνεω, ἐνεοί, καὶ ἐκπλήξει ἥσυχοι. τοὺς συνοδεύοντας bene Vetus *qui comitabantur* vertebat. Virgil. *Ille meum comitatus iter.*--- Glossarium: *Comes*, συνοδός. &, Συνοδεύω, *comitor*. Quæ ergo causa nouam hîc versionem reponendi?

Ibid. ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς, μηδένα δὲ θεωροῦντες] Iob. 4. 16. οὐκ ἦν μορφὴ πρὸ ὀφθαλμῶν μου, ἀλλ' ἢ αὔραν καὶ φωνὴν ἤκουον. Scriptor Sapient. 18.1. φωνὴν ἀκούοντες, μορφὴν δὲ οὐχ ὁρῶντες. Sappho apud Dionys. Longinum. ---Ὀμμάτεσσι δ' οὐδὲν ὄρημι,
Βομβεῦσαι δ' ἀκόαι μοι-- Apuleius 5. *Nec quidquã tamen illa videre poterat,*

tientem etiam Phædrus dixit.

Ibid. καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείραντος αὐτὸν, ἄφωνος &c.] Philo in de Mundi opificio. Κριοὶ βρίθοντες βαθέσι μαλλοῖς ἀπότοκοι κατὰ τὴν ἔαρος ὥραν, ὑπὸ ποιμένος κελευσθέντες ἵστανται μετ' ἐρημίας, καὶ ἡσυχῇ κατακλίνοντες ἐμπαρέχουσιν ἀποκείρασθαι τὸ ἔριον.

Com. 36. τί κωλύει με βαπτισθῆναι;] tale illud,

Quid prohibet muros iacere, & dare ci-
nibus vrbem?

Com. 39. πνεῦμα Κυρίου ἥρπασε τὸν Φίλιππον.] Vide 1. Reg. 18.12. Ezech. 3.14.

Ibid. καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι] Ipsa verba LXX seniorum in non dissimili argumento 2. Reg. 12.12.

Ibid. ἐπορεύετο γὰρ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων] apud Iosephum Antiquit. 8. 2. τὴν πορείαν ἐποιεῖτο μετὰ χαρᾶς καὶ παιδιᾶς, ὕμνους εἰς τὸν θεὸν ᾄδων.

Com. 40. Φίλιππος δὲ εὑρέθη εἰς Ἄζωτον.] Vide & 2. Reg. 12.16. Suetonius de Augusto. *Infans adhuc repositus vespera in cunis à nutricula loco plano, postera luce non comparuit, & diu quæsitus, tandem in altissima turre repertus est.*

AD CAP. IX.

Com. 1. ETI &c.] Nondum ſatiatus, imò vt canis deguſtato ſanguine auidior & truculentior factus.

Ibid. ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου]

--Collectum voluens ſub naribus ignem.
Irritans acuenſq; famem, portanſq; rapinæ
In vultu ſpeciem.--- Δεῖνα φυσῶν, αἱματηρὸν ὄμμ' ἔχων: vt eſt apud Euripid. *Attonito efferatoque vultu nihil aliud quam cædem & ſanguinem cogitans*: vt apud Petronium. Scriptor Maccab. 2. 9. 7. de Antiocho. Πῦρ πνέων τοῖς θυμοῖς ἐπὶ τοῖς Ιουδαίοις. Theocritus 23. -- φόνον ἀλλάλοισι πνέοντες. Apud Philonẽ in de Ioſepho. τραχύτατοι ὀργὴν, καὶ ἀπαραίτητοι, καὶ πνεῖ λαμπρῶς ἔτι ἐν ἑκάστῳ θυμός. Heſychius. ἐμπνέων, ὀργισθείς. Auctor ad Herennium. *Spumans ex ore ſcelus, anhelans ex infimo pectore crudelitatem.* Sic apud Senecam Thyeſte *ſanguinem ſpirare.* Amm. Marcellinum lib. 16. *Cruenta ſpirantes Reges.* Eundem lib. 19. *Funeſti furoris & anhelitus plenus.* & 28. *Efflantem ferino rictu crudelitatem*. Et alibi, *Eructans ſermonibus ſuis*

tientem etiam Phædrus dixit.

Ibid. καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείραντος αὐτὸν, ἄφωνος &c.] Philo in de Mundi opificio. Κρῖοι βρίθοντες βαθέσι μαλλοῖς ἀπότοκοι κατὰ τὴν ἔαρος ὥραν, ὑπὸ ποιμένος κελευσθέντες ἵστανται μετ' ἐρημίας, καὶ ἡσυχῇ κατακλίνοντες ἐμπαρέχουσιν ἀποκείρεσθαι τὸ ἔριον.

Com. 36. τί κωλύει με βαπτισθῆναι;] tale illud,

Quid prohibet muros iacere, & dare cinibus vrbem?

Com. 39. πνεῦμα Κυρίου ἥρπασε τὸν Φίλιππον.] Vide 1. Reg. 18. 12. Ezech. 3. 14.

Ibid. καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι] Ipsa verba LXX seniorum in non dissimili argumento 2. Reg. 12. 12.

Ibid. ἐπορεύετο γὰρ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων] apud Iosephum Antiquit. 8. 2. τὴν πορείαν ἐποιοῦντο μετὰ χαρᾶς καὶ παιδιᾶς, ὕμνους εἰς τὸν θεὸν ᾄδων.

Com. 40. Φίλιππος δὲ εὑρέθη εἰς Ἄζωτον.] Vide & 2. Reg. 12. 16. Suetonius de Augusto. *Infans adhuc repositus vespera in cunis à nutricula loco plano, postera luce non comparuit, & diu quæsitus, tandem in altissima turre repertus est.*

AD CAP. IX.

Com. 1. ETI &c.] Nondum satiatus, imò vt canis degustato sanguine auidior & truculentior factus.

Ibid. ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου]

--Collectum voluens sub naribus ignem. Irritans acuensq; famem, portansq; rapinæ In vultu speciem.--- Δεῖνα φυσῶν, αἱματηρὸν ὄμμ' ἔχων : vt est apud Euripid. *Attonito efferatoque vultu nihil aliud quam cædem & sanguinem cogitans* : vt apud Petronium. Scriptor Maccab. 2. 9. 7. de Antiocho. Πῦρ πνέων τοῖς θυμοῖς ἐπὶ τοῖς Ἰουδαίοις. Theocritus 25. -- φόνον ἀλλάλοισι πνέοντες. Apud Philonē in de Iosepho. τραχύτατος ὀργὴν, καὶ ἀπαραίτητος, καὶ πνεῖ λαμπρῶς ἔτι ἐν ἑκάστῳ θυμός. Hesychius. ἐμπνέων, ὀργισθεὶς. Auctor ad Herennium. *Spumans ex ore scelus, anhelans ex infimo pectore crudelitatem.* Sic apud Senecam Thyeste *sanguinem spirare.* Amm. Marcellinum lib. 16. *Cruenta spirantes Reges.* Eundem lib. 19. *Funesti furoris & anhelitus plenus.* & 28. *Efflantem ferino rictu crudelitalitatem.* Et alibi, *Eructans sermonibus suis*

tientem etiam Phædrus dixit.

Ibid. *καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείραντος αὐτὸν, ἄφωνος* &c.] Philo in de Mundi opificio. *Κριοὶ βρίθοντες βαθέσι μαλλοῖς ἀπότοκοι κατὰ τὴν ἔαρος ὥραν, ὑπὸ ποιμένος κελευσθέντες ἵστανται μετ' ἠρεμίας, καὶ ἡσυχῇ κατακλίνοντες ἐμπαρέχουσιν ἀποκείρεσθαι τὸ ἔριον.*

Com. 36. *τί κωλύει με βαπτισθῆναι;*] tale illud,

Quid prohibet muros iacere, & dare cinibus vrbem?

Com. 39. *πνεῦμα Κυρίου ἥρπασε τὸν Φίλιππον.*] Vide 1. Reg. 18.12. Ezech. 3.14.

Ibid. *καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι*] Ipsa verba LXX seniorum in non dissimili argumento 2. Reg. 12.12.

Ibid. *ἐπορεύετο γὰρ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων*] apud Iosephum Antiquit. 8. 2. *τὴν πορείαν ἐποιοῦντο μετὰ χαρᾶς καὶ παιδιᾶς, ὕμνους εἰς τὸν θεὸν ᾄδων.*

Com. 40. *Φίλιππος δὲ εὑρέθη εἰς Ἄζωτον.*] Vide & 2. Reg. 12.16. Suetonius de Augusto. *Infans adhuc repositus vespera in cunis à nutricula loco plano, postera luce non comparuit, & diu quæsitus, tandem in altissima turre repertus est.*

AD CAP. IX.

Com. 1. Eτι &c.] Nondum satiatus, imò vt canis degustato sanguine auidior & truculentior factus.

Ibid. ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου]

--*Collectum voluens sub naribus ignem. Irritans acuensq; famem, portansq; rapinæ In vultu speciem.*--- Δεῖνα φυσῶν, αἱματηρὸν ὄμμ' ἔχων: vt est apud Euripid. *Attonito efferatoque vultu nihil aliud quam cædem & sanguinem cogitans*: vt apud Petronium. Scriptor Maccab. 2. 9. 7. de Antiocho. Πῦρ πνέων τοῖς θυμοῖς ἐπὶ τοῖς Ἰουδαίοις. Theocritus 25. -- φόνον ἀλλάλοισι πνέοντες. Apud Philonē in de Iosepho. τραχύτατοι ὀργὴν, καὶ ἀπαραίτητοι, καὶ πνεῖ λαμπρῶς ἔτι ἐν ἑκάστῳ θυμός. Hesychius. ἐμπνέων, ὀργισθεὶς. Auctor ad Herennium. *Spumans ex ore scelus, anhelans ex infimo pectore crudelitatem.* Sic apud Senecam Thyeste *sanguinem spirare.* Amm. Marcellinum lib. 16. *Cruenta spirantes Reges.* Eundem lib. 19. *Funesti furoris & anhelitus plenus.* & 28. *Efflantem ferino rictu crudelitalitatem.* Et alibi, *Eructans sermonibus suis*

tientem etiam Phædrus dixit.

Ibid. καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείραντος αὐτὸν, ἄφωνος &c.] Philo in de Mundi opificio. Κριοὶ βριθύοντες βαθέσι μαλλοῖς ἀπότοκοι κατὰ τὴν ἔαρος ὥραν, ὑπὸ ποιμένος κελευσθέντες ἵστανται μετ' ἠρεμίας, καὶ ἡσυχῇ κατακλίνοντες ἐμπαρέχουσιν ἀποκείρασθαι τὸ ἔριον.

Com. 36. τί κωλύει με βαπτισθῆναι;] tale illud,

Quid probibet muros iacere, & dare cinibus vrbem?

Com. 39. πνεῦμα Κυρίου ἥρπασε τὸν Φίλιππον.] Vide 1. Reg. 18.12. Ezech. 3.14.

Ibid. καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι] Ipſa verba LXX ſeniorum in non diſſimili argumento 2. Reg. 12.12.

Ibid. ἐπορεύετο γὰρ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων] apud Ioſephum Antiquit. 8. 2. τὴν πορείαν ἐποιεῖτο μετὰ χαρᾶς καὶ παιδιᾶς, ὕμνους εἰς τὸν Θεὸν ᾄδων.

Com. 40. Φίλιππος δὲ εὑρέθη εἰς Ἄζωτον.] Vide & 2. Reg. 12.16. Suetonius de Auguſto. *Infans adhuc repoſitus veſpera in cunis à nutricula loco plano, poſtera luce non comparuit, & diu quæſitus, tandem in altiſſima turre repertus eſt.*

AD CAP. IX.

Com. 1. ETI &c.] Nondum ſatiatus, imò vt canis deguſtato ſanguine auidior & truculentior factus.

Ibid. ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου]

--Collectum voluens ſub naribus ignem. Irritans acuenſq; famem, portanſq; rapinæ In vultu ſpeciem.--- Δεῖνα φυσῶν, αἱματηρὸν ὄμμ' ἔχων: vt eſt apud Euripid. *Attonito efferatoque vultu nihil aliud quam cædem & ſanguinem cogitans*: vt apud Petronium. Scriptor Maccab. 2. 9. 7. de Antiocho. Πῦρ πνέων τοῖς θυμοῖς ἐπὶ τοῖς Ἰουδαίοις. Theocritus 23. -- φόνον ἀλλάλοισι πνέοντες. Apud Philonē in de Ioſepho. Τραχύτατοι ὀργὴν, καὶ ἀπαραίτητοι, καὶ πνεῖ λαμπρῶς ἔτι ἐν ἑκάστῳ θυμός. Heſychius. Ἐμπνέων, ὀργισθείς. Auctor ad Herennium. *Spumans ex ore ſcelus, anhelans ex infimo pectore crudelitatem.* Sic apud Senecam Thyeſte *ſanguinem ſpirare.* Amm. Marcellinum lib. 16. *Cruenta ſpirantes Reges.* Eundem lib. 19. *Funeſti furoris & anhelitus plenus.* & 28. *Efflantem ferino rictu crudelitatem.* Et alibi, *Eructans ſermonibus ſuis*

eadem bonorum. Cicero Philip. 13. *Ora vobis eorum ponite ante oculos, & maximè Antoniorum: incessum, aspectum, vultum, spiritum, &c. quam vim anhelitus! quas contumelias fore censetis animasque verborum!* Latro in Catilinam. *Vtinam Deorum immortalium munere Iudices mentem atque animum huius introspiceremus, &c. videretis mentem anhelantem tristissimum genus minarum, (ἐμπνέουσαν ἀπειλῶν, vt hîc Paulus) mentem debacchantem inaudita feritate, furentem incredibili vesania, sitientem cruoris,* &c.

Com. 3. περιήστραψεν αὐτὸν φῶς &c.] Stat. Theb. *--Maiorque repente*
Lux oculos feriit.-- Luc. 2. 9. non absimili loco περιέλαμψεν.

Com. 4. καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν] *consternari transcursu fulguris* Suetonius in Augusto dixit. Omninò confer Ezech. 3. 23.

Ibid. ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ, Σαοὺλ, Σαοὺλ, τί με διώκεις;] Iliad. χ. Apollo ad Achillem.

Τίπτέ με Πηλέος υἱὲ ποσὶν ταχέεσσι διώκεις,
Αὐτὸς θνητὸς ἐὼν θεὸν ἄμβροτον;---

Æneid. 3.

---*Gemitus lacrymabilis imo*

Auditur tumulo, & vox reddita fertur ad aures, (*sepulto;*
Quid miserum Ænea laceras? iam parce
Parce pias scelerare manus.--

Com. 5. σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν.] --*Contendere durũ est Cum victore--* Quintilian. 6.5. *Nocet pugnare in iis quæ obtinere non possis: vbi vinci necesse est, expedit cedere.* In Bacchis Euripidis.

Θύοιμ' ἂν αὐτῷ μᾶλλον, ἢ θυμούμενος
Πρὸς κέντρα λακτίζοιμι θνητὸς ὢν, θεῷ;

Com. 6. λαληθήσεταί σοι τί σε δεῖ ποιεῖν.] infra 10. 6. οὗτος λαλήσει σοι τί σε δεῖ ποιεῖν.

Com. 7. οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ εἱστήκεισαν ἐνεοί.] Hesychius, Ἄνεω, ἐνεοί, καὶ ἐκπλήξει ἥσυχοι. τοὺς συνοδεύοντας bene Vetus *qui comitabantur* vertebat. Virgil. *Ille meum comitatus iter.---* Glossarium: *Comes*, σύνοδος, &, Συνοδεύω, *comitor.* Quæ ergo causa nouam hic versionem reponendi?

Ibid. ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς, μηδένα δὲ θεωροῦντες] Iob. 4. 16. οὐκ ἦν μορφὴ πρὸ ὀφθαλμῶν μου, ἀλλ' ἢ αὔραν καὶ φωνὴν ἤκουον. Scriptor Sapient. 18.1. φωνὴν ἀκούοντες, μορφὴν δὲ οὐκ ὁρῶντες. Sappho apud Dionys. Longinum. --Ὀμμάτεσσι δ' οὐδὲν ὄρημι, Βομβεῦσαι δ' ἀκόαι μοι-- Apuleius 5. *Nec quidquã tamen illa videre poterat,*

ſed verba tantum audiebat, &c. Ouidius.
Reſpicio, nec corpus erat quod cernere poſſem,
Verba tamen ſunt hac aure recepta mea.

Com. 8. οὐδένα ἔβλεπε.] *Sunt oculis tenebræ per tantũ lumẽ obortæ.* Baſilius. τὸ ἄγαν λαμπρὸν ἀμαυροῖ τὰς ὄψεις. Sed Syrus & Latinus Interpres hîc οὐδὲν legerunt: quam quidem & nos ſcripturam præ vulgata amplectimur.

Ibid. χειραγωγοῦντες δὲ αὐτὸν &c.] Vide infra ad 13. 11. notanda.

Com. 12. καὶ εἶδεν ἐν ὁράματι ἄνδρα ὀνόματι Ἀνανίαν &c.] *In viſione* optime vertas. Macrob. Som. Scip. 1. 3. *Aut enim eſt* ὄνειρος *ſecundum Græcos, quod Latini ſomnium vocant: aut eſt* ὅραμα, *quod viſio recte appellatur, &c.* Et poſt, *Viſio eſt autẽ cum quis id videt quod eodem modo quo apparuerat eueniet.* quæ quã ſit bona definitio probat hiſtoriæ in qua verſamur progreſſus. Suetonius in Auguſti vita. *M. Cicero C. Cæſarem in Capitolium proſecutus, ſomnium priſtinæ noctis familiaribus forte narrabat: puerum facie liberali demiſſum cælo catena aurea, ad fores Capitolij conſtitiſſe, eique Iouem flagellum tradidiſſe: deinde repente Auguſto viſo, quem ignotum adhuc pleriſ-*

que auunculus Cæsar ad sacrificandum acciuerat, affirmauit ipsum esse, cuius imago secundum quietem sibi obuersata sit. Ibidem paulo ante de Q. Catulo. *Ac die proximo obuium sibi Augustum cum incognitum alias haberet, non sine admiratione contuitus, simillimum dixit puero de quo somniasset.* Ouidius.

---Qualesque ex ordine somni
Visus eram vidisse viros, ex ordine tales
Aspicio agnoscoque.--- Apuleius 11. *De Pastophoris vnum conspexi statim, præter indicium pedis, cætero habitu atque statu nocturnæ imagini congruentem.* Qui loci, quanquam ex Ethnico penu deprompti, percommode hanc narrationem illustrant. nam etsi nominis, manusque tantum impositæ Lucas meminerit, credibile est ita Paulo Ananiam visum ac si eum oculis vsurpasset. nimirum vultum, staturam, totamque reliquam habitudinem eius Pauli animo obuersata fuisse: eaque singula ab eodem paulo post inter videntes numerato, secundum ὁράματος veritatem fuisse agnita.

Com. 13. Κύριε, ἀπὸ πολλῶν ἀκήκοα &c.] πολλῶν ἐτῶν intelligemusne? vt Rom. 15. 23. Paulus loquitur. & Lucianus Reui-

uiscent. ἀπὸ πολλῶν φίλος; an vero ἀνθρώπων? Glossæ: *De multis.* ἀπὸ πολλῶν. Ammianus lib. 22. *Accepi hoc dictum relatione multorum.*

Com. 14. καὶ ὧδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου] Venit huc cum potestate &c. Vide infra 22.5. 26.10. Ioh.18.3. τοὺς ἐπικαλουμένους τ.ο.σ. *qui tibi nomen dederunt.* Sic infra com.21. sic 1.Cor.1.2. Iacob.2.7. 1.Pet.1.17. 2.Tim.2.19. τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα ὀνομάζειν dicitur. Illud ὧδε cum emphasi pronunciandum. Vt de cæteris (inquit) eius flagitiis taceam, etiã nunc cum potestate aduénit. &c. Apud Terentium, *Nam vt alia omittã, pitissando modo mihi Quid vini absumpsit?---* Apuleius 7. *Me præter cætera flagitia nunc etiam nouis periculis angit.*

Com. 15. σκεῦος ἐκλογῆς] id est, ἐκλεκτόν. Σκεῦος nempe εἰς τιμὴν, ἡγιασμένον, καὶ τῷ δεσπότῃ εὔχρηστον. vt 2.Tim.2.21.

Com. 17. Ἰησοῦς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ] Pressior & propior personæ designatio, vt Ioh.19.39. 1.Thess.1.10. 1.Ioh.5.20.

Com. 18. ἀπέπεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὡσεὶ λεπίδες] Scriptor Tobiæ 11.10. Δι-εψε τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, καὶ ἐλεπίσθη ἀπὸ τῶν

ἀκανθῶν αὐτῆ τὰ λακώματα.

Com. 21. τὸ ὄνομα τοῦτο.] hîc τοῦτο neque in laudem nec in vituperium ponitur. sic 5. 38. τὸ ἔργον τοῦτο.

Com. 22. συμβιβάζων,] id est, vt infra 17. 3. διανοίγων καὶ παρατιθέμενος. Hesychius. Συμβιβασθέντες, διδαχθέντες.

Com. 23. συνεβουλεύσαντο &c.] infra 29. ἐπιχείρουν. Vide ad Matth. 27. 1. notata.

Com. 24. ἐγνώσθη δὲ τῷ Παύλῳ ἡ βουλὴ αὐτῶν] vt infra 23. 17.

Ibid. παρετήρουν τὰς πύλας]

---*Omnemque aditum custode coronant.* confer 2. Cor. 11. 32. 33.

Com. 25. νυκτὸς καθῆκαν διὰ τοῦ τείχους, χαλάσαντες ἐν σπυρίδι] ἐν σαργάνῃ, dicto ad Corinthios loco. hoc solitum elabentium præsidium. Vide Artemidorum 2. 73. cõtra apud Amm. Marcellinum. *Ad pinnas muri fune sublatus.* Scholiastes ad Aues Aristophanis. Τότε γὰρ ἀνάγκη ἐχθρῶν συνωθούμενοι, μηχανάς τινας ἐφευρίσκουσιν εἰς ἑαυτῶν φυλακὴν ἀποσῶσαι οἱ ἄνθρωποι. De licitis huiusmodi effugiis ad Matth. 10. diximus. νυκτὸς non temere additur. Vide Matth. 2. 13. supra hîc 5. 19. infra 12. 6. 17. 10. & 23. 23.

Com. 26. κολλᾶσθαι τοῖς μαθηταῖς.] apud

plicare se, vel *adiungere*. id est, *eorum societate uti*. sic infra 10. 28. & 17. 34. vide & Luc. 15. 14. Sic Plutarchus in de lib. educ. τοῖς ἐντυγχάνουσι μὴ ῥαδίως κολλᾶσθαι. & lib. de proficiendo in virt. ἑαυτὸν συναρμόττειν καὶ συγκολλᾶν τινι. Plautus. *Exemplo se applicant, agglutinant.*

Com. 27. ἐπαῤῥησιάσατο.] id est, vt infra 26.26. παῤῥησιαζόμενος ἐλάλει. Vide ad 18. 26. dicta.

Com. 31. οἰκοδομούμεναι καὶ πορευόμεναι τῷ φόβῳ τοῦ Κυρίου] Nimirum quia εἰρήνην εἶχον. Iulianus in Epistolis. Πέφυκε τοῖς ἔν τινι μερίμνῃ ἐξεταζομένοις προσιδεῖσθαι τὴν διάνοιαν, καὶ μὴ τοσοῦτον εἰς τὴν προσευχὴν τὰς χεῖρας ἀνατείνειν τολμᾶν· τοῖς δὲ πανταχόθεν ἔχοντας τὰ ἀμέριμνον, ὁλοκλήρῳ ψυχῇ χαίροντας ἱκετηρίοις λατρείας ποιεῖσθαι τῷ μείζονι.

Com. 32. διερχόμενον διὰ πάντων] Sic infra 18.23. simili argumento καθεξῆς διερχόμενος.

Com. 36. αὕτη ἦν πλήρης ἀγαθῶν ἔργων.] μεστὴ καρπῶν ἀγαθῶν, vt Iacob. 3. 17. μεστὴ ἀγαθωσύνης, vt Rom. 15. 14. πεπληρωμένη καρπῶν δικαιοσύνης, vt Philip. 1.11. Sic *plenus datorum* Ausonius de Deo loquens. Vide quæ in sensum contrarium infra ad 13. 10. dicta.

Com. 37. λούσαντες αὐτὴν] Apuleius 8. *Tunc propere familiares misera Charites accuratissimè corpus ablutum, vnita sepultura ibidem marito perpetuam coniugem reddidere. Vltimo lauacro procurare* Idem 9. dixit.

Com. 39. πᾶσαι αἱ χῆραι κλαίουσαι &c.] Simile Ioh. 11. 33. Apparet Tabitham autem exercuisse illam καθαρὰν θρησκείαν de qua 1. 27. Iacobus.

Ibid. χιτῶνας καὶ ἱμάτια ὅσα ἐποίει μετ' αὐτῶν οὖσα ἡ Δορκάς] *Textilia manuum eius monumenta*, vt Virgilius loquitur. Idem alibi. *Iliadumque labor, vestes.--* Iterum, *--Vestes ostroque auroq; rigentes Extulit Æneas, quas illi læta laborum Ipsa suis manibus quondā Sidonia Dido Fecerat.---* vbi Seruius, *Suis manibus, vt Heroïdes solebant.* Symmachus lib. 6. Epist. 67. *Domina filia, honoratum me opimo lanificij tui monumento satis gaudeo, vnà quippe & amor in parentem tuum, & industria matronalis inclaruit, sic priscæ fœminæ vitam coluisse traduntur.* Vide 1. Sam. 2. 19. 1. Esdræ 4. 17. Prouerb. 31. 24. Tobiæ Scriptorem 2. 11. & Clement. Alexandr. Pædag. 3. 11. In l. 18. §. 2. de auro, argento &c. *Mulier*

testamento , & postea codicillis multas species vestis , argenti , quas vel ipsa se confecisse , vel habere significauit , specialiter per fideicommissum reliquit. Ergo illa ὅσα ἐποίει μετ᾽ αὐτῶν οὖσα sic cape ac si diceret, ὅσα ὑπὲρ αὐτῶν ἐποίει. nam & Vetus Interpres hoc loco, *Quas faciebat illis Dorcas*: & ita in hac historia Cyprianus. *Circumsteterunt eum viduæ flentes & rogantes: pallia & tunicas, & omnia illa quæ prius sumpserant indumenta monstrantes : nec pro defuncta suis vocibus sed ipsius operibus deprecantes.* Et post, *Quæ laborantibus viduis largita fuerat subsidia viuendi, meruit ad vitam viduarum petitione reuocari.*

Com. 40. ἐκβαλὼν δὲ ἔξω πάντας ὁ Πέτρος, θεὶς τὰ γόνατα, προσηύξατο.] De Elisæo Sunamitidis filium ad vitam suscitaturo. *Ingressus clausit ostium super se, & orauit ad Dominum.* 2. Reg. 4. 33. De Medea a senectutis morte ad iuuenilis vigoris vitam Æsonem reductura Ouidius:

Hinc procul Æsonidem, procul hinc iubet ire profanos,
Et monet arcanis oculos remouere profanos.

Ibid. πρὸς τὸ σῶμα] proprie. Hesychius. Σῶμα, πτῶμα, δέμας. Apuleius 2. *Hac vox audita de corpore.*

Com. 42. γνωστὸν δὲ ἐγένετο] Glossarium: Γνωστὸς γίνομαι. *Innotesco.*

Com. 43. ἡμέρας ἱκανὰς μεῖναι &c.] Vide infra ad 14. 3. notata.

AD CAP. X.

Com. 1. EK σπείρας.] Melius Recentiore Vetus, *ex cohorte*. Glossarium, Σπεῖρα, τάξις στρατιωτικὴ, *cohors*. Hesychius (hunc Lucæ locum vt videtur respiciens) ἐκ σπείρας, ἐκ τάγματος, ἐκ νοουμένου.

Com. 2. εὐσεβὴς, καὶ φοβούμενος τὸν Θεὸν] Benè φόβος & εὐσέβεια iuncta. Seruius ad Virgilium. *Connexa sunt Metus & Religio.*

Com. 3. εἶδεν ἐν ὁράματι φανερῶς.]
Præsentes tunc ecce domos inuisere castas,
Sæpius & sese mortali ostendere cœtu
Cœlicolæ nondum spreta pietate solebant.
Sed postquam tellus scelere est imbuta nefando,
Iustitiãq; omnes cupida de mẽte fugârũt:
Omnia fanda nefanda malo permixta furore:
Amplius haud tales dignantur visere cœtus,
Nec se contingi patiuntur lumine claro.

Ibid. φανερῶς, ὡσεὶ ὥραν ἐννάτην τῆς ἡμέρας] Hesychius. Ὕπαρ τὸ μεθ' ἡμέραν:

ὄναρ ἐν ἡμέρᾳ, οἷον φανερῶς, ἐναργῶς, ἀληθές. melius ἀληθῶς. Val. Maximus 1. 8. *Multa etiam interdiu & vigilantibus acciderunt perinde ac tenebrarum somnique nube inuolutis: quæ quia vnde manauerint, aut qua ratione constiterint dignoscere arduum est, meritò miracula vocantur.*

Ibid. ἄγγελον τοῦ Κυρίου εἰσελθόντα πρὸς αὐτὸν, καὶ εἰπόντα, &c.]

--- *Manifesto lumine vidit,*
Intrantem muros, ac voces auribus hausit.

Com. 4. αἱ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν] Exod. 3. 9. 2. Reg. 20. 5. Tobiæ 12. 12 Dan. 10. 12.

Com. 6. ξενίζεται] *hospitatur*, vt recte Vetus. Gloss. Ξενίζομαι, *diuertor*, *hospitor*. Ibidem. Ἐπιξενοῦμαι, *hospitor*. Aliud Glossarium: *Hospitatur*. ξενίζεται.

Com. 7. Φωνήσας δύο τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ, καὶ στρατιώτην εὐσεβῆ τῶν προσκαρτερούντων αὐτῷ.] Qui apparebant ei. Id est, ad iussa exequenda eius pro foribus adsistebant. Ouidius de amatore & milite loquens.

Ille fores Dominæ seruat, at ille Ducis.

Glossæ. *Præsto sum*. προσκαρτερῶ. προσεδρεύω. Στρατιώτην εὐσεβῆ τῶν προσκαρτερούντων αὐτῷ, valet, στρατιώτην ἐκ τῶν προ-

Ezechiel. 4.14. vbi & μηδαμῶς in Græco.

Ibid. πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον.] Sic *cibos profanos ac nefarios* Apuleius dixit. Ex hoc vt videtur loco Hesychius. κοινὸν, βδελυκτὸν, ἀκάθαρτον.

Com. 15. πάλιν ἐκ δευτέρου.] Sic Matth. 26.42. quod Ioh. 4.54. & 21.16. πάλιν δεύτερον.

Ibid. ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε σὺ μὴ κοίνου.] Ne tu pollutum dicito. Hesychius, Μὴ κοίνου, μὴ ἀφάνιζε, μὴ μίαινε, μὴ ἀκάθαρτον νόμιζε. Non absimile ad Ieremiam Deus 1. 6. 7.

Com. 17. ὡς δὲ ἐν ἑαυτῷ διηπόρει ὁ Πέτρος τί ἂν εἴη τὸ ὅραμα) De eodem 24.12. in Euang. τὸ γεγονὸς θαυμάζων πρὸς ἑαυτόν. Heliodorus lib. 1. de Thyami post insomnium visum. Ταῦτα ὡς εἶδεν, ἀμηχάνως διῆγε, (Lucas διηπόρει) τὴν δὲ κἀκεῖσε διελούμενον ὅ τί ποτε ἐστιν, ἀναστρέφων. Luc. 1.29. in re simili διαλογίζεσθαι habemus. Infra hîc com. 19. ἐνθυμηθῆναι. *De eo quod viderat secum voluens* Hieronymus in Vita Pauli dixit. Apuleius 11. *Hanc experrectus imaginem diu diuque apud cogitationes meas reuoluebam quid rei portenderet.* Ibidem. *Nec leni cura sollicitus, sed oppido suspensus animi mecum*

ipse cogitationes exercitius cogitabam. quorsus noua hac & inaudita se cælestium porrigeret intentio.

Com. 21. ἐγώ εἰμι ὃν ζητεῖτε.] -- *Coram quem quaritis, adsum.* Apuleius vbi supra. *Nec moratus, conueni protinus eum, sane nec ipsum futuri sermonis ignarum: quippe iamdudum consimili pracepto sacrorum ministrandorum commonefactum.*

Ibid. τίς ἡ αἰτία δι' ἣν πάρεστε;] Dixi ad Matth. 26.50.

Com. 22. μαρτυρούμενός τε ὑπ' ὅλου τοῦ ἔθνους] Non vnius & alterius laudibus, sed totius gentis ornatus. Est ergo illud ὅλου acute pronunciandum. Solinus de Scipione Nasica. *Vir optimus iudicatus est non priuato testimonio, sed totius Senatus Sacramento.* Supra de Apostolis. Ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν· Apud Dionys. Halicarnass. ille. Ὑπὸ πάντων ἐμαρτυρεῖτο μοι. Infra 22.12. de Anania. μαρτυρούμενος ὑπὸ πάντων τῶν κατοικούντων. Ioannes 3. Epist. com. 12. Δημητρίῳ ὑπὸ πάντων μεμαρτύρηται.

Ibid. ἐχρηματίσθη ὑπὸ ἀγγέλου ἁγίου μεταπέμψασθαί σε, &c.] Æneid. 3.
Hac sunt qua nostra liceat te voce moneri.

παρτερούντων αὐτῷ, ἄνδρα εὐσεβῆ. nam etsi tales toti famuli eius, (supra com. 2.) non tales ideo milites omnes qui sub imperio eius. *Militum* porro & *domesticorum* parallellismum similem habemus Matth. 8. 9. vbi de altero Centurione illo.

Com. 9. *ἀνέβη Πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα*] *Ad superiora*: vt rectè Vetus. Scholiastes ad Iuuenal. 3. *Superiora tecta & tristega*: vbi legerim, *qua & tristega*. Qui quid sine arbitris volunt, solent editas domus partes ascendere. In historia Estheris. Ἐποίησεν ἑαυτῇ σκηνὴν ἐπὶ τοῦ δώματος τοῦ οἴκου αὐτῆς. Sueton. de Augusto. *Si quando quid secretò ac sine interpellatione agere proposuisset, erat illi locus in edito singularis, &c.* De Maga Pamphile 3. Apuleius. *Tectum conscendit, quod altrinsecus aditum patore perflatili nudatum &c. maximè his artibus suis commodum secretò colit.*

Com. 10. ἐγένετο δὲ πρόσπεινος] ἐπείνασε. Matth. 4. 2.

Ibid. ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἔκστασις.] ἐξίστασθαι hoc loco est, (vt in Apologia Apuleius) *ad obliuionem præsentium externari, & paulisper remota corporis me-*

moria redire ad naturam eam quæ est immortalis & diuina. Augustinus Confess. 9. 11. de matre sua. *Defectum anima passa est, & paululum substracta à præsentibus.* Victorinus de Contemplat. lib. 5. *Mentis alienatio est quando præsentium memoria menti excidit.* Vide 2. Cor. 12. 2.

Com. 11. καταβαῖνον ἐπ' αὐτὸν.] Illa ἐπ' αὐτὸν non agnoscit Latinus Interpres. Sed forsan contracta est huius loci locutio, pro καταβαῖνον, καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτὸν, vt Matth. 3. 16.

Ibid. σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς δεδεμένον] ἀρχὰς cuiusuis rei extremitates satis Græcè dicas. Sic in Glossario. Ἀρχὴ ξίφους, *mucro*. Quod heic σκεῦος, Matthæo 13. 48. est σαγήνη: ἡ διδασκαλία nempe τῶν Ἀποστόλων ἡ ἐκ παντὸς γένους συνέλαβε: Βαρβάρους, Ἕλληνας, Ἰουδαίους, πόρνας, τελώνας, λῃστὰς, &c. vt ad dictum Matthæi locum Theophylactus. Vide infra ad com. 34. notata.

Com. 13. ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτὸν, ἀνάστα Πέτρε, θῦσον, καὶ φάγε] De Elia 1. Reg. 19. 7. Ἰδοὺ τις ἥψατο αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀνάστηθι καὶ φάγε. Vide & ibidem 21. 7.

Com. 14. μηδαμῶς κύριε,] Simillimum

προσκαρτερούντων αὐτῷ, ἄνδρα εὐσεβῆ. nam etsi tales toti famuli eius, (supra com. 2.) non tales ideo milites omnes qui sub imperio eius. *Militum* porro & *domesticorum* parallellismum similem habemus Matth. 8. 9. vbi de altero Centurione illo.

Com. 9. ἀνέβη Πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα] *Ad superiora*: vt rectè Vetus. Scholiastes ad Iuuenal. 3. *Superiora tecta & tristega*: vbi legerim, *qua & tristega*. Qui quid sine arbitris volunt, solent editas domus partes ascendere. In historia Estheris. Ἐποίησεν ἑαυτῇ σκηνὴν ἐπὶ τοῦ δώματος τοῦ οἴκου αὐτῆς. Sueton. de Augusto. *Si quando quid secretò ac sine interpellatione agere proposuisset, erat illi locus in edito singularis, &c.* De Maga Pamphile 3. Apuleius. *Tectum conscendit, quod altrinsecus adiunm patore perflatili nudatum &c. maximè his artibus suis commodum secretò colit.*

Com. 10. ἐγένετο δὲ πρόσπεινος] ἐπείνασε. Matth. 4. 2.

Ibid. ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἔκστασις.] ἐξίστασθαι hoc loco est, (vt in Apologia Apuleius) *ad obliuionem præsentium externari, & paulisper remota corporis me-*

moria redire ad naturam eam quæ est immortalis & diuina. Augustinus Confess. 9. 11. de matre sua. *Defectum anima passa est, & paululum substracta à præsentibus.* Victorinus de Contemplat. lib. 5. *Mentis alienatio est quando præsentium memoria menti excidit.* Vide 2. Cor. 12. 2.

Com. 11. *καταβαῖνον ἐπ' αὐτὸν.*] Illa ἐπ' αὐτὸν non agnoscit Latinus Interpres. Sed forsan contracta est huius loci locutio, pro καταβαῖνον, καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτὸν. vt Matth. 3. 16.

Ibid. σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς δεδεμένον] ἀρχὰς cuiusuis rei extremitates satis Græcè dicas. Sic in Glossario. Ἀρχὴ ξίφους, *mucro.* Quod heic σκεῦος, Matthæo 13. 48. est σαγήνη: ἡ διδασκαλία nempe τῶν Ἀποςόλων ἡ ἐκ παντὸς γένους συνέλαβε: Βαρβάρους, Ἕλληνας, Ἰουδαίους, πόρνας, τελώνας, λῃστὰς, &c. vt ad dictum Matthæi locum Theophylactus. Vide infra ad com. 34. notata.

Com. 13. ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτὸν, ἀνάστα Πέτρε, θῦσον, καὶ φάγε] De Elia 1. Reg. 19. 7. Ἰδού τις ἥψατο αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀνάστηθι καὶ φάγε. Vide & ibidem 21. 7.

Com. 14. μηδαμῶς κύριε,] Simillimum

προσκαρτερούντων αὐτῷ, ἄνδρα εὐσεβῆ. nam etsi tales toti famuli eius, (supra com. 2.) non tales ideo milites omnes qui sub imperio eius. *Militum* porro & *domesticorum* parallelismum similem habemus Matth. 8. 9. vbi de altero Centurione illo.

Com. 9. ἀνέβη Πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα] *Ad superiora*: vt rectè Vetus. Scholiastes ad Iuuenal. 3. *Superiora tecta & tristega*. vbi legerim, *qua & tristega*. Qui quid sine arbitris volunt, solent editas domus partes ascendere. In historia Esthenis. Ἐποίησεν ἑαυτῇ σκηνὴν ἐπὶ τοῦ δώματος τοῦ οἴκου αὐτῆς. Sueton. de Augusto. *Si quando quid secretò ac sine interpellatione agere proposuisset, erat illi locus in edito singularis, &c.* De Maga Pamphile 3. Apuleius. *Tectum conscendit, quod altrinsecus aditum patore perflatili nudatum &c. maximè his artibus suis commodum secretò colit.*

Com. 10. ἐγένετο δὲ πρόσπεινος] ἐπείνασε. Matth. 4. 2.

Ibid. ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἔκστασις.] ἐξίστασθαι hoc loco est, (vt in Apologia Apuleius) *ad oblinionem præsentium externari, & paulisper remota corporis me-*

moria redire ad naturam eam quæ est immortalis & diuina. Augustinus Confess. 9. 11. de matre sua. *Defectum animæ passa est, & paululum substracta à præsentibus.* Victorinus de Contemplat. lib. 5. *Mentis alienatio est quando præsentium memoria menti excidit.* Vide 2. Cor. 12. 2.

Com. 11. καταϐαῖνον ἐπ' αὐτόν.] Illa ἐπ' αὐτὸν non agnoscit Latinus Interpres. Sed forsan contracta est huius loci locutio, pro καταϐαῖνον, καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν. vt Matth. 3. 16.

Ibid. σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς δεδεμένον] ἀρχὰς cuiusuis rei extremitates satis Græcè dicas. Sic in Glossario. Ἀρχὴ ξίφους, *mucro.* Quod heic σκεῦος, Matthæo 13. 48. est σαγήνη· ἡ διδασκαλία nempe τῶν Ἀποστόλων ἡ ἐκ παντὸς γένους συνάγουσα: Βαρϐάρους, Ἕλληνας, Ἰουδαίους, πόρνας, τελώνας, λῃστὰς, &c. vt ad dictum Matthæi locum Theophylactus. Vide infra ad com. 34. notata.

Com. 13. ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτὸν, ἀνάστα Πέτρε, θῦσον, καὶ φάγε] De Elia 1. Reg. 19. 7. Ἰδού τις ἥψατο αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀνάστηθι καὶ φάγε. Vide & ibidem 21. 7.

Com. 14. μηδαμῶς κύριε,] Simillimum

μαρτυρουμένων αὐτῷ, ἄνδρα δ' εὐσεβῆ. nam etsi tales toti famuli eius, (supra com. 2.) non tales ideo milites omnes qui sub imperio eius. *Militum* porro & *domesticorum* parallellismum similem habemus Matth. 8. 9. vbi de altero Centurione illo.

Com. 9. ἀνέβη Πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα] *Ad superiora* : vt rectè Vetus. Scholiastes ad Iuuenal. 3. *Superiora tecta & tristega.* vbi legerim, *qua & tristega.* Qui quid sine arbitris volunt, solent editas domus partes ascendere. In historia Estheris. Ἐποίησεν ἑαυτῇ σκηνὴν ἐπὶ τοῦ δώματος τοῦ οἴκου αὐτῆς. Sueton. de Augusto. *Si quando quid secretò ac sine interpellatione agere proposuisset, erat illi locus in edito singularis, &c.* De Maga Pamphile 3. Apuleius. *Tectum conscendit, quod altrinsecus aditum patore perflatili nudatum &c. maximè his artibus suis commodum secretò colit.*

Com. 10. ἐγένετο δὲ πρόσπεινος] ἐπείνασε. Matth. 4. 2.

Ibid. ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἔκστασις.] ἐξίστασθαι hoc loco est, (vt in Apologia Apuleius) *ad oblinionem præsentium externari, & paulisper remota corporis me-*

moria redire ad naturam eam quæ est immortalis & diuina. Augustinus Confess. 9. 11. de matre sua. *Defectum animæ passa est, & paululum substracta à præsentibus.* Victorinus de Contemplat. lib. 5. *Mentis alienatio est quando præsentium memoria menti excidit.* Vide 2. Cor. 12. 2.

Com. 11. καταβαῖνον ἐπ' αὐτὸν.] Illa ἐπ' αὐτὸν non agnoscit Latinus Interpres. Sed forsan contracta est huius loci locutio, pro καταβαῖνον, καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτὸν. vt Matth. 3. 16.

Ibid. σκεῦος τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς δεδεμένον] ἀρχὰς cuiusuis rei extremitates satis Græcè dicas. Sic in Glossario. Α'ρχῇ ξίφους, *mucro.* Quod heic σκεῦος, Matthæo 13. 48. est σαγήνη: ἡ διδασκαλία nempe τῶν Α'ποσόλων ἡ ἐκ παντὸς γένους συνέλαβε: Βαρβάρους, Ε'λλίνας, Ι'ουδαίους, πόρνας, τελώνας, λῃσὰς, &c. vt ad dictum Matthæi locum Theophylactus. Vide infra ad com. 34. notata.

Com. 13. ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτὸν, ἀνάστα Πέτρε, θῦσον, καὶ φάγε] De Elia 1. Reg. 19. 7. Ι'δὸύ τις ἥψατο αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀνάστηθι καὶ φάγε. Vide & ibidem 21. 7.

Com. 14. μηδαμῶς κύριε,] Simillimum

Ezechiel. 4.14. vbi & μηδαμῶς in Græco.

Ibid. πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον.] Sic *cibos profanos ac nefarios* Apuleius dixit. Ex hoc vt videtur loco Hesychius. κοινὸν, βδελυκτὸν, ἀκάθαρτον.

Com.15. πάλιν ἐκ δευτέρου.] Sic Matth. 26.42. quod Ioh. 4.54. & 21.16. πάλιν δεύτερον.

Ibid. ἃ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε σὺ μὴ κοίνου.] Ne tu pollutum dicito. Hesychius, Μὴ κοίνου, μὴ ἀφάνιζε, μὴ μίαινε, μὴ ἀκάθαρτον νόμιζε. Non absimile ad Ieremiam Deus 1. 6. 7.

Com. 17. ὡς δὲ ἐν ἑαυτῷ διηπόρει ὁ Πέτρος τί ἂν εἴη τὸ ὅραμα) De eodem 24.12. in Euang. τὸ γεγονὸς θαυμάζων πρὸς ἑαυτόν. Heliodorus lib. 1. de Thyami post insomnium visum. Ταῦτα ὡς εἶδεν, ἀμηχάνως εἶχε, (Lucas διηπόρει) τῇ δὲ κἀκεῖσε διαλεγόμενον ὅ τί ποτε ἐστὶν, ἀναστρέφων. Luc. 1.29. in re simili διαλογίζεσθαι habemus. Infra hîc com. 19. ἐνθυμηθῆναι. *De eo quod viderat secum voluens* Hieronymus in Vita Pauli dixit. Apuleius 11. *Hanc experrectus imaginem diu diuque apud cogitationes meas reuoluebam quid rei portenderet.* Ibidem. *Nec leni cura sollicitus, sed oppido suspensus animi mecum*

ipse cogitationes exercitius cogitabam. quorsus noua hæc & inaudita se cælestium porrigeret intentio.

Com. 21. ἐγώ εἰμι ὃν ζητεῖτε.] -- *Coram quem quæritis, adsum.* Apuleius vbi supra. *Nec moratus, conueni protinus eum, sane nec ipsum futuri sermonis ignarum: quippe iamdudum consimili præcepto sacrorum ministrandorum commonefactum.*

Ibid. τίς ἡ αἰτία δι' ἣν πάρεστε;] Dixi ad Matth. 26. 50.

Com. 22. μαρτυρούμενός τε ὑπ' ὅλου τοῦ ἔθνους] Non vnius & alterius laudibus, sed totius gentis ornatus. Est ergo illud ὅλου acute pronunciandum. Solinus de Scipione Nasica. *Vir optimus indicatus est non priuato testimonio, sed totius Senatus Sacramento.* Supra de Apostolis. Ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν· Apud Dionys. Halicarnass. ille. Ὑπὸ πάντων ἐμαρτυρεῖτο μοι. Infra 22. 12. de Anania. μαρτυρούμενος ὑπὸ πάντων τῶν κατοικούντων. Ioannes 3. Epist. com. 12. Δημητρίῳ ὑπὸ πάντων μεμαρτύρηται.

Ibid. ἐχρηματίσθη ὑπὸ ἀγγέλου ἁγίου μεταπέμψασθαί σε, &c.] Æneid. 3.
Hæc sunt quæ nostra liceat te voce moneri.

vbi Seruius. *Bene, cum præscriptione, ne falsidicus, &c. postea inueniretur.* Ἐχρηματίσθη rectè Vetus *responsum accepit* (quomodo & Luc. 2. 26. & Hebr. 11. 7.) vertit. Vide ad Matth. 2. 12. allata.

Ibid. καὶ ἀκοῦσαι ῥήματα παρὰ σοῦ] ῥήματα τῆς ζωῆς nempe, supra 5. 20. et ῥήματα ζωῆς αἰωνίου. Ioh. 6. 68. vel ῥήματα intellige πάντα σοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προστεταγμένα. Infra com. 33.

Com. 24. ἀναγκαίους φίλους] affines, qui & *necessarij* dicti. Gellius 13. 3. *Qui ob ius affinitatis familiaritatisve coniuncti sunt, necessarij dicuntur.* Onomast. vetus. *Necessarij*, οἱ προσήκοντες. nulla hîc copula interponenda idcirco, nec cum Arabe pro φίλοις, ἁγίοις legendum. φίλοις ἀναγκαίους Hesychius etiam in ἐπαμύντορσι χοινίῳ dixit.

Com. 25. συναντήσας αὐτῷ ὁ Κορνήλιος, πεσὼν ἐπὶ τοὺς πόδας, προσεκύνησεν.] Sic Genes. 19. 2. de Lotho. Ἐξανέστη εἰς συνάντησιν αὐτοῖς, καὶ προσεκύνησε.

Com. 26. ὁ δὲ Πέτρος αὐτὸν ἤγειρε, λέγων, ἀνάστηθι] *Haud equidem tali me dignor honore.* Inuenisset religiosum Petrus si se adorari permisisset.

Ibid. κ᾽ἀγὼ αὐτὸς ἄνθρωπος εἰμι.] Supple, ὁμοιοπαθὴς σοι. Vide infra 14. 15. & ad Iacobi 5. 17. dicta.

Com. 27. συνομιλῶν αὐτῷ] A loco quo obuiam ei factus est, ad introitum domus eius. Luc. 24. 14. ὁμιλεῖν πρὸς ἀλλήλοις. Hoc solent vnà ambulantes.

Com. 29. ἀναντιῤῥήτως ἦλθον μεταπεμφθεὶς] Auctor ad Celantiam, Hieronymus siue Paulinus. *Est ille prudentissimus qui non tam considerat quid iussum sit, quam illum qui iusserit: nec quantitatem imperij, sed imperantis dignitatem cogitat.* Vide ad Matth. 8. 9. dicta. ἀναντιῤῥήτως Erasmus *incontanter* vertit. Ita apud Gellium 2. 29. *Nihil cunctari, & dicto statim obedire.* Vetus, *sine dubitatione*: quod melius congruit iis com. 20. μηδὲν διακρινόμενος. Ἀναντιῤῥήτως etiam ἀναμφιβόλως exponitur ab Hesychio.

Com. 31. εἰσηκούσθη σου ἡ προσευχή.] Idem, vel alius Angelus ad Zachariam Luc. 1. 13. εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου. 2. Reg. 20. 5. ἤκουσα τῆς προσευχῆς σου.

Com. 33. σύ τε καλῶς ἐποίησας &c.] Laudantis vel approbantis locutionem potius quam gratias agentis existimem.

Vide 2. Pet. 1. 19. Plutarchus Consol. ad Apollon : καλῶς ποιήσεις τῷ λόγῳ πειθεὶς &c. Philostratus. καλῶς μὲν ποιοῦντες ὑμεῖς εἶπεν. Sunt verba Apollonij 7. 12. Vbi nil ab Auctore remotius quam quæ Latinus Interpres.

Com. 35. ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν, καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, δεκτὸς αὐτῷ ἐστι.] Hieronymus ad Paulinum. *Et de Hierosolymis, & de Britannia æqualiter aula cœlestis patet.* Ἐκ πάσης φυλῆς, καὶ γλώσσης, καὶ λαοῦ, καὶ ἔθνους ἠγόρασεν ἡμᾶς. Apoc. 5. 9.

--- Lectos ex omnibus oris
Euehit, & meritum, nunquam cunabula quærit:
Et qualis, non vnde satus.---

Quod ille de equo,

Nobilis hic, quocunque venit de gramine, cuius
Clara fuga ante alios, & primus in æquore puluis:

etiam inter vitæ spatia decurrentes haber locum suum. Vide ad Matth. 15. 27. dicta. Apuleius. *Non vbi prognatus, sed vt moratus quisque sit, spectandum: nec qua regione, sed qua ratione vitam viuere inierit.* Flauius Vopiscus. *Non enim summa sciendi est, vbi quisque magnorum Prin-*

Principum sit genitus, sed qualis in Republica fuerit.

Com. 38. ὃς διῆλθεν εὐεργετῶν, καὶ ἰώμενος πάντας, &c] Philo de Iulio Cæsare in de Legatione. ὁ τὰς κοινὰς Ἑλλήνων καὶ Βαρβάρων νόσους ἰασάμενος, &c. ὁ τὰ δεσμὰ οἷς κατέζευκτο καὶ ἐπιέζετο ἡ οἰκουμένη, παραλύσας.

Com. 39. καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν μάρτυρες πάντων ὧν ἐποίησεν, &c.] Habet quidem MS. Regis mei, ὑμεῖς μάρτυρες πάντων. Sic Luc. 24. 48. Ὑμεῖς δέ ἐστε μάρτυρες τούτων. Et apud Isocratem sub persona Nicoclis, Ὑμεῖς δ' αὐτοί μοι μάρτυρές ἐστε πάντων τῶν εἰρημένων. Adde Paulum 1. Thess. 2. 10. At ego receptam hîc lectionem sequendam arbitror. Supra 5. 32. hic idem Petrus. Καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν αὐτοῦ μάρτυρες τῶν ῥημάτων τούτων. Vbi & com. 32. habes quæ sequuntur hîc, ἐπὶ ξύλου κρεμάσαντες. In secunda eidem adscripta Epist. 1. 16. οὐ σεσοφισμένοις μύθοις ἐξακολουθήσαντες, &c. ἀλλ' ἐπόπται γενηθέντες τῆς ἐκείνου μεγαλειότητος.

Com. 40. καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι, οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ &c.] Tertullianus in Apologetico. *Non in vulgus eduxit se, ne impij errore liberarentur, & ut fides non mediocri præmio destinata*

difficultate constaret. Vide Marc. 16. 14. vbi & verbum ἐφανερώθη..

Com. 41. οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ.] Hæc & vt interiorem notam ipsorum cum eo conuictus addit, & vt maiorem fidem dictis adstrueret suis. Vide Marc. 5. 43. Luc. 24. 41.

Com. 42. ὁ ὡρισμένος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν.] 2. Tim. 4. 1. 1. Pet. 4. 5. Rom. 14. 9. infra 17. 31.

AD CAP. XI.

Com. 4. Ἐξετίθετο αὐτοῖς καθεξῆς.] Singillatim. Apuleius in Apologia. *Omnem ordinem rei gestæ summa cum fide ac veritate percensuit.* Ἐκ τῶν ποδῶν εἰς τὴν κεφαλὴν παντ᾽ ἐρεῖν Aristophaphanes dixit. vbi Schol. Ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους ἐρῶ τὰ πράγματα. Glossæ. Ἐκτίθημι, τὸ λέγω : *Dissero, edissero.* Sic infra 18.26. & 28.23.

Com. 12. εἶπε δέ μοι τὸ πνεῦμα συνελθεῖν αὐτοῖς, μηδὲν διακρινόμενον.] Simile supra 8. 29. vide.

Ibid. τοῦ ἀνδρός.] Cornelij, de quo præced. capite. Sic initio 4. Æneid. *Multa viri virtus animo, &c. recursat.* Æneæ nempe, de quo in tertio libro.

Com. 17. Ἐγὼ τὶς ἤμην δυνατὸς κωλῦσαι τὸν θεόν;] Plaut. Pers. 1. 1.

Diis ne aduorser? quasi Titani cum
Diis belligerem,
Quibus sat esse non queam?---

Genes. 50. 19. in Latino. *Num Dei possumus resistere voluntati?* Vide supra

ad 5. 39. notata. Cogitemus autem an ad hunc modum hic locus interpungi debeat. Ἐγὼ πῶς ἥκω; δυνατός; &c. Sic 1. Cor. 10. 22. in non dissimili etiam sententia duplex interrogatio occurrit. Beza hîc εἶμι maluit, nam ἥκω (inquit) Poëticum est. Ergo & Poëtice Plutarchus initio Conuiuij 7. Sapientum locutus.

Com. 18. ἡσύχασαν] οὐδὲν εἶχον ἀντειπεῖν. vt supra 4. 14.

Ibid. ἄρα γε καὶ τοῖς ἔθνεσιν ὁ θεὸς τὴν μετάνοιαν ἔδωκεν;] Admiratiuè potius quam interrogatiuè pronuncianda puto. Tale illud, *Est & Saül inter Prophetas?*

Com. 23. παρεκάλει πάντας τῇ προθέσει τῆς καρδίας προσμένειν τῷ Κυρίῳ.] Id est, μὴ κλυδωνίζεσθαι, καὶ παντὶ διδασκαλίας ἀνέμῳ περιφέρεσθαι. Ephes. 4. 14. διδαχαῖς ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ περιφέρεσθαι. Hebr. 13. 9. sed τῇ χάριτι Θεοῦ ἐπιμένειν. infra 13. 43. τῇ παραδοθείσῃ πίστει ἐπαγωνίζεσθαι. Iud. com. 3. vide infra 13. 43. τὴν τῆς ἐλπίδος ὁμολογίαν ἀκλινῆ κατέχειν. Hebr. 10. 23. Apud Plautum in Rudente.

Ideirco moneo vos ego qui estis boni,
Quiq; ætatem agitis cum pietate & fide,
Retinete porro post factum vt lætemini.

:neca Epist. 16. *Perseuerandum est, & [illegible]siduo studio robur addendum, donec na mens sit quod bona voluntas est.* : post. *Te moneo & exhortor ne patia- animi tui impetum delabi & refriges- re: constitue illum & contine, vt habi- s fiat quod est impetus.* Ibidem. *Plus era est in eo vt proposita custodias, am vt honesta proponas.* Vide & Philip. 1. Hebr. 6. 11.

Com. 26. χρηματίσαι τε πρῶτον ἐν Ἀν- χείᾳ τοὺς μαθητὰς Χριστιανούς] Suidas. Ἐπὶ αυδίου βασιλέως Ῥωμαίων, Πέτρου τοῦ Ἀπο- ου χειροτονήσαντος Εὐόδιον ἐν Ἀντιοχείᾳ, με- νομάσθησαν οἱ πάλαι λεγόμενοι Ναζωραῖοι καὶ αλαῖοι, Χριστιανοί. Chrysostomus Homil. d Pop. Antioch. Καθάπερ Πέτρος ἐν τοῖς οστόλοις πρῶτος ἐκήρυξε τὸν Χριστόν, οὕτως ἐν πόλεσιν αὕτη (Antiochia) πρώτη, ὥσπερ αυόν τινα θαυμαστὸν τὴν τῶν Χριστιανῶν ἀνε- ατο προσηγορίαν.

Com. 28. ἐσήμανε διὰ τοῦ πνεύματος λιμὸν :.] Vtpote vnus è Prophetis qui Hie- rolymis Antiochiam venerunt. com. Apuleius in de Mundo. *Velut Pro- tæ quidam, qui dum Deorum maie- e completi sunt, effantur cæteris quæ ino beneficio soli vident.* lege. *velut*

ad 5. 39. notata. Cogitemus autem an ad hunc modum hic locus interpungi debeat. Ἐγὼ τίς ἤμην; δυνατὸς; &c. Sic 1. Cor. 10. 22. in non dissimili etiam sententia duplex interrogatio occurrit. Beza hîc εἴμι maluit, nam ἤμην (inquit) Poëticum est. Ergo & Poëtice Plutarchus initio Conuiuij 7. Sapientum locutus.

Com. 18. ἡσύχασαν] οὐδὲν εἶχον ἀντειπεῖν. vt supra 4. 14.

Ibid. ἄρα γε καὶ τοῖς ἔθνεσιν ὁ θεὸς τὴν μετάνοιαν ἔδωκεν;] Admiratiuè potius quam interrogatiuè pronuncianda puto. Tale illud, *Est & Saül inter Prophetas?*

Com. 23. παρεκάλει πάντας τῇ προθέσει τῆς καρδίας προσμένειν τῷ Κυρίῳ.] Id est, μὴ κλυδωνίζεσθαι, καὶ παντὶ διδασκαλίας ἀνέμῳ περιφέρεσθαι. Ephes. 4. 14. διδαχαῖς ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ περιφέρεσθαι. Hebr. 13. 9. sed τῇ χάριτι θεοῦ ἐπιμένειν. infra 13. 43. τῇ παραδοθείσῃ πίστει ἐπαγωνίζεσθαι. Iud. com. 3. vide infra 13. 43. τὴν τῆς ἐλπίδος ὁμολογίαν ἀκλινῆ κατέχειν. Hebr. 10. 23. Apud Plautum in Rudente.

Idcirco moneo vos ego qui estis boni,
Quiq; ætatem agitis cum pietate & fide,
Retinete porro post factum vt lætemini.

eneca Epist. 16. *Perseuerandum est, & [...]siduo studio robur addendum, donec [...]na mens sit quod bona voluntas est.* [...]t post. *Te moneo & exhortor ne patia[...]s animi tui impetum delabi & refriges[...]re: constitue illum & contine, vt habi[...]s fiat quod est impetus.* Ibidem. *Plus [...]era est in eo vt proposita custodias, [...]iam vt honesta proponas.* Vide & Philip. 1. Hebr. 6. 11.

Com. 26. χρηματίσαι τε πρῶτον ἐν Ἀν[...]χείᾳ τοὺς μαθητὰς Χριστιανούς] Suidas. Ἐπὶ [...]αυδίου βασιλέως Ῥωμαίων, Πέτρου τοῦ Ἀπο[...]λου χειροτονήσαντος Εὐόδιον ἐν Ἀντιοχείᾳ, με[...]νομάσθησαν οἱ πάλαι λεγόμενοι Ναζωραῖοι καὶ [...]λιλαῖοι, Χριστιανοί. Chrysostomus Homil. [...]d Pop. Antioch. Καθάπερ Πέτρος ἐν τοῖς [...]οστόλοις πρῶτος ἐκήρυξε τὸν Χριστὸν, οὕτως ἐν [...]πόλεσιν αὕτη (Antiochia) πρώτη ὥσπερ [...]αυόν τινα θαυμαστὸν τὴν τῶν Χριστιανῶν ἀνε[...]ατο προσηγορίαν.

[...]om. 28. ἐσήμανε διὰ τοῦ πνεύματος λιμὸν [...].] Vtpote vnus è Prophetis qui Hie[...]olymis Antiochiam venerunt. com. Apuleius in de Mundo. *Velut Pro[...]tæ quidam, qui dum Deorum maie[...]e completi sunt, effantur cæteris quæ [...]ino beneficio soli vident.* lege. *velut*

Propheta, *qui dum &c.* τὸ *quidam* enim ex occasione continuo sequentium verborum odiosè insinuauit se.

Com. 29. καθὼς ηὐπορεῖτό τις] Pro modo facultatum suarum. Hoc Baruc. 1. 6. καθ' ὃ ἑκάστου χεὶρ ἐδύνατο. Aristidi, ἀπὸ τῆς ὑπαρχούσης δυνάμεως. Luc. 11. 41. τὰ ἐνόντα. id est, vt ego accipio, κατὰ τὰ ἐνόντα. Virgilius *Quæ cuique est copia* dixit. Paulus 1. Cor. 16. 2. ὅτι ἂν εὐοδῶται. et 2. Cor. 8. 11. ἐκ τοῦ ἔχειν. quomodo in præceptis Delphicis, καθὼς ἔχεις θυσίαζε. & apud Plutarchum in Apophtheg θεοὺς ἀπὸ τῶν παρόντων τιμᾶν. Et hoc in donis spiritualibus ἐξ ἰσχύος ἧς χορηγεῖ ὁ θεὸς, διακονεῖν Petrus 1. 4. 11. vocauit.

Ibid. ὥρισαν ἕκαστος αὐτῶν εἰς διακονίαν πέμψαι τοῖς κατοικοῦσιν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἀδελφοῖς.] Simillimum Rom. 15. 26. locum vide. Quod hîc ὁρίζειν, ibi εὐδοκεῖν.

AD CAP. XII.

Com. 3. ΠΡοσέθετο συλλαβεῖν καὶ Πέτρον.] --- Ὡς φόνῳ σβέσων φόνον. vt apud Euripidem. Apul. Apologia. *Peccatum semel vt bonus postea sollicitius cauet, ita qui ingenio malo est, confidentius integrat.*

Com. 4. τέσσαρσι τετραδίοις στρατιωτῶν.] Vegetius. *De singulis Centuriis quaterni equites & quaterni pedites excubium noctibus faciunt.* Philo in Flaccum. Στρατιώτην τινὰ τῶν ἐν τοῖς τετραδίοις φυλάκων κατ' ὁδὸν ἀθρῶν, κελεύει δεικνύναι τὴν στρατάρχου οἰκίαν.

Com. 5. προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενὴς &c.] Sic Luc. 22. 44. ἐκτενέστερον προσηύχετο. vbi homines eruditi vertunt, *intensius*, *feruidius*. Sane ita Glossarii Auctor, qui Ἐκτενέστερον, *enixius*. Vertebat autem Vetus *prolixius*; sic Hesychius, qui Ἐκτενίαν, (scribe Ἐκτείνειν) Συνεχῶς ποιεῖν. occurrit & infra quidem 26. 7. ἐν ἐκτενείᾳ λατρεύειν. 1. Pet. 4. 8. ἐκτενὴς ἀγάπη. Ibid. 1. 22. ἐκτενῶς ἀγαπᾶν; & apud Chrysostomum τὴν

δ'χλῶ μετ' ἐκτενείας ἀναφέρετε. Quibus locis vt haud ægrè concesserim vtramuis significationem conuenire posse, (posse autem etiam idem Hesychius docet, qui ἐκτενῶς, & προθύμως, & διατεταμένως exponit,) ita posteriorem quam priorem libentius intellexerim: nimirum quæ assiduitatem indicat, non intensionem. Paulus 2. ad Tim. 1. 3. ἀδιάλειπτον ἔχω περὶ σοῦ μνείαν ἐν τ. δεήσεσί μου. dixisset Lucas, ἐκτενὴς περί σου πρὸς τὸν Θεὸν ὑπ' ἐμοῦ προσευχὴ γίνεται.

Com. 6. ἦν δὲ ὁ Πέτρος κοιμώμενος μεταξὺ δύο στρατιωτῶν.] In l. 14. ff. de custod. reor. *Nec vni, sed duobus custodia committenda est.*

Ibid. δεδεμένος ἁλύσεσι δυσί.] Nimirum ob nocturnum tempus. Lucianus Toxari. Τῆς ἡμέρας ὁ κλοιὸς ἤρκει, καὶ ἡ ἑτέρα χεὶρ πεπεδημένη: εἰς δὲ τὴν νύκτα ἔδει ὅλον καταδεδέσθαι. Catenas hîc intellige non ossibus inhærentes manicas, prolixiores autem, vt & cruciatio deesset, & custodia fida permaneret. vt in l. 1. Cod. Theod. d. tit. Imperator loquitur.

Com. 7. φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι] Aduentante Angelo nimirũ. Claudian.

---Et clarum dispergere culmina lumen,
Aduentum testata Dei ---

Apud Theocritum,

--- Νυκτὸς ἀοείσαυ οἱ δέ τε τοῖχοι
Πάντες ἀειφέγδεες καθαρᾶς ἄταρ Ἠεργυείης.
.--Nitor
Percussit oculos lucis ignota, bonos
Resumit animos vinctus. -- Seneca Herc. furent.

Ibid. πατάξας τὴν πλευρὰν τοῦ Πέτρου, ἤγειρεν αὐτὸν.] Molliter tacto latere eius, excitauit eum. Seneca in de Benef. *Quidam vt expergiscantur, non feriendi, sed commouendi sunt.* Curtius lib. 4. *Intrat tabernaculum Rex, sapiusque nomine compellatum, cum voce non posset, tactu excitauit.* Apuleius 6. de Cupidine. *Psychen innoxie punctulo sua sagitta suscitat.* Ἠοῖος ἐπεγείρειν in Nubibus Aristophanes dixit. Vide & locum 1. Reg. 19. 7. supra ad 10. 13. adductum.

Ibid. ἀνάστα ἐν τάχει.] Sic 19. 5. in Euang. Σπεύσας κατάβηθι. Hesychius. Ἄνα δὲ, ἀνέστη δὲ. scripserim, ἀνάστα δὲ, vel ἀνάστηθι δὲ. supra Idem. Ἄνα, ἀνάστηθι. Est ἀνα his locis προτρεπτικὸν ἐπίρρημα. Homerus.

Ἀλλ' ἄνα, μηδ' ἔτι κεῖσο.---

Persius Sat. 5.

Mane piger stertis, surge inquit Auaritia, eia
Surge. negas. instat. Surge inquit, non queo, surge.

Ἐν τάχει, hîc, vt infra 22.18. & in Euang. 18. 8. Gloss. Ἐν τάχει. *In continenti, quam cito.*

Ibid. καὶ ἐξέπεσον αὐτοῦ αἱ ἁλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν.] Apud Ouidium.

--- Solidis Tyrrhenus Acetes
Clauditur in tectis, & dum crudelia iussa,
Instrumenta necis, ferrumque ignesque parantur,
Sponte sua patuisse fores, lapsasq; lacertis
Sponte sua fama est nullo soluente catenas.

Com. 8. ζῶσαι.] Aristoph. Thesmoph. Σύζωσον ἀνύσας. ---

Ibid. ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου] Contra in Theocritæis.

Λῦσα, μηδὲ πόδεσσι τεοῖς ὑπὸ σάνδαλα θείης.

Et sane plerumque is mos est fugientium. Horatius.

Discincta tunica fugiendum est, & pede nudo.

Apuleius 9. *Raptim tunicam iniectus, sed planè præ turbatione pedibus intectis.* At nulla heic tali festinatione opus.

fretus huiusmodi Duce & eductore captiuus noster, commodius potuit singula & ordinatius agere.

Com. 10. ἦλθον ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηρᾶν] Calpurnius 4. Declam. *Video carcerem publicum saxis ingentibus structum, angustis foraminibus tenuem lucis vmbram recipientem: in hunc coniecti robur Tullianum prospiciunt, & quoties ferrati postis stridor excitat, exanimantur: & alienum supplicium exspectando, suum discunt.*

Ibid. τὴν φέρουσαν εἰς τὴν πόλιν.] In Tabula Cebetis. Ὁρᾷς τὴν ὁδὸν ἐκείνην τὴν φέρουσαν ἐπὶ τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο; Sic πυλῶνες εἰς τὴν πόλιν εἰσελθόντες (id est φέροντες) Apocal. 22. 14.

Ibid. ἥτις αὐτομάτη ἠνοίχθη αὐτοῖς] Similia, vbi de Apollonio incarcerato, Philostratus fabulatur. Apud Virgilium.

Ostia iamq; domus patuere ingẽtia cẽtum
Sponte sua. -- Iulius Obsequens. *Nocte, cum valuae cubilis clausae essent, sua sponte apertae sunt.* Xiphilinus de Nerone. Αἱ θύραι ἀμφότεραι, αἵ τε τοῦ μνημείου τοῦ Αὐγουστείου, καὶ αἱ τοῦ κοιτῶνος τοῦ ἐκείνου, αὐτομάτως ἐν τῇ αὐτῇ νυκτὶ ἀνεῴχθησαν. Adde

Ouidij locum paulo ſupra adductum:& quæ infra ad 16. 26. dicenda.

Ibid. ἀπέστη.] Quod ſupra 10.7. (identidem de Angelo) ἀπῆλθεν. Luc. 24. 31. ἄφαντος ἐγένετο.

Com. 11. γενόμενος δὲ ἐν ἑαυτῷ.]

Vt primum diſcuſſa umbra, & lux reddita menti eſt.

In Euang. 15. 17. εἰς ἑαυτὸν ἐρχεσθαι dixit. Plutarchus in Apophthegm. Reg. ἐφ' ἑαυτὸν γίνεσθαι.

Ibid. καὶ ἐξείλετό με ἐκ χειρὸς, &c.] Nimirum hoc erat,

Eſurienti leoni ex ore exſculpere prædam.

Confer ſupra 7. 9.

Ibid. καὶ πάσης προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων.] Id eſt, καὶ προσδοκίας παντὸς τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων. figura in his libris multoties occurrente.

Com. 12. συνιδών.] *Conſiderans.* Vtitur & infra 14. 6. Plutarch. in de Mul. virtut. Συνιδόντες τὴν ἀνάγκην οἱ Τρῶες, &c.

Com. 13 Κρούσαντος δὲ τοῦ Πέτρου τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος, προσῆλθε παιδίσκη ὑπακοῦσαι.] Apuleius. *Ianuam &c. pulſare vocaliter incipio: tandem adoleſcentula quædam procedens, Heus tu inquit, &c.* Ariſtoph. Acharn. Παῖ, παῖ. τίς οὗτος; Scholiaſtes.

τῦ Διχαιοπόλιδος χρήσαντος τ̃ θύραν Κηφισοφῶν (Euripidis seruus) ὑπακύει. Arrianus 1. 18. in Epictetum. Α'κύσας ψόφον τ̃ θυείδος, κατέδραμον.

Com. 14. ἐπιγνοῦσα τὴν φωνὴν τῦ Πέτρου, ἀπὸ τ̃ χαρᾶς &c.] Ioh. 3. 29. καὶ ἀκούων αὐτῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν &c.

Ibid. εἰσδραμοῦσα ἢ εὐθέως] vt Marc. 6. 25. μϛ̃ σπουδῆς εἰσελθοῦσα.

Com. 15. μαίνῃ.] Non opus interrogatione heic, quod non nemo voluit. Homerus. Α'φραίνεις Μενέλαε. --- Vide & Ioh. 10. 20. infra 26. 24.

Ibid. ἡ ἢ διισχυρίζετο οὕτως ἔχειν.] Vetus *affirmabat*: melius recentior, *asseuerabat*. Onom. vet. *Asseuero*, διισχυρίζομαι. Eleganter ex Gellij 1. 21. *confirmabat & perseuerabat* vertas. Nec aliter in Glossario. Ε'πιβεβαίωσις, *Perseuerantia, confirmatio*. nam διισχυρίζεσθ non aliud hîc quam ἐπιβεβαιῦσθ.

Com. 16. ἐπέμενε κρούων] Sic Euang. 11. 18. Latinus. *Si ille perseuerauerit pulsans*. At in Græco non inueniuntur, in iis quæ nunc exstant exemplaribus.

Com. 17. κατασείσας ἢ αὐτοῖς τῇ χειρὶ σιγᾷν, &c.] De hoc more vide infra ad 21. 40. notanda. Vetus hîc *manu an-*

nuens, erudite. At, inquit Recentior, *annuere* tantum capitis est. Imò & *manu annuere* eleganter dicimur. Quintilianus 11.3. de manibus loquens. *Annuendi quoque & renuendi ratione demittuntur aut eleuantur*. Herodianus, etiam in silentij argumento. τῷ τῆς χειρὸς νεύματι τὸν δῆμον καταστήσας.

Com. 19. ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι] Ad mortem nempe. Hesychius. Ἀπάγεσθαι, εἰς θάνατον ἕλκεσθαι. In Historia Susannæ. Ἀγόμενης αὐτῆς ἀπολέσθαι.

Ibid. καὶ κατελθὼν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Καισάρειαν, διέτριβεν.] Notabile est διέτριβεν hîc cum elleipsi vocis ἐκεῖ vel αὐτοῦ poni. nec hîc tantum, sed & infra 14. 3. Eadem facie etiam 15. 33. ποιεῖν χρόνον dixit. Alioquin interpunctionem hîc mutandam credidissem, & ad vocem Ἰουδαίας apponendam. Ita εἰς τὴν Καισάρειαν διέτριβεν, valeret, ἐν τῇ Καισαρείᾳ δ. vt infra 19. 22. εἰς τὴν Ἀσίαν χρόνον ἐπέσχε, id est, ἐν τῇ Ἀσίᾳ. Tanti est quæ plerique in his libris transiliunt, expendere, & cum cura excutere.

Com. 20. Βλάστον τὸν ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως.] Ammianus lib. 22. *Eusebium cui erat Constantiani thalami commis-*

ſa cura &c.

Ibid. ᾐτοῦντο εἰρήνην, διὰ τὸ τρέφεσθαι αὐτῶν τὴν χώραν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς.] Aut pace aut bello copias ſibi ſtabiliendas viderunt. Armis ſe futuros impares timebant, itaque precum ſe præſidiis inſtruunt. Apud Curtium lib. 10. *Annunciatur equites qui ſub Perdicca eſſent, occupatis circa Babyloniam campis frumentum quod in Vrbem inuehebatur retinuiſſe. Itaque inopia primum, dein fames eſſe cœpit. Et qui in Vrbe erant, aut reconciliandam gratiam cum Perdicca, aut armis certandum eſſe cenſebant.* Poſt vocem βασιλικῆς omninò nil aliud quam χώρας, ἀπὸ κοινοῦ ſupplendum. Alebatur eorum regio ex Regis territoriis. Plinius Panegyrico. *Percrebuerat antiquitus Vrbem noſtram niſi opibus Ægypti ali ſuſtentarique non poſſe: ſuperbiebat ventoſa & inſolens Natio quod victorem quidem populum, paſceret tamen: quodque in ſuo flumine, in ſuis manibus, vel abundantia noſtra vel fames eſſet.* Cicero. Verr. 5. de Sicilia loquens. *In cæteris rebus adiuuamur ex illa Prouincia, hac verò* (re frumentaria nempe) *alimur ac ſuſtinemur.* Plenam & omnimodam poteſta-

tem cum Latini exprimunt, quod ſciam non *in manibus*, ſed *in manu* dicunt. Propono itaque an in loco Plinij pro *manibus*, *nanibus* legendum.

Com. 21. *τακτῇ δὲ ἡμέρᾳ ὁ Ἡρώδης ἐνδυσάμενος ἐσθῆτα βασιλικὴν, καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος*, &c.] Agathias 4. *Ὁ Ἀθανάσιος ἐπὶ θάκου τινὸς ὑψηλοῦ καθῆστο, διαπρεπῶς χλαμύδα ἐνειμένος.* Themiſtius 6. Orat. *Ὑψοῦ προκαθήμενος, καὶ ἁλουργίδα ἠμφιεσμένος.* Heliodorus de Arſace. *Παρακαθήμενος ἐφ' ὑψηλοῦ, ἁλουργῷ καὶ χρυσοπάστῳ τῇ ἐσθῆτι φαιδρυνόμενος, ὅρμων τε πολυτελείᾳ καὶ πάρας ἀξιώματι μεγαλαυχούμενος, καὶ παντοίᾳ κομματικῇ πρὸς τὸ ἁβρότερον ἐξησκημένος.* Vide & 1. Reg. 22. 10. 1. Paralip. 18. 9. *Ἐσθῆτα βασιλικὴν* habemus etiam in Diodori fragmentis. *τακτὴ ἡμέρα* eſt quam *ῥητὴν* Plutarchus dixit : & 2. Herodianus. vbi rectius *indicta* quam *dicta die* politiſſimus Interpres poſuiſſet.

Com. 22. *ὁ δὲ δῆμος ἐπεφώνει*, &c.] Perculſus pompa Satellitij, & inprimis veſtium fulgore ; de quo præcedente com. Videantur quæ ad Iacobi 2. 3. haud ita pridem notauimus.

Ibid. *Θεοῦ φωνὴ, καὶ οὐκ ἀνθρώπου*]

Non vox hominem ſonat.

Tacitus Annal. 4. *Hi dies ac noctes plausibus personare: formam Principis* (Neronis) *vocemque Deûm vocabulis appellantes.* Sic apud Suetonium assentatores Claudij dicuntur *cælestem vocem eius flagitasse.* Minucius in Octauio. *Etiam Principibus & Regibus, non vt magnis & electis viris, (sicut fas est) sed vt Diis adulatio falsa blanditur.*

Com. 23. παραχρῆμα δὲ ἐπάταξεν αὐτὸν ἄγγελος Κυρίου, &c. καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος ἐξέψυξεν.] Lucianus de Alexandro Pseudomante. Ἀπέθανεν, διασαπεὶς τὸν πόδα μέχρι τοῦ βουβῶνος, καὶ σκωλήκων ζέσας. Iobi 7. Φύρεται τὸ σῶμά μου ἐν σκωλήκων σαπρίᾳ. Suidas in Εὐλαὶ ex Babria, de Pheretima. Ἀνθ' ὧν ἔδρασε, δίκας ἔτισε: ζῶσα γὰρ ἐξέζεσεν εὐλαίων, ὁ ἔστι σκωλήκων. Eadem in 4. Herodotus. Ibidem, apud Suidam dico, de Herode isto. Ἐπὶ ἡμέρας φθειρόμενος, καὶ σκώληκας ἐκβράζων, ἐλεεινῶς τὸν βίον κατέλυσεν. παραχρῆμα est; illico, dum nempe in suggestu sederet. Suidas (vt videtur ex aliquo Antiquorum) Καὶ ἀνεπήδησε τῆς καθέδρας, ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἀλγεινῶς τὴν γαστέρα αὐτοῦ.

AD CAP. XIII.

Com. 2. EIΣ τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτοὺς.] Vera lectio, nam est elleipsis particulæ εἰς, quæ vicissim supra 7. 4. abundat. Ἔργον autem, vt infra 14. 26. 15. 38. & 1. Thess. 5. 13. absolute. Philip. 2. 20. Χριστοῦ ἔργον. 2. Tim. 4. 5. εὐαγγελιστοῦ ἔργον. Ephes. 4. 12. ἔργον διακονίας dicitur.

Com. 7. ἀνδρὶ συνετῷ] Bene Latinus *prudente*. In Glossario, Συνετὸς, *prudens*.

Com. 8. ζητῶν διαστρέψαι τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πίστεως.] Glossæ. Διαστρέφω, *Peruerto, diuerto*. Sic Apuleius. *Suo arbitratu de via eum deflectit*.

Com. 9. ἀτενίσας εἰς αὐτὸν.] August. Confess. 9. 11. *Quo audito, illa vultu anxio reuerberans eum oculis quod talia saperet, &c.* Idem affectus exprimitur in iis Marc. 3. 5. μετ' ὀργῆς περιβλεψάμενος. & Matth. 16. 23. in voce στραφεὶς. Obtutus fixus hîc, & Iobi 2. 20. (vbi in Græco ἐμβλέπειν) est iræ ac detestationis: Marc.

10. 21. Ioh. 1. 36. & 43. ſupra hîc 3. 4. & infra 14. 9. beneuolentiæ nota.

Com. 10. ὦ πλήρης παντὸς δόλου καὶ πάσης ῥᾳδιουργίας.] Apud Heſiodum.

Ὦ πέπον, ἐκ ἄρα που δολίης ἀπλήσθεο τέχνης.

quæ legenda interrogatiue putem. Ita Petrus ſtatim. οὐ παύσῃ; &c. Ariſtophanes Equit. Ὦ δεῖ πάντ', ἐπὶ πᾶσι τε πράγμασιν &c. vbi Scholia. Ὦ ἐπὶ πάσῃ πανουργίᾳ ἐξεταζόμενε καὶ κακίᾳ! Similis & illa compellatio in Suſannæ hiſtoria. ἡμερῶν κακῶν πεπαλαιωμένε. Ait πλήρης παντὸς δόλου. Sic Rom. 1. 29. ἀδικίᾳ πεπληρωμένοις. Auctor Declam. in Saluſt. *Deſidia ac luxuria plenus.* Seruius ad Æn. 11. *Falſa gloria plenus.* & ad 7. *Pectus plenum malitia efficacia.* Catullus. *Pleni ruris & inficetiarum.* Plautus

Fraudis, ſceleris, parricidij, periurij pleniſſimus.

Ibid. οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς Κυρίου τὰς εὐθείας;] Id eſt, hominem recta Domini via incedentem, ſaltem incedere volentem, non ceſſabis diuertere? Vide ſupra com. 7. Plutarchus in de amici & adulat. diſcrim. Καθάπερ ξύλον, τὸ ἦθος ἐκ καμπῆς εἰς τουναντίον, ἀπειρίᾳ τοῦ κατορθοῦν διαστρέφοντες.

Com. 11. ἔσῃ τυφλὸς, μὴ βλέπων τὸν ἥλιον] Sic 1. 20. in Euang. Ἔσῃ σιωπῶν, καὶ μὴ λαλῆσαι δυνάμενος. Sic infra heic 14. 8. χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, ὃς οὐδέποτε περιεπεπατήκει. & 18. 9. λάλει, καὶ μὴ σιωπήσῃς. Vide & Luc. 9. 45. Sic Ioh. 1. 20. ὡμολόγησε, καὶ οὐκ ἠρνήσατο. Eiusdem 1. Epistola 2. 27. ἀληθές ἐστι, καὶ οὐ ψεῦδος. & Epist. 2. 9. ὁ παραβαίνων, καὶ μὴ μένων ἐν τῇ διδαχῇ. &c. Matth. 29. 14. ἄφετε καὶ μὴ κωλύετε. Marc. 14. 61. ἐσιώπα, καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο, et aliquoties apud LXX. Senes. vt Deuter. 9. 7. μνήσθητι, καὶ μὴ ἐπιλάθου. 2. Reg. 9. 3. φεύξῃ, καὶ οὐ μενεῖς. Quæ, & alia id genus in his libris occurrentia, nec recte illepidas geminationes, nec verò Hebraismos vocabimus: cum & Græcia (disertior & melior Græcia) ita loqui soleat. Homeri est,

---Ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι, οὐδὲ δίκαιοι.

Hesiodi:

Γνῶ ῥ᾽, οὐδ᾽ ἠγνοίησε δόλον. --- Platonis. Ἀπειθοῦντες, καὶ μὴ πειθόμενοι. Plutarchi. Ἐν τοῖς δίχα μέτρου καὶ καταλογάδην αὐτοῖς γεγραμμένοις. Aristophanes (eadem ipsa quâ hic Lucas forma.) Ἦν γὰρ ὁ Πλοῦτος νυνὶ βλέψῃ, καὶ μὴ τυφλὸς ὤν, περινοστῇ. Et Sophocles.

Τυφλὸς γὰρ ὦ γυναῖκες, οὐδ᾽ ὁρῶν Ἄρης.

Præbent & Latini Scriptores similium non-infrequentem copiam. Virgilius. ——*Non aduersata petenti Annuit.* —— In l. 13. Cod. de his qui accus. non poss. *Si magnum & capitale crimen admiserit, & non leue.* Gellius 1. 23. *Respondit, tacendum esse, neque id dici licere.* Idem 14. 1. *Atque id maximè diffidere, neque conuenire dicebat.* & 15. 22. *Iussit tacere, & ne cui palam diceret, interminatus est.* Apuleius in de Philosophia. *Quoniam qui est ignarus, osor quoque nec amicus virtutum sit, necesse est.* Hæc inquam, & alia huiuscemodi nullam inanem repetitionem habent, sed fortius audientis aures feriunt, & loquentis efficaciam demonstrant.

Ibid. παραχρῆμα ἐπέπεσεν ἐπ᾽ αὐτὸν ἀχλὺς καὶ σκότος] De altero illo in Controuersiis Senecæ. *Obortæ sunt subito tenebræ,* &c. Apud Quintilianum 2. 9. ex eiusdem Senecæ fragmentis. *Non video, mox oboritur, & crassa caligo.*

Ibid. καὶ περιάγων ἐζήτει χειραγωγούς.] Οἱ γὰρ βλέποντες τοῖς τυφλοῖς ἡγούμεθα.

Scholiastes ad Plutum Aristophanis. Οἱ Ἀθηναῖοι ἡγεμόνιον Ἑρμῆν ἱδρύσαντο, διὰ τὸ τοῖς τυφλοῖς τοὺς βλέποντας ἡγεῖσθαι. Notetur hîc autem vocis χειραγωγοὺς proprietas. Electos, vt id fiat, locos aliquot in medium promemus. Plutarchus in de Fortuna. τί δέ; οὐ μέλλομεν ὅταν ὥσπερ ὄμματα τὴν εὐβουλίαν ἐκκόψαντες αὐτῶν, τοῦ βίου τυφλὸν χειραγωγὸν λαμβάνομεν; Artemidorus I. 28. Ἀλλοτρίους δοκεῖν ἔχειν ὀφθαλμοὺς τυφλὸν γενέσθαι σημαίνει, καὶ ὑπ' ἄλλου χειραγωγηθῆναι. Ibid cap. 50. Πολλοὺς δὲ τὸ ὄναρ τοῦτο (nempe, plures pedes habere) τυφλοὺς ἐποίησεν, ἵνα χειραγωγοῖς χρήσωνται. Et lib. 5. §. 21. τυφλὸς ἐγένετο, καὶ ὑπὸ τοῦ δούλου ἐχειραγωγεῖτο. Sic apud Max. Tyrium Dissert. 37. αἰτίζειν ἐν τῷ ἀφανεῖ τὴν χειραγωγίαν. Charite Thrasyllum excœcatura apud Apuleium: *Lumen certe non videbis, manu comitis indigebis.* Virgilius de Cyclope.

Trunca manum pinus regit, & vestigia firmat.

Seruius. *Cuius cæcitatem manu pinus regit.* Πειράγειν hîc est *circumire, huc illuc ferri*: vt solent lumine orbati. Vide Genes. 19. 11. Iterum Scholiastes ad Plutum Aristophanis. Ὁ τυφλὸς πορείαν εὐθεῖαν οὐ

ποιεῖ. Plutarchus de eodem Cyclope loquens, ῥέμβεσθαι, σφάλλεσθαι, τὰς χεῖρας πανταχοῦ ἐκτείνειν dixit. Aristophanes iam dicta fabula, περισπαίων περινοσεῖν. vbi Scholiast. ἀπὸ τόπου εἰς τόπον πορεύεσθαι καὶ μεταβαίνειν.

Com. 12. ἐκπλησσόμενος ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ κυρίου.] Sic Matth. 7. 28. ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. Quo Vetus vtroque loco dilute *admirandi* verbo vsus. Διδαχὴν hîc apud Lucam intellige inhumanam potentiam quæ in doctrinæ promulgatione illius se tam insigniter & formidabiliter exeruit.

Com. 18. ἐτροποφόρησεν αὐτούς.] Proteruos ac varios mores eorum sustinuit. Apud Suidam in σκύμνος. Τοιαύτην τινὰ διάνοιαν μὴ καταδέξασθαι, ἢ καταδεξάμενον τροποφορεῖν. Locutio videtur tracta à parentibus, qui liberorum morositatem patienter ferunt. 2. Maccab. 7. de se mater illa ad filiorum vltimum. ἐκθρέψασάν σε, καὶ ἀγαγοῦσάν σε εἰς τὴν ἡλικίαν ταύτην, καὶ τροποφορήσασάν σε. Macrobius (quantum memoria suppetit mihi) in Augusti Apophthegm. *Dicebat necesse habere se ferre duas delicatas filias: Iuliam, & Rempublicam.* Vbi *ferre* est

ἐμπορεύειν. Vide & Varronem apud Gellium 1. 17.

Com. 21. κἀκεῖθεν] id est, *ab illius temporibus*. nec alia hîc interpretatione opus. Gloss. Ἐκεῖθεν. *Dein, exinde, &c.*

Com. 25. τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν λῦσαι.] Id est, τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος λῦσαι, vt Marc. 1. 7. Ioh. 1. 27. Petronius *vincula calceamentorum resoluere* dixit. Vilissimum ministerij genus exprimere Baptistes voluit. Suetonius in Vitellio. *Pro maximo munere à Messalina petiit vt sibi pedes praeberet excalceandos.*

Com. 31. ὃς ὤφθη] ὃς, vt alibi, pro καί. vide supra ad 7. 20. dicta.

Com. 41. καὶ θαυμάσατε, &c. ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι, &c.] Non temere hîc vox θαυμάσατε posita. Vide ad Matth. pag. 187. dicta.

Com. 43. ἐπειδὴ ἐν αὐτοῖς ἐπιμένειν τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ:] Vide supra ad 11. 23. & infra ad 14. 22. notata.

Com. 45. βλασφημοῦντες.] Clemens Stromat. 7. εἰσὶ γὰρ οἱ οὐδὲ ἀνέχονται τῆς ἀρχῆς ἐπακοῦσαι τῶν πρὸς τὴν ἀλήθειαν προτρεπόντων: καὶ δὴ φλυαρεῖν ἐπιχειροῦσι, βλασφήμοις τῆς ἀληθείας καταχέοντες λόγοις. infra 19. 9. argum: isto, κακολογοῦντες.

Com. 46.

Com. 46. ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι, &c.] Marc. 7. 27. ἄφες πρῶτον χορτασθῆναι τὰ τέκνα. Vide supra 3.26.

Ibid. ἐπειδὴ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐτὸν, καὶ οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ, στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη.] *Nulli* enim *nisi audituro dicendum est*. Seneca Epist.29 Quintilianus lib.6. *Faciunt hoc medici, vt remedia perinde perseuerent adhibere vel desinant, prout illa recipi vel respui vident.* Arnobius. *An tibi aspernanti fugientique infundenda in gremium est diuina beneuolentiæ gratia? vis sumere quod offertur, atque in tuos vsus conuertere? consulueris tibi.* Leo Imp. Constit. 86. Οἱ τὴν παρὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος διδομένην αὐτοῖς τιμὴν παρευβρίζοντες, καὶ τὸ ἑαυτῶν μέγεθος τὸ ὕψος ταπεινοῦντες τῆς χάριτος, δικαίως, οἷα τῆς δωρεᾶς ἀνάξιοι, ἧς τὸ μέγεθος οὐκ αἰσθάνονται, τῆς ἀφαιρέσιν κατακρίνονται. Confer & Matth. 21.43. & quæ ad Matth. 7. 6. dicta. τὸν λόγον ἀπωθεῖσθε hîc, vt supra 7.51. τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἀντιπίπτειν: vbi & notata vide. Ἑαυτοὺς οὐ κρίνετε ἀξίους est Græcæ elegantiæ locutio. Arrianus 4. 11. in Epictetum. Σαυτὸν ἄξιον ἡγῇ τοῦ ὄζειν. Idem 2. 20. Κάθιζε, καὶ τὰ τοῦ σκώληκος ποίει, ὧν ἄξιον ἔκεινας σεαυτόν. Ibidem. Ὧν ἄξιον ἔκει-

ναι σεαυτὸν, ἐσθίε, καὶ πῖνε, καὶ συνουσίαζε. Apud Ariſtophanem ille in Equit.

Οὐκ ἀξιῶ 'γὼ μαυτὸν ἰσχύειν μέγα.

Scholiaſtes. οὐκ ἄξιον κρίνω. Imo nec ignota Latinis hæc loquendi venuſtas. Cicero Catil. I. *Quam longe videtur a carcere atque a vinculis abeſſe debere, qui ſeipſum iam dignum cuſtodia iudicauit?* E conuerſo I. 2. apud Quintilianum. *Optimus quiſque præceptor frequentia gaudet, ac maiore ſe theatro dignum putat.* Et Apuleium. *Sola Philoſophia ſuum non deſpexit ingenium, nec indignam ſe exiſtimauit cui diuinarum & humanarum rerum diſceptatio deferatur.* Parem poteſtatem habet vtraque locutio: nam qui ſe turpia digna putat, hoc ipſo bonis ſe indignum iudicat. In l. 21. ff. de ſtatu hom. *Homo liber qui ſe vendidit, manumiſſus, ad ſtatum non reuertitur quo ſe abdicauit.* id eſt, οὗ οὐκ ἄξιον ἑαυτὸν ἔκρινε. Arrianus I. 2. in Epictetum. Σὺ εἶ ὁ σαυτὸν εἰδὼς πόσου ἄξιος εἶ, καὶ πόσου σεαυτὸν πιπράσκεις.

Com. 48. καὶ ἐπίστευσαν ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.] τάττειν εἰς ζωὴν αἰώνιον heic, non eſt, ad æternam vitam prædeſtinare, ſed ponere in eo ſtatu qui ca-

›aces illius vitæ faciebat, donando fi-
lem nempe. Matth. 20. 16. καλεῖν. 1. Pet.
.. 8. πεϑῆναι. 2. Tim. 2. 4. στρατολογεῖν. nam
:t τάττεσθαι hîc a militia desumptum pu-
em. Saluatos fuisse hos omnes non est
necesse credere.

Com. 50. τοὺς πρώτους τ̃ πόλεως.] τοὺς κατ' ἐξοχὴν ὄντας τ̃ πόλεως: vt infra 25. 23. τοὺς ἐν τῇ πόλει πρωτεύοντας Artemidorus 3. 64. dixit. τοὺς τ̃ δόξαις καὶ τοῖς πλούτοις ἐν ταῖς πόλεσι πρωτεύοντας Dio in fragmentis. Paulus 2. 2. ad Galat. τοὺς δοκοῦντας. Infra 25. 2. & 28. 17. simpliciter πρῶτοι vocantur. Latinis *principales.* vt, præter Tertullianum & Iuriscōsultos, Apuleio Miles: 8. & 4. Florid. nonnunquam *Principes.* Glossarium. *Princeps.* πρωτοπολίτης. Sic Plinius Epist. 3. 7. & Cicero in Familiaribus.

Ibid. καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τ̃ ὁρίων αὐτῶν] Hieronymus in Epistolis. *Amos de Samaria pellitur. cur quæso? nempe ideo quia Chirurgici spirituales secantes vitia peccatorum, ad pœnitentiam cohortabantur.*

Com. 52. ἐκτιναξάμενοι τὸν κονιορτὸν τ̃ ποδῶν αὐτ̃ &c.] Matth. 10. 14. Sic κόνιν τ̃ ὅπλων ἀποσείσασθαι Plutarch. in de Alex. fort.

AD CAP. XIV.

Com. 3. Ἱκανὸν μὲν οὖν χρόνον διέτριψαν, παῤῥησιαζόμενοι &c.] Similia de Paulo infra 28. 30. & 31. vide. Ἱκανοὺς διέτριψε χρόνους etiam Herodianus dixit. Sic Luc. 20. 9. ἱκανοὺς χρόνους ἀποδημεῖν. Sic infra 18. 18. ἱκανὰς ἡμέρας προσμένειν. & supra 3. 43. ἡμέρας ἱκανὰς μεῖναι.

Ibid. μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, καὶ διδόντι σημεῖα &c.] Habemus simili argumento Hebr. 2. 4. συνεπιμαρτυρεῖν: & Marc. 16. 20. συνεργεῖν. Vide ad Matth. 28. 20. dicta.

Com. 4. ἐσχίσθη δὲ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως.] Sic infra 23. 7. ἐσχίσθη τὸ πλῆθος. Lucianus in Asino. τὸ θέατρον εἰς δύο γνώμας ἐσχίζετο. Vide Ioh. 7. 43. 10. 19. & locum Dionis Cassij infra ad 19. 32. allatum.

Ibid. καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς Ἰουδαίοις] Terent. Phorm.

Ni hac ita essent, cum illo haud stares.
Phædria.

Com. 8. ἀδύνατος τοῖς ποσὶν, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων, ὃς οὐδέποτε περιε-

περιπατῆσαι.] Locutio tripliciter variata, vt expressior fiat. Similes vide Luc. 18. 34. Ioh. 3. 13. & 10. 12. Erasmus male reprehenditur quod ἀδύνατον *debilem* vertit. Seneca Suasor. 7. *Viues, sed eruentur oculi tui: viues, sed debilitabuntur pedes tui.* Et ita non semel Apuleius. Adde Leonis locum supra ad 3. 5. adductum.

Com. 9. καὶ ἰδὼν ὅτι πίστιν ἔχει τοῦ σωθῆναι] Nō frustra hoc. ἐν ταῖς θαυματουργίαις enim χρεία καὶ τῆς τοῦ ποιοῦντος δυνάμεως, καὶ τῆς δεχομένων πίστεως: vt bene ad Marc. 6. Theophylactus.

Com. 10. ἥλλετο καὶ περιεπάτει] vide supra ad 3. 8. notata.

Com. 11. λέγοντες, Οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις κατέβησαν εἰς ἡμᾶς.] Non putârunt eos

Pane Deos, aut qui possent Dij iure videri:

sed Deos sub humana imagine terras inuisentes. Eunapius in vita Ædesij de Eustathio. Ὤιετο ξένοις μὲν ἀνδράσι, θεοῖς δὲ συντετυχηκέναι. Apuleius, vbi de inaccessa Psyches formositate. *Iamque proximas ciuitates & attiguas regiones fama peruaserat, Deam quam cærulum profundum pelagi peperit, & ros spumantium fluctuum educauit, iam Numi-*

nis sui passim tributa venia, in mediis conuersari populi cœtibus, &c. Præcipuè autem increbrescebat credulitas ista cum quis præceptis vel factis publicè prodesset. Themist. 9. Orat. Ἀλλ' ἔοικε καὶ ὁ παλαιὸς λόγος ἀληθὴς εἶναι λίαν καὶ τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας, ὡς ἄρα κατὰ χρόνους τινὰς ὡρισμένους, ποτὲ μὲν ἀκήρατοι καὶ θεῖαι δυνάμεις ἐπ' ἀγαθῷ τῶν ἀνθρώπων ἐμβατεύουσιν τὴν γῆν, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατιοῦσαι, οὐκ ἠέρα ἑσσάμεναι καθ' Ἡσίοδον, ἀλλὰ σώματα ἠμφιεσμέναι παραπλήσια τοῖς ἡμετέροις, καὶ βίον ὑποδῦσαι ἧττω τῆς φύσεως, ἕνεκεν τῆς πρὸς ἡμᾶς κοινωνίας. Iamblich. καὶ μετὰ τῶν θεῶν τὸν Πυθαγόραν λοιπὸν κατηρίθμουν ὡς ἀγαθόν τινα δαίμονα, καὶ φιλανθρωπότατον: οἱ μὲν τὸν Πύθιον, οἱ δὲ τὸν ἐξ Ὑπερβορέων Ἀπόλλωνα, οἱ δὲ τὸν Παίωνα, οἱ δὲ τῶν τὴν Σελήνην κατοικούντων Δαιμόνων ἕνα, ἄλλοι δὲ ἄλλον τῶν Ὀλυμπίων θεῶν ἐφήμιζον, εἰς ὠφέλειαν καὶ ἐπανόρθωσιν τοῦ θνητοῦ βίου λέγοντες ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ φανῆναι τοῖς τότε. Vide & infra 28. 6.

Ibid. κατέβησαν.] Plutarch. λογ. β. de *Alex. fort.* Δημήτριος ὧ τῆς Ἀλεξάνδρου δυνάμεως ἡ τύχη σμικρὸν ἀπόσπασμα προσέθηκε, ΚΑΤΑΙΒΑΤΗΣ καλούμενος ἐπήκουε, καὶ πρέσβεις πρὸς αὐτὸν οὐκ ἔπεμπον, ἀλλὰ θεωροὺς αἱ πόλεις, καὶ τὰς ἀποκρίσεις χρησμοὺς προσηγόρευον.

Com. 12. ἐκάλουν τε &c. τὸν Παῦλον Ἑρ-

μῶ] Eunapius in Proæresio. τὰ στέρνα περιλιχμησάμενοι καθάπερ ἀγάλματος ἐνθέου πάντες οἱ παρόντες, οἱ μὲν πόδας, οἱ δὲ τὰς χεῖρας προσεκύνουν: οἱ δὲ θεὸν ἔφασαν, οἱ δὲ Ἑρμοῦ λογίου τύπον. Lactantius 7. 13. de Trismegisto. *Quamuis in Deos relatus Mercurij nomine ab Ægyptiis honoretur.* Repete & Iamblichi locum supra proximè adductum.

Com. 13. ὁ δὲ ἱερεὺς τοῦ Διὸς τοῦ ὄντος πρὸ τῆς πόλεως αὐτῶν; &c.] Hesychius, Ἀντήλιοι, θεοὶ οἱ πρὸ τῶν πυλῶν ἱδρυμένοι.

Ibid. ταύρους καὶ στέμματα ἐπὶ τοὺς πυλῶνας ἐνέγκας, σὺν τοῖς ὄχλοις ἤθελε θύειν.] Apud Hesiodum.

Ἐρχόμενον δ' ἀνὰ ἄστυ θεὸν ὣς ἱλάσκοντο.

Apud Plautũ. --*Pseudole arcesse hostias,*
Victimas, lanios, vt ego huic sacrificem
summo Ioui:
Nam hic mihi nunc est multo potior
Iupiter quam Iupiter.

Apuleius vbi supra. *Puella supplicatur, & in humanis vultibus Dea tanta numina placantur: & in matutino progressu virginis, victimis & epulis Veneris absentis numen propitiatur.* Apud Ouidium.

Ibis Dardanias ingens regina per vrbes,
Teque nouã credet vulgus adesse Deam.

Quàque feres gressus adolebunt cinnama flammis,
Cæsaque sanguineam victima plange humum.

Confer Daniel. 2. 46. Στέμματα hîc qui taurorum, non *Deorum* intellexit, non puto fefellisse. Minucius in Octauio. *Victima ad supplicium saginantur, hostia ad pœnam coronantur.* Plutarchus in Parallell. de Medullina Arantij filia. Μεθύσασα τὸν πατέρα, καὶ στεφανώσασα, ἤγαγεν ἐπὶ τὸν βωμὸν &c. καὶ δακρύσασα ἀνεῖλε. Diod. Siculus de Apolline Pythio. Ἐσήμανεν ἐν πανηγύρει καὶ θεῶν θυσίαις Φίλιππον ὥσπερ τὸν ταῦρον ἐστεμμένον σφαγήσασθαι.

Com. 14. Διαῤῥήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν &c.] Enixe vehementerque honorem nimium deprecantium mos. Suetonius de Augusto. *Dictaturam magna vi offerente populo, genu nixus, deiecta* (malim *reiecta*) *ab humeris toga, nudo pectore deprecatus est.*

Com. 15. ἄνδρες, &c.] Commotius & subiratius loquentis sermo. Vide supra ad 1. 11. dicta.

Ibid. τί ταῦτα ποιεῖτε;] Quasi dicerent:

Θεῶν γὰρ θνητοῖς κόσμον οὐ πρέπει φέρειν.

vt apud Euripidem. Tale & illud:
Οὐ τίς τοι θεός εἰμι, τί μ' ἀθανάτοισιν ἐΐσκεις;
Apud Ouidium Metam. 14. Sibylla ad Æneam.

Nec Dea ſum dixit, nec ſacri thuris honore
Humanũ dignare caput, ne neſcius erres.

Sic Apollonius Lacedæmonios apud Philoſtratum 4. 10. ei ſacrificaturientes prohibet.

Ibid. *καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμὲν ὑμῖν ἄνθρωποι.*] Τρεπτοὶ, καὶ ἐμπαθεῖς τῇ εἰς κακίαν συμφορᾷ, οἷόν εἰσιν αἱ ἀνθρώπιναι ψυχαὶ: vt alicubi Hierocles locutus. Vide quæ ſupra Petrus 10. 26. Ioannes Apocal. 19. 10. 22. 9. & nos in Notis ad Iacobum pag. 80. diximus.

Ibid. *τούτων τῶν ματαίων*] Sic ſæpius in his libris, de Ethnica vanitate. Vide Rom. 8. 20. Epheſ. 4. 17. 1. Pet. 1. 18.

Ibid. *ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν &c.*] Vide infra ad 17. 24. dicenda.

Com. 16. *ὃς ἐν ταῖς παρῳχημέναις γενεαῖς εἴασε πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν.*] Permiſit ſuis viis incedere eos, nimirum, dum non patefaceret ſe. Paulus ipſe ad Epheſ. 3. 5. ὃ ἐν ἑτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, &c. Eorum nempe

ingratitudine, & præcipuè Idolomania irritatus. Ad illa supra 7. ὁ θεὸς παρέδωκεν αὐτοὺς, Theophylactus. ἐμμένοντας τῇ ἀσεβείᾳ, εἴασε Theodoretus 7. περὶ προνοίας. Τὰς ἡνίας ἐῶντα πολλάκις, καὶ φέρεσθαι τῶν ἀνθρώπων ὡς αὖ θέλωσι συγχωρεῦντα τὸ γένος. Pro ἐὰν, infra 17. 30. hoc argumento ἀποδεῖξιν habemus. Vide & quæ notata ibi.

Com. 17. καίτοιγε οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφῆκεν.] In Epistolis Heracliti dictis. Ἐὰν μὴ ἱδρυθῇ Θεοῦ βωμὸς, οὐκ ἔστι θεὸς; ἐὰν δὲ ἱδρυθῇ μὴ Θεοῦ, θεός ἐστιν; ὥστε λίθοι θεῶν μάρτυρες; ἔργα δεῖ μαρτυρεῖν, οἷα ἡλίου: νὺξ αὐτῷ καὶ ἡμέρα μαρτυροῦσιν: ὧραι αὐτῷ μάρτυρες: γῆ ὅλη καρποφοροῦσα μάρτυς. quæ quam his Pauli conueniant, quæ continuo hîc sequuntur ostendunt.

Ibid. ἀγαθοποιῶν.] Philo in de Legat. Ὁ τοῦ κόσμου παντὸς εὐεργέτης, ὃς τῇ αὐτοῦ δυνάμει τοῖς μέρεσι πᾶσι τοῦ παντὸς ἀφθόνους περιουσίας ἀγαθῶν ἐκδίδωσι. Et in de Decalogo. Ἀφ᾽ οὗ τρόπον πηγῆς ἄρδεται τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ τὰ ἐπὶ μέρους ἀγαθά. Theodoretus περὶ προν. 7. Μυρίοις ὅσοις ἀγαθοῖς τὸ ἡμέτερον γένος περικλύζοντα. Siracides 16. 30. Ἐνέπλησεν αὐτὴν (γῆν) τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ. De eodem Themistius. τῶν ἀγαθῶν τα-

μίας. Athenagoras in pro Christianis. τελείως ἀγαθὸς ὤν, ἀϊδίως ἀγαθοποιός ἐστιν. Et adde quæ plura infra ad 17. 25. notanda.

Ibid. οὐρανόθεν ἡμῖν διδοὺς &c.] De eodem Ausonius, *datorum plenus*. De Ioue in Pluti fabula Aristophanes.

--τὸν πλοῦτον ἔχει, ταύτην δ' ἡμῖν ἀποπέμπει.

Supplendum οὐρανόθεν.

Ibid. ὑετούς.] Hac nota & in additamentis Baruchi com.53.a Diis Gentium distinguitur. Apud Aristophanem Nubibus Ille. Οὐκ ἔστι Ζεύς. cui alter. τί λέγεις [illegible] ἀλλὰ τίς ὕει; Vide Maximum Tyrium iam statim adducendum. Matth.5. 45. & quæ notata ibi. Nonnulli hîc post οὐρανόθεν distinguunt, & id verbi cum ἀγαθοποιῶν iungunt: quos & locus è Siracide prolatus tueri posset. Ego positam receptamque interpunctionem sequendam putem. Euripides.

Ἐρᾷ δ' ὁ σεμνὸς οὐρανὸς πληρούμενος
Ὄμβρου πεσεῖν εἰς γαῖαν, &c. --

Iacobus 5. 18. ὁ οὐρανὸς ὑετὸν ἔδωκε.

Ibid. καιροὺς καρποφόρους] Cyprianus. *Videmus &c. Dei nutu tempora obsequi, elementa famulari, spirare ventos,*

fontes fluere, grandescere copias messium, fructus mitescere vinearum, exuberare pomis arbusta, &c. Arrianus 1. 4. in Epictetum. Τεταγμένως, καθάπερ ἐκ προστάγματος Θεοῦ, ὅταν ἐκεῖνος εἴπῃ τοῖς φυτοῖς ἀνθεῖν, ἀνθεῖ: ὅταν εἴπῃ βλαστάνειν, βλαστάνει: ὅταν ἐκφέρειν τὸν καρπὸν, ἐκφέρει: ὅταν πεπαίνειν, πεπαίνει. Idem 3. 26. τὸν ἥλιον τίς πεποίηκε; τοὺς καρποὺς δέ τις; τὰς δ' ὥρας τις; vbi supplendum, οὐχὶ ὁ θεός; Et 2.23. Ὑπὲρ καρπῶν ξηρῶν, ὑπὲρ οἴνου, ὑπὲρ ἐλαίου εὐχαριστεῖ τῷ Θεῷ. Claudianus. --- *Qui lege moueri Sidera, qui fruges diuerso tēpore nasci, &c.* Maximus Tyrius Diss. 25. τὸν ὡρῶν ταμίαν, τὸν καρπῶν δοτῆρα, τὸν γενέθλιον, τὸν ὑέτιον, τὸν ἐπικάρπιον. Philo in περὶ φιλανθρωπ. τὸν πρὸς γεωργίαν παρέχοντα πλεῖστα καὶ ἀναγκαιότατα πρὸς καρποφορίαν καὶ εὐγονίαν καιροὺς, ὑετοὺς, ἀέρος εὐκρασίας &c. Minucius in Octauio. *Quid cum ordo temporum ac frugum stabili varietate distinguitur? nonne auctorem suum parentemque testatur? Ver aque cum suis floribus, & æstas cum suis messibus, & autumni maturitas grata, & hiberna oliuitas necessaria &c.* Clemens ad Corinthios. Γῆ κυοφοροῦσα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ τοῖς ἰδίοις καιροῖς τὴν παμπληθῆ ἀνθρώποις

τε καὶ ξηροὶ &c. ὥρῃσιν ἀνατέλλει. Lactantius 7. 4. de animantibus loquens. *Vt viuere, vt constare possint, omnia his necessaria temporibus certis subministrantur.* Lucretius.

Crescunt arbusta, & fœtus in tempore fundunt. Pindarus.

Ἐν χερῷ δ' οὔτ' ὦν μέλαιναι καρπὸν
ἔδωκαν ἄρουραι.
δένδρεά τ' οὐκ ἐθέλει πάσαις ἐτέων
περιόδοις:
ἄνθος εὐῶδες φέρειν πλούτῳ ἴσον,
ἀλλ' ἐν ἀμείβοντι.

Philo in περὶ κοσμουργ. Ἐν μέρει γίνεται τὰ γινόμενα: χρόνοις διαφέρουσιν, ἀλλ' οὐκ ἀθρόα καιρῷ ἑνί. Quod hic ἐν μέρει, Pindarus ἐν ἀμείβοντι vocat. Scholiastes Hesiodi. Φέρουσι τὰ δένδρα καρπὸν ἀπὸ τῶν ὡρῶν. μετακυλινδουμένου γὰρ τοῦ ἐνιαυτοῦ αἱ ὧραι τεθηλέναι ταῦτα ποιοῦσι. Apuleius de Sole. *Quatuor temporum vices mutat, &c. hinc alimenta nobis suppetunt earum rerum quas accedere his mundi partibus Deus voluit.* Horatius. *---Variisque mundum Temperat horis.* Vide Genes. 8.22. Leuit. 26.4. Iob.5.26. Psal.1.3. & 145.15. Ezech. 34.26. 27. Ierem. 5. 24. Matth. 21. 34. Marc. 11. 13.

fontes fluere, grandeſcere copias meſſium, fructus miteſcere vinearum, exuberare pomis arbuſta, &c. Arrianus 1. 4. in Epictetum. Τεταγμένως, καθάπερ ἐκ προστάγματος Θεοῦ, ὅταν ἐκεῖνος εἴπῃ τοῖς φυτοῖς ἀνθεῖν, ἀνθεῖ· ὅταν εἴπῃ βλαστάνειν, βλαστάνει· ὅταν ἐκφέρειν τὸν καρπὸν, ἐκφέρει· ὅταν πεπαίνειν, πεπαίνει. Idem 3. 26. τὸν ἥλιον τίς πεποίηκε; τοὺς καρποὺς δέ τις; τὰς δ᾽ ὥρας τις; vbi ſupplendum, οὐχὶ ὁ Θεός; Et 2.23. Ὑπὲρ καρπῶν ξηρῶν, ὑπὲρ οἴνου, ὑπὲρ ἐλαίου εὐχαριστεῖ τῷ Θεῷ. Claudianus. --*Qui lege moueri Sidera, qui fruges diuerſo tẽpore naſci,* &c. Maximus Tyrius Diſſ.25. τὸν ὡρῶν ταμίαν, τὸν καρπῶν δοτῆρα, τὸν γενέθλιον, τὸν ὑέτιον, τὸν ἐπικάρπιον. Philo in περὶ φιλανθρωπ. τὸν πρὸς γεωργίαν παρέχοντα πλεῖστα καὶ ἀναγκαιότατα πρὸς καρποφορίαν καὶ εὐγονίαν καιροὺς, ὑετοὺς, ἀέρος εὐκρασίας &c. Minucius in Octauio. *Quid cum ordo temporum ac frugum ſtabili varietate diſtinguitur? nonne auctorem ſuum parentemque teſtatur? Ver aque cum ſuis floribus, & aſtas cum ſuis meſſibus, & autumni maturitas grata, & hiberna oliuitas neceſſaria &c.* Clemens ad Corinthios. Γῆ κυοφοροῦσα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ τοῖς ἰδίοις καιροῖς τὴν παμπληθῆ ἀνθρώποις.

τε καὶ ξηροὶ &c. Ἐσφλῶ ἀνατέλλει. Lactantius 7. 4. de animantibus loquens. *Vt viuere, vt constare possint, omnia his necessaria temporibus certis subministrantur.* Lucretius.

Crescunt arbusta, & fœtus in tempore fundunt. Pindarus.

Ἐν χρῷ δ' εὖτ' ὦ μέλαιναι καρπὸν
ἔδωκαν ἄρουραι.
δένδρεά τ' οὐκ ἐθέλει πάσαις ἐτέων
περιόδοις:
ἄνθος εὐῶδες φέρειν πλούτῳ ἴσον,
ἀλλ' ἐν ἀμείβοντι.

Philo in περὶ κοσμουργ. Ἐν μέρει γίνεται τὰ γινόμενα: χρόνοις διαφέρουσιν, ἀλλ' οὐκ ἀθρόα καιρῷ ἑνί. Quod hic ἐν μέρει, Pindarus ἐν ἀμείβοντι vocat. Scholiastes Hesiodi. Φέρουσι τὰ δένδρα καρπὸν ἀπὸ τῶν ὡρῶν. μετακυλινδουμένου γὰρ τοῦ ἐνιαυτοῦ αἱ ὧραι τεθηλέναι ταῦτα ποιοῦσι. Apuleius de Sole. *Quatuor temporum vices mutat, &c. hinc alimenta nobis suppetunt earum rerum quas accedere his mundi partibus Deus voluit.* Horatius. *---Variisque mundum Temperat horis.* Vide Genes 8.22. Leuit. 26.4. Iob.5.26. Psal.1.3. & 145.15. Ezech. 34. 26. 27. Ierem. 5. 24. Matth. 21. 34. Marc. 11. 13.

Ibid. ἐμπιπλῶν τροφῆς] De eodem I. II. Lactant. *Salutem tribuit, victum multiplicem subministrat.* Idem. *Ille nos innumerabilibus copiis alit, ille sustentat.* Seneca. *Vnde hæc innumerabilia oculos, aures, & animum mulcentia? vnde illa luxuriam quoque instruens copia? neque enim necessitatibus tantummodo nostris prouisum est, vsque in delicias amamur. Tot arbusta non vno modo frugifera, tot herbæ salutares, tot varietates ciborum per totum annum digestæ, vt inerti quoque fortuita terræ alimenta præberent. Iam animalia omnis generis, alia in sicco solidoque, alia in humido nascentia, alia per sublime dimissa, vt omnis rerum naturæ pars tributum nobis aliquod conferret.* Iterum Lactantius in de Ira Dei cap. 13. *Vt clarum sit diuinam prouidentiam rerum & copiarum abundantia vitam hominum instruere atque ornare voluisse: ob eamque causam & aërem volucribus, & mare piscibus, & terram quadrupedibus impleuit.* Adde quæ plura infra ad 17. 25. notata. τροφῆς καὶ εὐφροσύνης ἐμπιπλᾶν, est quod Iobi 22. 18. & Luc. 1. 53. τῶν ἀγαθῶν ἐμπλήθειν.. Sirachidi 35. 14. ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν μεθύσκεσθαι.

Com. 19. καὶ λιθάσαντες τὸν Παῦλον &c.] Non Barnabam, sed Paulum, quia is, vt qui λόγου ἡγούμενος erat, multitudini magis erat inuisus: amplius, ita dispensante diuina voluntate, vt eiusmodi supplicium ob prædicationem Dei filij ad aliquid pateretur, quale in Stephanum ipse eo nomine aut statuerat aut approbauerat.

Ibid. νομίσαντες αὐτὸν τεθνάναι.] Sic solet. Vide Plinij locum paulò infra adducendum. Plutarchus in de Lacæn: Apophtheg. Πολλὰς πληγὰς λαβόντος, καὶ ἀπενεχθέντος οἴκαδε ὡς τεθνηκότος.

Com. 20. κυκλωσάντων δὲ αὐτὸν τῶν μαθητῶν, ἀναστὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν] Reuersus ad præsentium sensum ab illata ex tot lapidum vulneribus animi externatione. Quanquam fieri potuit (si quod sentio eloqui licuerit) vt & mortuum se fingeret. Id summè periclitantes fecisse non semel legimus: promemusque in eam mentem Auctorum electiores locos nonnullos. Lucianus Asino. Ψεύδεται ὡς τεθνηκὼς ἐν ταῖς πληγαῖς. Apuleius 9. *Nec ille prostratus ac prauentus vulneribus vllum reperire quiens salutis subsidium, quod solum restabat, simulat se mortuum.*

In Fabulis Auieni.

Ille trahens nullo iacuit vestigia gressu,
Exanimem fingens, spōte relisus humi.

De patre suo Alexander apud Curtium. *Debilitatum vulnere quod in quadam consternatione acceperat, non aliâs quam simulatione mortis tutiorem.* Florus 4. 10. *Deletaque reliqua copiæ forent, nisi urgentibus telis in modum grandinis, &c. procubuissent in genua milites, & elatis super capita scutis cæsorum speciem præbuissent.* Plinius 3 Epist. 14. vbi de Largio Macedone. *Cum exanimem putarent, abijciunt in feruens* (balnei) *pauimentum, vt experirentur an viueret. Ille, siue quia non sentiebat, siue quia non sentire simulabat, immobilis & extentus fidem peractæ mortis impleuit.* Quam nec animalia quædam solertiam ignorare legimus. Ælianus de echino terrestri 6. 54. Μέλλων ἁλίσκεσθαι, ἑαυτὸν συνειλήσας ἄληπτον ἐργάζεται: εἶτα μέν τοι καὶ πιέζει τὸ πνεῦμα, καὶ ἀκίνητος ἀτρεμεῖ, καὶ τὸν τεθνεῶτα ὑποκρίνεται. Coniecturam nostram faciunt probabilem & illa, τῶν μαθητῶν αὐτὸν κυκλωσάντων: quæ sic sumenda putamus ac si adscripta etiam vox μόνων foret. Vbi ex vocibus adstantium percepit nullos

nisi amicos adesse, imbremque qui in se saxeum deuoluerant, in diuersa abiisse, tum vero oculos aperuit, & se humo leuauit. Colorē suspicioni nostræ dant & verba ἀναστὰς εἰσῆλθεν &c. quæ innuunt Paulum suis viribus, nō adsistentiū ope se in pedes erexisse: suisque non alienis pedibus in vrbem intulisse se. Nec vero huiusmodi astutiam imputantes illi, peccare quidquam putamus nos in tam sancti viri pietatem, aut in vigorem constantiamque tam boni militis, quem nunc nocturnis itineribus, nunc corbibus per muros demissis insidiantium conatus euasisse comperimus: non lucis vsuræ cupidine, at Christum prædicandi, pluresq; ob tam excelsum nomen agones subeundi. Illud κυκλωσάντων bene *circumstantium* verterunt. Apuleius Floridis. *Qui exequias eius venerant circumstare.*

Ibid. καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθε &c.] Ne per moram ab incolis loci illius agnosceretur, & se iterum in discrimen coniiceret.

Com. 22. ἐμμένειν τῇ πίστει.] Apud Suidam in Θεαγένης. Τῇ παραδοθείσῃ σεμνότητι τῶν φιλοσόφων ἐμμένων. Isocrates ad Nico-

clem. Α᾽ τοῖς παισὶ τοῖς ἑαυτῦ ἂν συμβουλεύσειας, τύτοις αὐτὸς ἐμμένειν ἄξιοῦ. Sic apud Plutarchum Instit. Lacon. ἐμμένειν ὅρκοις. Iosephum Antiq. 11. ἐμμένειν τοῖς πατρώοις ἔθεσιν. Simplicium in cap. 27. Epicteti, τῇ τῦ βελτίονος βίου αἱρέσει ἐμμένειν. Deuter. 27. 26. ἐμμένειν τοῖς γεγραμμένοις. Hebr. 8. 9. τῇ διαθήκῃ ἐμμένειν. & supra 13. 43. τῇ χάριτι ἐπιμένειν.

Ibid. καὶ ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.] Maximus Tyrius Dissert. 26. Πολλὰς δεῖ ἡδονὰς παραδραμεῖν, καὶ πολλοῖς πόνοις ἀντιβλέψαι, ἵνα κτησώμεθα κτῆμα ἡδοναῖς πάσαις ἰσοστάσιον, καὶ πόνοις πᾶσιν ἀντίῤῥοπον. Lactantius de Opif. Dei cap. 20. *Noluit Deus hominem ad immortalem beatitudinem delicato itinere peruenire.* Et Diuin. Instit. 7. cap. vlt. *Si beati esse volumus, cogitanda ac proponenda nobis sunt non tantum Terentiana illa, molendum esse vsque in pistrinum, vapulandum, habenda compedes, sed his multo atrociora: carcer, catena, tormenta patienda, sustinendi dolores, mors denique ipsa & suscipienda est, & ferenda.* Marius apud Salustium. *Ne illi falsi sunt qui diuersissimas res pariter exspectant, ignauia voluptatem, & pra-*

mia virtutis. Hierocles. Οἱ ἀθληταὶ στέφανον οὐκ ἀγωνιζόμενοι οὐ λαμβάνουσιν.

Com. 26. εἰς τὸ ἔργον ὃ ἐπλήρωσαν.] ἔργον εὐαγγελιστῶν nempe, 2. Tim. 4. 5. Ἐκπληρῶσαι τὸ ἑαυτοῦ ἔργον dixit & Epictetus cap. 31.

Com. 27. ἀνήγγειλαν ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς μετ' αὐτῶν.] Infra 15. 4. & 12. Item 21. 19.

AD CAP. XV.

Com. 1. KAí τινες &c.] Ex Iudæis fidem amplexis. Paulus 1. 10. ad Titum. Ματαιολόγοι, φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ περιτομῆς. vbi & ſequitur, διδάσκοντες ἃ μὴ δεῖ: vt hîc ἐδίδασκον &c.

Com. 2. γενομένης οὖν στάσεως &c.] Male Vetus, *ſeditione:* nec ſatis commode Recentior, *repugnantia.* melius vir ſummus, *contentione.* poteris etiam *ſtrepitu,* vel *tumultu.* nam στάσις heic ponitur pro oppoſito *quietis* vel *ſilentij.* Sic Plutarchus ancillas θορυβούσας καὶ στασιαζούσας inopino Dominæ interuentu ceſſare dixit.

Com. 9. καὶ οὐδὲν διέκρινε μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν] Ποιῶν nempe τὰ ἀμφότερα ἓν, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας. vt Epheſ. 2. 14.

Com. 10. ἐπιθεῖναι ζυγὸν &c.] Φορτίον δυσβάστακτον. Vide ad Matth. 23. 4. dicta.

Com. 12. ἐσίγησε δὲ πᾶν τὸ πλῆθος, καὶ ἤκουον &c.] Id eſt, ἐν σιγῇ ἤκουον. *Conticuere omnes.* Eccleſiaſtes 9. Λόγοι σοφῶν

ἐν ἀναπαύσει ἀκούονται. Plin. 2. Epist. 10. *Imaginor qui concursus, quæ admiratio te, qui clamor, quod etiam silentium maneat.* Μετὰ φόβου καὶ σιωπῆς προσέχειν apud Plutarchum habemus. Musonij est apud Aulum Gellium, *admirationem quæ maxima est, non verba, sed silentium parere.* Confer infra 22. 2.

Com. 17. λέγει Κύριος, ὁ ποιῶν ταῦτα πάντα.] Vide ad Matth. 21. 42. notata.

Com. 18. γνωστὰ ἀπ' αἰῶνός ἐστι τῷ Θεῷ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ.] Ita melius quam in MS. Regis mei, γνωστὸν, & ἔργον. Siracides 33. 14. Πᾶσαι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ. Scriptor Iudithæ 9. 6. Πᾶσαι αἱ ὁδοί σου ἕτοιμοι, καὶ αἱ κρίσεις σου ἐν προγνώσει. Philo in Allegoriis. Ὁ ζωοπλάστης Θεὸς ἐπίσταται τὰ ἑαυτοῦ καλῶς δημιουργήματα, καὶ πρὶν αὐτὰ εἰς ἄκρον διατορεῦσαι, τάς τε δυνάμεις αἷς αὖθις χρήσονται, καὶ συνόλως τὰ ἔργα τούτων, καὶ πάθη. Simplicius in cap. 38. Epicteti. Καὶ γνῶσιν ἔχειν (τὸν Θεὸν) ἀνάγκη τὴν ἀκριβεστάτην: οὐ γὰρ ἂν τι τῶν ὑπ' αὐτοῦ παραγομένων ἀγνοήσει. Cicero 1. de Diuinat. *Neque enim ignorant Dij quæ ab ipsis constituta & designata sunt.* Seneca 4. 32. de Benef. *Nota est illis operis sui series: omnium illis rerum per manus suas itu-*

rarum scientia in aperto semper est, nobis ex abdito subit: & quæ repentina putamus, illis prævisa veniunt ac familiaria. Qui loci Iacobi verbis eximie & mirabiliter concinunt.

Com. 19. διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπὶ τὸν θεὸν ἐπιστρέφουσιν] Imponendo tam graue iugum. supra com. 10. Gregor. Nazianz. Orat. in Baptism. Μὴ γινώμεθα χειροκάπηλοι καὶ χειρέμποροι, μηδὲ φορτιζώμεθα πλέον ἢ δυνάμεθα φέρειν, ἵνα μὴ ἄνταυδρα τῇ νηῒ βαπτιζώμεθα, καὶ τὸ χάρισμα ναυαγήσωμεν. Illud ἐγὼ cum emphasi proferendum. Apud Terentium.

Militem ego riualem recipiendum censeo. vbi Donatus. *Quod EGO addidit, eo dicto vsus est quo vti solent qui plus in negotio vident.*

Com. 20. ἀλλ' ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς τοῦ ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων,] Seneca Epist. 94. *Imbecillioribus ingeniis necesse est aliquem praire: Hoc vitabis, hoc facies.* Suidas. Ἀλισγημάτων, τῶν μιασμάτων ἐκ μυσαρᾶς τῶν εἰδώλων θυσίας.

Com. 22. ἐκλεξαμένους ἄνδρας] Æneid. 2. *Delecta corpora.* Seruius. *delectorum virorum.* Sic *magnos & electos viros* Minucius in Octauio dixit.

Com. 24. ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν ἐξελθόντες &c.] Ἐξ ἡμῶν ἐξελθόντες, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἡμῶν. vt 1. Ioh. 2. 19.

Ibid. ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις, ἀνασκευάζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν.] *Auertentes animos vestros*, a recto tramite nimirum. Virgilius.

Coniugis vt magicis sanos auertere sacris
Experiar sensus.--- vbi Seruius. *Auertere, à sanitate mutare, aut auertere pro peruertere.* vel ἀνασκευάζοντες, vt ad Titum 1. 11. ἀνατρέποντες. quo sensu hîc Vetus, *euertentes*: figura ab ædificiis sumpta. Onomast. vetus. *Destruo*, ἀνασκευάζω. Glossarium. *Destruit*, καταλύει, ἀνασκευάζει. ταράττειν, est, in pace & tranquillitate ambulantes scrupulis turbare. Sic Galat. 1. 7. & 5. 10. Simile apud Apuleium 2. *responsis turbulentare.*

Ibid. οἷς οὐ διεστειλάμεθα] Iuuenalis.

--- *Hæc ego nunquam*
Mandaui, dices olim: nec talia suasi.

Com. 26. ἀνθρώποις παραδεδωκόσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ &c.]

Φειδωλὴν ψυχῆς οὐδεμίαν θέμενοι.

vt in versiculis Soloni adscriptis. Hoc infra 20. 24. τὴν ψυχὴν οὐ τιμίαν ἔχω. Philip. 2. 30. τῇ ψυχῇ παραβολευσάμενος. Iu-

dic. 18. 25. ψυχὴν τιθέναι. Tyrtæo veteri Poëtæ, περιτιθέναι. 2. Maccab. 14. 38. ψυχὴν παραβάλλεσθαι. Rom. 5. 7. ἀποθανεῖν τολμᾶν. Rom. 16. 4. τράχηλον ὑποτιθέναι. *Pro qua non metuam mori* Horatius dixit.

Com. 28. ἔδοξε τῷ ἁγίῳ πνεύματι καὶ ἡμῖν] id est, Spiritui ſancto per nos loquenti, & conſilia noſtra dirigenti. Vide Ioh. 16. 13. & ſupra 13. 2. Porro ſimilem ſupra copulam 5. 32. habemus.

Ibid. μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος.] Sic Apoc. 2. 24. Οὐ βαλῶ ἐφ' ὑμᾶς ἄλλο βάρος, πλὴν ὃ ἔχετε κρατήσατε. Philo in de Diris. Ἐβάρυναν ἀνθρώποις ἀσθενεστέροις οἱ δυνατώτεροι συνεχέσι καὶ ἀδιαστάτοις ἐπιτάγμασιν.

Ibid. ἐπάναγκες] Gloſſ. Ἐπάναγκες: *neceſſe.* Onom. vet. *Neceſſe*: Ἐπάναγκες.

Com. 29. ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτοὺς, εὖ πράξετε.]

Hæc ſi faxitis, recte gaudebitis ſemper. Incertus apud Stobæum:

--- Ταῦτα δρῶν,
κάλλιστον ἕξεις στέφανον εὐκλείας ἀεί.

Plato in Alcibiade. Οὕτω γε πράττοντας ὑμᾶς ἐθέλω ἐγγυήσασθαι εὐδαιμονήσειν. Ariſtoph. Eccleſiaz. --Ταῦτα κἂν πείθησθέ μοι, εὐδαιμονοῦντες τὸν βίον διάξετε.

Petrus

Petrus 2. 1. 10. ταῦτα ποιοῦντες οὐ πταίσητέ ποτε.

Ibid. Ἔρρωσθε.] Artemidorus 3. 44. Ἴδιον πάσης ἐπιστολῆς, τὸ Χαῖρε καὶ Ἔρρωσο λέγειν. Vide infra 23. 10.

Com. 30. καὶ συναγαγόντες τὸ πλῆθος, ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστολήν.] Vide 1. Theſſ. 5. 27. Coloſſ. 4. 16. Servius ad Æn. 2. *Hæc* (Epiſtola) *inuenta, more militiæ Regi oblata eſt, & lecta principibus conuocatis.*

Com. 32. καὶ αὐτοὶ προφῆται ὄντες] Sic ſupra 27. καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου τὰ αὐτὰ ἀπαγγέλλοντας. Vtitur præ aliis Lucas hac loquendi forma. Vide in Euang. 2. 37. 7. 12. 8. 41. & 19. 2.

Com. 33. ἀπελύθησαν μετ᾽ εἰρήνης] Quod Euang. 2. 29. ἐν εἰρήνῃ ἀπολύεις.

Com. 36. ἐπισκεψώμεθα τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν κατὰ πᾶσαν πόλιν &c.] Similis locutio Plinij illa 9. Epiſt. 30. *Suſtentantem fouentemque orbe* (malim *quaſi orbe*) *quodam ſocialitatis ambire.*

AD CAP. XVI.

Com. 2. ΟΣ ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ &c. Vide supra a[illegible]o .22. notata.

Com. 10. ὡς δὲ [illegible]ραμα εἶδεν, εὐθέως ἐζητήσαμεν ἐξελθεῖν &c.] Simile obsequium supra 10. 29. vide.

Com. 11. εὐθυδρομήσαμεν] *Recto cursu deuenimus.* Philo in Flaccum. Ἐμπειρότατοι κυβερνῆται, &c. ἀπλανῆ παρέχοντες τὸν ἐπ' εὐθείας δρόμον. Seruius ad Æneid. 6. *Nauigatio non ab diuerticulo sed ab intentione nomen accipit.* Hesychius: Εὐθυβόλῳ: ἐξ εὐθείας πλησιαζομένῳ.

Com. 12. τῆς μερίδος τῆς Μακεδονίας] Id est forsan, τῆς Μακεδονίας. Sic Galat. 1. 21. εἰς τὰ κλίματα τῆς Συρίας &c. pro, εἰς Συρίαν. Vide & Matth. 2. 22. 15. 21. 16. 13.

Com. 13. ἔξω τῆς πόλεως παρὰ ποταμὸν, οὗ ἐνομίζετο προσευχὴ εἶναι.] Philo in *contra Flaccum*, de Alexandrinis Hebræis. Διὰ πυλῶν ἐκχυθέντες ἐπὶ τοὺς πλησίον αἰγιαλοὺς, τὰς γὰρ προσευχὰς ἀφῄρηντο. Οὗ ἐνομίζετο προσευχὴ εἶναι. *vbi solebant preces fieri.* Plutarchus in Apophtheg. Reg. Τιμόθεος

ἀ' τυχὴς ἐνομίζετο στρατηγὸς εἶ). Et vt de re in loco facta, non ipso loco accipiam, faciunt quæ infra 16. sequuntur, ἡμῶν εἰς προσευχὴν πορευομένων. Onomast. vetus. *Vſitor*, νομίζομαι. Ariſtophanes Pluto.

Αὐτόν τ' ἄγειν τὸν Πλοῦτον, ὡς νομίζεται.

Eunapius in Ædeſio. Καὶ προσκυνήσειν αὐτὸν, ὥσπερ νομίζουσι Ῥωμαῖοι βασιλέα προσκυνεῖν.

Com. 14. πορφυρόπωλις] Ex Iſæo Suidas: Ἀλουργοπωλική, πορφυροπωλικὴ λεγομένη. Sic in citato iam Onomaſt. *Piſcaria*. ἰχθυόπωλις.

Com. 15. εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν] Sic Paulus 1. 12. ad Timoth. πιστόν ἡγήσατο dixit. & 11. 11. Scriptor ad Hebræos. εἰ hîc non verterim vt vulgo, ſed *ſiquidem*, vel *quandoquidem*. nec alio ſenſu eam particulam Galat. 5. 25. 1. Pet. 1. 17. alibique exiſtimem poni. Cicero 5. 14. ad Atticum. *Tu velim, ſi me nihilo minus nôſti curioſum in Republica quam te, ſcribas ad me omnia &c.* Virgil. 5. *Si conceſſa peto* -- Vbi Seruius, *Siquidem, nam modo SI confirmantis eſt*. Sic *ſi* pro *ſiquidem*, annotante eodem Seruio ad Georg. 1. & 11. Æneid.

Ibid. καὶ παρεβιάσατο ἡμᾶς.] Quid ſit

AD CAP. XVI.

Com. 2. ΟΣ ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ &c. Vide supra a[illegible]o .22. notata.

Com. 10. ὡς δὲ [illegible]ραμα εἶδεν, εὐθέως ἐζητήσαμεν ἐξελθεῖν &c.] Simile obsequium supra 10. 29. vide.

Com. 11. εὐθυδρομήσαμεν] *Recto cursu deuenimus*. Philo in Flaccum. Ἐμπειρότατοι κυβερνῆται, &c. ἀπλανῆ παρέχοντες τὸν ἐπ' εὐθείας δρόμον. Seruius ad Æneid. 6. *Nauigatio non ab diuerticulo sed ab intentione nomen accipit.* Hesychius: Εὐθυβόλῳ: ἐξ εὐθείας πλεομένῳ.

Com. 12. τῆς μερίδος τῆς Μακεδονίας] Id est forsan; τῆς Μακεδονίας. Sic Galat. 1. 21. εἰς τὰ κλίματα τῆς Συρίας &c. pro, εἰς Συρίαν. Vide & Matth. 2. 22. 15. 21. 16. 13.

Com. 13. ἔξω τῆς πόλεως παρὰ ποταμὸν, οὗ ἐνομίζετο προσευχὴ εἶναι.] Philo in *contra Flaccum*, de Alexandrinis Hebræis. Διὰ πυλῶν ἐκχυθέντες ἐπὶ τοὺς πλησίον αἰγιαλοὺς, τὰς γὰρ προσευχὰς ἀφῄρηντο. Οὗ ἐνομίζετο προσευχὴ εἶναι. *vbi solebant preces fieri*. Plutarchus in Apophtheg. Reg. Τιμόθεος

δ' ἐν τύχῃς ἐνομίζετο στρατηγὸς εἶ). Et vt de re in loco facta, non ipso loco accipiam, faciunt quæ infra 16. sequuntur, ἡμῶν εἰς προσευχὴν πορευομένων. Onomast. vetus. *Vsitor*, νομίζομαι. Aristophanes Pluto.

Αὐτόν τ' ἄγειν τὸν Πλοῦτον, ὡς νομίζεται.

Eunapius in Ædesio. Καὶ προσκύνησιν αὐτὸν, ὥσπερ νομίζουσι Ῥωμαῖοι βασιλέα προσκυνεῖν.

Com. 14. πορφυρόπωλις] Ex Isæo Suidas: Ἀλεργοπωλική, πορφυροπωλική λεγομένη. Sic in citato iam Onomast. *Piscaria*. ἰχθυόπωλις.

Com. 15. εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν] Sic Paulus 1. 12. ad Timoth. πιστὸν ἡγήσατο dixit. & 11. 11. Scriptor ad Hebræos. εἰ hîc non verterim vt vulgo, sed *siquidem*, vel *quandoquidem*. nec alio sensu eam particulam Galat. 5. 25. 1. Pet. 1. 17. alibique existimem poni. Cicero 5. 14. ad Atticum. *Tu velim, si me nihilo minus nôsti curiosum in Republica quam te, scribas ad me omnia &c.* Virgil. 5. *Si concessa peto.* Vbi Seruius, *Siquidem, nam modo SI confirmantis est.* Sic *si* pro *siquidem*, annotante eodem Seruio ad Georg. 1. & 11. Æneid.

Ibid. καὶ παρεβιάσατο ἡμᾶς.] Quid sit

hoc argumento παραβιάζεσθαι, & quam vim habeat, ex vno & altero loco Apuleij monstrabimus. Lib. 2. *Magnopere mecum Byrrhena contendit apud eam cænulæ interessem, & cum impendio excusarem, negauit veniam.* Lib. 3. *Hospes meus Milo per hodierni Dei præsentissimum numen adiurans, effecit vt hodiernæ eius cœna pignorarer; nec ipse discedit, nec me digredi patitur.* plane vt 2. Reg. 4. 8. ἐκράτησεν αὐτὸν φαγεῖν ἄρτον. Vocem παραβιάζεσθαι hoc eodem sensu habemus & in Euang. 24. 29. & 1. Sam. 28. 23. pro quo Genes. 19. 3. & 2. Reg. 2. 17. καταβιάζεσθαι. & Euang. 14. 23. ἀναγκάζειν.

Com. 16. ἥτις ἐργασίαν πολλὴν παρεῖχε τοῖς κυρίοις αὐτῆς.] Apuleius 10. *Nam tanta ibidem fama de me peruaserat, vt non mediocri quæstui præposito illi meo fuerim.*

Ibid. μαντευομένη.] Idem 9. *Ad istum modum diuinationis astu captioso contraxerant non paruas pecunias.*

Com. 19. ὅτι ἐξῆλθεν ἡ ἐλπὶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν.] Ἐργασία laxe quoduis genus questus. sic διανιστικὴ ἐργασία apud Theophrastum in Charact. Ἐξῆλθεν non inuenuste

Vetus *exiisse* vertit, at hîc prætulerim Recentiorem, qui *abiisse*. ſic è conuerſo ἀπῆλθεν pro ἐξῆλθεν Matth. 4. 24. vbi dicta vide.

Ibid. εἵλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν] Sic εἰς τὴν ἀγορὰν ἕλκειν Arrianus 1.29. in Epictetum. Addit hîc Lucas, ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας. Sic infra 17. 6. ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας σύρειν. In Acharn. Ariſtophanis eſt, εἰς τὸ βουλευτήριον εἰσέλκει[illegible]ud Eundem in Ranis, προσκαλούμ[illegible]i Scholia. Εἰς δικαστήριον ἕλκων κατηγορῶν.

Com. 20. ἐκταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν] Pacem ac quietem ciuitatis, ſtabilitas leges. quod infra 17. 5. θορυβεῖν τὴν πόλιν. Ariſtoph. Equit. Βορβοροτάραξι. Scholiaſtes. ταραχωδέστατε. ταράττων ἡμῶν τὴν πόλιν, ὡς βόρβορον: θορύβου πληρώσας τὴν πόλιν.

Com. 21. καὶ καταγγέλλουσιν ἔθη ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν παραδέχεσθαι Ῥωμαίοις οὖσι.] Seruius ad Æneid. 8. *Cautum fuerat & apud Athenienſes & apud Romanos, ne quis nouas introduceret religiones: vnde & Socrates damnatus eſt, & Chaldæi vel Iudæi Vrbe depulſi.* Vide l. 30. §. ſi quis *de Pœn.* Paulum Recept. Sent. 5. 21.

Com. 22. περιῤῥήξαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια, ἐκέλευον ῥαβδίζειν.] In voce αὐτῶν Eraſ-

mus parum oculatè vidit. quid solennius enim quam vt ῥαβδισμὸς, aut alia verberationis species τὴν τῶν ἱματίων περίρρηξιν sequatur? Videantur quæ summæ eruditionis Vir P. Faber *Semestr.* 2. 10. & quæ nuper ad hunc ipsum locum Vir maximus H. Grotius. Adde hunc locum Gellij 1. 26. *Tunicam detrahi iussit, cædique loro.* et istum Plutarchi libello de *mul. v*[illegible] βουλομένης δὲ τὸ χιτώνιον περιρρήξας [illegible] ἱμασίγων. necnon Herodiani istum. περιρρήξαντες αἱ εἶχον περὶ τοῖς σώμασιν ἐσθῆτας &c. γυμνοὺς δὲ βασιλείου αὐλῆς ἐξέλκουσι, παίοντές τε καὶ ἀποσκώπτοντες τοὺς ἀπὸ συγκλήτου βασιλέας.

Com. 23. ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγὰς] Sic Euang. 10. 30. & Apocal. 22. 18.

Ibid. ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτοὺς] Hesychius. Καθεῖρκται, ἠσφάλισαι. Plutarchus in de *Mul. virtut.* ἰσχυρῶς φυλάττειν dixit.

Com. 24. εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακὴν] Liuius lib. 34. *Pleminius in inferiorem deductus carcerem est, necatusque.* quod in Ioannem Augustinus *carceris imum* vocat. alias in Liuio legendum *interiorem* putassem.

Ibid. καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἠσφαλίσατο εἰς τὸ ξύλον.] Accepto scilicet mandato eos

turo asseruandi. supra com. 23. *Diligens custodia etiam vincire permittit.* l. 1. §. 7. ff. de fugit. Aristophanes Equit.
Ἐν τῷ ξύλῳ δήσω σε.--- apud Scholiasten eiusd. in Ranas. δεσμεύεσθαι ἐν τῷ ξύλῳ. Pollux 8. 7. εἰρχθῆναι ἐν ξύλῳ. Themist. 2. Orat. οὐδ᾽ ὅτι ἐν τῷ ξύλῳ ἦν, οὐδὲν ἀγεννὲς ἢ ταπεινὸν ἔπραξεν ἢ εἶπεν. Iuuenalis. ---- *Dabit in laqueum vestigia noster Perfidus.* *Numella*, quod hîc recentior, non adeo probatur mihi. melius meo animo Hieronymus, qui, *in neruum.* Cyprianus 34. Epist. *Quamuis ligati pedes in neruo essent.* Tertullianus. *Nil crus sentit in neruo cum animus in cælo est.* Ab ἀσφαλίζεσθαι forsan decurtate venit σφαλλὸς, quod & ξύλον, ποδῶν δεσμωτήριον Hesychius exponit.

Com. 25. κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον Παῦλος καὶ Σίλας προσευχόμενοι ὕμνουν τὸν θεόν.] Hinc de sui æui fidelibus Tertullianus. *Ita saturantur, vt qui meminerint etiam per noctem adorandum sibi Deum esse.*

Com. 26. σεισμὸς ἐγένετο μέγας, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμωτηρίου] Non carcer tantum, sed & ipsa carceris fundamenta concussa: quæ emphasis notanda. Claudianus.

--*Trepidis delubra moueri Sedibus*,
Aduetum testata Dei.-- Seneca Thyeste.
Lucus tremiscit, tota succusso solo
Nutauit aula. --- Ouidius.
Aduetuque suo signûque foresque serasq;
Marmoreumque solum, fastigiaque aurea
mouit.

Philo enarrans illud Exod. 19. 18. τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ ἐκαπνίζετο ὅλον. Εἶναι Θεοῦ δυνάμεως ἀφικνουμένης μηδὲν τῶν τοῦ κόσμου μερῶν ἡσυχάζειν, ἀλλὰ πάντα πρὸς ὑπηρεσίαν συγκεκινῆσθαι.

Ibid. ἀνεῴχθησάν τε παραχρῆμα αἱ θύραι πᾶσαι.] Aristides, vbi nugatur se vt iter pergeret à suo numine admonitum. καὶ ἅμα τούτοις αἵ τε θυρίδες πνεύματος ἐμπεσόντος ἀνεῴγνυντο, εὖ καὶ καλῶς ἐσφηκωμέναι ἔνδοθεν καὶ ἔξωθεν, αἵ τε θύραι παρέσχον ψόφον. Viator ille Apuleianus interuentum Magæ describens. *Repente impulsu maiore quam vt latrones crederes, ianua reserantur: imò vero fractis & euulsis funditus cardinibus prosternuntur.*

Ibid. καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη.] Vide Ouidij locum supra ad 12. 7 allatum.

Com. 27. σπασάμενος μάχαιραν ἔμελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν, νομίζων ἐκπεφευγέναι τοὺς δεσμίους.]

--- *Animo nunc huc nunc fluctuat illuc,*

An sese mucrone ob tãtum dedecus amens
Induat, & crudum per costas exigat ensem.
Sciebat enim cuiusmodi pœna culpam maneret suã. Vide supra 12.19. & l. 12. ff. de *cust. reor.* Pacatus Panegyrico. *Quis idcirco semet occidere noluit vt occideretur? nisi vero vel leuior manus aliena quam propria: vel fœdior mors priuata quam publica: vel longior pœna ferro incumbere, & corpore vulnus onerare, & recipere statim totum, quam supplicium diuidere, poplitem flectere, ceruicem extendere ad plagam fortasse non vnam.* Huiusmodi, vt verisimile est, commentariensis hic reputans secum, secum ferro transfigere voluit. Similis planè hic Petronij locus in de matrona Ephesina narratione. *Miles circumscriptus dum residet, & postero die vidit vnam sine cadauere crucem, veritus supplicium, mulieri quid accidisset exponit: nec se exspectaturum Iudicis sententiam, sed gladio ius dicturum ignauia sua.* Σπασάμενος τὴν μάχαιραν, vt Lucas, etiam Plutarchus in Reg. & Impp. Apophthegm. dixit: & σπασαμένη τὸ ξίφος Idem in Parallellis.

Com. 29. αἰτήσας δὲ φῶτα &c.] Idem

in iiſdem Parallellis. οἰνωθεὶς ὁ πατὴρ ᾔτει φῶς. Phœdrus.

Dum quærunt lumen, dum concurſat familia.

Ibid. εἰσπηδήσας] Vt ſolent in re inopina metu perculſi.

Com. 33. ἔλουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν.] Virgil. --*Date vulnera lymphis Abluam.*-- Idem. --*Tyberini ad fluminis vndam Vulnera ſiccabat lymphis.*--Vbi Seruius. *Fluxus ſanguinis aquarum frigore continetur.* Alibi Virgilius.

Poſtquam altos tetigit fluctus, & ad æquora ventum eſt,
Luminis effoſſi fluidũ lauit inde cruorem.

Ouidius. --*Crudelia vulnera lymphis Abluere.*-- Statius.

Vulnera de lymphis Epidaurius eluit Idmon.

Apuleius 8. *Ac dehinc vulneribus medelas varias adhibere feſtinant: hic cruorem præterfluentis aquæ rore diluere, &c.* Nonnunquam & calida huic vſui parata: vt initio Iliad. ξ. Pertinet ad ſenſum loci huius Onomaſtici illud, *Exgrumare*, ἀποθερμεύειν.

Com. 34. ἀναγαγών τε αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, παρέθηκε τράπεζαν.] Magna hîc mu-

tatio, ex rigido intentoque custode hospitem & conuiuatorem fieri. Non hinc abludunt Eunapij Sardiani ista. τὸν Μάξιμον ἀνῆκε τῶν δεσμῶν, ἐπιμέλειάν τε ἐποιήσατο τοῦ σώματος, καὶ ὁμοτράπεζον ἐθετο. τράπεζαν παραθεῖναι etiam Plutarchus in Ty. παραγγελ. & Conuiu. 7. Sapient. dixit. Idem in Apophtheg. Lacon. παραθεῖναι δεῖπνον. Sic ἄριστον παρατιθέναι in Vespis Aristophanes: & δεῖπνον παρατίθεσθαι Idem in Ecclesiaz.

Ibid. πανοικὶ πεπιστευκὼς τῷ κυρίῳ] Philo in Flaccum. Πανοίκιος, αὐτῇ γυναικὶ καὶ τέκνοις συναναιρεθεὶς. Infra 18. 8. ἐπίστευσε τῷ κυρίῳ σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.

Com. 35. τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους] ἐκείνους contemptim: vt in Euang. 14. 29. 19. 27. & Ioh. 8. 10. qua forma & Latini. Plautus Trucul. --*Illine vt inimici mei*

Bona isthic comedant?--

Virgilius 3. -- *Hae ILLA charybdis.* Vbi Seruius: *Hoc pronomine & in veneratiua & in vituperatiua significatione Veteres vtebantur.* Adde quæ supra ad 5. 28. dicta.

Ibid. δείραντες ἡμᾶς] Δέρειν, καὶ δέρειν, ἐπὶ τοῦ τύπτειν. Scholiastes ad Vesp. Ari-

ſtophanis. Gloſſarium. Δέρω, τύπτω. *Caſtiga.*

Ibid. οὐ γδ.] Vim magnam, magnam venuſtatem habet locutio iſta: cui gemina Scipionis hæc apud A. Gellium. *Sed enim id iam non faciam.* 4. 18.

AD CAP. XVII.

Com. 1. THN Ἀμφίπολιν] Coloniam Athenienſium, conditam à Cimone. Auctor Cornel. Nepos in vita eius.

Com. 2. κατὰ τὸ εἰωθὸς τῷ Παύλῳ] Sic Euang. 4. 16. κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ. Iudithæ cap. 13. κατὰ τὸν ἐθισμὸν αὐτῶν. Daniel. 6. 10. καθὼς ἦν ποιῶν ἔμπροσθεν. Vide & Numer. 24. 1. Luc. 22. 39.

Ibid. διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν] Ita vulgo. Sed in voce αὐτοῖς hoc comma terminandum. Sequentia vno tenore ſic legenda. Ἀπὸ τῶν γραφῶν διανοίγων &c. infra 28. 23. ſimillimum loquendi genus habemus. πείθων αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀπό τε τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν. & cap. ſequenti, com. 28. ἐπιδεικνὺς διὰ τῶν γραφῶν εἶναι τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν.

Com. 3. καὶ παρατιθέμενος] Sic Paulus 1. Tim. 1. 18. & 2. Tim. 2. 2. Idem Galat. 2. 2. eodem ſenſu ἀνατίθεσθαι dixit: & 1. Tim. 4. 6. ὑποτίθεσθαι. Lucas infra 28. 23. ἐκτίθεσθαι. & 18. 28. ἐπιδεικνύειν.

Com. 4. προσεκληρώθησαν] Est quod infra com. 34. κολλᾶσθαι. Sensu affini supra 13. 43. ἀκολουθεῖν habemus : & 8. 13. προσκαρτερεῖν.

Ibid. γυναικῶν τε τῶν πρώτων &c.] *Fœminas primates* 2. Apuleius dixit. Idem 4. *Virginem liberali filo, & ut matronatus eius indicabat, eius regionis summate.* Vide supra ad 13. 50. notata

Com. 5. καὶ προσλαβόμενοι τῶν ἀγοραίων τινὰς, ἄνδρας πονηροὺς] Hesychius. Ἀγοραῖοι, οἱ ἐν ἀγορᾷ ἀναστρεφόμενοι. Philo in de Princip. creat. Ἔμποροι, καὶ κάπηλοι, καὶ ἀγοραῖοι. Xenophon παιδ. α. Οἱ ἀγοραῖοι, καὶ αἱ τούτων φωναὶ, καὶ ἀπειροκαλίαι. Eustathius ad Iliad. β. Ἐκ δὲ τῆς ἀγορᾶς πληθύος, καὶ ἀγοραῖος ἀνὴρ ἢ ὄχλος ἐπὶ σκώμματος λέγεται. Suidas. Ἀγοραῖος νοῦς, ὁ πανδοτελὴς καὶ συρφετώδης. Legendum his omnibus locis, ἀγόραιος, & ἀγόραιοι. Ammonius. Ἀγόραιος ἐὰν προπαροξυτόνως, σημαίνει τὸ πονηρὸν, τὸν ἐν ἀγορᾷ τεθραμμένον : ἐὰν δὲ προπερισπωμένως, τὸ ἐν ἀγορᾷ τιμώμενον. Ex nota huiusmodi ἀγοραίων erant de quibus infra 19. 25. & 29. mentio : et ille de quo Basilius in *de libris Gentil. legend.* Ἐλοιδόρει τὸν Περικλέα τῶν ἐξ ἀγορᾶς τις ἀνθρώπων. Posidip pus apud Athenæum ὄχλου ῥακίαν

vocat. Tacitus *sordidam plebem, circo ac theatris assuetam*. Cicero in pro Sylla *cœnum fæcemque ciuitatis*. Apuleius 8. *triuialem popularium fæcem*. Horatius.
- -*Natam in triuiis, & peneforensem.*
Philo in Flaccum, τὸν οὐ καθεστῶτα καὶ δημοτικὸν ὄχλον, ἀλλὰ τὸν τὰ πάντα θορύβου καὶ ταραχῆς ἀναπιμπλάναι εἰωθότα, διὰ φιλοπραγμοσύνην, ἀβιώτου βίου ζῆλον, καὶ τὴν ἐξ ἔθους σχολὴν καὶ ἀργίαν. quæ optimè Lucam illustrant, nam & sequitur hîc, τὴν πόλιν ἐθορύβουν. Cicero in pro Flacco. *Opifices, tabernarios, atque omnem illam ciuitatis fecem, quid est negotij concitare?* & in Oratione post reditum suum. *Signifer seditionis, concitator tabernariorum.* Notatu indignum non est, in Ammonio vt hîc in Luca, ἀγόραιον τῷ πονηρῷ παραλλήλως poni. Sic & Seneca. *Huic homini MALO quem inuenire in quolibet FORO possũ.* (7. de Benef.) & Aristophanes, qui in *Equit.* Πονηρὸς, κἀξ ἀγορᾶς εἶ.-- Et post, eadem Scæna.
---Γέγονας κακὸς, κἀγόραιος εἶ. Sic Idem in *Ranis* ἀγόραιον cum πανούργῳ iunxit. Dum tantum inter ἀγοραίους ἄνδρας detineor, ἐπίρρητα, καὶ τὰ ἐξ ἀγορᾶς ἀναρπάσασα γυναικεῖα (quarum meminit in Ecclesiasti-

cis Eusebius) pene effugerunt me. Ait heic Lucas, πονηρὺς ἄνδρας &c. προσλαβόμενοι. Apuleius 10. *Adsumpto nequissimo, & ad omne facinus emancipato seruo.*

Ibid. ὀχλοποιήσαντες] Glossarium. *Tumultuator*, ὀχλοποιός.

Ibid. ἐθορύβουν τὴν πόλιν.] Vide Aristophanis Scholiasten supra ad 16. 20. adductum.

Ibid. ἐπιστάντες τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἰάσονος, ἐζήτουν αὐτὺς ἀγαγεῖν εἰς τὸν δῆμον.] Apuleius. 9. *Veniunt ad diuersorij nostri fores, claraque voce denunciant hospiti nostro, nos quos occultaret apud se certo certius, dederet potius quam discrimen proprij subiret capitis.* Τῇ οἰκίᾳ ἐπιστάντες, vt supra 10. 17. ἐπὶ τὸν πυλῶνα ἐπέστησαν. Vide & 6. 12.

Com. 6. μὴ εὑρόντες δὲ αὐτὺς, ἔσυρον τὸν Ἰάσονα καί τινας ἀδελφὺς ἐπὶ τὺς πολιτάρχας.] Chrysostomus Homil. 56. ad Antiochenos. Ἔθος τοῖς ὀδυνωμένοις ὅταν τὺς αἰτίους μὴ λάβωσιν, εἰς τοὺς παρόντας ἀφιέναι τὴν ὀργήν. Σύρειν πρὸς τὺς πολιτάρχας heic, vt in Euang. 12. 58. πρὸς τὸν κριτὴν κατασύρειν. Declamationis in Salustium Auctor. *Bis Iudicis ad subsellia attractus.* Vide supra ad 8. 3. & 16. 19. dicta.

Ibid. *οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσαντες* &c.] Ariſtophanes de Cleone. *ταράττων τήν τε γῆν καὶ τὴν θάλατταν.*

Com. 7. *ἀπέναντι τῶν δογμάτων Καίσαρος πράττουσι, λέγοντες βασιλέα ἕτερον εἶναι.*] Vide Ioh. 19.12.

Com. 8. *ἐτάραξαν δὲ τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολιτάρχας ἀκούοντας ταῦτα.*] Simile Matth. 2. 3. vide.

Com. 9. *καὶ λαβόντες ἱκανὸν παρὰ τοῦ Ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν* &c.] Cum Matth. 28. 12. occurrat *ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν*, & hîc continuè ſequatur, *αὐτοὺς ἀπέλυσαν*: illa *ἱκανὸν λαβόντες* putabam reddi poſſe, *acceptis nummis*. Sic infra 24. 26. de Fœlice. *ἐλπίζων ὅτι χρήματα δοθήσεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Παύλου, ὅπως λύσῃ αὐτόν.* & 17. 18. apud Gellium de Saluſtio. *Loris bene caſum, & poſtquam pecuniam dediſſet, dimiſſum.* At quia *λαμβάνειν ἱκανὸν* hoc ſenſu nondum alibi inueni, puto tutius interpretari poſſe de *ſatiſdatione iudicio ſiſti.* Plautus Perſa. *Nec ſatis a quoquam homine accepi.* Apud Philoſtratum 4. 15. Tigillinus ad Apollonium accuſatum. *Ἄπιθι, καταστήσας ἐγγυητὰς τοῦ σώματος.*

Com. 11. *ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας.*] Sic *μετὰ πάσης προθυμίας ὑποδέχεσθαι*:

Diodorus in Excerptis. ὁμαλῶς τὸν λόγον ἀποδέχεσθαι Plutarchus *in Apophtheg. Reg.* μετ' εὐνοίας τὸν διαλεγόμενον ἀποδέχεσθαι Idem in *de Audiendo*. Et in *Laconicis Apophthegm.* φιλικῶς δέχεσθαι. Scriptor Tobiæ 7.9. προθύμως ὑποδέχεσθαι. Vide supra 2. 11. & quæ infra ad 21. 17. notanda.

Ibid. εἰ ἔχει ταῦτα οὕτως.] Supra 7. 1. εἰ ἄρα ταῦτα οὕτως ἔχει; infra 24. 9. φάσκοντες ταῦτα οὕτως ἔχειν.

Com. 12. γυναικῶν τῶν εὐσχημόνων] Vt supra 13. 50. sic εὐσχήμονας παρθένους Plutarchus in Parallellis. Non male *speciosarum* vertas. Vide l.100. de Verb. signif.

Com. 13. σαλεύοντες τοὺς ὄχλους] Satis bene recentior σαλεύοντες, *concitantes*. Apuleius 10. *Concitato populi tumultu*. Glossarium. *Concitat*, Σωστίει, ἀνασείει. Vide Ciceronis locos supra ad com. 5. adductos. Nec male Vetus Interpres, *commouentes*. Idem Glossarium. Σαλεύω, *Moueo, commoueo, agito*. Ibidem: Παρασαλεύω, *dimoueo*.

Com. 14. πορεύεσθαι ὡς ἐπὶ τὴν θάλασσαν.] Ita rectius quam ἕως, quod in vetustissimo mei Regis MS. est. 1. Maccab. 3. 8. Ἡ Λιόδωρος ἐποιεῖτο τὴν πορείαν, τῇ μὲν ἐμφάσει·

ὡς τὰς κατὰ κοίλην Συρίαν &c. πόλεις ἐφοδεύσων: προστάγματι δὲ &c.

Com. 15. λαβόντες ἐντολὴν] vt supra 16. 24. παραγγελίαν λαμβάνειν.

Com. 16. ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις ἐκδεχομένου αὐτοὺς τοῦ Παύλου, παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, θεωροῦντι &c.] Simillime 2. 2. 8. de Loth Petrus, ὁ δίκαιος ἐγκατοικῶν ἐν αὐτοῖς, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ψυχὴν δικαίαν ἀνόμοις ἔργοις ἐβασάνιζεν. Ex quibus obiter videmus etiam quid hîc πνεύματι παροξύνεσθαι. Philostratus 4. 15. de Apollonio Romæ profligatissimis Neronis temporibus commorante. ἐῤῥήγνυτο πρὸς τὴν τῶν πολλῶν ἄνοιαν. Lactantius in de Ira Dei cap. 17. *Necesse est bono ac iusto displicere quæ praua sunt: & cui malum displicet, moueri cum id fieri videat.* Et post. *Naturale est bono ad alterius peccatum moueri & incitari.* Sic cum ad Regis ἀλλοφύλου iussum Hebræum Mattathias sacrificantem videret, ἐζήλωσεν, inquit Maccabæorum Scriptor, καὶ ἐτρόμησαν αἱ νεφροὶ αὐτοῦ. 1. 2. 24. Simile est Apoc. 2. 2. κακοὺς οὐ βαστάσαι δύνασαι. Apuleius adulterum videns quotidie ad suam Dominam commeantem: *At mihi penitus præcordia carpebantur* dixit.

Ibid. κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν.] Id est, *idolis scatentem.* Sic in Glossario, Κατάκαρπος, *fructifera.* Sic *locus* κατάδενδρος, vt hîc maximus Casaubonus notauit. Philo in περὶ ἀρχ. de Thamare. Γυναῖον ἐν οἰκίᾳ πόλει τραφὲν πολυθέῳ, γεμούσῃ ξοάνων, καὶ ἀγαλμάτων, καὶ σαυόλως ἀφιδρυμάτων. Apud Petronium ille. *Vtique nostra regio tam præsentibus plena est Numinibus, vt facilius possis Deum quam hominem inuenire.*

Com. 17. καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ &c. πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας.] Sic ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐντυγχάνοντας Plutarchus in Apophtheg. Reg. Et bene ille qui hîc vertit, *cum quibusvis obviis.* omnino enim hoc loco οἱ παρατυγχάνοντες, sunt quos argumento persimili Arrianus ἐντυγχάνοντας dixit. Οὐδ᾽ ἀνέξομαι, οὐδ᾽ ἀνήσω: ἀλλὰ καὶ νέῳ καὶ πρεσβυτέρῳ, καὶ ἁπλῶς ἀεὶ τῷ ἐντυγχάνοντι προσελθὼν, πεύσομαι ταῦτα ἃ καὶ νῦν πυνθάνομαι. 3. 1. Loquitur ex persona Socratis, de promulganda doctrina sua.

Com. 18. τί ἂν θέλοι ὁ σπερμολόγος οὗτος;]

Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?

Sunt autem hæc dicta irrisoriè, & ex

loci Genio. Anacharsis apud Lucianum. Τοῦτο ἐκεῖνο ἦν ἄρα ὃ ἐγὼ περὶ ὑμῶν ἤκουον τῶν Ἀθηναίων, ὅτι εἴητε εἴρωνες ἐν τοῖς λόγοις. Citat Suidas, Σκωπτόλαι τε καὶ ὑβρισταὶ &c. πάντες Ἀθηναῖοι. id est, φιλοσκώμμονες. Auctorem, vt passim, tacet suum: at is est l. 3. Philostratus. Quid sit σπερμολόγος nemo melius A. Gellio circumloquitur. *Locutuleius, linguax, leuis & futilis & importunus locutor, qui nullo rerum pondere innixus, verbis humidis & lapsantibus diffluit*: ἀμετροεπὴς, ἀκριτόμυθος: *cuius verba (vt de Thersite Homerus) multa*, ἄκοσμα, *strepentium sine modo gracculorum similia*. lib. 1. cap. 15. Clemens στρωματ. 1. τῶν δίκην κολοιῶν σπερμολόγους. Philo de Elicone quodam Caij assentatore. Δοῦλος σπερμολόγος, περιτρίμματι, &c. Plutarchus de adulatore Διαμιλλώμενος ὑπερβάλλεσθαι βωμολοχίᾳ καὶ σπερμολογίᾳ. Glossarium. *Fundito*, Σπερμολογῶ. erudite, Gellius vbi supra. *Verborum volumina, vocumque turbas fundebat*. Onomast. vetus. *Loquacito*. σπερμολογῶ. Ibidem. *Loquax*, λάλος, σπερμολόγος. Iterum. *Vaniloquentia*. σπερμολογία. De etymo vocis hæc habet Harpocration. Λέγεται τὸ μικρὸν ὀρνιθάριον κολοιῶδες, σπερμολόγος:

thesim habemus. At quæ Atheniensium hîc à peregrinis distinctio fit, magis peculiarem rationem habet. *Ciues* enim ob *αὐτοχθονίαν* (quam iactitabant) se solos dici censerique volebant: alios vbicunque positos, indiscriminatim *inquilinos* existimabant: nec aliter cuiusque loci ciues a cæteris inibi commorantibus distinguebant, quam illos priorum, hos posteriorum inquilinorum nomine appellando. Luculentissimum in eam mentem apponemus locum ex Aristidis Panathenaica. *Ξένοι* inquit, *καὶ πολῖται μόνῃ τῇ γῇ ταύτῃ πρέπουσι διῃρῆσθαι. Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι καθάπερ θέαν καταλαβόντες, οὕτω ταῦτα κρίνουσιν, οὐ τῷ μᾶλλον ἑαυτοῖς προσήκειν τῶν χωρίων τοὺς ἄλλους ἀφορίζοντες, ἀλλὰ τῷ φθῆναι κατασχόντες: καὶ ξένους ὀνομάζουσι τοὺς δευτέρους ἐλθόντας: ἀγνοοῦντες ὅτι πάντες ὁμοίως εἰσὶ ξένοι, μᾶλλον δὲ αὐτοὶ πρῶτοι ξένοι, καὶ τοσοῦτον τῶν δημοποιήτων οὓς αὐτοὶ ποιοῦνται διαφέρουσιν, ὅσον οὐ κριθέντες ἄξιοι τῆς πολιτείας, ἀλλ᾽ εἰσβιασάμενοι προσεβάλλοντο τὴν πατρίδα, ὥσπερ ὅπλων ἀπορίᾳ τῷ φανέντι χρησάμενοι. μόνοις δ᾽ ὑμῖν* (Atheniensibus) *ὑπάρχει καθαρὰν εὐγένειάν τε καὶ πολιτείαν αὐχῆσαι: καὶ δυοῖν τούτοιν ὀνομάτοιν, ἑκάτερον κύριον ὂν τῇ χώρᾳ διὰ τὸ ἑτέρων, εἰκότως. οἵ τε γὰρ ξένοι διὰ τοὺς ἄλλους πο-*

λίτας

λῖτας γνησίους ὄντας ἐνέχονται τῷ στερήματι, οἱ τε πολῖται βεβαιῶσι τὴν ἐπωνυμίαν τῷ καθαροὶ ξένων εἶναι τὸ ἐξ ἀρχῆς.

Ibid. καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι] Sic in vera Historia Lucianus τοὺς ξένους ἐπιδημοῦντας dixit: Simplicius in cap. 37. Epicteti τοὺς ξένους τοὺς ἐπιδημοῦντας ἡμῖν. et Diodorus Siculus in Excerptis ξένους παρεπιδημοῦντας: Scriptor ad Hebræos ξένοις καὶ παρεπιδήμοις. Dicæarchus, identidem de Athenis loquens, τῶν ξένων παρεπιδημούντων. Διαβέχουσι δέ τινες ἐν τῇ πόλει λογογράφοι, σείοντες τοὺς παρεπιδημοῦντας καὶ ἀπόρους τῶν ξένων. Theophrastus etiam in eadem Ciuitate inducit loquuteleium quempiam hæc inter alias affanias garrientem. Ὡς ἄξιοι γεγόνασιν οἱ πυροὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ! καὶ, ὡς πολλοὶ ἐπιδημοῦσι ξένοι! Cum vera sint quæ Seneca cap. 6. ad Heluiam dixit: *Nulla ciuitas est ubi magnam partem peregrinæ multitudinis non inuenias*: nil mirum ad Athenas, portus inclyti Vrbem, Musarum & artium domicilium, tot aduenas confluxisse. Eunapius in Proæresij vita, de totius Græciæ eruditis. Πάντες Ἀθήνησαν ἦσαν διὰ τὴν ἐπιδημίαν.

Ibid. Εἰς οὐδὲν ἕτερον εὐκαίρουν ἢ λέγειν τι

ὠνομασμένον, ὡς ἔοικεν, ἀπὸ τοῦ τὰ σπέρματα ἀναλέγειν &c. λέγεται γοῦν ἀπὸ τούτου ὁ εὐτελὴς καὶ εὐκαταφρόνητος ἄνθρωπος, καὶ ἴσως ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων διαζῶν, σπερμολόγος. præ quibus placent tamen quæ alij ex Eustathio adduxerunt.

Ibid. ξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι] *Nouarum, & vsu incognitarum religionum*: vt Paulus Sentent. 5.21. loquitur. quæ tamen publica auctoritate nonnunquam susceptæ. Loco Strabonis adde Hesychiana ista. Θεοὶ ξενικοὶ παρ' Ἀθηναίοις τιμῶνται, οὓς καταλέγει Ἀπολλοφάνης &c. Δοκεῖ εἶναι hîc valet δεῖ.

Com. 19. δυνάμεθα γνῶναι; &c.] Scoptice & hæc prolata, vt præcedentia. Solent & ita loqui per cauillum Latini. Terentius.

Possumne ego hodie ex te exsculpere verũ?
Plautus.
Possum scire quò profatus, cuias sis, aut quid veneris? Leno apud Eundem.
--- Possum a te exigere argentum?

Ibid. τίς ἡ καινὴ αὕτη; &c.] Themistius 4. Orat. ὁ σοφιστὴς, καὶ ἀλαζὼν, καὶ ὁ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΣ, πρῶτον μὲν Σωκράτους ὄνειδος ἦν, ἔπειτα Πλάτωνος, &c.

Com. 20. ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς

τὰς ἀκοὰς ἡμῶν.] Id eſt, vt Hebr. 13. 9. διδαχὴν ξένην. Heſychius. Ξενίζουσα, ἀλλόφυλος, ἀηθὴς, καινή. Euſebius Hiſtor. Eccleſiaſt. 5. ex perſona Gentilium. Ε'φ' ᾗ (ἀναστάσει ſcilicet) πεποιθότες, ξένην τινὰ καὶ καινὴν εἰσάγουσιν ἡμῖν θρησκείαν. Sic Plutarchus ἀπεῖεργον θρησκείαν, καὶ ξένην δεισιδαιμονίαν dixit. Pro εἰσφέρεις autem dum Syrus & Arabs ἀποφέρεις legebant, feſelliſſe videntur. Euripides Bacchis;

----τοὺς λόγους γὰρ εἰσφέρεις καινοὺς ἀεί.

Ariſtophanes.

Χρεία δὲ ποία τὸν δι' ἐπεισφέρεις λόγον;

Et propius rem noſtram Maximus Tyrius. Η' Σωκράτους κατ' Α'θηναίων γραφὴ, Α'δικεῖ ὁ Α'θηναίων δῆμος, οὓς μὲν Σωκράτης νομίζει θεοὺς, οὐ νομίζων, ἕτερα δέ τινα δαιμόνια ἐπεισφέρων. Diſſert. 39. Sic & καινὰ δαιμόνια ἀντεισφέρειν Dio Caſſius dixit.

Com. 21. Α'θηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι &c.] Noteturr Athenienſium & τῶν ἐπιδημούντων diſcrimen. Poſidonius Athenæi 5. Πλήρεις δ' ἦν καὶ ὁ Κεραμεικὸς ἀστῶν καὶ ξένων. Apud Lucianum Nigrinus de Philoſophis Athenienſibus. Οὔτε τῶν ἀστῶν, οὔτε τῶν ξένων περιοργοῦντες, ὃς ἂν πορφυρὰν εἰσαγγέλλειν αὐτοὺς βιάζηται. Et ſupra hîc 2. 14. non abſimilem ani-

ὠνομασμένον, ὡς ἔοικεν, ἀπὸ τοῦ τὰ σπέρματα ἀναλέγειν &c. λέγεται γοῦν ἀπὸ τούτου ὁ εὐτελὴς καὶ εὐκαταφρόνητος ἄνθρωπος, καὶ ἴσως ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων διαζῶν, σπερμολόγος. præ quibus placent tamen quæ alij ex Eustathio adduxerunt.

Ibid. ξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι] *Nouarum, & vsu incognitarum religionum*: vt Paulus Sentent. 5.21. loquitur. quæ tamen publica auctoritate nonnunquam susceptæ. Loco Strabonis adde Hesychiana ista. Θεοὶ ξενικοὶ παρ' Ἀθηναίοις τιμῶνται, οὓς καταλέγει Ἀπολλοφάνης &c. Δοκεῖ εἶναι hîc valet δεῖ.

Com. 19. δυνάμεθα γνῶναι; &c.] Scoptice & hæc prolata, vt præcedentia. Solent & ita loqui per cauillum Latini. Terentius.

Possumne ego hodie ex te exsculpere verũ?

Plautus.

Possum scire quò profatus, cuias sis, aut quid veneris? Leno apud Eundem.

--- *Possum a te exigere argentum?*

Ibid. τίς ἡ καινὴ αὕτη; &c.] Themistius 4. Orat. ὁ σοφιστὴς, καὶ ἀλαζὼν, καὶ ὁ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΣ, πρῶτον μὲν Σωκράτους ὄνειδος ἦν, ἔπειτα Πλάτωνος, &c.

Com. 20. ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς

τὰς ἀκοὰς ἡμῶν.] Id eſt, vt Hebr. 13. 9. διδαχὴν ξένην. Heſychius. Ξενίζοντα, ἀλλόφυλος, ἀηδὴς, καινή. Euſebius Hiſtor. Eccleſiaſt. 5. ex perſona Gentilium. εἰ μὴ (ἀναςάσει ſcilicet) πεποιθότες, ξένην τινὰ καὶ καινὴν εἰσάγειν ἡμῖν θρησκείαν. Sic Plutarchus περίεργον θρησκείαν, καὶ ξένην δεισιδαιμονίαν dixit. Pro εἰσφέρεις autem dum Syrus & Arabs ἀφείρεις legebant, feſelliſſe videntur. Euripides Bacchis;

----τοὺς λόγους γὰρ εἰσφέρεις καινοὺς ἀεί.

Ariſtophanes.

Χρεία δὲ ποία τὸν δ' ἐπεισφέρεις λόγον;

Et propius rem noſtram Maximus Tyrius. Ἡ Σωκράτους κατ' Ἀθηναίων γραφὴ, Ἀδικεῖ ὁ Ἀθηναίων δῆμος, οὓς μὲν Σωκράτης νομίζει θεοὺς, οὐ νομίζων, ἕτερα δέ τινα δαιμόνια ἐπεισφέρων. Diſſert. 39. Sic & καινὰ δαιμόνια ἀντεισφέρειν Dio Caſſius dixit.

Com. 21. Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι &c.] Notetur Athenienſium & τῶν ἐπιδημούντων diſcrimen. Poſidonius Athenæi 5. Πλήρης δὲ μὲν καὶ ὁ Κεραμεικὸς ἀςῶν καὶ ξένων. Apud Lucianum Nigrinus de Philoſophis Athenienſibus. Οὔτε τῶν ἀςῶν, οὔτε τῶν ξένων τίρτον ἢ ἐρῶντες, ὃς ἂν πενίᾳ εἰσάγειν αὐτοὺς βιάζηται. Et ſupra hîc 2. 14. non abſimilem anti-

ὠνομασμένον, ὡς ἔοικεν, ἀπὸ τοῦ τὰ σπέρματα ἀναλέγειν &c. λέγεται γοῦν ἀπὸ τούτου ὁ εὐτελὴς καὶ εὐκαταφρόνητος ἄνθρωπος, καὶ ἴσως ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων διαζῶν, σπερμολόγος. præ quibus placent tamen quæ alij ex Eustathio adduxerunt.

Ibid. ξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι] *Nouarum, & vsu incognitarum religionum*: vt Paulus Sentent. 5.21. loquitur. quæ tamen publica auctoritate nonnunquam susceptæ. Loco Strabonis adde Hesychiana ista. Θεοὶ ξενικοὶ παρ' Ἀθηναίοις τιμῶνται, οὓς καταλέγει Ἀπολλοφάνης &c. Δοκεῖ εἶναι hîc valet δεῖ.

Com. 19. δυνάμεθα γνῶναι; &c.] Scoptice & hæc prolata, vt præcedentia. Solent & ita loqui per cauillum Latini. Terentius.

Possumne ego hodie ex te exsculpere verũ?

Plautus.

Possum scire quò profatus, cuias sis, aut quid veneris? Leno apud Eundem.

Possum a te exigere argentum?

Ibid. τίς ἡ καινὴ αὕτη; &c.] Themistius 4. Orat. ὁ σοφιστὴς, καὶ ἀλαζὼν, καὶ ὁ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΣ, πρῶτον μὲν Σωκράτους ὄνειδος ἦν, ἔπειτα Πλάτωνος, &c.

Com. 20. ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς

τῆς ἀρχαίας ἡμῶν.] Id est, vt Hebr. 13. 9. διδαχῶν ξένων. Hesychius. Ξενίζουσα, ἀλλόφυλος, ἀηθὴς, καινή. Eusebius Histor. Ecclesiast. 5. ex persona Gentilium. Ε᾽φ᾽ ᾗ (ἀναστάσει scilicet) πεποιθότες, ξένην τινὰ καὶ καινὴν εἰσάγουσιν ἡμῖν θρησκείαν. Sic Plutarchus περίεργον θρησκείαν, καὶ ξένην δεισιδαιμονίαν dixit. Pro εἰσφέρεις autem dum Syrus & Arabs φέρεις legebant, fefellisse videntur. Euripides Bacchis;

----Τοὺς λόγους γὰρ εἰσφέρεις καινοὺς ἀεί.

Aristophanes.

Χρεία δὲ ποία τὸν δ᾽ ἐπεισφέρεις λόγον;

Et propius rem nostram Maximus Tyrius. Η᾽ Σωκράτους κατ᾽ Α᾽θηναίων γραφὴ, Α᾽δικεῖ ὁ Α᾽θηναίων δῆμος, οὓς μὲ Σωκράτης νομίζει θεοὺς, οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ τινα δαιμόνια ἐπεισφέρων. Dissert. 39. Sic & καινὰ δαιμόνια ἀντεισφέρειν Dio Cassius dixit.

Com. 21. Α᾽θηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι &c.] Notetur Atheniensium & τῶν ἐπιδημούντων discrimen. Posidonius Athenæi 5. Πλήρης δ᾽ ἦν καὶ ὁ κεραμεικὸς ἀστῶν καὶ ξένων. Apud Lucianum Nigrinus de Philosophis Atheniensibus. Οὔτε τῶν ἀστῶν, οὔτε τῶν ξένων πέρτον δὲ ὁρῶντες, ὃς ἂν πορφύραν εἰσάγειν αὐτοὺς βιάζηται. Et supra hîc 2. 14. non absimilem anti-

ὐπα .

ὠνομασμένον, ὡς ἔοικεν, ἀπὸ τοῦ τὰ σπέρματα ἀναλέγειν &c. λέγεται γοῦν ἀπὸ τούτου ὁ εὐτελὴς καὶ εὐκαταφρόνητος ἄνθρωπος, καὶ ἴσως ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων διαζῶν, σπερμολόγος. præ quibus placent tamen quæ alij ex Eustathio adduxerunt.

Ibid. ξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι] *Nouarum, & vsu incognitarum religionum*: vt Paulus Sentent. 5.21. loquitur. quæ tamen publica auctoritate nonnunquam susceptæ. Loco Strabonis adde Hesychiana ista. Θεοὶ ξενικοὶ παρ' Ἀθηναίοις τιμῶνται, οὓς καταλέγει Ἀπολλοφάνης &c. Δοκεῖ εἶναι hîc valet δεῖ.

Com. 19. δυνάμεθα γνῶναι; &c.] Scoptice & hæc prolata, vt præcedentia. Solent & ita loqui per cauillum Latini. Terentius.

Possumne ego hodie ex te exsculpere verũ?

Plautus.

Possum scire quò profatus, cuias sis, aut quid veneris? Leno apud Eundem.

--- Possum a te exigere argentum?

Ibid. τίς ἡ καινὴ αὕτη; &c.] Themistius 4. Orat. ὁ σοφιστὴς, καὶ ἀλαζὼν, καὶ ὁ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΣ, πρῶτον μὲν Σωκράτους ὄνειδος ἦν, ἔπειτα Πλάτωνος, &c.

Com. 20. ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς

τὰς ἀκοὰς ἡμῶν.] Id est, vt Hebr. 13. 9. διδαχῇ ξένῃ. Hesychius. Ξενίζουσα, ἀλλόφυλος, ἀηδής, καινή. Eusebius Histor. Ecclesiast. 5. ex persona Gentilium. Ε'φ' ᾗ (ἀναστάσει scilicet) πεποιθότες, ξένην τινὰ καὶ καινὴν εἰσάγουσιν ἡμῖν θρησκείαν. Sic Plutarchus ἀλλόφυλον θρησκείαν, καὶ ξένην δεισιδαιμονίαν dixit. Pro εἰσφέρεις autem dum Syrus & Arabs σπείρεις legebant, fefellisse videntur. Euripides Bacchis,

----τοὺς λόγους γὰρ εἰσφέρεις καινοὺς ἀεί.

Aristophanes.

Χρεία δὲ ποία τὸν δ' ἐπεισφέρεις λόγον;

Et propius rem nostram Maximus Tyrius. Ἡ Σωκράτους κατ' Ἀθηναίων γραφή, Ἀδικεῖ ὁ Ἀθηναίων δῆμος, οὓς μὲν Σωκράτης νομίζει θεοὺς, οὐ νομίζων, ἕτερα δέ τινα δαιμόνια ἐπεισφέρων. Dissert. 39. Sic & καινὰ δαιμόνια ἀντεισφέρειν Dio Cassius dixit.

Com. 21. Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι &c.] Notetur Atheniensium & τῶν ἐπιδημούντων discrimen. Posidonius Athenæi 5. Ηλαύνετο δ' ἐκεῖ καὶ ὁ Κεραμεικὸς ἀστῶν καὶ ξένων. Apud Lucianum Nigrinus de Philosophis Atheniensibus. Οὔτε τῶν ἀστῶν, οὔτε τῶν ξένων πέρπερον ὁρῶντες, ὃς ἂν πορφύραν εἰσάγειν αὐτοὺς βιάζηται. Et supra hic 2. 14. non absimilem anti-

thesin

thesim habemus. At quæ Atheniensium hîc à peregrinis distinctio fit, magis peculiarem rationem habet. *Ciues* enim ob *αὐτοχθονίαν* (quam iactitabant) se solos dici censerique volebant: alios vbicunque positos, indiscriminatim *inquilinos* existimabant: nec aliter cuiusque loci ciues a cæteris inibi commorantibus distinguebant, quam illos priorum, hos posteriorum inquilinorum nomine appellando. Luculentissimum in eam mentem apponemus locum ex Aristidis Panathenaica. *Ξένοι* inquit, *καὶ πολῖται μόνῃ τῇ γῇ ταύτῃ πρέπουσι δικαίως. Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι καθάπερ θέαν καταλαβόντες, οὕτω ταύτα κρίνουσιν, οὐ τῷ μᾶλλον ἑαυτοῖς προσήκειν τῶν χωρίων τοὺς ἄλλους ἀφορίζοντες, ἀλλὰ τῷ φθῆναι κατασχόντες: καὶ ξένους ὀνομάζουσι τοὺς δευτέρους ἐλθόντας: ἀγνοοῦντες ὅτι πάντες ὁμοίως εἰσὶ ξένοι, μᾶλλον δὲ αὐτοὶ πρῶτοι ξένοι, καὶ τοσοῦτον τῶν δημοποιήτων οὓς αὐτοὶ ποιοῦνται διαφέρουσιν, ὅσον οὐ κριθέντες ἄξιοι τῆς πολιτείας, ἀλλ' εἰσβιασάμενοι προσεμβάλλοντο τὴν πατρίδα, ὥσπερ ὅπλων ἀπορίᾳ τῷ φανέντι χρησάμενοι. μόνοις δὲ ὑμῖν* (Athenienfibus) *ὑπάρχει καθαρὰν εὐγένειάν τε καὶ πολιτείαν αὐχῆσαι: καὶ δυοῖν οὕτοιν ὀνομάτοιν, ἑκατέροιν κυρίοιν εἶναι τῇ χώρᾳ διὰ τὸ ἑτέρων, εἰκότως. οἵ τε γὰρ ξένοι διὰ τοὺς ἄλλους πολίτας*

λῖτας γνησίοις ὄντας ἐνέχονται τῷ ψηφίσματι, οἵ τε πολῖται βεβαιῶσι τὴν ἐπωνυμίαν τῷ καθαροὶ ξένων εἶναι τὸ ἐξ ἀρχῆς.

Ibid. καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι] Sic in vera Historia Lucianus τοὺς ξένους ἐπιδημοῦντας dixit : Simplicius in cap. 37. Epicteti τοὺς ξένους τοὺς ἐπιδημοῦντας ἡμῖν. et Diodorus Siculus in Excerptis ξένους παρεπιδημοῦντας : Scriptor ad Hebræos ξένοις καὶ παρεπιδήμοις. Dicæarchus, identidem de Athenis loquens, τῶν ξένων παρεπιδημούντας. Διαβέχουσι δέ τινες ἐν τῇ πόλει λογογράφοι, σείοντες τοὺς παρεπιδημοῦντας καὶ ἀπόρους τῶν ξένων. Theophrastus etiam in eadem Ciuitate inducit locutuleium quempiam hæc inter alias affanias garrientem. Ὡς ἄξιοι γεγόνασιν οἱ πυροὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ! καὶ, ὡς πολλοὶ ἐπιδημοῦσι ξένοι! Cum vera sint quæ Seneca cap. 6. ad Heluiam dixit : *Nulla ciuitas est vbi magnam partem peregrinæ multitudinis non inueniat* : nil mirum ad Athenas, portus inclyti Vrbem, Musarum & artium domicilium, tot aduenas confluxisse. Eunapius in Proæresij vita, de totius Græciæ eruditis. Πάντες Ἀθήνησαν ἦσαν διὰ τὴν ἐπιδημίαν.

Ibid. Εἰς οὐδὲν ἕτερον εὐκαίρουν ἢ λέγειν τι

H

καὶ ἀκούειν καινότερον.] Nimirum, vt 2. Tim. 4. 3. τὴν ἀκοὴν κνηθόμενοι: vel, vt Galat. 3. 11. μηδὲν ἐργαζόμενοι, ἀλλὰ περιεργαζόμενοι. Plinius lib. 1. Epist. 19. *Aures hominum nouitate lætantur.* Idem 5. 8. *Sunt enim homines natura curiosi, & quamlibet nuda rerum cognitione capiuntur.* Ouidius.

---Veniunt leue vulgus, euntq;
Mixtaq; cum veris passim commenta vagantur:
E quibus hi vacuas implent sermonibus aures:
Hi narrata ferunt alio, mensuraque ficti
Crescit, & auditis aliquid nouus adiicit auctor.

Quo vitio cum humanum genus, vt nunc, ita & olim laboraret, præcipuè hac in parte notabilis vetus Græcia fuit. Themistius φιλόμυθον γένος ἐστι τὸ ἡμέτερον, ἀδολεσχοῦν τε πολλὰ δοκοῦμεν, ἀκορέστως τε καὶ ἀκορέστως ἔχοντες τῶν λόγων. et inter Græcos, præcipuè Athenienses. Scholiastes Aristophanis. Δεῖγμα τόπος ἐστιν ἐν Πειραιεῖ: ἔνθα πολλοὶ συνήγοντο ξένοι καὶ πολῖται, καὶ ἐλογοποίουν. vbi non tantum sub voce λογοποιεῖν, exprimitur quod Lucas καινὰ λέγειν καὶ ἀκούειν dixit: sed & ciuium aduenarumque distinctio hoc loco designata

occurrit. Videantur quæ ex Demosthene, Plutarcho, aliis, eruditi annotârunt. in primis quæ admirandæ doctrinæ Vir Casaubonus in luculentissimo Commentario ad Theophrasti characteres. Εὐκαιρεῖν heic est quod Plinius lib. I. Epist. 13. vocat, *in stationibus sedere, tempusque audiendis fabulis conterere.* et ibidem Epist. 22. *gymnasia, porticus, & tonstrinas sectari: longisque fabulationibus suum aliorumque otium delectare.* Philo in Flaccum, de Alexandrina plebe. ἀργῶν ὄχλος, καὶ σχολάζων. et statim, πλῆθος ἐπιτετηδευκὸς γλωσσαλγίαν, καὶ ἐνδιατρίβον (en vocẽ a Luca positam) διαβολαῖς καὶ βλασφημίαις. Εἰς οὐδὲν, hîc est *fere nihil.* Vide infra ad 27. 33. notata.

Com. 22. κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ.] Quasi diceret,

--- *Ignoti hanc Numinis aram*
Vana superstitio, verique ignara timoris
Induxit. --- Ζῆλον ἔχετε, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν. *Multitudine demerendorum Numinum attoniti estis*, Tertullianus dixisset. Lucianus de Rutiliano quodam in Pseudomante. Ἀνὴρ τὰ μὲν ἄλλα καλὸς καὶ ἀγαθός: &c. τὰ δὲ περὶ τοὺς θεοὺς πάνυ νοσῶν, καὶ ἀλλόκοτα περὶ αὐτῶν πεπιστευκώς. Ammia-

nus de Iuliano Imperatore. *Superstitiosus magis quam legitimus sacrorum obseruator.* Apuleius in de Deo Socratis. *Profana Philosophiæ turba imperitorum, vana sanctitudinis, priua veræ rationis, inops religionis, impos veritatis, scrupulosissimo cultu, insolentissimo spiritu Deos negligit: pars in superstitionem, pars in contemptum timida vel tumida.* Maluit heic Recentior, *religiosiores.* Si prout debuit, accepit, parum interest. Nigidius apud A. Gellium. *Religiosus is appellabatur qui nimia & superstitiosa religione alligauerat sese.* Neque nescio tamen, esse vbi *religiones* notant non nimiam, sed veram: & *superstitiones* non anxiam, sed falsam λατρείαν. Hinc Plinius in Paneg. de Roma. *Ciuitas religionibus dedita.* et Tacitus Histor. 4. de Alexandrinis. *Dedita superstitionibus gens.* et post ibidem de Iudæis: *Superstitioni obnoxia gens, aduersa religionibus.* Apuleius modo citatis verbis. *Religionis inops, &c. in superstitionem timida.* Sed ad δεισιδαίμονας Athenienses redeamus. Aristophanes de Athenis loquens.

οὐ &c. οὐρανίοις τε θεοῖς δωρήματα,

Ναοὶ δ' ὑψιφερεῖς καὶ ἀγάλματα,
Καὶ πρόσοδοι μακάρων ἱερώταται.
Εὐστέφανοί τε θεῶν
Θυσίαι, θαλίαι τε
Παντοδαπαῖσιν ἐν ὥραις.

Vbi Scholia. Οὐρανίοις θεοῖς ἐπήγαγεν, ὑπερβαλλόντως δ' εὐσεβῆ βουλόμενος ἀποδεῖξαι τὴν πόλιν. αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι πόλεις ἐνὶ κεῖνται, αἱ δ' Ἀθῆναι πάντας ἀδιαφόρως τοὺς θεοὺς τιμῶσι. et poſt, παντοδαπαῖς ἐν ὥραις, τουτέστι, διηνεκῶς, παντὶ καιρῷ: διὰ τὸ θρησκεύειν πάντας θεοὺς, καὶ ἀεὶ πανηγυρίζειν. Sacerdos ille in Quintiliani Declamationibus. *Equidem ego omnibus noſtris ſacris ineſſe Numen crediderim: debetur hoc Athenienſium ciuitati, debetur vetuſtiſſimo generi, debetur ſolo, de quo contendiſſe Deos immortales non ſine cauſa creditum eſt.* Ibidem. *Si quis nobis hanc poneret conditionem Athenienſes, vt omnium potiremur euerſis exuſtiſque templis, non profectò acciperemus: pluris nobis pietas, pluris nobis opinio, pluris diſciplina ciuitatis fuiſſet.* Saluianus 8. *Superſtitioſiſſimus Athenienſium populus.* In lib. 4. Philoſtrati, φιλοθύτας Ἀθηναίους. Scholiaſtes ad Veſp. Ariſtoph. φιλοθύται εἰσὶν οἱ δεισιδαίμονες. Nonnus in Dionyſiacis.

--- Θεοῤῥήτων ἐπὶ μύθων

Α᾽τθίδος ἀρχαίης φιλομύθεες εἰσι πολῖται.

Demosthenes ad Athenienses suos. Πολὺ πλείους ἀφορμὰς εἰς τὸ τ̃ παρὰ τῶν θεῶν εὔνοιαν ἔχειν ὁρῶ ὑμῖν, ἢ ἐκείνῳ (Philippo) ἐνοῦσαν. sacrorum & cerimoniarum Atticarum abundantiæ, vt videtur, innixus. κατὰ πάντα *per omnia* Vetus cum Erasmo verterunt: melius Beza, *omnino*. est enim quod 1. Cor. 5. 1. ὅλως.

Com. 23. ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν] Aristophanes vbi supra. Οὗ σέβας ἀῤῥήτων ἱερῶν. Scholiastes. ὅπου σέβασμά ἐστι, καὶ ἀῤῥητα μυστήρια. Σεβάσματα qui *simulachra* vertit, nimis id anguste fecit: cum quicquid religiose colitur, ea voce includatur. Scriptor Sap. 14. 20. Τὸ πλῆθος ἐφελκόμενον διὰ τὸ εὔχαρι τ̃ ἐργασίας (statuarij nempe) τὸν πρὸ ὀλίγε τιμηθέντα ἄνθρωπον, νῦν σέβασμα ἐλογίσαντο. Ad quæ efficta videntur Minucij in Octauio ista. *Dum Reges suos colunt religiose, dum defunctos eos credunt in imaginibus viuere: dum gestiunt eorum memorias in statuis detinere, sacra facta sunt* (i. e. σεβάσματα) *quæ fuerant assumpta solatia.* De vocis autem *solatia* in huiusmodi argumentis proprietate & elegantia, quædam non

inuenusta notauimus ad octauam Apulei Milesiam: quam cum reliquis ingeniosissimi Scriptoris operibus in schedis vberius illustratam habemus, propediem annuente Deo in lucem edendis.

Ibid. Εὗρον καὶ βωμὸν, ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο, Ἀγνώστῳ Θεῷ.] Tertullianus contra Marcionem: *Inuenio plane Dijs ignotis aras prostitutas, sed Attica idololatria est.* Philostratus 6.2. Σωφρονέστερον περὶ πάντων θεῶν εὖ λέγειν, καὶ ταῦτα Ἀθήνησιν, οὗ καὶ ἀγνώστων θεῶν βωμοὶ ἵδρυνται.

Ibid. ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε &c.] Ioh. 4. 22. Προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε.

Com. 24. ὁ ποιήσας τὸν κόσμον, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ [Per eum inquit Empedocles,

Πάντ' ὅσα τ' ἦν, ὅσα τ' ἔστιν, ἰδ' ὅσσα τε-
ἔσται ὀπίσσω,
Δένδρεά τ' ἐβλάστησε, καὶ ἀνέρες, ἠδὲ γυναῖκες,
Θῆρές τ', οἰωνοί τε, καὶ ὑδατοθρέμμονες ἰχθῦς.

Philo in de Mosis vita. Ὁ ποιητὴς τῶν ὅλων, ὁ τοῦ κόσμου πατὴρ, γῆν καὶ οὐρανὸν, ὕδωρ τε καὶ ἀέρα, καὶ ὅσα ἐν τούτων ἑκάστῳ συνέχων καὶ διακρατῶν. Tertullianus Apologet. *Qui totam molem istam cum omni instrumento elementorum, corporum, spirituum, verbo quo iussit, ratione qua disposuit, virtute*

qua potuit, de nihilo expreſſit. Lactant. 7.cap.vlt. *Qui condidit firmauitq; cœlum: qui Solem cũ cæteris ſideribus induxit: qui libratã magnitudine ſua terram vallauit montibus, mare circumdedit, amnibuſque diſtinxit: & quicquid in hoc opere mundi, conſlauit, ac è nihilo perfecit.* Vide ſupra 4.24. & 14.15. Rom. 11.36. Hebr. 3.4. 2.Maccab. 7.28. De Ioue Ariſtides. Διὰ τούτου ἅπαντα γίγνεται, ὅσα τε οὐράνια, καὶ ὅσα ἐπίγεια. In loco Lactantij autem quid ſit *mare amnibus diſtinguere*, negotij puto plus ſatis faceſſiturum ſibi qui indicandum ſuſceperit. Ego verba tranſpoſita exiſtimo, & ad hunc modum reponenda. *Terram vallauit montibus, amnibuſque diſtinxit: mare circumdedit, & quicquid in hoc opere mundi, conflauit &c.* Amnibus a Deo terram diſtinctam ait: nimirum, inter alios vſus, ad limites deſignandos Ipſe in de Ira Dei cap.13. de homine loquens. *Vtitur fontibus ad potum, & ad lauacra, fluminibus ad agros irrigandos, regioneſque terminandas.*

Ibid. οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς κύριος ὑπάρχων &c.] 1. Cor. 10.26. τοῦ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. In Græco Ioſuæ cap.

2. Θεὸς ἐν οὐρανῷ ἄνω, καὶ ἐπὶ γῆς κάτω.

Ibid. οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ.] Περιέχει γὰρ πάντα, πρὸς μηδενὸς περιεχόμενος. vt de eodem Philo in *Resipuit Noë*. Lactantius. *Non indiget templo cuius domicilium mundus est: non indiget simulachro qui est oculis & mente incomprehensibilis.* Seneca eidem citatus: *Non templa ei congestis in altitudinem saxis struenda sunt, &c.* Minucius in Octauio. *Templum quod ei exstruam, cum totus mundus eius opere fabricatus eum capere non possit? & cum homo laxius maneam, intra vnam ædiculam vim tantæ maiestatis includam?* Arnobius lib. 6. *Templum* (inquit) *hoc Martis est, hoc Iunonis, & Veneris: Apollo hic habitat, in hoc manet Hercules, illo Summanus. Ista non prima & maxima contumelia est habitationibus Deos habere destrictos? turguriola his dare? conclauia & cellulas fabricari? & iis existimare necessarias res esse quæ hominibus? felibus? quæ sunt formiculis & lacertis? quæ fugacibus, pauidis, atque exiguis muribus?*

Com. 25. οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων θεραπεύεται προσδεόμενός τινος.] Hierocles. Ὁ τις τιμᾷ θεὸν ὡς προσδεόμενον, οὗτος λέλη-

θεν οἰόμενος ἑαυτὸν τῷ Θεοῦ εἶ) κρείττονα. Philo in de *Ling. confus.* Χρεῖος μὲ οὐδενός ἐστιν ὁ τοῦ παντὸς πατήρ. Idem in de *Mundi opif.* Ἄγει ἣ αὖ ἐθέλη κτ' νόμον καὶ λόγον ἕκαστα, μηδενὸς προσδεόμενος. Et in de *Vita Mosis.* Θεὸς ἡ ἀνωτάτη καὶ μεγίστη δύναμις, ὁ οὐδενὸς χρεῖος. In de *Decalogo.* Ἀγέννητος, ἄφθαρτος, ἀΐδιος, οὐδενὸς ἐπιδεής. Lib. *Quod Deus immutab.* Λαμβάνει παρ' οὐδενὸς οὐδέν: πρὸς γὸ τῷ ἀνεπιδεεῖ καὶ τὰ σύμπαντα κτήματα ἔχει. Lib. *Quis rer. diuin. hares.* Αὐτὸς ἑαυτῷ πλήρης, οὐ δεηθεὶς ἑτέρου τὸ παράπαν. In de *Fortitud.* Ἀνενδεὴς, οὐδενὸς χρῄζων, αὐτὸς ἑαυτῷ αὐταρκέστατος. Lib. de *Cherubim.* Οὔτε ἐπιδεὴς αὐτὸς, οὔτε τὶς τῶν γεγονότων ἱκανὸς χαίειν αὐτιδοῦναι αὐτῷ. Iosephus Antiquit. 8. 2. Ἀπροσδεὲς τὸ θεῖον ἁπάντων, ἀμοιβῆς κρεῖττον. Idem contra Appionem. Αὐτὸς αὐτῷ καὶ πᾶσιν αὐτάρκης. Cyrillus Homil. 22. de *Fest. Paschal.* Παναρκὲς τὸ θεῖον, καὶ ζωοποιεῖ μὲ πάντα: δεῖ δ' ὅλως αὐτῷ τῶν τοιούτων οὐδενός. De eodem Athenagoras in pro Christianis: Ἀνενδεὴς καὶ ἀπροσδεής. Scriptor Maccab. 2. 14. 26. Τῶν ὅλων ἀπροσδεὴς ὑπάρχων. Scriptor Resposns. ad Græcos in Iustini operibus. Ἀνεπιχειρήτου, καὶ ἀνενδεοῦς παντελῶς ὑπάρχοντος. Apud Lactantium Instit. 6. 25. *Om-*

nium quacunque sunt, plenus est, & omnium minime indigus. Et in Epitome. *Illis qua in vsum tribuit homini, Deus ipse non indiget.* In Dialogo Trismegisti. *Nihil deest ei qui est ipse omnia.* Seneca 4. 9. de Benef. *Nec ille collato eget, nec nos ei quidquam conferre possumus.* Ibid. cap. 9. *In omnia illis* (Diis) *natura sua sufficit, plenosque &c. reddit.* Lucretius de diuina natura.

Ipsa suis pollens opibus, nil indiga nostri. In Epistolis Socrati adscriptis. Πολλάκις δὲ καὶ περὶ τοῦ Θεοῦ κατ' ἐμαυτὸν ἐννοούμενος, καθ' ὅ τι δὴ δαίμων εἴη, καὶ μακάριος, ὁρῶ τοῦ μηδενὸς δεῖσθαι αὐτὸν περιβάλλοντα ἡμᾶς. Apuleius in Apologia. *Equidem didici ea re pracedere* (*id. pracellere*) *maxime Deos hominibus, quod nulla re ad vsum sui indigeant.* ad quem locum ex Xenophonte & Iuliano Cæsare quædam olim adnotare meminimus. Apud Lucianum Demonax Philosophus accusatus Mineruæ nunquam sacrificasse, respondet, οὐ δεῖσθαι αὐτὴν τῶν παρ' ἐμοῦ θυσιῶν ὑπελάμβανον. Vide & eundem Lucianum initio de Sacrificiis. Est hîc in verbis Pauli ἀνανταπόδοτον: debet suppleri itaque, *sed quia nostri sic officij ratio requirit.* Cau-

ſas alias, nec ineptas eas, Simplicius in Epictetum profert. οὐ δεῖται (inquit) τούτων (ἀπαρχῶν nempe) ὁ Θεός: οὐδὲ γὰρ τῆς δ᾽ζωίας δεῖται τῆς ἡμετέρας, οὐδὲ τῶν ὀρθῶν περὶ αὐτοῦ ἐννοιῶν: ἀλλ᾽ ἡμεῖς διὰ τούτων κατὰ τὸ ἐπιβάλλον αὐτοῖς μέτρον ἐπιτηδείων πρὸς τῆς θείων ἔλλαμψιν γινομένων, τὸν Θεὸν ὑποδεχόμεθα. Et poſt τῶν δ᾽εὐσεβούντων δῶρα πολλάκις ὁ Θεὸς ὑποδέχεται, οὐκ αὐτῶν τῶν δώρων δηλονότι δεόμενος, ἀλλὰ τῶν προσαγόντων ὥσπερ ψυχικῶς, οὕτω καὶ διὰ τῶν ἐκτὸς πρὸς αὐτὸν ἀνατεινομένων.

Ibid. αὐτὸς διδοὺς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν] id eſt, vt Apoc. 11. 11. ζωῆς πνεῦμα. Scriptor Sap. 15. 11. Ἠγνόησε &c. τὸν ἐμπνεύσαντα αὐτῷ ψυχὴν ἐνεργοῦσαν, καὶ ἐμφυσήσαντα πνεῦμα ζωτικόν. Ad filios Mater illa 2. Maccab. 7. 22. οὐδὲ ἐγὼ τὸ πνεῦμα καὶ ζωὴν ὑμῖν ἐχαρισάμην. ſupplend. ἀλλ᾽ ὁ Θεός. De Eodem ibidem: 14. 46. τὸν δεσπόζοντα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πνεύματος. Prouerb. 24. 12. Ὁ πλάσας ζωὴν πᾶσιν. Clemens ad Corinthios. Οὗ ἡ πνοὴ ἐν ἡμῖν ἐστι. Eſaiæ 42. 5. Ὁ στερεώσας τὴν γῆν, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ διδοὺς πνοὴν τῷ λαῷ ἐπ᾽ αὐτῆς. Irenæus. *Cuius iuſſu homines naſcuntur.* Lactantius Inſtit. 1. 11. *A quo fingimur, animamur, illuminamur.* et 2. 12. *Ipſe corpus*

effinxit, ipse animam qua spiramus infudit. Idem in de Opif. Dei cap. 19. *Illius munus est quod spiramus, quod viuimus, quod vigemus.* In de ira Dei cap. 13. *Ortum nobis ad lucem qua fruimur, subministrat, &c. per illum in hospitium mundi huius intrauimus.* Et in Epit. diuin. Instit. *Is est qui nos genuit, qui vitali spiritu animauit.* Arnob. 1. *Non quod incedimus, quod spiramus, ab eo ad nos venit?* Seneca 4.6. de Benef. *Vnde tibi istum quem trahis spiritum? &c. vnde sanguinem cuius cursu vitalis calor continetur?* supplendum, *nisi à Deo?* Idem 1.5. de Clementia. *Quorum* (Deorum) *beneficio in lucem edimur.* Et alibi, ex persona Demetrij sui Deos alloquentis. *Vultis spiritum? quidni? nullam moram faciam quo minus accipiatis quod dedistis.* Vide Iobi 33. 4. Themistij, Arriani, Ciceronis, & Nazarij locos paulo infra adducendos. Ouidius.

Quod loquor & spiro, cœlumque & lumina Solis
Aspicio, (possumne ingratus & immemor esse?)
Ipse dedit. --- Orpheus.
Ζεὺς πνοίη πάντων. --- Imo hinc Διὸς no-

men Veteres deductum voluerunt. Aristides 1. Orat. Ζεὺς, ὅτι ζωῆς τε καὶ οὐσίας ἑκάστοις ἐστὶν αἴτιος, κέκληται ἡμῖν. Apud Iosephum Aristæus. τὸν ἅπαντα συστησάμενον θεὸν, καὶ οὗτοι, (Iudæi) καὶ ἡμεῖς (Græci) σεβόμεθα, ἑτοίμως ἀπὸ τοῦ σύμπασιν ἐμφύειν τὸ ζῆν τὴν ἐπίκλησιν αὐτοῦ νοήσαντες. Hierocles. Τὸν ποιητὴν καὶ πατέρα τοῦ δὲ τοῦ παντὸς, ἔθος ἦν τοῖς Πυθαγορείοις τῷ τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ζηνὸς ὀνόματι σεμνύνειν: δι' ὃν τὸ εἶναι καὶ τὸ ζῆν τοῖς πᾶσιν ὑπάρχει, τοῦτον δίκαιον ἀπὸ τῆς ἐνεργείας ὀνομάζεσθαι. Apuleius in de Mundo. *Quem Græci Ζῆνα, quod vita nostra Auctor sit, rectissime appellant.* Hæc non iniucunda vt speramus, nec importuna, adduximus de excellentissima creatura à Deo animata: ad quam tamen illud πᾶσι non putamus restringendum, sed de omnibus quæ in terra sunt vniuersis intelligendum. Paulus 1. Tim. 6. 13. τοῦ Θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα. In Dialogo ad Asclepium in scriptis Apuleianis. *Omnibus speciebus vel (id est &) generibus quæ in mundo sunt, distributor dispensatorque bonorum: id est, sensus, anima, & vita.*

Ibid. καὶ τὰ πάντα.] Non ergo ex nostro proueniunt quæ offerimus ei. Apud

Diodorum, ſocero neque pro filia neque pro magna dote Viriathus ſe obligatum dicit: imò, ὅτι μᾶλλον χάριν αὐτῷ ὀφείλει, δίδωσι γὰρ οὐδὲν ἴδιον τῷ πάντων Κυρίῳ. Πάντα hîc in Luca intellige, *ad ſpiritum eum quem infudit ſuſtentandum neceſſaria*. Philo lib. de Cherubim. κέχρηκε τὰ φυτευτὰ πάντα πᾶσιν. Ibidem. Δωρητικὸς ἁπάντων, ἀεννάους χαρίτων πηγὰς ἀναχέων. Et in Moſis vita. ὁ πάντα διὰ πάντων πεπληρωκὼς τῆς εὐεργέτιδος αὐτοῦ δυνάμεως. Apuleius ex Platone. *Nihili indigens, ipſe conferens cuncta*. Prudentius.

Ipſe homini quia cuncta dedit,
Quæ capimus dominante manu:
Quæ polus aut humus aut pelagus
Aëre, gurgite, rure creant, &c.

Arrianus 2. 23. in Epictetum. Τὸ πῦρ τῶ ζῆν καὶ τῶν συνεργῶν πρὸς αὐτὸ, &c. τῷ θεῷ εὐχαριστεῖ. Vide & Eundem 1. 16. Cicero in pro Roſcio Amerino. *Commoda quibus vtimur, lucemque qua fruimur, ſpiritumque quem ducimus, ab eo nobis darī atque impertiri videmus*. Quæ ſic imitatus eſt Nazarius in Panegyrico. *Spiritum quem ducimus, tot commoda quibus alimur, diuinum nobis lumen impertit*. Adde quæ ſupra ad 14. 17. notata.

men Veteres deductum voluerunt. Aristides 1. Orat. Ζεὺς, ὅτι ζωῆς τε καὶ οὐσίας ἑκάστοις ἐστὶν αἴτιος, κέκληται ἡμῖν. Apud Iosephum Aristæus, τὸν ἅπαντα συστησάμενον θεὸν, καὶ οὗτοι, (Iudæi) καὶ ἡμεῖς (Græci) σεβόμεθα, ἑτοίμως ἀπὸ τοῦ σύμπασιν ἐμφύειν τὸ ζῆν τοῦ ἐπίκλησιν αὐτοῦ νοήσαντες. Hierocles. Τὸν ποιητὴν καὶ πατέρα τοῦ δὲ τοῦ παντὸς, ἔθος ἦν τοῖς Πυθαγορείοις τῷ τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ζηνὸς ὀνόματι σεμνύνειν : δι' ὃν τὸ εἶναι καὶ τὸ ζῆν τοῖς πᾶσιν ὑπάρχει, τοῦτον δίκαιον ἀπὸ τῆς ἐνεργείας ὀνομάζεσθαι. Apuleius in de Mundo. *Quem Græci Ζῆνα, quod vita nostræ Auctor sit, rectissime appellant.* Hæc non iniucunda vt speramus, nec importuna, adduximus de excellentissima creatura à Deo animata : ad quam tamen illud πᾶσι non putamus restringendum, sed de omnibus quæ in terra sunt vniuersis intelligendum. Paulus 1. Tim. 6. 13. τοῦ Θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα. In Dialogo ad Asclepium in scriptis Apuleianis. *Omnibus speciebus vel* (id est *&*) *generibus quæ in mundo sunt, distributor dispensatorque bonorum : id est, sensus, anima, & vita.*

Ibid. καὶ τὰ πάντα.] Non ergo ex nostro proueniunt quæ offerimus ei. Apud

Diodorum, ſocero neque pro filia neque pro magna dote Viriathus ſe obligatum dicit: imò, ὅτι μᾶλλον χάριν αὐτῷ ὀφείλει, δίδωσι γὰρ οὐδὲν ἴδιον τῷ πάντων Κυρίῳ. Πάντα hîc in Luca intellige, *ad ſpiritum eum quem infudit ſuſtentandum neceſſaria.* Philo lib. de Cherubim. κέχρηκε τὰ γενητὰ πάντα πᾶσιν. Ibidem. Δωρητικὸς ἁπάντων, ἀενάους χαρίτων πηγὰς ἀναχέων. Et in Moſis vita. ὁ πάντα διὰ πάντων πεπληρωκὼς τῆς εὐεργέτιδος αὐτοῦ δυνάμεως. Apuleius ex Platone. *Nihili indigens, ipſe conferens cuncta.* Prudentius.

Ipſe homini quia cuncta dedit,
Quæ capimus dominante manu:
Quæ polus aut humus aut pelagus
Aëre, gurgite, rure creant, &c.

Arrianus 2. 23. in Epictetum. Τὴν τοῦ ζῆν καὶ τῶν συνεργούντων πρὸς αὐτὸ, &c. τῷ θεῷ εὐχαριστεῖ. Vide & Eundem 1. 16. Cicero in pro Roſcio Amerino. *Commoda quibus vtimur, lucemque qua fruimur, ſpiritumque quem ducimus, ab eo nobis dari atque impertiri videmus.* Quæ ſic imitatus eſt Nazarius in Panegyrico. *Spiritum quem ducimus, tot commoda quibus alimur, diuinum nobis lumen impertit.* Adde quæ ſupra ad 14. 17. notata.

men Veteres deductum voluerunt. Aristides 1. Orat. Ζεὺς, ὅτι ζωῆς τε καὶ οὐσίας ἑκάστοις ἐστὶν αἴτιος, κέκληται ἡμῖν. Apud Iosephum Aristæus. τὸν ἅπαντα συστησάμενον θεὸν, καὶ οὗτοι, (Iudæi) καὶ ἡμεῖς (Græci) σεβόμεθα, ἑτοίμως ἀπὸ τοῦ σύμπασιν ἐμφύειν τὸ ζῆν τὴν ἐπίκλησιν αὐτοῦ νοήσαντες. Hierocles. Τὸν ποιητὴν καὶ πατέρα τοῦ δὲ τοῦ παντὸς, ἔθος ἦν τοῖς Πυθαγορείοις τῷ τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ζηνὸς ὀνόματι σεμνύνειν: δι' ὃν τὸ εἶναι καὶ τὸ ζῆν τοῖς πᾶσιν ὑπάρχει, τοῦτον δίκαιον ἀπὸ τῆς ἐνεργείας ὀνομάζεσθαι. Apuleius in de Mundo. *Quem Græci Ζῆνα, quod vita nostræ Auctor sit, rectissime appellant.* Hæc non iniucunda vt speramus, nec importuna, adduximus de excellentissima creatura à Deo animata : ad quam tamen illud πᾶσι non putamus restringendum, sed de omnibus quæ in terra sunt vniuersis intelligendum. Paulus 1. Tim. 6. 13. τοῦ Θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα. In Dialogo ad Asclepium in scriptis Apuleianis. *Omnibus speciebus vel* (id est &) *generibus quæ in mundo sunt, distributor dispensatorque bonorum : id est, sensus, anima, & vita.*

Ibid. καὶ τὰ πάντα.] Non ergo ex nostro proueniunt quæ offerimus ei. Apud

Diodorum, ſocero neque pro filia neque pro magna dote Viriathus ſe obligatum dicit: imò, ὅτι μᾶλλον χάριν αὐτῷ ὀφείλει, δίδωσι γὰρ οὐδὲν ἴδιον τῷ πάντων Κυρίῳ. Πάντα hîc in Luca intellige, *ad ſpiritum eum quem infudit ſuſtentandum neceſſaria.* Philo lib. de Cherubim. κέχρηκε τὰ γεννητὰ πάντα πᾶσιν. Ibidem. Δωρητικὸς ἁπάντων, ἀεννάοις χαρίτων πηγὰς ἀναχέων. Et in Moſis vita. ὁ πάντα διὰ πάντων πεπληρωκὼς τῆς εὐεργέτιδος αὐτοῦ δυνάμεως. Apuleius ex Platone. *Nihili indigens, ipſe conferens cuncta.* Prudentius.

Ipſe homini quia cuncta dedit,
Quæ capimus dominante manu:
Quæ polus aut humus aut pelagus
Aëre, gurgite, rure creant, &c.

Arrianus 2. 23. in Epictetum. Ὑπὲρ τοῦ ζῆν καὶ τῶν συνεργῶν πρὸς αὐτὸ, &c. τῷ θεῷ εὐχαριστεῖ. Vide & Eundem 1. 16. Cicero in pro Roſcio Amerino. *Commoda quibus vtimur, lucemque qua fruimur, ſpiritumque quem ducimus, ab eo nobis dari atque impertiri videmus.* Quæ ſic imitatus eſt Nazarius in Panegyrico. *Spiritum quem ducimus, tot commoda quibus alimur, diuinum nobis lumen impertit.* Adde quæ ſupra ad 14. 17. notata.

men Veteres deductum voluerunt. Aristides 1. Orat. Ζεὺς, ὅτι ζωῆς τε καὶ οὐσίας ἑκάστοις ἐστὶν αἴτιος, κέκληται ἡμῖν. Apud Iosephum Aristæus, τὸν ἅπαντα συστησάμενον θεὸν, καὶ οὗτοι, (Iudæi) καὶ ἡμεῖς (Græci) σεβόμεθα, ἑτοίμως ἀπὸ τοῦ σύμπασιν ἐμφύειν τὸ ζῆν τὴν ἐπίκλησιν αὐτοῦ νοήσαντες. Hierocles. Τὸν ποιητὴν καὶ πατέρα τοῦ δὲ τοῦ παντὸς, ἔθος ἦν τοῖς Πυθαγορείοις τῷ τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ζηνὸς ὀνόματι σεμνύνειν: δι' ὃν τὸ εἶναι καὶ τὸ ζῆν τοῖς πᾶσιν ὑπάρχει, τοῦτον δίκαιον ἀπὸ τῆς ἐνεργείας ὀνομάζεσθαι. Apuleius in de Mundo. *Quem Græci Ζῆνα, quod vita nostra Auctor sit, rectissime appellant.* Hæc non iniucunda vt speramus, nec importuna, adduximus de excellentissima creatura à Deo animata: ad quam tamen illud πᾶσι non putamus restringendum, sed de omnibus quæ in terra sunt vniuersis intelligendum. Paulus 1. Tim. 6. 13. τοῦ Θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα. In Dialogo ad Asclepium in scriptis Apuleianis. *Omnibus speciebus vel* (id est &) *generibus que in mundo sunt, distributor dispensatorque bonorum: id est, sensus, anima, & vita.*

Ibid: καὶ τὰ πάντα.] Non ergo ex nostro proueniunt quæ offerimus ei. Apud

Diodorum, socero neque pro filia neque pro magna dote Viriathus se obligatum dicit: imò, ὅτι μᾶλλον χάριν αὐτῷ ὀφείλει, δίδωσι γὰρ οὐδὲν ἴδιον τῷ πάντων Κυρίῳ. Πάντα hîc in Luca intellige, *ad spiritum eum quem infudit sustentandum necessaria.* Philo lib. de Cherubim. κέχρηκε τὰ γεννητὰ πάντα πᾶσιν. Ibidem. Δωρητικὸς ἁπάντων, ἀεννάοις χαρίτων πηγὰς ἀναχέων. Et in Mosis vita. ὁ πάντα διὰ πάντων πεπληρωκὼς τῆς εὐεργετίδος αὐτοῦ δυνάμεως. Apuleius ex Platone. *Nihili indigens, ipse conferens cuncta.* Prudentius.

Ipse homini quia cuncta dedit,
Quæ capimus dominante manu:
Quæ polus aut humus aut pelagus
Aëre, gurgite, rure creant, &c.

Arrianus 2. 23. in Epictetum. Τὴν τοῦ ζῆν καὶ τῶν συνεργῶν πρὸς αὐτό, &c. τῷ Θεῷ εὐχαριστεῖ. Vide & Eundem 1. 16. Cicero in pro Roscio Amerino. *Commoda quibus vtimur, lucemque qua fruimur, spiritumque quem ducimus, ab eo nobis dari atque impertiri videmus.* Quæ sic imitatus est Nazarius in Panegyrico. *Spiritum quem ducimus, tot commoda quibus alimur, diuinum nobis lumen impertit.* Adde quæ supra ad 14. 17. notata.

men Veteres deductum voluerunt. Aristides 1. Orat. Ζεὺς, ὅτι ζωῆς τε καὶ οὐσίας ἑκάστοις ἐστὶν αἴτιος, κέκληται ἡμῖν. Apud Iosephum Aristæus. τὸν ἅπαντα συστησάμενον θεὸν, καὶ οὗτοι, (Iudæi) καὶ ἡμεῖς (Græci) σεβόμεθα, ἑτοίμως ἀπὸ τοῦ σύμπασιν ἐμφύειν τὸ ζῆν τὴν ἐπίκλησιν αὐτοῦ νοήσαντες. Hierocles. Τὸν ποιητὴν καὶ πατέρα τοῦ δὲ τοῦ παντὸς, ἔθος ἦν τοῖς Πυθαγορείοις τῷ τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ζηνὸς ὀνόματι σεμνύνειν: δι' ὃν τὸ εἶναι καὶ τὸ ζῆν τοῖς πᾶσιν ὑπάρχει, τοῦτον δίκαιον ἀπὸ τῆς ἐνεργείας ὀνομάζεσθαι. Apuleius in de Mundo. *Quem Græci Ζῆνα, quod vitæ nostræ Auctor sit, rectissime appellant.* Hæc non iniucunda vt speramus, nec importuna, adduximus de excellentissima creatura à Deo animata: ad quam tamen illud πᾶσι non putamus restringendum, sed de omnibus quæ in terra sunt vniuersis intelligendum. Paulus 1. Tim. 6. 13. τοῦ Θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα. In Dialogo ad Asclepium in scriptis Apuleianis. *Omnibus speciebus vel (id est &) generibus quæ in mundo sunt, distributor dispensatorque bonorum: id est, sensus, animæ, & vitæ.*

Ibid. καὶ τὰ πάντα.] Non ergo ex nostro proueniunt quæ offerimus ei. Apud

Diodorum, socero neque pro filia neque pro magna dote Viriathus se obligatum dicit: imò, ὅτι μᾶλλον χάριν αὐτῷ ὀφείλει, δίδωσι γὰρ οὐδὲν ἴδιον τῷ πάντων Κυρίῳ. Πάντα hîc in Luca intellige, *ad spiritum eum quem infudit sustentandum necessaria.* Philo lib. de Cherubim. κέχρηκε τὰ γενητὰ πάντα πᾶσιν. Ibidem. Δωρητικὸς ἁπάντων, ἀεννάοις χαρίτων πηγὰς ἀναχέων. Et in Mosis vita. ὁ πάντα διὰ πάντων πεπληρωκὼς τῆς εὐεργέτιδος αὐτοῦ δυνάμεως. Apuleius ex Platone. *Nihili indigens, ipse conferens cuncta.* Prudentius.

Ipse homini quia cuncta dedit,
Quæ capimus dominante manu:
Quæ polus aut humus aut pelagus
Aëre, gurgite, rure creant, &c.

Arrianus 2. 23. in Epictetum. Τὴν τοῦ ζῆν καὶ τῶν συνεργῶν πρὸς αὐτὸ, &c. τῷ Θεῷ εὐχαριστεῖ. Vide & Eundem 1. 16. Cicero in pro Roscio Amerino. *Commoda quibus vtimur, lucemque qua fruimur, spiritumque quem ducimus, ab eo nobis dari atque impertiri videmus.* Quæ sic imitatus est Nazarius in Panegyrico. *Spiritum quem ducimus, tot commoda quibus alimur, diuinum nobis lumen impertiit.* Adde quæ supra ad 14. 17. notata.

Nec tantum vitæ vſibus, ſed & ornatui voluptatique inſeruientia conceſſit. Paulus 1. 6. 17. ad Timoth. τῷ παρέχοντι ἡμῖν πάντα πλουσίως εἰς ἀπόλαυσιν. Plutarchus in ὑγ. παραγγ. Πολλὰ οὐ μόνον πρὸς διατροφὴν ἄφθονα, ἀλλὰ καὶ πρὸς εὐπάθειαν καὶ ἀπόλαυσιν ἡ γῆ ἀποδίδωσιν. Philo in περὶ κοσμουργ. Ὡς οἰκειοτάτῳ καὶ φιλτάτῳ ζώῳ (ἀνθρώπῳ) τὰ ἐν κόσμῳ πάντα προητοιμάσατο, βουληθεὶς γενόμενον αὐτὸν μηδενὸς ἀπορῆσαι τῶν πρός τε ζῆν, καὶ τὸ εὖ ζῆν. Themiſtius 11. Orat. Ζωῆς χορηγὸς, εὐδαιμονίας πρύτανις. Arnobius lib. 1. *Nonne ab hoc effluunt cauſæ per quas noſtra fulcitur ſalus variarum munificentia voluptatum?* Seneca (2. 29. de Benef.) de Dei benignitate loquens. *Tot virtutes accepimus, tot artes, &c. tantum denique frugum, tantum opum, tantum rerum aliarum ſuper alias coacervatarum.* Adde alium eiuſdem locum ſupra ad 14. 17. adductum. Sic νόμους, τέχνας, τὴν τοῦ βίου σωτηρίαν, & quæ alia enumerat, à Ioue hominibus præberi Ariſtides dixit. Et apud Lucianum, poſt Solis, Lunæ, ventorum, aliorumque humano vſui paratorum commemorationem, additur: ταῦτα πάντα ὑπὸ φιλανθρωπίας οἱ θεοὶ ποιοῦσι, καὶ

προς τ ἐπὶ τ γῆς βίον ἑκάστοις συντελοῦσι.

Com. 26. ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τ γῆς] Abest à Veteri Latino illud *αἵματος*: quasi dixerit Paulus, *ex vno patre, vel homine*. Sic & Hieronymus contra Heluid. *Omnes homines ex vno patre nati*. et Lactantius 6. 10. *Ab vno homine quem Deus finxit, omnes gignimur*. et post, *Vnus homo à Deo factus est, ab eoque vno omnis terra humano genere completa est*. Quibus adde Theodoreti ista ex 7. περὶ προνοίας. Ὁ τῶν ὅλων δημιουργὸς μίαν εἰργάσατο πάντων τῶν ἀνθρώπων τ φύσιν, καὶ ἐξ ἑνὸς ἀνδρὸς καὶ μιᾶς γυναικὸς ἅπασαν τὴν οἰκουμένην τῆ ἡ τ φύσις ἐπλήρωσε. Et, quod caput est, eodem sensu ἐξ ἑνὸς bis Scriptor ad Hebræos posuit. nimirum 2. 11. & 11. 12. Potest & ferri tamen recepta lectio: sic enim *sanguinem* ponunt & Latini. Virgil. 2.

- - *Quo sanguine cretus*. Vbi Seruius. *Quibus sit parentibus natus*. & lib. 4.

Exoriare aliquis nostris ex ossibus vltor. Seruius. *Punici ex ossibus dicunt oriri posteros, quos nos ex sanguine*. Iterum Virgil. --- *Genus alto a sanguine Diuûm*. Item,

Sic genus amborũ se sanguine findit ab vno. cui simile apud Iosephum (Antiquit. 12. 5.) Lacedæmoniorum ad Iudæos illud. Ἐντυχόντες γραφῇ τινι, εὕρομεν ὡς ἐξ ἑνὸς εἶεν γένους Ἰουδαῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι. Et nota, in duobus vltimis è Virgilio adductis locis non tantum *sanguinis* vocem, sed & *generis*, vt hîc in Luca. Inde & agnosces Veteris peritiam, qui *omne genus hominum*: molestam Recentioris diligentiam, qui maluit, *omnem gentem*. Ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, est, ἐπὶ πάσης τῆς γῆς πρόσωπον: vt 21. 35. in Euangelio. Similis supra 12. 11. Rom. 1. 18. & alibi, locutio.

Ibid: ὁρίσας προστεταγμένους καιρούς.] καιροὺς τοῦ βίου intelligo. καιρὸς, ὁρίζειν, et προστάττεσθαι, saltem ἰσοδυνάμοι voces, frequenter hac in re occurrunt. Sirachides 17. 2. Ἡμέρας ἀριθμοῦ, καὶ καιρὸν αὐτοῖς ἔδωκεν. Theophylactus ad Luc. 12. Ζωῆς μέτρα παρὰ τῷ Θεῷ, καὶ οὐκ αὐτός τις ἑαυτῷ ὁριστὴς τῆς ζωῆς. Basilius Homil. de Morte. Θεὸς ἔδωκεν ἑκάστῃ ψυχῇ τὴν τοῦ βίου διαγωγὴν, καὶ ἄλλοις ἄλλους ὅρους τῆς ἐξόδου ἔπηξε. M. Antoninus. ὅρος δέ σοι περιγεγραμμένος τοῦ χρόνου. Hierocles. Γινώσκε ὡς θανεῖν πέπρωται ἅπασι, καί τις

ὡρισμένος ὅτι χρόνος πρὸς διαμονὴν τοῖς θνητοῖς σώμασιν. Arrianus 1. 12. in Epictetum. Ἐκεῖνος (Ζεὺς) τὴν γένεσίν σου ὥρισε καὶ διέταξεν. Philo in de *Cherubim*. Ἕκαστος ἡμῶν ὥσπερ εἰς ξένην πόλιν ἀφῖκται τὸν δε τὸν κόσμον, ἧς πρὸ γενέσεως οὐ μετεῖχε: καὶ ἀφικόμενος παροικεῖ, μέχρις ἂν τὸν ἀπονεμηθέντα τοῦ βίου χρόνον διαντλήσῃ. Plutarch. *in Consol.* Ὃν (βίον) ἔδωκεν ἡμῖν ἡ φύσις οὐκ εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον, ἀλλὰ καθ᾽ ἕκαστον ἀπένειμε τὸν μερισθέντα &c. Ibidem. Ἐκείνῳ τῷ μακαρισθέντι οὐκ ἐν τῷ κατὰ φύσιν περαιτέρω τοῦ νεμεθέντος χρόνου πρὸς τὸν ἐνθάδε βίον παραμένειν. Virgil. *Stat sua cuique dies.* Seruius. *Fixum est tempus vitæ.* Seneca Consol. ad Marciam. *Fixus est cuique terminus, manebit semper vbi positus est, nec illum vlterius diligentia aut gratia promouebit.* Apuleius in de Mundo. *Hic animalium natantium atque terrestrium, pennigerorumque cunctorum distinxit genera, species separauit, fixitque leges viuendi & moriendi.*

Com. 27. εἰ ἄραγε ψηλαφήσειαν αὐτὸν, καὶ εὕροιεν] *Palpando inuenirent.* ἐν διὰ δυοῖν. Scholiast. Aristophanis. Οἱ ἐν σκότει ζητοῦντες, τὸ ζητούμενον τὴν ἀκριβῆ ὄψιν οὐχ ὁρῶντες, ψηλαφῶντες αἰσθάνονται αὐτό. Arno-

bius lib. 1. *Atque vt per vmbram Te possit errans inuestigare suspicio, nihil est omnino mutiendum.* Et alibi, hæc Pauli vt videtur, respiciens. *Si modo Illum tentent, ac meditentur agnoscere.* de mentibus humanis agit. Tertullianus in Apologetico. *Semper humana mens male de Deo meruit, &c. quem cum intelligeret ex parte, non requisiuit.* Ex parte autem intelligitur, imo se quasi tangendum præbet, per admirandam operum suorum magnitudinem & varietatem. Manilius.

Atque adeo faciem cæli non inuidet Orbi
Ipse Deus, vultusq; suos corpusq; recludit,
Sẽper voluendo, seq; ipsũ inculcat & offert;
Vt bene cognosci possit, doceatq; videndo
Qualis eat, doceatque suas attendere leges.
Ipse vocat nostros animos ad sidera mũdus,
Nec patitur, quia nõ cõdit sua iura, latere.

Philo. Quis rer. diuin. hæres. Νῷ ὁ θεὸς καταλαμβάνεσθαι τὸν μὲν νοητὸν κόσμον δι' ἑαυτοῦ, τὸν δὲ ὁρατὸν δι' αἰσθήσεως ἀφῆκεν. Apuleius in de Mundo. *Diuinorum operum vestigiis perspicuus atque manifestus.*

Ibid. καίτοιγε οὐ μακρὰν ἀφ' ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα.] *Vnde enim* (id est, à *quo*) *Deus longe est, cum omnia cœlestia*

terrenaque, & quæ extra istam orbis Prouinciam sunt, Deo cuncta plena sunt? Minucius in Octauio. Simplicius in cap. 38. Epicteti: Αὐτὸς ἀεὶ πᾶσι πάρεστι. Iterum Minucius. *Non tantum sub illo agimus, sed cum illo prope dixerim viuimus.* Themistius. Ἐκεῖ ἐστιν ἕκαστος οὐ μόνον ὁ θεὸς ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος ἤδη, ὅπου ἂν δύνηται ὠφελεῖν, καὶ ἔργον ἀγαθὸν ἀποδείκνυσθαι. Arrianus 2. 8. in Epictetum. Θεὸν περιφέρεις τάλας: δοκεῖς με λέγειν ἀργυροῦν τινα ἢ χρυσοῦν ἔξωθεν; ἐν σαυτῷ φέρεις αὐτόν. Seneca. *Prope est à te Deus, tecum est, intus est.*

Com. 28. ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν.] Per illum, illius bonitate & permissu viuimus: id valet hîc ἐν particula. οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορευομένῳ. Matth. 4. 4. Lactantius supra citatus. *Per illum viuimus: Dei est omne quod possumus: inde viuimus, inde pollemus.* De Ioue Plautus.

--- *Per quem viuimus vitale æuum.*

Philo de Deo vero: ζωῆς αἴτιος.

Ibid. καὶ κινούμεθα.] Arnobius. *Non quod incedimus &c. ab eo ad nos venit?* Africanus in somn. Scip. apud Ciceronem. *Deum igitur te scito esse: siquidem Deus est qui viget, qui sentit, qui me-*

minit, qui praesidet: qui tam regit & moderatur & mouet id corpus cui praepositus est, quam hunc mundum princeps ille Deus. Et vt mundum ex quadam parte mortalem ipse Deus aeternus, sic fragile corpus animus sempiternus mouet. Plutarchus in Conuiu. 7. Sap. Ψυχῆς μὲν ὄργανον τὸ σῶμα, Θεοῦ δὲ ἡ ψυχή: καὶ καθάπερ σῶμα πολλὰς μὲν ἐξ αὑτοῦ κινήσεις ἔχει, τὰς δὲ πλείστας καὶ καλλίστας ὑπὸ ψυχῆς: οὕτως αὖ πάλιν ἡ ψυχὴ τὰ μὲν ὑφ' ἑαυτῆς κινουμένη πράττει, τὰ δὲ τῷ Θεῷ παρέχει χρωμένῳ κατευθύνειν καὶ τρέπειν ἑαυτὴν ᾗ βούλοιτο.

Ibid: καὶ ἐσμεν] Arnobius vbi supra. *Nonne huic omnes debemus hoc ipsum quod sumus? quod esse homines dicimur?* quae videtur ex his Curij ad Ciceronem hausisse. *Nos quod sumus &c. quod homines existimemur, id omne abs te habere.* Famil. 7. 24. Apuleius in de Mundo. *Vetus opinio est, atque cogitationes omnium hominum penitus insedit, Deum essentiae originis haberi auctorem.* Lactant. 1. 11. *Per illum sumus.*

Ibid. τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν.] q. d.

Igneus est nostris vigor, & caelestis origo
Seminibus, quantum non noxia corpora tardant.

Terrenique hebetant artus, moribundaque membra.

Tyrtæus. --- Ἡρακλῆος γὰρ ἀνικήτου γένος ἐστέ. Seruius ad Georg. 3. *Eurystheus Rex fuit Græciæ, Persei genus.* Fadilla apud Herodian. 1. ad Commodum fratrem. Ἡμεῖς δὲ τὸ σὸν γένος. Virgil. Æn. *Nos tua progenies.* Idem 11.

--- *Cum gente Deorum.* &c.

vbi Seruius. *Qui a Diis originem ducunt.* Auienus. --- *Pubi genus ab Ioue summo.* At non Aratus de gente aliqua, sed humano genere. quam ῥῆσιν ex aliis τῶν ἔξω illustrare libet. Aristides dixit, Ἡ ἐξ ἀρχῆς γένεσις ἐκ Διὸς ἡμῖν. Manilius.

An quoquam genitos nisi cœlo credere fas
Esse homines? --- Idem de humana anima, --- *Cœlo scrutatur in alto,*
Cognatumque sequens corpus se quærit in astris.

De eâdem Seneca cap. 6. ad Heluiam. *Non ex terreno & graui concreta corpore, ex illo cœlesti spiritu descendit.* Iuuenalis.

Sensum ex cœlesti demissum traximus arce.

Lucretius.

Denique cœlesti sumus omnes semine oriundi,
Omnibus ille idem pater est. ---

Apud Euripidem.

Ὦ τέκνον, οὐκ ἐς ἄλλοθεν τὸ σὸν κάρα,
Ἀλλ' ἐξ ἐκείνου: σπέρμα τῆς θείας φρενὸς
Πέφυκας.--- Arrianus 2. 14. in Epictetum. Ὑπ' αὐτοῦ γεγόναμεν, ἔχομέν τινα ἐπιπλοκὴν πρὸς αὐτὸν, καὶ σχέσιν. Idem 1. 14. Αἱ ψυχαὶ ἡμέτεραι οὕτως εἰσὶν ἐνδεδεμέναι καὶ συναφεῖς τῷ Θεῷ, ἅτε αὐτοῦ μόρια οὖσαι, καὶ ἀποσπάσματα. Et ibidem 13. Οὐκ ἀνέξῃ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ σεαυτοῦ, ὃς ἔχει τὸν Δία πρόγονον; ὥσπερ υἱὸς, ἐκ τῶν αὐτῶν σπερμάτων γέγονε, καὶ τῆς αὐτῆς ἄνωθεν καταβολῆς; Apud Ciceronem eſt in Catone maiore, *delibatos ex diuina nos mente animos habere.* Idem 1. de legibus. *Animal hoc prouidum, ſagax, multiplex, acutum, memor, plenum rationis & conſilij, quem vocamus hominem, præclara quadam conditione generatum eſſe a Deo, &c.* Ibidem. *Quod in ciuitatibus &c. agnationibus familiarum diſtinguuntur ſtatus, id in rerum natura tanto eſt magnificentius, tantoque præclarius, vt homines Deorum agnatione & gente teneantur.* Et ſtatim. *Ex quo* (animo) *vere vel agnatio nobis cum cœleſtibus, vel genus, vel ſtirps appellari poteſt.*

Com.

Com. 29. Οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ, ἢ λίθῳ, χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον.] Xenophanes citatus Clementi Stromat. 5.

Εἷς θεὸς ἔν τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισι μέγιστος,
Οὔτε δέμας θνητοῖσιν ὁμοίιος, οὐδὲ νόημα.

Iosephus 2. contra Appionem. Πᾶσα μὲν ὕλη πρὸς εἰκόνα τῆς τούτου ἀλλότριος, κἂν ᾖ πολυτελὴς, ἄτιμος ἐστι πρὸς τὴν ἐκείνου δόξαν: καὶ πᾶσα τέχνη πρὸς μιμήσεως ἐπίνοιαν ἄτεχνος. οὐδὲν ὅμοιον οὐδ' ἐπινοοῦμεν, οὐδ' εἰκάζειν ἐστιν ὅσιον. Origenes contra Celsum. Ἡ κοινὴ ἔννοια ἀπαιτεῖ ἐννοεῖν ὅτι θεὸς οὐδαμῶς ἐστιν ὕλη φθαρτὴ, οὐδὲ τιμᾶται ἐν ἀψύχοις ὕλαις, ὑπὸ ἀνθρώπων μορφούμενος. De eodem Maximus Tyrius agens. Ἐννοεῖς μοι μήτε μέγεθος, μήτε χρῶμα, μήτε σχῆμα, μήτε ἄλλο τι ὕλης πάθος. Lucianus in de *Imaginibus*. Ἀλλ' ὅρα μὴ ἀσέμνον ᾖ τὰ τοιαῦτα περὶ τῶν θεῶν δοξάζειν, ὧν τάς τε ἀληθεῖς εἰκόνας ἀνεφίκτους εἶναι ἀνθρωπίνῃ μιμήσει ἔγωγε ὑπολαμβάνω. paulo ante locutus fuerat de Phidia & Praxitele. Apud Philonem in de Legatione ad Caium Agrippa. Γραφέων καὶ πλασμάτων ἔργα μιμήματα τῶν αἰσθητῶν εἰσὶν, τὸ δὲ ἀόρατον εἰκονογραφεῖν ἢ διαπλάττειν οὐκ ὅσιον τοῖς ἡμετέροις προγόνοις ἐνομίσθη. Ibidem. Οὐκ ὥσπερ τὸ

νόμισμα παράκομμα, καὶ θεοῦ μορφὴ γίνεται. Tacitus de Germanis. *Ex magnitudine corporum cœlestium manifestè probari dicebant, nec cohiberi parietibus Deos, nec in vllam humani corporis effigiem assimilari posse.* Ἐνθύμησις hîc est *imaginatio*, vel (si sic loqui licuerit) *figuratio artificis*. Philostratus eodē verbo eodem hoc argumento vtitur. Δεῖ (inquit) Διὸς ἐνθυμηθέντα εἶδος, ὁρᾷν αὐτὸν ξὺν οὐρανῷ, καὶ ὥραις, καὶ ἄστροις &c. Ἀθηνᾶν δὲ δημιουργήσειν μέλλοντα, στρατόπεδα ἐννοεῖν, καὶ μῆτιν, καὶ τέχνας. 6. 9. vbi vides & ἐννοεῖν, quod non aliud quam ἐνθυμηθῆναι. Ibidem proximè antecedentibus vocem φαντασίαν posuit. ταῦτα (Deorum simulachra nempe) εἰργάσατο φαντασία, σοφωτέρα μιμήσεως δημιουργός. μίμησις μὲν γὰρ μόνον δημιουργήσει ὃ εἶδε, φαντασία δὲ καὶ ὃ μὴ εἶδεν. Idem 2. 10. Οὐκ ἂν ἐπαινέσειε τις τὸν γεγραμμένον ἵππον ἢ ταῦρον, μὴ τὸ ζῶον ἐνθυμηθεὶς ᾧ εἴκασται. Scriptor Sapient. 15. 4. hanc materiam persequens, κακότεχνον ἐπίνοιαν dixit. sic taurus Perilli Luciano ἐπινοίας κακίστης ὑπόμνημα. Glossæ. *Excogitatio*. Ἐπίνοια. Glossæ aliæ. Ἐπίνοια, *Excogitatio, commentum*. Repete & Iosephi locum paulo supra adductum. Ibidem

idem Iosephus de plastis & pictoribus. Αὐτῶν ἕκαστος τινα μορφὴν ἐπινοῶν, ὁ μὲν ἐκ πηλοῦ πλάττων, ὁ δὲ γράφων. Lucianus in de Sacrificiis: de Polycleto, Phidia, cæterisque magni nominis statuariis. Οὐκ οἶδ' ὅπως ἰδόντες, ἀνέπλαττον ἐνθυμηθέντες τὸν μὲν Δία, παῖδα δ' ἐς ἀεὶ τὸν Ἀπόλλωνα, καὶ τὸν Ἑρμῆν ὑπηνήτην, καὶ Ποσειδῶνα κυανοχαίτην, καὶ τὴν Ἀθηνᾶν γλαυκῶπιν. In Epistola quæ dicitur Ieremiæ, siue additamentis Baruchi. Ὑπὸ τεκτόνων καὶ χρυσοχόων κατεσκευασμένα εἰσιν: (de Deorum simulachris agit) οὐδὲν ἄλλο μὴ γένωνται ἢ ὃ βούλονται οἱ τεχνῖται αὐτὰ γενέσθαι. Post tot elegantes electosque locos non plura de ἐνθυμήσει ista. Θεῖον *Diuinum* vertit hic Interpres vetus, quo nomine Barbarus audit à Recentiore. Atqui id fecit Vetus non sine exemplo. Apuleius 9. *Tunc fuga illa, & Diuini potens &c.* Idem in Apologia. *Et fors fuat ne ob hanc Diuini contumaciam &c.* Glossarium. *Diuinum*. Θεῖον, καὶ μάντιν.

Ibid. 30. τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ Θεὸς &c.] Doctissimis viris qui cum Vetere ὑπεριδὼν *despiciens* verterunt, nullo modo assentiendum putamus. Optime recentior Inter-

pres, *conniuendo dissimulans*. Sic non semel apud Tacitum *silentio* aut *dissimulatione transmittere*. Confer & locum supra 14. 16. Quo sensu autem accipiendus vterque, non male ex his Iustini discas. Μέχρι τοῦ πρόσθεν χρόνου (inquit) εἴασεν ἡμᾶς ὡς ἐβουλόμεθα ἀτάκτοις φοραῖς φέρεσθαι, &c. οὐ πάντως ἐφηδόμενος τοῖς ἁμαρτήμασιν ἡμῶν, ἀλλ' ἀνεχόμενος: οὐδὲ τῷ τότε τῆς ἀδικίας καιρῷ συνευδοκῶν, ἀλλὰ τὸν νοῦν τῆς δικαιοσύνης δημιουργῶν. Theophylactus ad Luc. 1. Παραβλεπόμενος (vides vocem τῷ ὑπεριδεῖν æquipollentem) τὰς πολλὰς ἁμαρτίας, καὶ μακροθυμῶν ἐπὶ τῇ εἰδωλομανίᾳ. Pro ὑπεριδεῖν, alibi παριδεῖν (etiam cum verbo ἀγνοίας) occurrit. Siracides 28. 7. Καὶ πάριδε ἄγνοιαν. Idem 30. 11. Καὶ μὴ παρίδῃς τὰς ἀγνοίας αὐτοῦ. Sic ἁμαρτίας παριδεῖν, 11. 24. Scriptor Sapient. dixit.

Ibid. τανῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν.] Quasi diceret,

Nunc hic dies aliam vitam affert, alios mores postulat.

Ὥρα ἤδη ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι· νῦν γὰρ &c. vt ad Roman. 13. 11. loquitur. τὸ νῦν, est, in hoc lumine Euangelij tam claro, tam fulgenti, per quod priorum temporum discussis tenebris, & ματαιοπονίας

παντὸς παρεληλυθότος caligine profligata, diriguntur pedes eorum in pacis ac salutis viam. Ephes. 3. 5. de mysterio Christi. ὃ ἐν ἑτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη &c. ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη &c. Vide & ad Titum 2. 11. 12. 1. Pet. 1. 14. 15. & 4. 3. Antithesim ætatum non dissimilem apud Senecam habemus. *Nec vero in ea tempora incidit* (de Catone agit) *quibus credi posset cœlum vnius humeris inniti: excussa iam antiqua credulitate, & seculo ad summam perducto solertiam.*

Com. 31. ἔστησεν ἡμέραν] Sic Hebr. 4. 7 ὁρίζει ἡμέραν. Supra 12. 21. & infra 28. 23. ἡμέραν τάξαντες.

Ibid. πίστιν παρασχὼν πᾶσιν, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.] Idem 14. 9. ad Romanos: Εἰς τοῦτο Χριστὸς ἀπέθανε, καὶ ἀνέστη, καὶ ἀνέζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ. Vide & supra 10. 42. 2. Tim. 4. 1.

Com. 32. ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν, οἱ μὲν ἐχλεύαζον &c.] Vt solent rebus dictis nullam fidem adhibentes. Vide quæ ad Matth. 9. 24. diximus. Origenes contra Celsum. τὸ περὶ τῆς ἀναστάσεως μυστήριον θρυλλεῖται, γελώμενον ὑπὸ τῶν ἀπίστων. Minucius ex persona Pagani Christianos deridentis. *Nec hac furiosa opinione contenti,*

aniles fabulas adstruunt, & annectunt: renasci se ferunt post mortem, & cineres: & nescio qua fiducia mendaciis suis inuicem credunt: putes eos iam reuixisse. De iisdem Lucianus. Πεπείκασιν αὐτοὺς οἱ κακοδαίμονες, τὸ μὲν ὅλον ἀθάνατοι ἔσεσθαι, καὶ βιώσεσθαι τὸν ἀεὶ χρόνον.

AD CAP. XVIII.

Com. 2. Προσφάτως ἐληλυθότα] ἀντὶ τοῦ νεωστί. Suidas. Vtitur & Diodorus Siculus in Excerptis.

Com. 3. ὁμότεχνον εἶ).] Glossæ. Ὁμότεχνος. *Eiusdem artis.* Ibidem. Συντεχνίτης. *Eiusdem artis confessor.* Sic Gellij 9. 10. *eiusdem Musæ viri.* & 20. 11. *eiusdem Musæ æmuli.*

Com. 5. συνείχετο τῷ πνεύματι] Angustiabatur spiritu, id est, animo: non potuit continere se. Similis vel ardoris vel afflatus nota supra 17. 16. τῷ πνεύματι παρωξύνετο. Legit heic Latinus τῷ λόγῳ: ita & Codex Regius: quos si sequimur, τῷ λόγῳ συνέχεσθ erit quod supra 6. 4. τῇ τοῦ λόγου διακονίᾳ προσκαρτερεῖν: quod 1. Tim. 5. 17. ἐν λόγῳ κοπιᾶν. At nos priorem sensum & scripturam amplectimur.

Com. 7. συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ] Hesychius. Ὁμοροῦσα: γειτνιῶσα, πλησιάζουσα.

Com. 10. ἐγώ εἰμι μετά σου &c.] Po-

tentia & auxilio meo. Vide ad Matth. 28. 20. notata.

Ibid. οὐδεὶς ἐπιθήσεταί σοι τοῦ κακῶσαί σε] Paucioribus hîc agi poterat à recentiore Interprete. Οὐδεὶς ἐπιθήσεταί σοι &c. est, οὐδεὶς ἐπιβαλεῖ τὰς χεῖρας κακῶσαί σε. quod cum sponte sensissem, firmatum vidi Homerico loco a Viro consummatissimo adducto. Tale & Comici illud. --*Nunquam dum ego adero, hic te tanget*. Apud Suidam in Ὑπάτια. Περιελθοῦσα κατὰ τὸ εἰωθὸς, ἐπιθέμενοι πολλοὶ ἀθρόοι θηριώδεις ἄνθρωποι &c. ἀναιροῦσι τὴν φιλόσοφον. De sensu vide & 1. Pet. 3. 13. vbi & vox κακῶσαι.

Com. 11. ἐκάθισέ τε ἐνιαυτὸν &c.] Bene & perite Vetus *sedit*. vt & Matth. 4. 16. vbi Beza id verbi notione ista apud idoneos Auctores nequaquam se reperisse ait, dicturus alia omnia si hæc Ciceronis inspexisset. *Iis ventis isthinc nauigatur, qui si essent, nos Corcyræ non sederemus*. Famil. 16. 2. ad Tyronem.

Com. 14. εἰ μὲν ἦν ἀδίκημά τι ἢ ῥᾳδιούργημα πονηρὸν &c.] *Si magnum & capitale crimen admisisset*: vt in l. 13. Cod. *De his qui accus. non poss.* Impp. loquuntur. Neque cum Syro autem φανερὸν le-

gendum hîc, nec redundat πονηρὸν. Sic Iudæ com. 15. ἁμαρτωλοὶ ἀσεβεῖς. in l. 6. §. vlt. de Offic. Præsid. *illicita auaritia:* apud Horatium *vetitum nefas:* Iuuenalem *nouum mustum:* Amm. Marcellinum *dolosas fallacias:* & multa id genus alia apud Græcos & Latinos Scriptores.

Ibid. κατὰ λόγον ἂν ἠνεσχόμην ὑμῶν.] Initio putabam κατὰ λόγον hîc esse quod in l. 11. §. 12. ad leg. Iul. de adult. *pro admissi criminis ratione.* Sic in Leonis Constit. 61. κατὰ λόγον τοῦ ἁμαρτήματος. Nunc sic vertendum putârim; *meritò vos interpellantes ferrem: pro muneris & officij mei ratione vestra postulata audirem.* (Vide infra ad 24. 4. notanda) Sic præter Platonem (quem vnicum hîc eruditi attulerunt) multoties Artemidorus loquitur. vt lib. 1. cap. 80. & 81. 2. 26. & 65. 4. 31. 34. & 82. Sic 5. §. 78. ὀρθῶς καὶ κατὰ λόγον: quod 1. 82. & 3. 39. ὀρθῶς καὶ εὐλόγως dixit. nec aliter κατὰ λόγον Polybius in Excerptis. Plutarchus in Lacon. Apophthegm. Alcinous cap. 17. & Arrianus 2. 8. in Epictetum posuerunt.

Com. 15. εἰ δὲ ζήτημά ἐστι περὶ λόγου, καὶ ὀνομάτων, καὶ νόμου] Quæ mei non sunt au-

ditorij, quæq; nugalia Romanis nobis. Vide infra 23. 29. Similia quæ Paulus 1. Tim. 6. 20. κενοφωνίας vocat. Tit. 3. 9. μωρὰς ζητήσεις. & 2. Tim. 2. 23. μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις. *Minutiloquia, & subtilitates circa quæstiones* 2. 19. Irenæus.

Ibid. αὐτοὶ ὄψεσθε.] Dixi ad Matth. 27. 4.

Ibid. κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι.] Hermione apud Euripidem.

---οὐκ ἐμὸν κρίνειν τάδε. Ouidius.

Res est arbitrio non dirimenda meo. Calpurnius Siculus. ---*Non ego vobis Arbiter, hoc alius possit discernere Iudex.*

Com. 17. ἔτυπτον ἔμπροσθεν τοῦ βήματος.] Sic apud Iosephum Bell. Iud. 2. 14. πρὸ τοῦ βήματος μαστιγῶσαι.

Ibid. καὶ οὐδὲν τούτων τῷ Γαλλίωνι ἔμελεν.] *Negligebat, insuper habebat.* Sic 1. Cor. 7. 21. μή σοι μελέτω. Vide & Luc. 10. 40. & Ioh. 10. 13. Conniuentiam vel oscitantiam non dissimilem isti memorat Philo, vbi de Iudæis ab Alexandrinis plurifariam vexatis agit. τοῦ ἐπιδόντος τὴν χώραν (inquit) ὃς μόνος ἠδύνατο βουληθεὶς ὥρᾳ μιᾷ τὴν ὀχλοκρατίαν καθελεῖν, προσποιούμενος ἅτε ἑώρα μὴ ὁρᾶν, καὶ ἅτε ἤκουε μὴ ἐπακούειν,

Solebant Præsides petulãtias huiusmodi quæ Romani nominis maiestatẽ directè non imminuerent, libentes prætervidere, vt Prouincialium collo mollius iugum sederet. Nec deerat quæ præ aliarum regionum Præsidibus causa Gallionem moueret: præesse nempe Achaiæ se, illi veræ (vt vocat Cicero eam) & meræ Græciæ: eóque libertatis simulachra vmbrasque vsquequaque captanti.

Com. 18. τοῖς ἀδελφοῖς ἀποταξάμενος.] Vetus *valefaciens*. sic & infra 21. 6. ἀσπάζεσθαι vertit: eóque vt sæpius, a nupero barbariei notatur. Plura tamen eius commatis habemus apud Glossographos. *Ignifacio*, πυρόω. *Sumptifacio*, καταναλίσκω. & cætera ad eandem formam prolata.

Ibid. ἐν Κεγχρεαῖς.] *Quod oppidum audit nobilissima Corinthiensium Colonia. alluitur autem Ægeo & Saronico mari, vbi* (melius *ibi*) *portus etiam, tutissimum nauium receptaculum, magno frequentatur populo*. Sunt ipsa Apuleij verba Milef. 10.

Com. 20. ἐρωτώντων δὲ αὐτῶν ἐπὶ πλείονα χρόνον μεῖναι παρ' αὐτοῖς &c.] Supra 10. 48.

Com. 21. Δεῖ με πάντως τὴν ἑορτὴν τὴν ἐρχομένην ποιῆσαι εἰς Ἱεροσόλυμα.]. Hæc absunt a Veteri Latino, omninò tamen recipienda arbitror, vel ob ea quæ infra 21. 13. occurrunt : vbi idem huius itineris instinctum & vrget, & persequitur. Sed & Luc. 4. 42. 43. instantia non dissimilis simili responsione compescitur.

Ibid. τοῦ Θεοῦ θέλοντος.] Vide quæ ad Iacobi 4. 15. diximus.

Com. 26. παῤῥησιάζεσθαι.] Liberè & fidenter loqui, vt supra 8. 27. infra 19. 8. quod 4. 31. τὸν λόγον μετὰ παῤῥησίας λαλεῖν. 28. 31. μετὰ πάσης παῤῥησίας διδάσκειν. Philip. 1, 14. ἀφόβως λαλεῖν.

Ibid. προσελάβετο αὐτὸν, καὶ ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐξέθετο τὴν τοῦ Θεοῦ ὁδόν.] ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν. Luc. 1. 4. supra hîc com. 25. de eodem isto. κατηχημένος τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου. Similis porro huius loci locutioni est illa 9. 11. in Euangelio. Δεξάμενος αὐτοὺς, ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ibi δέχεσθαι, hîc προσλαμβάνεσθαι dixit.

Com. 27. διὰ τῆς χάριτος] Construenda hæc cum συνεβάλετο, non proximè antecedentibus. Absunt autem importu-

ne & hæc à Latino Interprete: ſubintelligitur enim δοθείσης αὐτῷ. Vide omnino Rom. 12. 3. 1. Cor. 3. 10. & 15. 10. Epheſ. 3. 7. 8.

Com. 28. εὐτόνως τοῖς Ἰουδαίοις διακατηλέγχετο.] Sic Euang. 23. 10. εὐτόνως κατηγορεῖν. *Vehementer & acriter eorum errores redarguebat* Lactantius diceret. Affine Tit. 1. 13. ἀποτόμως ἐλέγχειν. & 2. 15. μετ' ἐπιταγῆς ἐλέγχειν.

Ibid. ἐπιδεικνὺς διὰ τῶν γραφῶν &c.] id eſt, ἀπὸ τῶν γραφῶν. Vide ſupra ad 17. 3. notata.

AD CAP. XIX.

Com. 2. Οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' οὐδὲ εἰ πνεῦμα ἅγιόν ἐστιν, ἠκούσαμεν] In Trinummo Plautina,

--- Quem ego qui sit homo nescio,
Neque noui, neque natus nec ne is fuerit, id solide scio.

Apud Q. Curtium. *Interrogati quam procul abesset mare, responderunt nullum ipsos mare ne fama quidem accepisse.*

Com. 9. ὡς δέ τινες ἐσκληρύνοντο &c. κακολογοῦντες τὴν ὁδὸν &c. ἀποστὰς ἀπ' αὐτῶν ἀφώρισε τοὺς μαθητὰς &c.] Sic Luc. 9. 10. de Domino nostro Ioannis Bapt. nece audita. παραλαβὼν αὐτοὺς (ἀποστόλους) ὑπεχώρησε κατ' ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον, &c. Κακολογεῖν τὴν ὁδὸν heic, vt 2. Pet. 2. 2. ὁδὸν βλασφημεῖν. Gloss. Κακολογῶ, *obtrecto.*

Ibid. ἐν τῇ σχολῇ Τυράννου τινός.] Ita dicti forsan, quod vi eloquentiæ auditores ageret ferretq;. Eunapius de Iuliano. εἰς τοὺς Αἰδεσίου χρόνους ἤκμαζε, καὶ ἐτυράννει γε τῶν Ἀθηνῶν. Idem vbi de statua Sophistæ Proæresio erecta. Ἡ βασι-

λεύκοσα Ῥώμη τῇ βασιλεύοντα λόγων. id est, τυραννοῦντα. Imo & in Suidæ loco hîc ab eruditis adducto, nos τύραννον appellatiuum putamus, non proprium nomen. Sic apud Suetonium in de Grammaticis, *Sophista Princeps*. Sic nuper Irnerius, Azo, alijque cæteri, *Monarchæ Iuris* appellati.

Com. 11. δυνάμεις οὐ τὰς τυχούσας] Sic infra 28. 2. οὐ τὴν τυχοῦσαν φιλανθρωπίαν. Nec tantum sic Dionysius Longinus loquitur, sed & alij Scriptores Græci. Plutarchus in de lib. educ. σοφοὺς καὶ τιτθὰς οὐ τὰς τυχούσας dixit. Herodianus 1. οὐ τὸν τυχόντα ἀγῶνα. Idem 3. ἐκ ὁ τυχὼν ὄλεθρος. & Clemens ad Corinth. βλάβην οὐ τυχοῦσαν. Artemidor. 2. 12. οὐ τὸν τυχόντα κίνδυνον σημαίνει. Ibid. cap. 13. κινδύνοις οὐ τοῖς τυχοῦσιν ἐπάγει. & cap. 24. οὐ τὸν τυχόντα κίνδυνον. Iterum cap. 26. ζημίας οὐ τὰς τυχούσας. Sic libri 1. Præfat. μετὰ κατασκευῆς οὐ τῆς τυχούσης. & 3. 20. οὐ τὰς τυχούσας φροντίδας.

Com. 13. ἀπὸ τῶν περιερχομένων Ἰουδαίων ἐξορκιστῶν] Gloss. Isidori: *Circitorum, circantium*. Artemidorus 3. 20. οἱ μάντεις περινοστοῦσι.

Com. 14. ἦσαν δέ τινες υἱοὶ Σκευᾶ &c.]

Puto ita intelligenda esse ac si scriptum esset, ἦσαν δὲ καί τινες &c. neque enim præter hos Sceuæ filios, nullos circumforaneos exorcistas fuisse crediderim, sed in numero eiusmodi præstigiatorum etiam hos septem fuisse. Pro τινὲς Vetus τινὸς legit, sensu non inconcinno quidem, sed nec necessario. ἑπτά τινες hîc, vt apud Milesiarum Scriptorem, *septem quibusdam testibus*. Sic infra 23. 23. & in Euang. 7. 18. δύο τινάς.

Com. 15. ὑμεῖς δὲ τίνες ἐστέ;] Siracides 13. 29. Πτωχὸς ἐλάλησε, καὶ εἶπαν, τίς οὗτος.

Com. 16. ὥστε γυμνοὺς καὶ τετραυματισμένους ἐκφυγεῖν.] 2. Maccab. 11. 12. Οἱ πλείονες αὐτῶν τραυματίαι γυμνοὶ διεσώθησαν.

Com. 18. ἐξομολογούμενοι &c. τὰς πράξεις αὐτῶν] Sic Simplicius τὰ ἑαυτοῦ κακὰ ἐξαγορεύειν in cap. 48. Epicteti dixit.

Com. 19. ἱκανοὶ δὲ τῶν τὰ περίεργα πραξάντων, συνενέγκαντες τὰς βίβλους, κατέκαιον ἐνώπιον πάντων.] Notentur voces postremæ κατέκαιον ἐνώπιον πάντων. In l. vlt. Cod. Theod. de Malef. & Mathem. *Codicibus erroris proprij sub oculis omnium incendio concrematis.* Ammianus lib. 29. *Deinde congesti innumeri codices, & acerui voluminum multi sub conspectu Iudi-*

cum concremati sunt, ex domibus eruti varius, vt illiciti, ad leniendam casorum inuidiam. Qui loci, apud Suetonium in Caligula nil mutandum euincunt: quod pluribus frustra contendit Vir maximæ eruditionis, Semestrium 3. 23. Obiter hîc stabiliatur etiam communis lectio legis 4. §. 1. famil. ercisc. *Tamundem* (inquit Vlpianus) *debebit facere & in libris improbatæ lectionis, magicis forte, vel his similibus: hæc enim omnia protinus corrumpenda sunt.* Ramiresius Pentecontarchi cap. 36. *comburenda* maluit: at maneat illud *corrumpenda*, nimirum *igni.* Vide l. Neratius. de ser. corrupt. l. 11. de seruit. & l. 30. de fideicom. Etiam verba ea, *magicis forte, vel his similibus*, expendenda censuerim: nimirum, an a Iurisconsulti ipsius, an vero interpolatoris manu.

Ibid. συνεψήφισαν &c.] Bene Latinus, *computatis pretiis.* Glossarium. Συμψηφίζω, *computo.*

Com. 20. κατὰ κράτος ηὔξανε.] Sic 1. 80. in Euang. ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο. & Coloss. 1. 11. post αὐξανόμενοι, sequitur, κατὰ κράτος δυναμούμενοι. Hesychius. Κατὰ κράτος, ἰσχυρῶς, τελείως. Hinc Plutarcho in Apo-

phthegm. Lacon. κατὰ κράτος φίλος. Suidas. Κατὰ κράτος: κατὰ πολλὴν ἐξουσίαν.

Com. 23. τάραχος οὐκ ὀλίγος.] vt supra 12. 18.

Com. 24. ποιῶν ναοὺς ἀργυροῦς Ἀρτέμιδος] Beza ναοὺς ἀργυροῦς exposuit *nummos*, a Templi quam repræsentabant figura nominatos. Melius alij *thecas* in téplorum speciem effigiatas, in quibus Dianæ icunculæ reponebantur. Dion, vbi de signis Romanis. ὁ ἀετὸς ὠνομασμένος, ἔστι δὲ νεὼς μικρὸς, καὶ ἐν αὐτῷ ἀετὸς χρυσοῦς ἐνίδρυται. & Herodotus iam statim adducendus. Scriptor Sapientiæ οἴκημα dixit. Καὶ ποιήσας αὐτῷ (εἰδώλῳ) ἄξιον οἴκημα, ἐν τοίχῳ ἔθηκεν αὐτό. Hinc Latinis *ædicula*. Petronius. *Præterea grande armarium in angulo vidi, in cuius ædicula erant Lares argentei.* Iuuenalis.

---Si quod spectabile signum,
Si quis in ædicula Deus vnicus.---

Tertullianus in de Idolol. *Si templum, si aream, si ædiculam eius instruxeris.* Minuc. Octauio. *Et cum homo laxius maneam, intra vnam ædiculam vim tantæ maiestatis includam?* Apuleius 3. *In ipso fere meditullio, Hippona Deæ simulachrum residens ædiculæ.* vbi malè Vir-

summus Lipsius *sedicula* reponebat. Arnobius, supra ad cap. 17. adductus, *tuguriola*, *cellulas*, *conclauia* hoc argumento dixit. Ἀργυρεοὺς heic δακτυλικῶς sume: fiebant enim etiam è ligno nonnunquam nugamenta ista. Herodotus. τὸ δ᾽ ἄγαλμα ἐὸν ἐν νηῷ μικρῷ ξυλίνῳ καταχεχρυσωμένῳ περιεκκομίζουσι. Talis forsan & Hipponæ effigies, non inaurata tamen. In Græco Esaiæ 44. οἰκίσκον κέδροις.

Com. 25. οὓς συναθροίσας, καὶ τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐργάτας &c.] id est, ὁμοτέχνους, vel συντεχνίτας. Confer quæ de zelotis Iudæis supra 17. 5. Non dubito autem veriorem huius loci lectionem esse quæ in vetusto Bezæ exemplari erat. Οὗτος συναθροίσας τοὺς π. τ. τ. ἐργάτας. Sic οὗτος post nomen proprium, Matth. 27. 58. Ioh. 1. 6. & 3. 2. supra heic 18. 25. & alibi.

Ibid. Ἄνδρες] Idem antiquus codex, Ἄνδρες συντεχνῖται. vt plenius, ita & forsan rectius quam vulgati libri. Sic sæpius, cum adiuncto, ἄνδρες, in sermonis exordio. Vide supra 1. 11. 2. 14. 22. 29. & 37. 3. 12. 5. 35. 7. 2. 13. 16. & 26. 15. 7. & 13. 17. 22. 21. 28. 22. 21. 23. 1. 28. 17. & infra hoc ipso cap. com. 35.

Ibid. ἐπίσαθε ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐργασίας ἡ εὐπορία ἡμῶν ἐστι] Quæ certè valde periclitabitur, nisi obstiterimus nebuloni isti, qui manu factos Deos non Deos prædicat. Apud Aristophanem, vbi in Senatulo fœminarum Euripides reus agitur, inter alias accusatrices eius quædam procacior & petulantior surgit, eumq; quam contente potest his dictis onerat. Hucusque (a morte mariti mei) coronis Deorum texendis meipsam cum quinque paruulis vix ęgre alui:

Νῦν δ' οὗτος ἐν ταῖσι τραγῳδίαις ποιῶν
Τοὺς ἄνδρας ἀναπέπεικεν οὐκ εἶναι θεοὺς:
Ὥς' οὐκέτι ἐμπολῶμεν οὐδ' εἰς ἥμισυ.

Simillimo hîc scrupulo Demetrius vellicatur; quod illa detrimentum passa est, hic ne patiatur timet. Scitis ô socij, inquit, hoc quæstu non victum tantum suppetere nobis, sed & vitam nostram abundanter instrui. proculdubio vel omnis, vel magnam partem hic prouentus euanescet, si exitialem doctrinam istam latius euagari patimur. Ergo pro lucro (quod Dea nobis) pugnemus fortiter. Ecce quam verũ quod olim Epictetus, Ὅπου τὸ συμφέρον, ἐκεῖ καὶ τὸ εὐσεβές. Vide Iobi. 1. 9. & supra 16. 19. 20. 21.

Com. 26. *καὶ θεωρεῖτε καὶ ἀκούετε* &c.] Simile Ioh. 12. 19. vide. Virgilius. *Anna vides toto properari littore circum.* vbi Seruius. *Quasi diceret, ipsa tibi crede: & est maior vis affirmantis cum dicit, Vides.* Confer quod infra 21. 20. Sic 1. Cor. 1. 26. βλέπετε. & Hebr. 3. 19. βλέπομεν.

Com. 27. οὐ μόνον δὲ τοῦτο κινδυνεύει ἡμῖν τὸ μέρος εἰς ἀπελεγμὸν ἐλθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μεγάλης Θεᾶς Ἀρτέμιδος ἱερὸν εἰς οὐδὲν λογισθῆναι, μέλλειν τε καθαιρεῖσθαι τὴν μεγαλειότητα αὐτῆς.] Sub obtentu Dianæ numinis velificatur lucro: apte sane, & vt νομίζοντα πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν decebat. Frequens secutis seculis fuit querela ista, inuidiæ in Christiani nominis cultores concitandæ. Arnob. *Aruspices has fabulas, coniectores, arioli, vates, & nunquã non vani concinnauere fanatici: qui ne sua artes intereant,* (qui metus hîc Demetrium agitabat) *ac ne stipes exiguas consultoribus iam raris excutiant, &c. negliguntur Dij, clamitant: atque in Templis iam raritas summa est. iacent antiqua derisui cerimoniæ; & sacrorum quorundam veterrimi ritus religionum nouarum superstitionibus occide-*

runt. Iupiter de Epicuro apud Lucianum. καὶ ὁ κίνδυνος (nota vocem hîc a Luca positam) οὐκ ὀλίγος καταφρονηθῆναι, εἰ ταῦτα ἄνθρωποι πιστεύσωσιν αὐτῷ, (Deorum nempe terras non regi prouidentia) ἀλλ' ἀστεφάνωτοι μὲν ἡμῖν οἱ ναοὶ ἔσονται, ἀκνίσωτοι δὲ αἱ ἀγυιαί, ἄσπονδοι δὲ οἱ κρατῆρες, ψυχροὶ δὲ οἱ βωμοί. in Bis accus. Eandem Eiusdem querelam ibidem etiam in Icaromenippo habemus. Apuleius de Psyches formositate lib. 4. *Sacra Deae* (Veneris) *deseruntur, templa deformantur, puluinaria proteruntur, cerimoniae negliguntur, & arae viduae frigido cinere foedatae.* Ex quibus omnibus locis videas clarius & distinctius expressum, quod Lucas breuiter dixit, τὴν μεγαλειότητα καθαιρεῖσθαι. Μέγεθος hîc non male accipias pro κλέος. Philo lib. Quod deter. insid. pot. Ζωγράφοις ζωγραφία, καὶ συνόλως τέχνη τῷ τεχνίτῃ λέγεται κλέος. Μεγαλειότης bene a Veteri redditur *maiestas.* Apuleius 11. *Cum tota Numinis sui maiestate.* Iustinus lib. 8. *Quod nihil sine maiestate Numinis eius &c. gesserant.* ὑμῖν pro ἡμῖν legendum Vir maximus insinuauit nobis.

Ibid. ἣν ὅλη ἡ Ἀσία καὶ ἡ οἰκουμένη σέβεται.] Pausanias Messeniacis. Ἐφεσίαν Ἄρτεμιν

πόλεις τε ὀνομάζουσιν αἱ πᾶσαι, καὶ ἄνδρες ἰδίᾳ θεῶν μάλιστα ἄγουσιν ἐν τιμῇ. cum ſeqq. Apuleius lib. 11. de eadem iſta. *Cuius numen vnicum multiformi ſpecie, ritu vario, nomine multiiugo totus veneratur orbis.*

Com. 28. ἔκραζον, λέγοντες, Μεγάλη ἡ Ἄρτεμις Ἐφεσίων.] Ariſtides ἱερ. λόγ. 2. Ἐβόων ὃ &c. Μέγας ὁ Ἀσκληπιός. Bacchæ de Libero Patre apud Euripidem: Θεὸς φαίνῃ μέγας.

Com. 29. καὶ ἐπλήσθη ἡ πόλις ὅλη συγχύσεως.] A concitatione vnius profligati nebulonis. Menander.

τὸ πιθανὸν ἰσχὺν τῆς ἀληθείας ἔχει
Ἐνίοτε μείζω, καὶ πιθανωτέραν ὄχλῳ.

Vide ſupra 17. 8. infra 21. 27. Apud Quintilianum in Declamationibus ille. *Fallitur quiſquis vllum facinus in rebus humanis publicum putat: perſuadentium vires ſunt, quicquid ciuitas facit: & quodcunque facit populus, ſecundum quod exaſperatur, iraſcitur.*

Ibid. ὥρμησάν τε ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέατρον] Θέατρον *theatrum* interpretari malim quã metonymice *turbam*. Poſidonius 5. Athenæi. Συλλαλήσαντες αὐτοῖς οἱ ὄχλοι, καὶ συνδραμόντες εἰς τὸ θέατρον, εἵλοντο τὸν Ἀθηνίωνα

στρατηγὸν ἐπὶ τῶν ὅπλων. Apud Eunapium in Ædesio. ὁ δῆμος, &c. εἰς τὸ θέατρον συνῄεσαν. Idem de Proæresio, postquam defensionem peregisset suam. ὁ δὲ ἀνθύπατος, καὶ δορυφορῶν μετὰ πάντων τῶν δυνάμεων, ἐκ τοῦ θεάτρου παρέπεμψε. Cornel. Nepos de Timoleone. *Veniebat in theatrum, quum ibi concilium populi haberetur, propter valetudinem vectus iumentis iunctis.* Apuleius 3. *Cuncti consona voce flagitant, propter cœtus multitudinem, quæ pressuræ nimia densitate periclitaretur, iudicium tantum theatro redderetur.* Tacitus Histor. 2. de Vespasiano. *Antiochensium theatrum ingressus, vbi illis consultare mos est, concurrentes, & in adulationem effusos alloquitur.*

Ibid. συνεκδήμους τοῦ Παύλου] Vetus, *comitibus Pauli.* Latinè, erudite. Recentior, *sociis peregrinationis.* non enim (inquit) quisquis est *comes*, idem etiam συνέκδημος est. Verum hoc: at cum quisquis συνέκδημος est, recte *comes* dicatur, quid opus hîc sincerum vas incrustare? Maneat per me itaque antiqua interpretatio. Apuleianus ille de συνοδοιπόρῳ vel συνεκδήμῳ suo. *Ecce ianitor fidelissime, comes, & pater meus, & frater meus, quem*

quem nocte ebrius occisum à me calumniabaris. Glossarium vetus. Συνέκδημος, *comes.* Vtuntur & Paulus hac voce 2. Cor. 8. 19. Plutarchus, & Diodorus Siculus in Excerptis.

Com. 32. ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλό τι ἔκραζον] Infra 21. 34. Ἄλλοι ἄλλο ἐβόων.

--- Vndique clamor
Dissensu vario magnas tendebat in auras.

Apud D. Cassium. Διαιρεῖται καὶ διασπᾶται ὁ δῆμος : καὶ οἱ μὲν ταῦτα, οἱ δὲ ἐκεῖνα διαιρούμενοι. Themistius 12. Orat. Εἷς οὐδεὶς τῷ πέλας τὰ αὐτὰ ὑπείληφεν, ἀλλ' ὁ μὲν τοδὶ, ὁ δὲ τοδί. Plinius lib. 3. Epist. 20. *Non tempus loquendi, non tacendi modestia, non denique sedendi dignitas custodiebatur: magni vndique dissonique clamores.* Bene Quintilianus. *Nulli cum coimus, sua cogitatio, sua mens, aut vlla ratio praesto est: aut habet vlla turba prudentiam singulorum.*

Com. 35. καταστείλας δὲ ὁ γραμματεὺς τὸν ὄχλον &c.] Apuleius 11. *Tunc vnus ex his, quem cuncti γραμματέα dicebant, &c.* Et bene Interpres vetus, *cum sedasset turbam.* Idem Apul. 6. *Tunc vnus omnium sedato tumultu, placido sermone sic orsus est.* Salustius Iugurth. *Sedare mo-*

K

tus, animos eorum mollire. Gloss. *Sedauit.* κατέστειλεν. Suidas. Καταστείλας, ἀντὶ τοῦ καταστήσας. Ὁ δὲ τῇ χειρὶ καταστείλας τὸν θόρυβον αὐτῶν. &c. Heliodorus. τὸ κλυδώνιον τοῦ δήμου κατέστειλε.

Ibid. τίς γάρ ἐστιν ἄνθρωπος ὃς οὐ γινώσκει τὴν Ἐφεσίων πόλιν; &c.] Quasi diceret, *nemo plane.* sic 12. 7. ad Hebræos Scriptor. τίς γάρ ἐστιν υἱὸς ὃν οὐ ὁ πατὴρ παιδεύει; Aristophanes Pluto. Τίς ἂν; &c. vbi Scholiastes: ἐπιτακτικὸν ἐστι σχῆμα, δι' ἐρωτήσεως ἀναπηρρήπτως βεβαιούμενον: ἐν ᾧ τὸ ΤΙΣ, ταυτόν ἐστι τῷ ΟΥΔΕΙΣ. Talia illa:

Quis genus Æacidum? quis Troia nesciat vrbem?

Et illa. ---*Quis aut Eurysthea durum?*
Aut illaudati nescit Busyridis aras?

Hesychius. τὶς γὰρ; τὶς δή;

Ibid. καὶ τοῦ Διοπετοῦς.] Herodianus. Τὸ ἄγαλμα διοπετὲς, ὥς λέγουσιν. Plutarchus in Parall. Διοπετὲς Παλλάδιον. Cicero de Ennensis Cereris simulachro. *Erat tale, vt homines aut ipsam videre se Cererem, aut effigiem Cereris non humana manu factam, sed cœlo delapsam arbitrarentur.* Virgil. 2. Æn. *Corripiunt sacram effigiem.* --- vbi Seruius. *Quasi cœlo lapsam.* Idem 4. Ecloga.

Iam noua progenies cælo dimittitur alia. Seruius. *Vt videantur homines non ex mortalibus nati, sed ex Numinibus, & quasi cælo lapsi.* Vide & Apocal. 21. 10.

Com. 36. δέον ἐστὶν ὑμᾶς κατεσταλμένους ὑπάρχειν] --- *Motos componere fluctus.* Sic apud Gregorium Nyssenum Orat. 3. in vltimum Christi aduentum, κατεσταλμένη ἡσυχία.

Ibid. καὶ μηδὲν προπετὲς πράττειν.] Lucianus Piscat. Ὑμεῖς δὲ βίαιον οὐδὲν τολμήσητε. Vide supra 5. 35. & quæ ibi notata. Congruè autem tumultus comprimitur hîc a Scriba. Poscebat ratio muneris eius, (apud Græcos honesti, & inter magistratuum nomina non immerito censendi) vt calidis incompositæ multitudinis postulatis aliquatenus aduersaretur. Demosthenes 3. contra Aristogeit. Δεῖ τὸν πολιτευόμενον ὑπὲρ ἡμῶν, οὐχὶ τοῖς ἐξαίφνης μετ' ὀργῆς πάθεσιν ὑμῶν συμπίπτειν ἐπακολουθεῖν, ἀλλὰ τοῖς λογισμοῖς, καὶ τοῖς ὑπάρχουσι καιροῖς· τὰ μὲν γὰρ ταχὺ μεταπίπτειν εἴωθε, τὰ δὲ διαμένειν. Adde Arriani locum ad Matth. 27. 23. citatum.

Com. 38. πρός τινα λόγον ἔχουσιν] Id est, πρός τινα τὶ ἔχουσι. Cicero Famil. 13 53. *Si quid habebit cum aliquo contro-*

uerfia. Sic infra 24. 19. εἴ τι ἔχοιεν πρός με. vel (quod eodem cadit) πρός τινα πρᾶγμα ἔχοι. Sic 1. Cor. 6. 1. πρᾶγμα πρὸς τὸν ἕτερον ἔχειν. quod poſt, com. 7. κρίμα. Exodi 24. 14. κρίσις vertitur.

Ibid. ἀγόραιοι ἄγονται, καὶ ἀνθύπατοί εἰσι.] Simillime Horatius.

Si mala condiderit in quem quis carmina, ius eſt

Iudiciumque. —— Et apud Quintilianum Declam. 13. *Damnum accepiſti? erat, lex forum: niſi ſi vos iure vindicari pudet.* Quæ cum in ſermone citarem Ampliſſimo Bignonio, adiecit pro diuini ingenij ſui acumine (quod nil tantum, nil tantulum fugit,) videri hunc modum loquendi prouerbialem fuiſſe: vt & hodie inter ſuos dicitur, *en France il y a bonne Iuſtice.* Ex his locis porro, & verbo ἄγονται, (quod de hominibus ſine vllo more, ſine exemplo diceretur,) apparet quantum lapſus fuerit qui voce ἀγόραιοι, vel Iudices vel cauſidicos voluit intelligi. Idem & Veterem notat; qui ἀγοραίους *conuentus forenſes* vertebat. At Vetus forſan χρόνους vel καιροὺς ſubaudiit. Virgil.

Iudicijque forum. —— Vbi Seruius

Tempus & locum agendarum negotiorum designat, qui Conuentus vocantur. Sic in §. *eadem.* Instit. *Quibus ex caus. manum. non lic.* Theophilus *conuentum* definit ῥητὸν χρόνον πρὸς δικῶν διάλυσιν ἀπονεμόμενον, ἐν ᾧ οἵ τε δικασταὶ καὶ οἱ δικαζόμενοι συνίεσαν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ. Strabo lib. 13. de Romanis. Ἔταξαν τόπον διέταξαν τὰς διοικήσεις, ἐν αἷς τὰς ἀγοραίους ποιοῦνται, καὶ τὰς δικαιοδοσίας. quanquam hi non de temporibus, sed diebus quibus lege agebatur: de quibus & Glossarij locus est, non semel ab Eruditis prolatus.

Ibid. ἐγκαλείτωσαν ἀλλήλοις.] *Neque enim singulis concedendum est quod per magistratum publice fieri possit, ne occasio sit maioris tumultus faciendi.* l. 176. de reg. iur. Et in l. nulli. Cod. de Iudæis. *Idcirco iudiciorum vigor, iurisque publici tutela in medio constituta videtur, ne quisquã sibi ipse permittere vltionem valeat.* Quintilianus iam dicto loco. *Nos ideo magistratus legesque a maioribus nostris accepimus, ne sui quisque doloris iudex sit: & assidua scelerum causa se refellant, si vltio crimen imitabitur.* Apud Hesiodum est, --Διακρινώμεθα νεῖκος

Γ'θείησι δίκαις, αἵ τ' ἐκ Διὸς εἰσιν ἄρισται.

Adde Apuleij locum iam statim allegandum.

Com. 39. ἐν τῇ ἐννόμῳ ἐκκλησίᾳ] Ἔννομος (quæ & νόμιμος & κυρία) ἐκκλησία, opponitur (vt recte hîc recentior monuit) non συστάσει tantum, sed & συγκλήτῳ. Vide Scholiasten Aristophanis ad Acharn. Apud Lucianum in Deorum concil. Ἐκκλησίας ἐννόμου ἀγομένης &c.

Com. 40. καὶ γὰρ κινδυνεύομεν ἐγκαλεῖσθαι στάσεως περὶ τῆς σήμερον] Apuleius 10. *Magistratus interim metu periculi proprij, ne de paruis indignationis elementis ad exitium disciplinæ ciuitatisque seditio procederet, partim decuriones deprecari, partim populares compescere, vt rite & more maiorum indicio reddito, & vtrinque secus allegationibus examinatis, ciuiliter sententia promeretur; nec ad instar Barbaricæ feritatis vel tyrannicæ impotentiæ, damnaretur aliquis inauditus.* Similem & infra 23.10. prouidentiam vide.

Ibid. τῆς συστροφῆς ταύτης.] Concursus. Sic infra 23.12. συστροφὴν ποιήσαντες. Hesychius. Συστραφέντες, συνελθόντες. In Ex-

cerptis Diod. Siculi. Ἐξεχέοντο κατὰ συστροφὰς ἐπὶ τὴν χώραν.

Ibid. ταῦτα εἰπὼν, ἀπέλυσε τὴν ἐκκλησίαν.] Iosephus Antiquit. 16. 5. de Agrippa. τοιαῦτα εἰπὼν, διέλυσε τὸν σύλλογον.

AD CAP. XX.

Com. 2. ΛΌγῳ πολλῷ] ἐν λόγοις ἱκανοῖς. Euang. 23. 9.

Com. 6. εἰς τὴν Τρωάδα ἄχρις ἡμερῶν πέντε.] Codex Vetus Cantabrigiensis (cuius variantes lectiones acceptas fero, egregiæ comitatis, eximiæ eruditionis Viro Claudio Sarrauio) habet, εἰς τὴν Τρωάδα πεμπταῖοι. Sic infra 28. 13. δευτεραῖοι.

Com. 9. ὀνόματι Εὔτυχος] Rectius, magisque Analogicum Viri summi Εὐτυχὴς putant. Ego nil mutandum arbitror. Videtur hic iuuenis fuisse è famulitio cuiuspiam. In corpore Inscriptionum Vett. 179. 6. habemus *Eutychum Fontei.* & 335. 2. 3. *Eutychum Aug. Libertum.* Et apud Artemidorum 3. 39. inter seruilia nomina, Καρπὸν, Ἐλπιδοφόρον, Εὔτυχον.

Ibid. καταφερόμενος ὕπνῳ] εἰς ὕπνον καταφέρεσθαι etiam Lucianus dixit. Plutarch. in Parallelis. εἰς ὕπνον κατηνέχθησαν.

Ibid. διαλεγομένου τοῦ Παύλου ἐπὶ πλεῖον.

κατενεχθεὶς ἀπὸ τοῦ ὕπνου &c.] Sic vulgo recte distingui, & falli Erasmum, qui illa ἐπὶ πλεῖον, non ad διαλεγομένου, sed sequentia κατενεχθεὶς &c. referri voluit euincunt hæc infra 28.23. de eodem Paulo. Πείθων αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ &c. ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας.

Ibid. ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ τριστέγου] Iuuenalis 3.

---*Tabulata tibi iam tertia fumant.* Scholiastes. *Superiora tecta, &* (lego *quæ &*) *tristega.* Glossæ Vindocinenses MS. in S. Script. *Tristega, tricamerata.* Artemidorus 4. 48. τρίστεγον dixit. Seruius ad Æn. 3. *Olim domus de tabulis fiebant: vnde hodie in ædificiis surgentibus primum & secundum tabulatum dicimus: summum autem quod tectum sustinet.* Vetus heic, *de tertio cœnaculo.* Vide supra ad 1. 17. dicta.

Com. 11. ἐφ' ἱκανόν τε ὁμιλήσας ἄχρις αὐγῆς, οὕτως ἐξῆλθεν.] Post ἱκανὸν, supple χρόνον: vt et 23. 8. in Euang. Plena locutio ibidem 8. 27. Τὸ οὕτως hoc loco ponitur, non vt Ioh. 4. 6. sed nota est rei factæ. In Colloquiis veteribus: Ἔγραψα ἐμὸν ὄνομα, καὶ οὕτως ἐστάθην. Plutarchus Apophtheg. Reg. Πάντων τὸ φρόνημα τῶν

ἀνδρὸς καταπεπληγμένου, τοῦ τε Ἀντιόχου ποιήσειν ὁμολογοῦντος τὰ δοκοῦντα Ῥωμαίοις, οὕτως ἠσπάσατο καὶ περιέπτυξεν αὐτὸν ὁ Ποπίλλιος. Simili acceptione occurrit Ioh. 8. 59. ſupra hîc 17. 33. infra 27. 17. & 28. 14. quibus locis Recentior *ita*, & *ita demum* vertit: cum interim *ſic* particula Antiquiori ſatisfecerit. Seruius ad Æn. 3. *Bono vſus eſt ordine, vt prius auerteret mala, ſic optanda conciliaret.*

Com. 15. παρεβάλομεν εἰς Σάμον.] *Appulimus, applicuimus.* Ariſtophanes Ranis. Παράβαλε δή. Scholiaſtes. Ἀντὶ τοῦ, ὅρμισον τῇ γῇ τὴν ναῦν.

Ibid. καὶ μείναντες ἐν Τρωγυλλίῳ, τῇ ἐχομένῃ ἤλθομεν εἰς Μίλητον.] Quamuis Trogyllij diuerſati eſſent, poſtridie quam à Samo ſoluerant, Miletum appulerunt. Appoſite in Floridorum fragmentis Apuleius. *Samos Icario in mari modica Inſula eſt, exaduerſum Miletos, ad Occidentem eius ſita, nec ab ea multo pelagi diſpeſcitur: vtrumuis* (melius *vtrouis*) *clementer nauigantem dies alter in portum ſiſtit. Diem* hic Scriptor *alterum*: Lucas ἐχομένην dixit.

Com. 18. ὡς δὲ παρεγένοντο πρὸς αὐτὸν, εἶπεν αὐτοῖς· Ὑμεῖς ἐπίστασθε, &c.] Vt pro-

ficiſcendi Paulus heic conſilio ſumpto, ita è vita diſcedendi P. Atticus amicos ſuos apud Cornelium Nepotem & aduocat, & alloquitur. Vacanti locus inſpiciatur ſub finem libri. Cum iſto autem, & tribus proximè ſequentibus verſiculis, qui duodecim priora commata capitis 2. primæ ad Theſſal. Epiſtolæ attente curioſeq; conſuluerit, iucundam magnamque lucem videbit huic loco exoriri.

Com. 20. *ὡς οὐδὲν ὑπεστειλάμην τῶν συμφερόντων τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν.*] Eorum quæ ad ſalutem veſtram conducere arbitrabar, nil vos celaui. Sic Philo libris Quis rer. diuin. hær. Et, de ad Caium legatione. *Φράσω, μηδὲν ὑποστειλάμενος.* Suidas: *Ὑποστειλάμενος, ὑποκρυψάμενος.* Heſychius. *Ὑπεστειλάμην, παρῃτησάμην.* Ioſephus Bell. Iud. 6. vlt. *Οὐκ ἂν ὑποστειλάμην εἰπεῖν ἅ μοι τὸ πάθος κελεύει.* Ait Paulus, *μηδὲν τῶν συμφερόντων.* Demoſthenes. *οὐ μὴν οἶμαι δεῖν τὴν ἰδίαν ἀσφάλειαν σκοποῦντα, ὑποστείλασθαι περὶ ὧν ὑμῖν συμφέρειν ἡγοῦμαι.* Plutarchus, Quomodo adulator ab amico &c. *Μηδὲν ὑποστέλλεσθαι μηδ᾽ ἀποσιωπᾶν τῶν συμφερόντων.* Agrippa (apud eundem Ioſephum) ad Iudæos. 2. 16.

Μαρτύρομαι &c. ὡς οὐδὲν τῶν σωτηρίων ὑμῖν καθυφηκάμην. Philo vbi ſupra, de Silano Imp. Caij monitore. Μηδὲν ἐπικρυπτόμενος τῶν εἰς βελτίωσιν καὶ ὠφέλειαν ἠθῶν, καὶ βίου, καὶ ἡγεμονίας.

Com. 22. *Δεδεμένος τῷ πνεύματι*] Tres video interpretationes locutionis iſtius. Vna eſt Camerarij & Bezæ, qui πνεῦμα hîc de *Spiritu ſancto* accipiunt: nimirum vt illius impulſu ſe Paulus proficiſci dicat. Altera eſt inclytiſſimæ memoriæ Viri H. Grotij, qui πνεύματι δεσμεύεσθαι exponit, *Spiritu vincula præſentire*. futura nempe cernere quaſi præſentia. Cui fauet 1. Theſſ. 3. 4. eiuſdem Pauli oratio ſimilis. Tertia eſt Clariſſ. longeque doctiſſimi D. Heinſij, qui Paulum non tantum vincula præſenſiſſe concedit, ſed & inde contriſtatum ſpiritu, & quaſi conſtrictum fuiſſe; id enim illi ſonat illa Græca locutio. Atque ego quidem, vt poſteriores ſententias iſtas laude proſequendas puto, ita primæ, ſaltem impræſentiarum, videor libentius accedere: ſic enim ſupra (præter locum 19. 21. ab aliis adductum) etiam 13. 4. video ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἐκπεμφθέντας occurrere. Matth. 4. 1. ἀνήχθη

ὑπὸ τοῦ πνεύματος. Luc. 2. 27. ἐν τῷ πνεύματι ἔρχεσθαι: (quod ibid. 4. 14. ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος.) & Galat. 2. 2. κατ' ἀποκάλυψιν ἀναβαίνειν. Quibus locis (de motu ac migratione itidem vt ille in quo versamur agentibus) impulsum sancti Spiritus notari mihi clarum videtur. Apuleius *instingui* dixit, etiam de itinere loquens: *Paucisque post diebus, Deae potentis instinctu &c. Romam versus profectionem dirigo.* Quae verba non leue fulcrum nostrae coniecturae supponunt. Sic è conuerso supra hîc 16. 6. κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος τὸν λόγον ἐν τῇ Ἀσίᾳ λαλῆσαι. & ibid. com. seq. οὐκ εἴασεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα.

Ibid. τὰ ἐν αὐτῇ συναντήσοντά μοι μὴ εἰδώς.] Similis Hebr. 11. 8. Abrahami obedientia. καλούμενος, ὑπήκουσεν ἐξελθεῖν &c. μὴ ἐπιστάμενος ποῦ ἔρχεται.

Com. 23. κατὰ πόλιν διαμαρτύρεται, λέγον ὅτι δεσμά με &c.] Puto metathesim esse, pro λέγον ὅτι κατὰ πόλιν δεσμά με &c. vt sensus sit, Etiamnunc video me nullam fere ciuitatem transiturum, in qua aut vincula aut vinculis praeuia non exspectant me. Μένειν hîc, vt Latinis *manere*, pro *exspectare*. vide Seruium ad Georg. 1.

Com. 24. ἀλλ' οὐδενὸς λόγον ποιοῦμαι &c.] Asinius Pollio apud Ciceronem Famil. 10. 31. *Nec periculum est quod pro libertate aut refugiam, aut deprecer.* Suidas. Οὐδενὸς λόγον ἔχω, ἀντὶ τοῦ, φροντίζω. Vide supra ad 15. 26. dicta.

Ibid. οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχὴν μου τιμίαν ἐμαυτῷ ὥστε τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς.] Neque vitæ dispendium æstimo, dum quod superest vitæ prout decet insumpsero. Vide infra 21. 13. Luc. 22. 33. Rom. 8. 18. Philip. 2. 17. & 30. Cicero Famil. 7. 3. *Pudori malui famaque cedere, quam salutis meæ rationem ducere.* Demosthenes de Philippo Macedone. τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκεκομμένον, τὴν κλεῖν κατεαγότα, τὴν χεῖρα, τὸ σκέλος πεπηρωμένον. πᾶν ὅ, τι ἂν βουληθῇ μέρος ἡ τύχη τοῦ σώματος παρελέσθαι, ὥστε λοιπὸν μετὰ δόξης ζῆν. Interpres vetus heic vertit, ac si pro τιμίαν ὁμότιμον fuisset. at rectius cum Viro maximo subaudias οὕτως. Δρόμον, vt & 2. Tim. 4. 7. satis notâ metaphorâ. Terentius.

--- *Prope iam excurso spatio.* vbi Donatus. *Ad calcem, & prope ipsos decursus metasque viuendi.*

Ibid. καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον.] Locum a Duce acceptum meo, nullo vitæ

discrimine derelinquam. Strenui bonique militis constantiam spondet. Salustius Catilin. *Quem quisq; locum pugnando viuus cœperat, eum amissa anima corpore tegebat.* Iustinus lib. 9. *Aduersis vulneribus omnes loca quæ tuenda à Ducibus acceperunt, morientes corporibus texerunt.* Διακονία dicto ad Philippenses loco est χειρῶν ἔργον. 2. Tim. 4. 5. εὐαγγελιστοῦ ἔργον. vbi & vocem διακονίας habemus.

Com. 26. ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ] Eadem apud Latinos vel δεινότης, vel elegantia.

Possum ne ego hodie ex te exsculpere verũ?
Et — *Nunquam hodie moriemur inulti.*
Glossarium. τῇ σήμερον ἡμέρᾳ. *Hodierno die.*

Com. 28. προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς, καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ &c.] 1. Pet. 5. 2.

Com. 29. λύκοι βαρεῖς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου.] Quales de quibus Ouidius.

— *Vix sunt homines hoc nomine digni:*
Quamq; lupi sauæ plus feritatis habent.

De huiusmodi, (qui & forsan hunc locum in mente habuit) Orat. 3. Iulianus. Ἁρπακτῆρες καὶ λυμεῶνες τοῦ ποιμνίου, καὶ κακῶν οἱ φαυλότατοι, τῆς αὐτῶν φύσεως καὶ τροφῆς ἀπλά-

δόμβυοι, καὶ αὐτὶ σωτήρων καὶ προαγωνιστῶν, δημίμονες. Maximus Tyrius Differt. Quid sit scientia. κῦρος μὲν ἡγεῖτο Περσῶν ὡς ποιμὴν θρεμμάτων, σώζων τὸ αἰπόλιον, καὶ τρέφων, &c. καμβύσης δὲ λύκος, καὶ αὖθις Ξέρξης· ἐκ ποιμένων ἀγαθῶν πονηροὶ λύκοι. Bato Dux Pannonum rebellium Romanis cur defecisset interrogantibus: Ὑμεῖς τούτων αἴτιοι: ἐπὶ γὰρ ἀγέλας ὑμῶν φύλακας οὐ κύνας, οὐδὲ νομέας, ἀλλὰ λύκους ἐπέμπετε. Μὴ φειδεσθαι puto μείωσιν esse, nec aliud quam quod Matth. 23. 14. κατεσθίειν. iam & lupis quid proprium magis?

Com. 30. λαλοῦντες διεστραμμένα] Ψευδοδιδάσκαλοι, οἵ τινες παρεισάξουσιν αἱρέσεις ἀπωλείας: vt 2. Pet. 2. 1. διχοστασίας καὶ σκάνδαλα παρὰ τὴν διδαχὴν ἣν ἐμάθετε ποιοῦντες: Rom. 16. 17. ταράσσοντες ὑμᾶς, καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ εὐαγγέλιον μεταστρέψαι θέλοντες: Galat. 1. 7. Ἀδίκων ἀνδρῶν σκολιοὺς λόγους etiam Theognis dixit. In Græco Prouerb. 8. 8. σκολιὸν ῥῆμα. vbi Vetus, vt & hîc, *peruersum*.

Com. 31. νύκτα καὶ ἡμέραν &c. νουθετῶν ἕνα ἕκαστον.] Vide Coloss. 1. 28. Philo in de Ling. confus. Νουθετῶν, σωφρονίζων, οὐ μεθ' ἡμέραν μόνον, ἀλλὰ καὶ νύκτωρ. id est, ἀδιαλείπτως. Vide 2. Tim. 1. 3. vbi παρα-

κώλως iunguntur. Virgil. *Noctes atq; dies.* Seruius. *Omni tempore.*

Com. 32. παρατίθεμαι ὑμᾶς τῷ Θεῷ τῷ δυναμένῳ ἐποικοδομῆσαι] Supple ὑμᾶς. Vide & supra 9. 31. Eâdem hac metaphora video & Senecam vsum. *Patientem laboris, voluptatibus alienum: quantumque imponere illi auunculus, & vt ita dicam, inædificare voluisset, laturum.* cap. ad Marc. 2. de Marcello Octauiæ filio. Παρατίθεσθαι τῷ Θεῷ hîc, vt supra 14. 23. Τῷ δυναμένῳ &c. Beza ad τῷ Θεῷ refert, quod non displicet. Vide Iudæ Epist. com. 24. Et hoc est quod 2. Cor. 9. 8. idem Paulus dixit, Δυνατὸς ὁ Θεὸς πᾶσαν χάριν εἰς ὑμᾶς περισσεῦσαι. pro quo hîc ἐποικοδομῆσαι. Erasmus illa verba cum τῷ λόγῳ iunxit: cui fauent quæ 2. Tim. 3. 15. & Iacobi 1. 21. occurrunt.

Ibid. καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις] κληρονομία hîc est quod supra 8. 21. μερὶς καὶ κλῆρος. Vide Ephes. 5. 6. Apoc. 20. 6. Contrarium eius quod hîc dicitur, est Matth. 24. 57. τὸ μέρος μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει. Vide Euripidis locum supra ad 8. 21. adductum. Hæc scripseram, cum in mentem venit locus infra 26. 18. vbi diserte in eadem qua hîc

locutione κλῆρος, non κληρονομία est.

Com. 33. ἀργυρίου, ἢ χρυσίου, ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα.]

--- *Non me vllius domus anxia culpat,*
Aspectantve truces obliquo lumine nati.

Οὐδένα ἠδικήσαμεν, οὐδένα ἐπλεονεκτήσαμεν: 2. Cor. 7. 2. Solent autem qui post aliquod temporis interuallum alicunde discessuri sunt, sic testari abstinentiam suam. Hieronymus sub profectionem suam à Roma respondens obtrectatoribus suis. *Dicant quid vnquam in me aliter senserint quam Christianum decebat? pecuniam cuiuspiam accepi? munera vel parua vel magna non spreui? in manu meâ æs alicuius insonuit?* Gracchus apud Gellium Prouincia discessurus. *Ita versatus sum in Prouincia vt nemo posset vere dicere, assem, aut eo plus in muneribus me accepisse.* et statim: *Itaque Quirites cum Roma profectus sum, zonas quas plenas argenti extuli, eas ex Prouincia inanes retuli: alij vini amphoras quas plenas tulerunt, eas argento plenas domum reportauerunt.* Arrianus inter boni Rectoris notas ponit, ἀπέχεσθαι τῶν ἀλλοτρίων, καλὴν γυναῖκα αὐτῷ μηδεμίαν ἢ τὴν ἑαυτοῦ φαίνεσθαι, καλὸν ἀργύρωμα μηδέν,

μηδὲν χρύσωμα. Cicero in pro Muræna. *Nulla in re conciliare facilius beneuolentiam multitudinis possunt ij qui Reipublicæ præsunt, quam abstinentia & continentia.* Idem ad Q. Fratrem. *Præclarum est summo cum imperio fuisse in Asia triennium, sic vt nullum te signum, nulla pictura, nullum vas, nulla vestis, nullum mancipium, nulla forma cuiusquam, nulla conditio pecuniæ &c. à summa integritate continentiaque diduxerit.*

Com. 34. ταῖς χρείαις μου ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται.] Seruum ad manus non habui, ipsæ manus meæ seruierunt mihi. Vide 1. Cor. 4. 12. Ephes. 4. 28. & 1. Thess. 4. 11. Αὗται heic δεικτικῶς. Apuleius 2. *Ego te Luci meis istis manibus educaui.* Idem 5. *Cum eius comas, quas istis manibus meis subinde aureo nitore perstrinxi, deraserim.* Et 6. *Quodque inter istas meas manus creuerit.* Item 11: *Per istas meas manus sacrorum arcanis insinueris.* Sed notabile est Abdolonymum pauperem illum apud Q. Curtium ipsissimo quo hîc Paulus modo locutum. *Hæ manus suffecere* (inquit) *desiderio meo.* Alius Declam. 4. apud Quintilianum. *Vt hæ laudata manus nec ad quo-*

tidiana vitæ ministeria sufficiant. Philostratus de Palamede. Εἰπόντος ποτὲ πρὸς αὐτὸν Ἀχιλλέως, Ἀγροικότερος τοῖς πολλοῖς φαίνῃ ὅτι τὸν θεράποντα μὴ κέκτησαι: τί οὖν ταῦτα ἔφη, ὦ Ἀχιλλεῦ; τὼ χεῖρε ἄμφω προτείνας. Notetur etiam de manibus quam propriè ὑπηρετῶν dictum. Val. Maximus. *Pertæsus dextram suam, quod eius ministerio in cæde Regis uti nequisset.* Apuleius de νεκρομάντεσι loquens. *Torquebitur ceruix, nutabit caput: oculi vibrabunt, manus ad ministerium præsto erunt.* Seneca cap. 24. ad Marciam. *Ossa circumuoluta neruis, & obductam cutem, vultumque, & ministras manus.* Sic Arnobius libb. 2. & 3. *manus ministras* dixit. repete Quintiliani locum iam proxime citatum. Victor Vticensis 2. *In quorum contubernio quidam fuit aridam manum habens, quæ per annos quamplurimos nullum ei obsequium præstiterat.* id est, *ministerium.* Hinc victum manibus comparantes, χειρογάστορες, χειρόβοσκοι, & ἀποχειρόβιωτοι dicti. Hesychius. Χειρόβοσκον, τὸν διὰ χειρῶν ζῶντα. Idem. χειρογάστορες, οἱ διὰ τῶν χειρῶν ζῶντες. Onomast. vetus. *Mechanicus.* Ἀποχειρόβιωτος. Addit hîc Paulus, καὶ τοῖς μετ' ἐμοῦ οὖσι. Epiphanius

Hæreſ. 80. Πάντων τῶν τοῦ Θεοῦ δούλων τῶν εἰς δικαιοσύνην καμνόντων ταῖς ἰδίαις χερσὶν, εἰς τὸ ἐπαρκεῖν καὶ τοῖς ἐνδεομένοις.

Com. 35. *οὕτω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων.*] Ἀντιλαμβάνεσθαι eſt, *ruiturum fulcire*: vel, *quaſi manu protenta lapſurum ſuſtentare*. Sic 2. 6. Siracides. Herodianus 2. Ἐκλιπαρῶν τὸν (Nigrum ſcilicet) τῶν πραγμάτων ἀντιλαμβάνεσθαι. Vbi dilute accuratiſſimus Interpres Politianus, *vt Rempublicam capeſſeret*. Vertas, *vt feſſas labenteſque res*, vel, *Rempublicam ſuſtentaret*. Metaphorice ad inanima transfertur. Hinc ſalem τῶν ἐπὶ τὴν φθορὰν φερομένων ἀντιλαμβάνεσθαι (*ſubſidio eſſe, impedire ne corrumpantur*) Plutarchus in Sympoſiacis dixit. Eſt hîc τῶν ἀσθενούντων ἀντιλαμβάνεσθαι, quod 1. Theſſ. 5. 14. τῶν ἀσθενῶν ἀντέχεσθαι. Simile Rom. 15. 1. τὰ τῶν ἀδυνάτων ἀσθενήματα βαστάζειν. Ἀσθενοῦντας (vt Rom. 4. 19. & 14. 1.) τῇ πίστει intellige. Videntur autem hæc Pauli verba ad antecedentes verſiculos 28. 29. 30. vbi de periculis ex ψευδοδιδασκάλων tortiloquiis Chriſtiano gregi impenſuris agit: *κοπιῶντας*, ad proxime antecedentia & ſubſequentia referenda.

Ibid. *μακάριόν ἐστι διδόναι μᾶλλον ἢ λαμβάνειν.*] Artemidorus 4. 3. *τῷ περὶ τῆς προικὸς φροντίζοντι δωρεῖσθαι καὶ διδόναι κρεῖττον ἢ λαμβάνειν.* Interpres optimus Nicomacheorum. 4. 1. *Μᾶλλον δοκεῖ ἀρετὴ εἶναι τὸ εὖ ποιεῖν, ἢ τὸ εὖ πάσχειν.* Iulianus 2. Panægyrico. *Λαβεῖν τοῦ διδόναι πανταχοῦ καταδεέστερον.* In vet. Mimo.

Pulchrum est præstare cũcta, nihil exigere. Salustius Iugurth. *Beneficia inuitus accipere, sed ea properantius quam æs mutuum reddere: ipse ab nullo repetere: magis id laborare vt illi quamplurimi deberent.* Et in Catilinario, de primæuo Rom. populo. *Optimus quisque &c. sua ab aliis benefacta laudari, quam ipse aliorum narrare malebat.* Apud Plutarchum Lycurgus quod latrantem sycophantam argento obiecto placasset, petulanter insectatus: *εἶτα* (inquit) *ποῖός τις ὑμῖν δοκῶ εἶναι πολίτης, ὃς τοσοῦτον χρόνον τὰ δημόσια παρ' ὑμῖν πράττων, διδοὺς μᾶλλον ἢ λαμβάνων ἀδίκως εἴλημμαι;*

Com. 37. *ἱκανὸς δὲ ἐγένετο κλαυθμὸς πάντων.*] Vt in eiusmodi separationibus euenire amat. Paterculus 2. *Quæ digredientium a tanto Viro omnium lacrymæ!* Plin. Panegyr. *Quam ego audio confusionem*

tuam fuisse, cum digredientem prosequereris! et statim, *Nec sustinuisti recedentem non etiam atque etiam votis, lacrymis sequi.* Cornel. Nepos de Attico tranquillatis rebus Romam remigrante. *Quem sic vniuersa ciuitas Atheniensium prosecuta est, vt lacrymis desiderij futuri dolorem indicaret.* Horatius.

Flentibus hic Varius discedit mœstus amicis. Virgilius.

Exoritur procurua ingens per littora fletus:
Cōplexi inter se noctemq; diemq; morātur.

Vide Scriptorem Tobiæ cap. 4. Heliodorum & Herodianum iam statim adducendos.

Ibid. ἐπιπεσόντες ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ Παύλου, κατεφίλουν αὐτόν.] Ad sensum Plinius iam dicto Panegyrici loco. *Nec temperasti tibi quo minus exeunti in littore amplexus osculum ferres.* Vide & infra 21. 6. Ad locutionem Genes. 34. 4. Περιπεσὼν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. Adde & quæ 15. 20. in Euangelio.

Com. 38. προέπεμπον δὲ αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον] Herodianus 6. Ἀλλ' οὐδὲ τῶν δημοτῶν ἦν τις ὃς ἀδακρυτὶ προέπεμπεν αὐτόν. Heliodorus 5. Προέπεμπον αὐτὸν ἄχρι τῆς

νεὼς, ἀποδακρύων πλεῖστα. Προπέμπειν hîc (& infra 21. 5.) est *comitari*, *deducere*. alibi (vt ad Titum 3. 13. & in Epist. Ioannis tertia) valet, *quæ vsui sunt itineri*, *sufficere : præsidiis ad viam commodis instruere*. quod infra 28. 10. ἀνήχθημεν ἐπέθεντο τὰ πρὸς τὴν χρείαν ἐπιθέσθαι.

AD

AD CAP. XXI.

Com. 1. Ἀποσπασθέντας ἀπ' αὐτῶν.] Quasi vi ab amicis auulsi, inquiunt Viri summi. quibus fauent Ouidij ista.
Saeuus vbi a puppi longo clamore magister
Dissipat amplexus, atq; oscula fida reuellit.
Sed simplicem heic verbo ἀποσπασθῆναι separationem denotari, euincit eiusdem Scriptoris huius ille 22.41.in Euangelio locus. Plinius Paneg. *Quantum amares eum, desiderio expertus es, distractus separatusque.*

Ibid. εἰς Πάταρα.] Vetus fœminino genere, *Pataram*: nec aliter Seruius ad 4. Æneid.

Com. 3. ἀναφανέντες &c.] *Nauticum verbum, quoties cedente eo quo impeditur aspectus, aliquid patescit.* Sunt verba eiusdem Seruij ad Æneid. 3.

Ibid. καταλιπόντες αὐτὴν εὐώνυμον] Elegans loquendi genus, quale & apud Philostratum. Ἐπορεύοντο τὰ εἰς τὰ ὄρη τείνοντα, ἀριστερὰ τοῦ Νείλου. 6.12. Apud Virgilium.

Quo tantum mihi dexter abis? huc dirige cursum.

Ibid. ἐκεῖ γὰρ ἦν τὸ πλοῖον ἀποφορτιζόμενον τὸν γόμον.] Vt locum nouo oneri recipiundo faceret. In Cebetis Thebani Tabula. Αἱ νῆες τὰ φορτία ἐξελόμεναι πάλιν ἀνακάμπτουσιν, καὶ ἄλλων τινῶν γεμίζονται. Id genus nauis illa cuius infra 27. 2. mentio.

Com. 6. ἀσπασάμενοι ἀλλήλους &c. ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια] Catullus.

Ad se quisq; vago passim pede discedebāt.
Philostratus 3. 15. de Gymnosophistis. Ἀσπασάμενοι τὸν Ἀπολλώνιον, ὑπέστρεψαν εἰς τὸ φροντιστήριον.

Com. 12. οἱ ἐντόπιοι.] Id est, (vt Matth. 14. 35.) οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου.

Com. 13. τί ποιεῖτε κλαίοντες καὶ συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν;] Intempestiui affectus increpatio. Ignatius ad Romanos. Παρακαλῶ ὑμᾶς, μὴ εὔνοια ἄκαιρος γένησθέ μοι. Tacitus Annal. 15. de Seneca morituro. *Simul lacrymas eorum* (adstantium) *modo sermone, modo intentior in modū coërcentis ad firmitudinem reuocat.* Horatius.

Quid me querelis exanimas tuis?
Psyche ad parentes suos eius vicem do-

lentes. *Quid infœlicem senectam fletu diutino cruciatis? quid spiritum vestrum, qui magis meus est, crebris eiulatibus fatigatis? quid lacrymis inefficacibus ora fœdatis? quid laceratis in vestris oculis mea lumina?* Apud Statium Priscilla moriens, ad maritum flentem.

---Nec sævo concute planctu
Pectora, nec crucia fugientem coniugis
vmbram.

Ex istis vim intelligas τοῦ συνθρύπτειν, quod, nec incommode vt puto, vertas *findere*. Plautus.

Heu cor meũ & cerebrũ Nicobule finditur,
Istius hominis vbi fit quaque mentio.

Bona heic autem emphasi τὴν καρδίαν μου. Ἔστι γὰρ δεινὸν ὃ μὴ οὕτως ἐστὶ δεινὸν ὡς δάκνειν καὶ ταράττειν τὴν καρδίαν: ὅπερ δὲ τῇ καρδίᾳ ταραχὴν ἐμποιήσειεν ἄν, τοῦτο ἀναμφιβόλως δεινότατον νομίζοιτο ἄν. Scholiastes ad Acharn. Aristoph. Simile 4. 18. in Euangelio τὴν καρδίαν συντρίβεσθαι. Suidas. Συνετρίβησαν ταῖς ψυχαῖς: ἐθορύβησαν, συνεχύθησαν.

Ibid. οὐ μόνον δεθῆναι, ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν ἑτοίμως ἔχω ὑπὲρ &c.] Idem. 1. 29. ad Philippenses. Ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν. Vide & 1. Thess. 2. 8.

Com. 14. μὴ πειθομένου δ' αὐτῷ, ἡσυχάσαιεν] Curtius lib. 9. de Horata & Dioxippo. *Postero die, Rex, cum etiam acrius certamen exposcerent, quia deterrere non poterat, destinata exequi passus est.* Brutus ad Ciceronem de Antonio, Famil. 11. 13. *Cœpit petere à militibus vt se trans Alpes sequerentur. succlamatum est, sibi aut in Italia pereundum esse, aut vincendum. Cum sustinere eos non posset, in posterum diem iter suum contulit.* Iosephus Bell. Iud. 5. 10. de Vespasiano. Πολλὰ πρὸς αὐτοὺς (milites) διατεινάμενος, ἐξ ὧν διωθεῖτο τὴν ἀρχὴν, τελευταῖον, ὡς ἐκ ἔπειθεν, εἴκει τοῖς ὀνομάσασι.

Com. 15. ἀποσκυδαιοῦμενοι] Assentior lectionem ἀποσκυδαιοῦμενοι sequentibus. Sic Suidas ἀποσκυδάσασθαι ἀποφορτίσασθαι exponit.

Com. 17. ἀσμένως ἐδέξαντο &c.] Sic δέχεσθαι ἀσμένως Arrianus in Epictetum dixit: Diodorus non semel in Excerptis. Siracides 2. 4. Philostratus 2. 13. Cebes in Tabula sua: Plutarchus in compar. Vitis; Laconicis, & Lacæn. Apophthegm. Idem lib. quod Philosopho cum Princip. &c. ἀσμένως προσδέχεσθαι. supra 2. 41. ἀσμένως ἀποδέχεσθαι habuimus. Vide

& quæ ad 17. 11. notata.

Com. 19. Ἐξηγεῖτο καθ' ἓν ἕκαστον] Sic supra 11. 4: καθεξῆς ἐξετίθετο. vbi dicta vide.

Com. 22. τί οὖν ἐστι;] Sic 1. Cor. 14. 15. & 26. Paulus: & Athenæi 6. Nymphodorus. Ad quam formam Latini Seneca sæpius, Petronius, & ad Ciceronem Vatinius. *Quid ergo est?* dixerunt. Apuleius in Apologia & Floridis, *Quid igitur est?* Supplendum in his locutionibus videtur, *quod volo dicere.* Hoc ex Plutarcho elicere videor, apud quem plena exstat oratio. τί οὖν (inquit) ἐστιν ὃ βούλομαι λέγειν; in de *Lib. educ.*

Ibid. πάντως δεῖ πλῆθος συνελθεῖν.] Cogitemus an (vt supra 15. 23. & 30.) ad consultandum: an vero, vt fieri amat, ad quid nouum & insolitum. Sic supra 2. 6. συνῆλθε τὸ πλῆθος. & 5. 16. τὸ πλῆθος συνήρχετο. Tale infra hîc com. 30. λαοῦ συνδρομὴ ἐγένετο. abest hîc etiam ante πλῆθος articulus: vnde *concursum* potius quam *conuocationem* denotari coniicio.

Com. 23. εἰσὶν ἡμῖν ἄνδρες τέσσαρες, &c. τούτους παραλαβὼν &c.] Suggerit Beza ex vno veteri exemplari, εἰσὶν ἐν ἡμῖν &c.

eamque amplectendam lectionem existimat: at certum est receptam scripturam rectiorem esse. En è Virgilio simillimam locutionem, respondente etiam sequente membro. lib. 5.

Est tibi Dardanius diuinæ stirpis Acestes,
Hunc cape consiliis socium. --- Vbi Seruius. *Iam hoc consilium est, id est, habes.* at non cœpit Poëtæ mentem, quod & alter hic eiusdem locus lib. 1. ostendit.

Sunt mihi bis septem præstanti corpore Nymphæ:
Harum, quæ forma pulcherrima, Deïopeiam.
Connubio iungam. ---

Com. 24. ὅτι ὧν κατήχηνται περὶ σοῦ οὐδέν ἐστι] Eorum quæ de te rumor sparsit, nihil verum esse: supplendum enim ἀληθές. Sic sæpius apud Platonem vel in asseueratione vel in assensu, ἔστι ταῦτα. Ita & Cebes Thebanus. Vide & infra 25. 11. Lucianus Nigrino. ὁ δ᾽ ἀκούων τῶν ὄντων, (i. quæ vera erant) μεταξὺ ἐπαιδεύετο. Sequuntur & hanc formam Latini. Cicero Acad. 1. *Sunt inquam ista Varro? estne hoc quod dico?* Terentius.

Neq; nihil, neq; omnia hæc sunt quæ dicis.

Tibullus. --- *Cætera cernet*

Omnia, de me vno sentiet esse nihil. Quintilianus 4. 2. *Si nihil exponimus, ea esse qua aduersarius dixit, & talia qualia dixit, credat* (Iudex) *necesse est.* hodieque apud Gallos in vsu est idem modus loquendi.

Ibid. στοιχεῖς καὶ αὐτὸς τὸν νόμον φυλάσσων.] Id est, στοιχεῖς κατὰ νόμον. Sic 1. 1. Philostratus, σοφίαν ταύτην βαδίζειν.

Com. 28. ἄνδρες Ἰσραηλῖται, βοηθεῖτε] In Vespis Aristophanis. Ὦ Μίδα καὶ Φρὺξ, βοηθεῖτε δεῦρο. Simplicius in cap. 70. Epicteti. Βουλόμενοι τὸ πλῆθος εἰς βοήθειαν ἐπικαλεῖσθαι. Apuleius 2. *Per fidem vestram Quirites, per pietatem publicam, perempto ciui subsistite.*

Ibid. οὗτός ἐστιν &c.] Solennis concitandæ inuidiæ exclamatio. Supra 17. 6. Οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσαντες οὗτοι καὶ ἐνθάδε πάρεισιν. vide & supra 6. 13. & infra 24. 5. Miles. 1. *Hic est qui diebus ac noctibus ætatulam meam illusit: hic est qui &c.* Ibid. 8. *Hæc est illa dextra quæ meum sanguinem fudit: hoc pectus quod fraudulentas ambages in meum exitium concinnauit.*

Com. 30. συνδρομὴ τοῦ λαοῦ.] Athenæus 5. Καὶ αὐτόκλητος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ

ὄχλων συνδρομή. In Excerptis Diod. Siculi. Συνδρομαὶ, καὶ λόγοι ταραχώδεις.

Com. 35. ὅτε δὲ ἐγένετο ἐπὶ τοὺς ἀναβαθμοὺς, συνέβη βαστάζεσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν διὰ τὴν βίαν τοῦ ὄχλου.] Estne hic sensus? leuabatur a militibus ne vim ei multitudo inferret. Fauent quidem eiusmodi expositioni quæ infra 23. 10. habemus. facit autem συνέβη illud, vt potius hanc in mentem accipiam : Propter nimiam vrgentis insequentisque multitudinis densitatem euenit, vt quem milites ducere volebant, etiam portarent eum. Non admodum dissimile Seneca Epist. 14. *Quid aliud quam vociferatus est Cato cum modo per populi leuatus manus, & obrutus sputis, & deportandus, extra forum traheretur?* Ἀναβαθμοὶ *gradus*. Apuleius 11. *Exosculatis vestigiis Deæ quæ gradibus herebat, argento formata.*

Com. 38. ἀναστατώσας &c. τοὺς τετρακισχιλίους ἄνδρας τῶν σικαρίων] Scholiastes ad Iuuenalis 8. Satyram. *Seruus, aut infamis, vel latro : nam latronum, aut perditorum collegit populum.*

Com. 39. ἐγὼ ἄνθρωπος μέν εἰμι Ἰουδαῖος, Ταρσεὺς, Κιλικίας οὐκ ἀσήμου πόλεως πολίτης] Apud Achillem Tatium ille. ταῦτα ὦ ἀν-

ἀρὶς πέπονθα, ἐλεύθερός τε ὤν, καὶ πόλεως οὐκ ἀσήμου. Philo de Thamare. Ἐλευθέρα, καὶ ἐξ ἐλευθέρων ἴσως, καὶ οὐκ ἀσήμων. Bene hanc Vrbem autem vocat οὐκ ἄσημον. Ammianus 25. *Tarsum vrbem Cilicum nobilem introijt*. Cæterum verba illa Ταρσεὺς τῆς Κιλικίας nisi hypallagetice acceperimus, constructio implicatior erit. Ergo mens est: Κύλιξ, Ταρσοῦ οὐκ ἀσήμου πόλεως πολίτης. Infra 22. 3. γεγεννημένος ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας.

Com. 40. κατέσεισε τῇ χειρὶ τῷ λαῷ, πολλῆς δὲ σιγῆς γενομένης &c.] Iosephus bell. Iud. 7. 24. de Vespasiano. τὸ τῆς σιγῆς ἐποιήσατο σύμβολον, (id est, τῇ χειρὶ κατέσεισε,) καὶ πολλῆς ἐκ πάντων ἡσυχίας γενομένης &c. Ouidius. *---Postquam voce manuque Murmura cõpressit, tenuere silẽtia cuncti.* Claudianus.

---Et sacrum dextra sedare tumultum.

Tacitus Annal. 1. *Stabat Drusus silentium manu poscens*. Heliodorus. τὴν χεῖρα προτείνας πρὸς ἡσυχίαν. Adde Herodiani locum supra ad 12. 17. adductum. Lucianus Ioue Tragœdo. Ἄμεινον οἶμαι τῇ χειρὶ σημαίνειν, καὶ παρακελεύεσθαι σιωπᾶν. Virgilius de Turno.

Significatq; manu, & magno simul incipit ore.

Parcite iam Rutuli. --- vbi melius forsan *increpat* legas. Sic post ibidem de eodem --- *Rutulos simul increpat omnes.* Gellius 9. 13. *Manu significare cœpit vt quiescerent pugnare.* vbi qui Græcismum subesse putârunt, & *pugna* reponebant, omnino falsi. Idem Gellius 2. 28. *Sed Dei nomen &c. cui seruari ferias oporteret, statuere & edicere quiescebant.*

AD CAP. XXII.

Com. 3. Ἀνατεθραμμένος &c. παρὰ τοὺς πόδας Γαμαλιὴλ] Ex more Hebræo. Vide 10.39. in Euang. Hoc Romanis *apud Philosophos vel Rhetoras sedere*. Seneca Epist. 108. *Non nouimus quosdam qui multis apud Philosophiam annis persederint, & ne colorem quidem duxerint?* & Epist. 49. *Modo apud Sotionem Philosophum puer sedi*. Vide S. Consultum apud Gellium 15. 11.

Ibid. πεπαιδευμένος κατ' ἀκρίβειαν τοῦ πατρῴου νόμου] De Camillo in Excerptis Dionis, ἀνὴρ νόμιμος ἀκριβής τε.

Ibid. ζηλωτὴς ὑπάρχων τοῦ Θεοῦ] Sic Galat. 1. 14. de seipso: ζηλωτὴς τῶν πατρικῶν παραδόσεων ὑπάρχων. sic in Excerptis Diodori, ἀρετῆς πάσης ζηλωτὴς γενόμενος. et contra in Dionys. Halic. Excerptis, ἰδίων καὶ ἐξαγίστων δογμάτων ζηλωταί. Vetus hîc, *legis*, νόμου: vt & supra 21. 20. quod & Beza germanum putat. Communem ego lectionem retinendam censeo. Sic Θεοῦ ζηλωτὴν apud Arrianum 2. 14. in

Epictetum. Sic Numer 25. in Græco. Θεῷ ζηλοῦ.

Com. 4. ὃς ταύτην τὴν ὁδὸν ἐδίωξα &c.] Philipp. 3. 6. Galat. 1. 13.

Com. 10. ἀναστὰς πορεύου εἰς Δαμασκὸν, κἀκεῖ λαληθήσεταί σοι &c.] Sic multo ante Idem ad Ezechielem. Ἀνάστηθι, καὶ ἔξελθε πρὸς τὸ πεδίον, κἀκεῖ λαληθήσεται πρὸς σε, &c. 3. 22. De voce ἀνίστασθαι (quæ hîc peculiari vsurpatione occurrit) ad Matth. 2. dixi.

Com. 11. ὡς δὲ οὐκ ἐνέβλεπον ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ φωτὸς &c.] Seruius ad Æneid. 9. *Humani oculi altiorem & nimium splendorem ferre non possunt.* Aristoteles 3. de Anima. Ἡ αἴσθησις ἐκ τοῦ σφόδρα αἰσθητοῦ οὐ δύναται αἰσθάνεσθαι.

Com. 12. ἀνὴρ εὐσεβὴς κατὰ τὸν νόμον] In MS. Regis mei est, ἀνὴρ κατὰ τὸν νόμον. Simile apud A. Gellium, *Ingenium ad amussim factum.* At præfero tamen receptam lectionem. Sic κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ ἄμεμπτος, Philipp. 3. 6.

Ibid. μαρτυρούμενος ὑπὸ πάντων.] Vide supra ad 6. 3. & 10. 22. dicta.

Com. 15. ἔσῃ μάρτυς αὐτῷ πρὸς πάντας ἀνθρώπους] Apud Lucian. in Nigrino. Μάρτυρά σε παρέστησεν πρὸς τοὺς πολλοὺς ἐθέλω.

Com. 16. *καὶ νῦν τί μέλλεις;*] Apuleius 6. *Quid ſtas otioſus, teque ipſum demoraris?*

Com. 22. *ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν, λέγοντες, Αἶρε ἀπὸ τῆς γῆς τὸν τοιοῦτον.*] Philo in Flaccum. *Ὣς ἅπαντας ὁμοθυμαδὸν μιᾷ φωνῇ κεκραγέναι κτείνειν τὸν λυμεῶνα.* Ait, *ἐπῆραν τὴν φωνὴν* Lucas. Seneca. *Quædam ſunt iræ quæ intra clamorem conſidunt, &c. quædam in verborum maledictorumq; amaritudinem effuſa.*

Ibid. *οὐ γὰρ καθῆκον αὐτὸν ζῆν.*] Atrocis odij ac deteſtationis prouerbialis ſignificatio. Chryſoſtomus ex perſona Imperatoris, Homil. 20. ad Antiochenos. *Ὑπὲρ ἀνθρώπων μιαρῶν καὶ παμμιάρων, καὶ οἷς οὔτε ζῆν ἔδει, πρεσβείαν κομίζων ἥκεις.* Idem Homil. *περὶ γαστριμαργ.* *Τοῦτον δεῖ ὅλως ζῆν; τοῦτον δεῖ ἀναπνεῖν τὸν ἀέρα;* In Auibus Ariſtoph. ---*Ὣς ζῆν οὐκ ἄξιον ἡμῖν εἰ μὴ κομιούμεθα* &c.--- Apud Senecam Controuerſ. 9. 2. *Curabo ſciant non deeſſe mihi ſceleratum, quem videre lucem vltra non oportet.* Cicero Catil. 4. *Punctum temporis frui vita, & hoc communi ſpiritu non putat oportere.* Idem Famil. 7. 3. *Sunt enim qui cum meus interitus nihil fuerit Reipublicæ profuturus, cri-*

minis loco putant esse quod viuam. Ibidem 10. 31. Asinius Pollio. *Quem tametsi nemo est qui viuere velit, tamen nequaquam perinde ac dignus est, oderunt homines.*

Com. 23. *ῥιπτούντων τὰ ἱμάτια.*] Maximi nominis viri *ῥίπτειν τὰ ἱμάτια* putant esse quod supra 7. 58. *τὰ ἱμάτια ἀποτίθεσθαι*: nempe vt ad inferendam vim expeditiores essent. Non ego heic abiecisse eos vestimenta existimem, sed argutis & impatientibus manibus hac illac iactauisse ea. Eunapius in Iuliano, de Proconsule, Proæresio orante. *ἐπήδησεν ἐκ τοῦ θρόνου, καὶ τὴν ἁλιπόρφυρον ἐσθῆτα ἀνασείων* &c. *ὥσπερ μειράκιον ἐκέρτα.* nimirum, a nimia delectatione, vt ab indignatione isti. Et ne quis hanc Lucæ esse mentem dubitet, addam ex Luciano locum, vbi & vox *ἀπορρίπτειν*. Agit de histrione Aiacem insanum saltante. *τὸ θέατρον ἅπαν συνεμεμήνει, καὶ ἐπήδων, καὶ ἐβόων, καὶ τὰς ἐσθῆτας ἀπερρίπτουν.* Ab admirationis excessu nempe, vt hi ab iracundiæ. Sic hodie in Comædiis & vitę quotidiano vsu, videmus imbecillæ mentis homunculos cum irritati sunt, vibrare, & in plures modos sua pallia

componere: dumque innocuas excutiant vestes, circumstantibus risum excutere. Non ergo abiecerunt hi vestes malo inferendo, sed valde concitatum offensumque inepta earum agitatione animum prodebant.

Com. 24. ἐπιφώνουν αὐτῷ.] Sic 23. 21. in Euangelio. Apud Philonem in de Legatione: Τρὶς, οὐχ ἅπαξ ἀνήρπασο ἄν, ἐπ' αὐτῷ Τιβερίου φωνοῦντος, εἰ μὴ δι' ἐμὲ καὶ τὰς ἐμὰς παρηγορείας. Arrianus I. 21. & 2.9. dixit ἐπικεραυνάζειν τινί. In Glossis, Ἐπιφώνησις, *Exclamatio*. Recentior, *clamarent aduersus eum*. rectè quoad sensum. Vetus, *acclamarent ei*: vertendum *inclamarent* putem. Sic in eodem Glossario. Ἐπιβοῶ. *inclamo*.

Com. 25. ὡς δὲ προέτεινον αὐτὸν τοῖς ἱμᾶσι.] Non puto ἱμάντας esse quod modo μάστιγας dixit: nec προτείνειν, vt quidam, *exponere*, vt alij *admonere*: sed *distendere*. Loris ad equuleum aut simile quid alligabant eum, distentis membris, vt ita ad fluctuandum inhabilior factus, commodius flagris cæderetur.

Com. 26. ὅρα τί μέλλεις ποιεῖν.] Heliodorus 5. Ὅρα δὲ οὖν, φυλάσσου, καὶ λογίζου

τί αὖ ποιῆς. Plautus Trinummo. *Sed te moneo hoc etiam atque etiam reputes, quid facere expetas.* Apud Apuleium lib. 6. *Quid agis? Vide. Quid facis? Caue.* Supra 5. 35. Προσέχετε ἑαυτοῖς τί μέλλετε πράττειν.

Ibid. ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὗτος Ῥωμαῖός ἐστι.] Apud Lucilium.

Tu qui iram indulges nimis, manum abstinere a muliere melius't.

Com. 27. λέγε μοι.] Vt supra 5. 8. εἰπέ μοι.

Com. 28. ἐγὼ πολλοῦ κεφαλαίου τὴν πολιτείαν ταύτην ἐκτησάμην.] Ausonius Paneg. *Dantur multa nominibus, & est Roma pro merito.* Eodem tamen tempore Saluianus. *Nomen ciuium Romanorum aliquando non solum magno aestimatum, sed & magno emptum, nunc vltro repudiatur ac fugitur.* κεφάλαιον non Hellenistæ tantum, sed & alij pro quauis summa posuerunt. Artemidorus 1. 18. Τὰ χρήματα κεφάλαια καλεῖται. Glossæ. *Summam:* ποσότητα, κεφάλαιον. In cod. Cantabrig. est, ἐγὼ οἶδα πόσου κεφαλαίου &c.

Com. 30. ἔστησεν εἰς αὐτούς.] In medio eorum. Vide supra 4. 7.

AD CAP. XXIII.

Com. 1. Ἀτενίσας δὲ ὁ Παῦλος τῷ συνεδρίῳ] Vt decebat hominem bonæ causæ & optimæ conscientiæ innitentem.

Ibid. πάσῃ συνειδήσει ἀγαθῇ πεπολίτευμαι τῷ Θεῷ] Supra 20. 19. de seipso itidem: δουλεύων τῷ Κυρίῳ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης. Vide & infra 24. 16. & ibidem notata. Πολιτεύεσθαι est, vitæ tenorem gubernare, vel dirigere. Vide Philip. 1. 27. Plutarchus de Aristide, Καθ' αὑτὸν ἐπολιτεύετο. Athenagoras in de Resurrect. καθ' ὅσον ἕκαστος ἔζησε χρόνον, καὶ καθ' οὓς ἐπολιτεύσατο νόμους. id est, vt Galat. 6. 16. ὅσοι κανόνι στοιχοῦσιν. Nec male Vetus id vocis *conuersari* vertit. Gracchus apud Gellium. *Ita versatus sum in Prouincia, vt nemo posset dicere &c.*

Com. 2. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ἀνανίας ἐπέταξε τοῖς παρεστῶσιν αὐτῷ τύπτειν αὐτοῦ τὸ στόμα.] Offensus forsan vultus eius constantia, quod vox ἀτενίσας innuit: vel quod liberiore quam hominis fastus ferret,

exordio vsus est. παρεςῶτας ex voce adjuncta intellige ὑπηρέτας, non quosvis ex adstantibus. Similis hic locus Ciceronis ex Oratione quæ de Suppliciis inscribebatur. *Denique proximus lictor Sextius, bacillo conuerso oculos tundere misero vehementissime cœpit.*

Com. 3. τοῖχε κεκονιαμένε] Sic hominem exteriore apparatu tumentem & vere & eleganter appellat. Edecumatum ex Seneca locum (quem & nos in Aduersaria transcripseramus) adduxit hîc recentissimus & summus Expositorum: tamen alterum hunc eiusdẽ Senecæ non minus elegantẽ adde. *Miramur parietes tenui marmore inductos, cum sciamus quale sit quod absconditur, oculis nostris imponimus, & cum auro tecta perpendimus quid aliud quam mendacio gaudemus? Scimus enim sub illo auro fœda ligna latitare. Nec tantum parietibus & lacunaribus ornamentum tenue prætenditur; omnium istorum quos incedere altos vides bracteata fœlicitas est: inspice & disce* (lego *disces*) *sub ista tenui membrana dignitatis quantum mali lateat.* Epist. 115. Lucianus sub persona medici ad Lexiphanem suum. Ἐλλήνιζε σεαυτὸν

τοῖς ὑπὸ τῶν κορηπλάθων εἰς τὴν ἀγορὰν πλαττομένοις ἐοικώς: κεχρωσμένος μὲ τῷ μίλτῳ, καὶ τῷ κυανῷ, τὸ δ' ἔνδοθεν πήλινός τε καὶ εὔθρυπτος ὤν. In Troade alterius Senecæ Agamemnon.

Ego esse quidquam sceptra nisi vano putem Fulgore tectum nomen? -- vbi *tectum* est quod hîc Paulus κεκονιαμένον. Simile apud Persium *cretata ambitio.* et D. Augustinum *dealbatæ seculi viæ.* Matth. 23. 27. κεκονιαμένοι τάφοι. vbi dicta vide. Lucianus in Amoribus. καὶ γυμνὴν τοίχων ἀμορφίαν ἀνθεῖσι βαφαῖς χρωμάτων κατέχραψαν. Contrarij ἠφανισμένοι τοῖχοι, *parietina.* vt in Glossario. *Rudes, inexculti, tectorio non præliti.* Gell. 13. 22.

Ibid. κάθῃ κρίνων με κατὰ νόμον, καὶ παρανομῶν κελεύεις με τύπτεσθαι;] Similem Rom. 2. 23. vehementiam vide. Quod hîc παρανομεῖν, ibi τὸν νόμον παραβαίνειν. Pro κρίνων non male poteris κενῶν legere.

Com. 4. τὸν ἀρχιερέα τοῦ Θεοῦ λοιδορεῖς;] Iosephus 2. in Appionem. ὁ τούτῳ (ἀρχιερεῖ) μὴ πειθόμενος ὑφέξει δίκην, ὡς εἰς τὸν Θεὸν ἀσεβῶν.

Com. 5. οὐκ ᾔδειν ὅτι ἐστὶν ἀρχιερεύς.] Multa & varia afferuntur hîc, quæ nescio an his Pauli illustrando sint. Ego

ſimplicem ironiam putârim, & οὐκ ᾔδειν, ſignificare, *oblitus eram, minus animo recolebam meo.* Apud Arrianum 1.19. in Epictetum ille. Καλῶς λέγεις, ἐξελαθόμην ὅτι δεῖ σε θεραπεύειν. Quem ſalſum reſpondendi modum & hodie multæ gentes retinent.

Com. 7. τοῦτο δὲ αὐτοῦ λαλήσαντος ἐγένετο στάσις.] --- *Poſtrema loquentis Verba viri mixto ſuſcepit turba tumultu.* Στάσις hîc, eo ſenſu quo ſupra, 15. 2. vbi notata vide.

Com. 9. μὴ θεομαχῶμεν.] Vide ſupra ad 5. 39. dicta.

Com. 10. εὐλαβηθεὶς ὁ χιλίαρχος μὴ διασπασθῇ ὁ Παῦλος ὑπ' αὐτῶν, &c.] Vt inter diuerſa contendentium manus nonnullis eueniſſe legimus. Herodianus lib. 1. Ἔνθα (Peſſinunti) καὶ τὸν Γανυμήδην ἁρπασθέντα ἀφανῆ γενέσθαι λόγος, ἀνθελκόντων αὐτὸν τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τοῦ ἐραστοῦ. Diodorus Siculus, vbi de Archia Corinthio, qui vt amatum à ſe puerum abduceret, eius patris ædes irruperat. Ἀντεχομένου τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων κατὰ τὴν οἰκίαν, παρ' ἀμφοτέροις φιλοτιμίας βιαιοτέρας γενομένης, (πολλῆς γενομένης στάσεως hîc Lucas dixit) ἔλαθεν ὁ παῖς ἐν ταῖς χερσὶ τῶν ἀντεχομένων τὴν ψυχὴν

ἀφεὶς. Eunapius in Ædeſio, διασπάσαντες ἀπεκλοῦντες. Florus 3.19. *Dum circa deprehendendum eum multitudo contendit, inter rixantium manus præda lacerata eſt.*

Com. 11. τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστὰς αὐτῷ ὁ Κύριος] Sic ſupra 12.7. ὁ ἄγγελος ἐπέστη. Et nota hanc vocem proprie de inhumanis viſis efferri. In veteri Epigrammate.

Α᾽λλ᾽ ὁ Σάραπις ἔχρησε πάλιν διὰ νυκτὸς ἐπιστάς.

Eunapius de Ædeſio per ſomnium diuinationem optante. Ο῾ δὲ θεὸς ἐφίστατο πρὸς τὴν ἀρχὴν, καὶ ἔχρησεν τάδε. Demoſthenes in de Corona. Α᾽φ᾽ ἧς ἡμέρας ἐπὶ ταῦτα ἐπέστην ἐγὼ. vbi Vlpianus. Ω῾σπερ τινος δαίμονος ἐπιστασίαν λέγει τὴν αὐτοῦ κηδεμονίας τοῦ παρουσίαν. infra 27. 23. hoc ſenſu παρέστη habemus.

Com. 12. ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς, λέγοντες, μήτε φαγεῖν, μήτε πιεῖν ἕως οὗ &c.] Locutio ſummum ſtudium notans deſtinata exequendi. Gene. 24. 33. 1. Sam. 14. 24. Α᾽νεθεμάτισαν, *deuouerunt ſe niſi &c.* Iuſtinus lib. 24. *obſecrationibus ſe obligare* dixit. Idem lib. 3. de Lacedæmoniis loquens; *Grauiſſima ſe execratione ob-*

strinxerunt non prius quam Messeniam expugnassent reuersuros. Seru. ad Virg. *Aulis Insula est Ægeo in mari, in qua Græci coniurauerant se non ante reuersuros ad patriam quam Troia caperetur.* Vide quæ ad Matth. 26. 74. dicta.

Com. 13. ἦσαν δὲ πλείους ἢ τεσσαράκοντα οἱ ταύτην τὴν συνωμοσίαν πεποιηκότες.] Apud Dionysium Halicarn. 5. Mutius ad Porsenam. Ῥωμαίων ἄνδρες τριακόσιοι &c. ἐβουλευσάμεθα συνελθόντες ἀποκτεῖναί σε, καὶ τὸ πιστὸν ὅρκοις παρ' ἀλλήλων ἐλάβομεν. Aristoph. Equit. ---Ἐπὶ τῷ δήμῳ ξυνωμνύντων--- Scholiastes. Ξυνωμοσίαν ἐποιήσατε, τουτέστιν ὅρκους καὶ πίστεις ἀλλήλοις δεδώκατε. Et post vnam alteramq; Scenam. Ξυνωμοτῶν. vbi Schol. Ξυνωμοσίαν πεποιημένων, τουτέστι πίστεις διὰ ὅρκων διδόντων, καὶ συνθήκας κατ' ἐμοῦ πεποιηκότων. Suidas. Ἐν κοινῷ. ἐπὶ πολλῶν ὁμοφωνούντων, ἢ στασιαστῶν, ἢ συνωμοτῶν.

Com. 15. ἡμεῖς δὲ πρὸ τοῦ ἐγγίσαι αὐτὸν, ἕτοιμοί ἐσμεν τοῦ ἀνελεῖν αὐτόν.] Confer infra 25. 3.

Com. 18. ἠρώτησε τοῦτον τὸν νεανίαν ἀγαγεῖν πρός σε, ἔχοντά τι λαλῆσαί σοι.] Apud Virgilium. ---*Tunc Nisus, & vnà Euryalus confestim alacres admittier orant:*

Rem magnam, pretiumque mora fore. ---

Com. 19. ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ χιλίαρχος, καὶ ἀναχωρήσας κατ᾽ ἰδίαν &c.] Arrepta manu eius, vt mos est secreto colloqui cupientium. Philo in de Mosis vita. τῆς δεξιᾶς λαβόμενος, μόνος μόνῳ συνεβάλλε. Curtius lib. 3. *At is prehensum manu Barbarum rogat vt secum extra specum prodeat.* Herodianus lib. 3. λαβόμενος τῆς χειρὸς, εἰς τὸ δωμάτιον εἰσήγαγεν. Apuleius 9. *Hæc talis manu pistori clementer iniecta, quasi quippiam secreto collocutura, in suum cubiculum seducit eum.* Glossarium. *Arripit,* ἀφαρπάζει, &c. χειρὸς ἐπιλαμβάνεται. In Græco Ieremiæ 31. 32. τῆς χειρὸς ἐπιλαβέσθαι occurrit. Vide & Scriptorem ad Hebræos 8. 9. Notentur & illa hoc loco, κατ᾽ ἰδίαν. Hinc Hesychio Ἰδιάζειν, μόνῳ προσφωνεῖν. Eidem ἰδιάζον, κατ᾽ ἰδίαν ὁμίλουν. et Ἰδιάσαι, κατ᾽ ἰδίαν ὁμιλῆσαι. Glossæ. κατ᾽ ἰδίαν. *Seorsim, priuatim, secretim.*

Com. 22. παραγγείλας μηδενὶ ἐκλαλῆσαι ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισάς μοι.] Gellius 15. 22. de Sertorio. *Qui* (id est, *ei qui*) *nunciauerat, iussit tacere, ac ne cui palam diceret interminatus est.*

Com. 23. ἑτοιμάσατε στρατιώτας διακοσίους]

Æneid. 9.---*Illos centeni quemque ſecuti.* Vbi Seruius. *Centurionum ſcilicet, ex more Romanæ militiæ: nam ex numero militum qui eos ſequuntur, gradus dignitatis apparet.*

Com. 26. κλαύδιος Λύσιας τῷ κρατίστῳ ἡγεμόνι &c.] In Epitome Lib. 19. Liuij fit mentio *Claudij Glyciæ* Dictatoris. vter ex altero, an neuter emendandus locus, Eruditi diſpiciant. Vox κράτιστος (de qua quæ Viri magni protulerunt, confiteor non vſquequaque probari mihi,) non tantum magnatibus tribuitur, ſed & cuiuſvis ordinis hominibus quos amici eiuſmodi elogio honeſtare voluerint. Significat autem, non vt recentior, *potentiſſimus*, ſed *optimus*. vt optime heic: Luc. 1. 3. & infra 26. 25. vertebat vetus Interpres: cuius eruditionem centenis aliquot locis ille alter nequaquam aſſecutus videtur. Chremylus Deo Pluto blandiens vt hoſpitium eius ſuccederet.

Σὺ δ' ὦ κράτιστε Πλοῦτε πάντων δαιμόνων
εἴσω μετ' ἐμοῦ δεῦρ' εἴσιθ'.--- Vbi Scholia. τὸ κράτιστε ἢ ἐγκωμιάζων φησὶν, ἢ ὅτι προεδίδαξεν ὡς καὶ θεῶν ὁ Ζεὺς δι' αὐτοῦ βασιλεύει. Sed verum eſt quod prius dixerat,

vocem

vocem ἐγκωμιάζοντος esse. Sic in Theophrasti Characteribus, προσπαρρησιάζειν, καὶ ἄνδρα κράτιστον εἰπεῖν. Sic κράτιστον τῷ χαρίστῳ Plutarchus lib. *De in Virt. proficiendo* opponit. Ὥστε τὸν πρωῒ κάκιστον, ἑσπέρας κράτιστον γεγονέναι. Idem lib. *Vtrum Athenienses &c.* τῶν ἰσοεικῶν κράτιστος.

Com. 35. διακούσομαί σου ὅταν οἱ κατήγοροί σου παραγένωνται.] τοῖς Ῥωμαίοις γὰρ ἔθος οὐκ ἔστιν &c. infra 25. 16. vbi notata vide. Euripides Heraclidis.

Τίς ἂν δίκην κρίνοιεν, ἢ γνοίη λόγον,
Πρὶν ἂν παρ' ἀμφοῖν μῦθον ἐκμάθῃ σαφῆ;

Cassiodorus 7. 8. *Iustitia non videtur quicquid non discutitur, nec examinatur.* Seneca.

Qui statuit aliquid parte inaudita altera,
Æquum licet statuerit haud æquus fuit.

M

AD CAP. XXIV.

Com. 1. OI τινες ἐνεφάνισαν τῷ ἡγεμόνι] Beza, *qui comparuerunt coram Præside.* bene, longe a Lucæ mente. melius aliquanto Vetus, *qui adierunt Præsidem.* At certum est ἐμφανίζειν hîc μηνύειν esse, vel, *indicium facere.* & hinc apud Græcos φανοὶ, *delatores criminum, sycophantæ.* Scholiastes ad Aristophanis Equites. Φανὸς ὁ καταγγέλλων καὶ φανερὸν ποιῶν τὰ πράγματα, καὶ μηνύων. ἢ ἀπὸ τοῦ φαίνειν, ὅ ἐστι συκοφαντεῖν.

Com. 3. πολλῆς εἰρήνης τυγχάνοντες διὰ σοῦ] εἰρήνην significatione sua (id est, communi) hîc sumendum existimem: neque de pace Romano orbi ab ipso Cæsare conciliata hîc Paulum loqui, sed de tranquillitate illarum regionum procurata a Fœlice, quem hoc elogio Tertullus iste non incongrue aucupabatur. quæ enim boni Præsidis vel laus vel nota illustrior? Vlpianus l. 13. de Off. Præsid. *Congruit bono & graui Præsidi vt pacata Prouincia sit.* Symmachus 9.

67. *Quiete Prouinciæ, & vigoris tui laude delector.* Cælius ad Ciceronem Bithyniæ Proconsulem, Famil. 8. *Qua tu cura sis, quod ad pacem Prouinciæ tuæ, finitimarumque regionum attinet, nescio. Ego quidem &c.* Et Cicero ad Q. Fratrem idem munus obeuntem. *Sublata Mysiæ latrocinia, cædes multis locis repressas, pacem tota Prouincia constitutam.* Philo in de Legat. τί ἄμεινον εἰρήνης; εἰρήνη ἡ ἐξ ἡγεμονίας ὀρθῶς φύεται. Et Paulus 1. 2. ad Timotheum ἔρημον καὶ ἡσύχιον βίον, non tantum Regum beneficium agnoscit, sed & ἐν ὑπεροχῇ ὄντων: qua locutione Præsides, Proconsules &c. comprehendi dubitandum non est. De tranquillitate publica Principibus Potestatibusque summis immediate adscripta, dicemus (Dei venia) ad Pauli prædictum locum: quò multa huius materiæ prudentes scientesque reiecimus, non vt hîc locum inepte, sed minus proprie habitura.

Ibid. καὶ κατορθωμάτων γινομένων τῷ ἔθνει τούτῳ διὰ τῆς σῆς προνοίας] τῷ ἔθνει τούτῳ est *genti Iudæorum.* In MS. Regis mei est διορθωμάτων. vt sensus sit, *multa in melius restituta*, cui proxime accedunt quæ

hîc Vetus, *per te multa corrigantur.* et hæc Traiani ad Plinium 10. 31. *Meminerimus idcirco te in istam Prouinciam missum, quoniam multa in ea emendanda apparuerint.* Nec tamen quæ obtinuit lectionem inquietari velim: nam & προνοιαν cum voce κατορθουν Polybius iunxit. Ὡς δ' αὐτὸν (inquit) καὶ τὴν ἰδίαν πρόνοιαν κατωρθωκώς: & κατορθώματα heic laxe forsan pro *beneficiis* ponuntur. Apuleius in Floridorum fragmentis, itidem Proconsulem alloquens, ab hac non multum abeunte compellatione vtitur. *Bonitatis tuæ diligunt plerique fructum, ego studium: id quod facere adorsus sum, (hoc est, id quod facio) dummodo rationē tuam in Prouincialiū negotiis contemplor: quæ efflictim amare te debent experti propter beneficium, expertes propter exēplum: nam & beneficio multis commodasti, & exemplo omnibus profuisti.* Πρόνοιαν Recentior hîc *prudentiā* vertebat; quod & hoc Athenagoræ loco aliquà defendi posset. Ἡ σύμπασα οἰκουμένη τῇ ὑμετέρᾳ συνέσει (Impp. M. Aurel. & Commodum alloquitur) βαθείας εἰρήνης ἀπολαύει. at quid opus recedere à Veteri, qui *prouidentia?* qua voce nec alia

rectior, nec in procliui magis: imò quam & Seneca posuit simillimo argumento. *Confitebitur*, inquit, (Philosophus nempe) *multum se debere ei cuius administratione ac prouidentia contigit illi pingue otium, & arbitrium sui temporis.* Epist. 74. Agit Seneca ibi de beneficiis Principum & Magistratuum. De Hannibale Diodorus Siculus in Excerptis. τὸ στράτευμα &c. διὰ τῆς ἰδίας προνοίας ἐν ὁμονοίᾳ καὶ συμφωνίᾳ διετήρησεν,

Ibid. καὶ κατορθωμάτων γινομένων &c. διὰ τῆς σῆς προνοίας, πάντῃ τε καὶ πανταχοῦ ἀποδεχόμεθα μετὰ πάσης εὐχαριστίας.] Simillime apud Iosephum illi. Εὐχαρίστησαν καὶ Δαβίδῃ περὶ πάντων ὧν αὐτοῦ τὴν βασιλείαν παραλαβόντος ἀπέλαυσαν. Πάντῃ καὶ πανταχοῦ etiam Idem 2. in Appionem dixit. At vetus πάντοτε hîc legit, quod non spernendum. *Semper* (inquit) *& vbique agnoscimus, &c.* Sic alij locuti. Petronius. *Ego sic semper & vbique vixi, vt &c.* Guntherus Ligur.

---*Semper cunctis, & vbique timetur.*

Apuleius 3. Florid. *Semper adeo, & vbique vos celebro.* & 4. *Duplam ergo gratiam vobis debeo, imo enimuero multiiugam: quam equidem vbique & semper*

prædicabo. Ibidem. *Laudes benefacti tui vbique gentium semper annorum repræsentet* Gellius 13.27 *Semper, atque in omni loco* dixit. Sic ἀεὶ καὶ πανταχοῦ Simplicius in cap. 38. Epicteti. & Aristoph. in Equitibus.

Πανταχοῦ νικῶντες ἀεὶ τὴν δ' ἐκόσμησαν πόλιν.

Ausonius Panegyrico. *Vsquequaque gratias ago, tum tacens, tum loquens, tum in cœtu hominum, tum ipse mecum, & cum voce patui, & cum meditatione secessi: omni loco, actu, habitu, & tempore.* Quid πάντοτε καὶ πανταχοῦ μετ' εὐχαριστίας ἀποδέχεσθαι nemo vnquam exactius circumloquutus.

Com. 4. ἵνα δὲ μὴ ἐπὶ πλεῖον σε ἐγκόπτω.]

---Ne te longis ambagibus vltra
Quam satis est, morer.---

--- Ne te sermone molesto,
Neue per ambages, & lõga exorsa retardẽ.

--- Ne in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora.---

Æneid. 2. *Quidue moror?* Seruius. *Vestram festinationem scilicet.* Philo Iudæus. Ἵνα μὴ μακρηγοροῦντες ἐπὶ πλεῖον δοκεῖν ἐνοχλεῖν δοκῶμεν.

Ibid. παρακαλῶ ἀκοῦσαί σε ἡμῶν] Apud Arrianum 4. 13. in Epictetum. Παρα-

καλῶ σε ἀκοῦσαι τὰ ἐμά. Apud Liuium: *Cum bona venia audiatis quaeso P. Conscripti. Prima Oratoris impetratio est in mala causa audiri meruisse*: inquit Donatus ad Terentium. et ibidem. *Mira insinuatione agit, qui non vt consentiant, sed vt audiant, petit.* Quid expressius? quid ad Tertulli istius astutias accommodatius?

Ibid. συντόμως.] Scholiastes ad Acharn. Aristoph. Οὐ λέγουσιν ὅτι τοῖς μὲ μακροῖς λόγοις οὐ προσήσομαι, ἀκούσομαι δὲ τοῖς διὰ συντομίας λεγομένοις: ἀλλ' ὅτι &c. Terent. Adelphis.

Ausculta paucis, ni molestum est Demea. Et Eunuch. *Audite paucis.*--- vbi Donatus. *Paucis, quò attentiores existant. Paucis quae postulamus expedientes*, Plautus in Rudente dixit. Æneid. II. --- *Et paucis, animos adhibete, docebo.* Seruius. *Aut paucis docebo, aut, animos paucis adhibete.* Callide hîc συντόμως autem, vt ad hominem multis negotiis districtum, (Αἱ ἐμβολαὶ τῶν λόγων πρὸς τοὺς μὴ σχολὴν ἄγοντας ἀδολεσχία καὶ λῆρος. Philostratus in Heroïcis.) & vt meliorem iniquae causae colorem superduceret.

τοῖς ἀναιδέσι βοηθεῖ γὰρ λόγοις τοῦθ' ἓν μόνον,
Ἂν βραχεῖς αὐτοὺς ποιῇ τις, τόν τε καιρὸν εὖ λάβῃ.

vt non male Menander. Veritas compendio agit, ita & nonnunquam Calumnia, vt quò simplicius narrat, cò speciosius fallat.

Ibid. τῇ σῇ ἐπιεικείᾳ] --- *Facilis mea Parumper aure verba patienti excipe,* vide infra 26. 3. Benè autem ἐπιείκειαν tribuit Prouinciam administranti. Iuuenalis.

Expectata diu tandem Prouincia cum Te Rectore accipiet, pone ira frana, modumq; id est, ἐπιεικὴς ἴσθι. Heic autem, ex negotio subiecto, *audiendi facilitatem* intellige: quæ dos vel quemuis Iudicem non exiguè commendat: (Plinius lib. 6. Epist. 2. *Primum religioni suæ Iudex patientiam debet, quæ pars magna Iustitiæ est*) eximiè autem quorum toti populi regimina agnoscunt. Cicero ad Q. Fratrem, Bithyniæ Proconsulem. *Adiungenda est etiam facilitas in audiendo, lenitas in discernendo.* Vide & l. 9. §. 2. de Offic. Procons.

Com. 5. τὸν ἄνδρα τοῦτον λοιμόν.] Demosthenes in Aristogeitonem. ὁ φαρμακὸς, ὁ λοιμός. Cicero Famil. 10. 28.

Tuoquè beneficio viuit adhuc hæc pestis. & sæpe alibi. Adherbal apud Salustium de Carthaginiensibus. *Postquam illa pestis ex Africa eiecta est.* Apuleius de accusatoribus suis. *Ad istas pestes oratio conuertenda est.*

Ibid. πρωτοστάτην τε τῆς τῶν Ναζωραίων αἱρέσεως.] Principem, siue signiferum. Sic Cicero Orat. post reditum suum, *seditionis signifer.* & in pro Muræna, *Dux & signifer calamitosorum.* Apuleius 3. *Ipse denique dux & signifer cæterorum &c.* In Glossis. Ὁ τάγματος ἡγούμενος, *factionarius.*

Com. 6. τὸ ἱερὸν ἐπείρασε βεβηλῶσαι.] Id est, *profanauit.* vide omnino supra 21. 28. Sic. 1. in Euangel. ἐπεχείρησαν διήγησιν ἀνατάξασθαι: *narrationem composuerunt:* vt pluribus ad eum locum eum loquendi modum accipiendum demonstrabimus.

Com. 7. βίᾳ πολλῇ ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀπήγαγε.] Monent in quibusdam legi, ἀφείλετο. at per me maneat communis lectio: est enim elleiptica loquendi forma, pro ἐκ χ. ἡμῶν ἁρπάζων, vel ἐξαρπάζων, ἀπήγαγε. quem sensum respexit Latinus, dum vertebat, *eripuit eum.* Glossæ. *Eri-*

pit, ἁρπάζει. Onom. vet. *Eripio*, ἐξαρπάζω. nec nos prætereant ea πολλῇ βίᾳ. Euripides ---Εἶλε Κασσάνδραν βίᾳ. Æneid. 7.
--- *Primaque oriens erepta iuuenta est.* vbi Seruius. *Ereptam, quasi per vim dixit.*

Com. 9. συνέθεντο δὲ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, φάσκοντες ταῦτα οὕτως ἔχειν.] τοῖς λεγομένοις συνεπιγράφεσθαι Philo in Flaccum dixit.

Com. 10. νεύσαντος δὲ αὐτῷ τοῦ ἡγεμόνος λέγειν] Quintilianus 11. 2. *Non manus solum, sed & nutus declarant voluntatem nostram.*

Com. 12. ἐπισύστασιν ποιοῦντα.] *Concursum, coitionem.* Philo in Flaccum. Μιγάδων καὶ συγκλύδων ἀνθρώπων ὄχλον ἐκώλυεν ἐπισυνίστασθαι.

Com. 13. οὔτε παραστῆσαι δύνανται περὶ ὧν νῦν κατηγοροῦσί μου.] Eorum quæ obiiciunt mihi nil probare possunt. Paupertas causam suam apud Aristophanem agens.

Καὶ σύγ' ἐλέγξαι μ' οὔπω δύνασαι περὶ τούτου,
Ἀλλὰ φλυαρεῖς καὶ πτερυγίζεις. ---Socrates de inimicis suis apud Platonem. Λέγουσιν ὡς Σωκράτης τις ἐστὶ μιαρώτατος, καὶ διαφθείρει τοὺς νέους: κἀπειδάν τις αὐτοὺς ἐρωτᾷ ὅ τι ποιῶν, καὶ ὅ τι διδάσκων, ἔχουσι μὲν οὐδὲν εἰπεῖν,

ἀλλ' ἀγνοοῦσιν. adde Iosephi locum infra ad com. 20. adducendum. Optatus Mileuitanus. *Liuore interueniente facile est iratis iactare : sed semper dum intenditur crimen, necessaria probatio est.* Improprium hîc vocis παραστῆσαι vsum ex Plutarcho & Platone Vir Illustriss. indicauit. Adde si placet Philonis è contra Flaccum ista : Ἵνα αὐτοῦ τὴν μοχθηρίαν ἀειδηλοτέραν παραστήσω. Plutarchum, qui in *de Lib. educ.* Ἔχω δὲ τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην δι' εἰκόνος παραστῆσαι. et Artemidorum, qui σαφῶς τὰς ἀποδείξεις παραστῆσαι 2. 33. dixit.

Com. 14. ὁμολογῶ δὲ τοῦτό σοι.] Aristophanes Pluto. Ὁμολογῶ σοι. Scholiastes. Συμφωνῶ σοι : ὅμοιά σοι λέγω ἐν τούτῳ.

Ibid. κατὰ τὴν ὁδὸν ἣν λέγουσιν αἵρεσιν &c.] Infra 28. 22.

Ibid. οὕτω λατρεύω τῷ πατρῴῳ θεῷ.] Paulus 2. 1. 3. ad Timoth. Θεῷ ἀπὸ προγόνων λατρεύω. *Fœlix conuersatio in qua inimici nullam reperiunt occasionem, nisi forte in legitimis Dei.* Hieronymus ad cap. 6. Danielis.

Com. 16. ἐν τούτῳ δὲ αὐτὸς ἀσκῶ, ἀπρόσκοπον συνείδησιν ἔχειν πρὸς τὸν θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους.] Ἀπρόσκοπον συνείδησιν ἔχειν, est

quod 2. Cor. 6. 3. μηδεμίαν ἐν μηδενὶ προσκοπὴν διδόναι. 1. Tim. 5. 14. μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι. Hesychius. Ἀπρόσκοπον, ἀσκανδάλιστον. Addit hîc Paulus, πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἀνθρώπους. Hoc est quod 2. Cor. 4. 2. vocat, ἑαυτὸν ἐν τῇ τῆς ἀληθείας φανερώσει πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώπων ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ συνίστασθαι. & ibid. 8. 21. καλὰ ἐνώπιον Κυρίου καὶ ἀνθρώπων προνοεῖσθαι. Hæc καύχησις illa de qua 2. Cor. 1. 12. mentio. hæc πολιτεία illa de qua supra heic 23. 1. hæc πεποίθησις illa de qua ad Hebræos Scriptor. 13. 18. Veniamus postremo loco ad prima illa, ἐν τούτῳ ἀσκῶ. Beza, *Interim vero me exerceo*: subaudito χρόνῳ. Post hunc Vir maximus, *propter hoc*, id est, *propter hanc fiduciam*, ἐλπίδα, de qua præced. commate. Placent præ his quæ Vetus, *in hoc &c.* nimirum πράγματι. Sic ἐν τούτοις ἀσκούμενός τις, Simplicius in cap. 37. Epicteti. quod exemplum non leuiter transeundum: cum ἀσκεῖν, vel ἀσκεῖσθαι ἔν τινι perraro occurrat. Ponitur tamen (nec vel id solenter adeo) nonnunquam intransitiue: sequente etiam, vt heic in Luca, infinitiuo. Sic Plutarchus in *de Fort. vel virt. Alex.* ἤσκησε μὲν διὰ τῶν ὅπλων δεινὸς εἶναι. & in

lib. *de Oracul. defectu*, γλώσσαις πολλαῖς ἤσκετο χρῆσθαι. ſed vt plurimum cum accuſatiuo, nunc rei nunc perſonæ ponitur. Erat cum putarem pro ἐν τούτῳ heic, poſſe ἓν τοῦτο legi: quaſi mens eſſet, *Hoc vnum præ omnibus meditor, huic vni incumbo.* Sic Petri 2. 3. 8. ἓν τοῦτο &c. et Philipp. 3. 14. ἓν δέ. vbi ſupplendum, ἀσκῶ, vel quid ſimile.

Com. 19. οὓς ἔδει ἐπὶ σοῦ παρεῖναι. &c.] Vide infra 25. 16.

Com. 20. ἢ αὐτοὶ οὗτοι εἰπάτωσαν εἴ τι εὗρον ἐν ἐμοὶ ἀδίκημα.] Regis MS. mei, ſinceræ vetuſtatis liber, habet, τὶ εὗρον &c. illo εἰ omiſſo: atque ita debere legi Vir ſummus arbitratur: fauentque tam Latina quam Græca illa quæ ad Matth. 27. 23. adduximus, quæque ſtatim ex Apuleio & Hieronymo in medium afferemus. Nil tamen hîc velim innouari, nam & multa exempla occurrunt alterius locutionis. Apud Lucianum in Dial. meretr. Εἴ τι ἐγκαλεῖς, εἰπέ. Infra 25. 5. Εἴ τι ἐστὶν ἐν τῷ ἀνδρὶ τούτῳ, αὐτοῦ κατηγορείτωσαν. Ioh. 18. 23. Εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ. Galba apud Auguſtum orans. *Corrige in me ſi quid reprehendis.* Αὐτοὶ οὗτοι, vt in-

fra 25. 25. αὐτοῦ τούτου. Illud εἰπάτωσαν est ex fiducia causæ illa quam reis solet sufficere bona conscientia. Hieronymus in Epistolis. *Dicant quid vnquam in me aliter senserint, quam Christianum decebat.* Apuleius in Apologia. *Dicat hic pius filius quid in eo tempore matrem secius agentem vel loquentem viderit.* Herodis filius defendens se apud Iosephum. Οὐ τὸ ὕποπτον πρὸς τῇ τοιαύτῃ ἀσέβειαν ἀρκετὸν, εἰπάτω δέ τις ἡμῖν εἰ τετόλμηται τοιοῦτον. Cicero in pro Plancio. *Etiam atque etiam insto atque vrgeo: insector, posco, atque adeo flagito crimen.*

Ibid. στάντος μου ἐπὶ τοῦ συνεδρίου] Στῆναι hîc proprie, vt & 25.10. & 26.6. Vide ad Matth. 27. 11. notata.

Com. 22. ἀνεβάλετο αὐτούς.] Plutarchus Apophtheg. Lacon. Ὑπερτιθέμενος πολλάκις συντυχεῖν, ἀνεβάλλετο. Bene recentior Interpres *amplianit*, nec male Vetus *distulit*. Onomast. vet. *Differo*, ἀναβάλλομαι. Ibid. *Crastino*: ἀναβάλλομαι.

Com. 23. τηρεῖσθαι τὸν Παῦλον, ἔχειν τε ἄνεσιν, καὶ μηδένα κωλύειν τῶν ἰδίων αὐτοῦ, ὑπηρετεῖν, ἢ προσέρχεσθαι αὐτῷ.] Asseruari eum, sed liberaliter & laxe asseruari: nam non vinculis tantum, sed & rigi-

diori custodiæ vox ἄνεσις opponitur. & ita hîc Lucam debere accipi patebit ex luculentissimo Iosephi loco iam statim citando. Seneca Epist. 70. *in aperto custodire* dixit: quod in Excerptis Diodori φυλακὴ ἐλευθερία. Cicero de Philosophia loquens: *Domi teneamus eam septam liberali custodia.* In l. 1. Cod. de exact. tribut. *Contineantur in aperta, & libera, & in usum hominum instituta custodia militari.* Custodiæ non dissimilis exemplum in Plautinis hisce.

--- Istos captiuos duos,
Heri quos emi de præda, de Quæstorib. & c.
Sinito ambulare si foris, si intus volent:
Sed uti asseruentur magna diligentia.

& his Iosephi de Agrippa, qui interuenientibus Antoniæ precibus, obtinuit etsi non integram libertatem, στρατιώτας μετρίους tamen, λουτρά τε καθ' ἡμέραν, καὶ ἀπελευθέρων, καὶ φίλων εἰσόδους, τήν τε ἄλλην ῥᾳστώνην ἣ τῷ σώματι γένοιτ' ἄν. Antiquit. 18. 8. Ibidem paulò post de Eodem post Tiberij excessum in carcere non amplius, sed suis ædibus custodito. Φυλακὴ μὲν τήρησις ἦν, μετὰ μέντοι τῆς περὶ τὴν δίαιταν ἀνέσεως. Habemus verbis postremis

hiſce, μετ' ἀνέσεως τήρησιν: vt in ſuperioribus, ἀπελευθέρων καὶ φίλων εἰσόδοις. quod Lucæ eſt μηδένα κωλύειν τ. ι. α. υ. η. π. αὐτῷ. Confer & infra 27. 3.

Com. 25. *καὶ ἐγκρατείας.*] Vetus *caſtitate*: cuius contrario vitio iſte Fœlix famoſus. Laxius tamen eam vocem hîc ſumendam putem: & melius alios *continentiam* vel *temperātiam* vertiſſe. Clemens Στρωμ. 2. Ἡ ἐγκράτεια διάθεσίς ἐστιν ἀνυπέρβατος τῶν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον φανέντων. ἐγκρατεύεται δὲ ὁ κατέχων τὰς παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον ὁρμάς: ἢ ὁ κατέχων αὑτὸν ὥστε μὴ ὁρμᾶν παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον. Et ibidem 3. Ἐγκράτεια τοίνυν σώματος ὑπεροψία παρὰ τὴν πρὸς θεὸν ὁμολογίαν. οὐ μόνον γὰρ περὶ τὰ Ἀφροδίσια, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰ ἄλλα ἃ ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχὴ κακῶς, οὐκ ἀρκουμένη τοῖς ἀναγκαίοις, ἡ ἐγκράτεια ἀναστρέφεται. ἔστι δὲ καὶ περὶ τὴν γλῶσσαν, καὶ περὶ τὴν κτῆσιν, καὶ περὶ τὴν χρῆσιν, καὶ περὶ τὴν ἐπιθυμίαν. *Modeſtiam* Latine vertas. Auctor ad Herenn. *Modeſtia eſt in animo continens moderatio cupiditatum.* Ibidem. *Modeſtia vtemur ſi nimias libidines honoris, pecuniæ, ſimiliumque rerum vituperabimus: ſi vnamquamque rem certo naturæ termino definiemus: ſi denique*

quid cuique satis sit ostendemus: & nimium progredi dissuadebimus., & modum vnicuique rei statuemus.

Ibid. τὸ νῦν ἔχον, πορεύου.] Lucianus in de Gymnas. Τὸ δ' νῦν ἔχον, ἄπιωμεν.. Onomast. vet. *Nunc.* τὸ νῦν ἔχον. Max. Tyr. Diss. 6. Ἀλλ' ἐπισχεῖν τὸ νῦν ἔχον. Scriptor Tobiæ cap. 7. Ἀλλὰ τὸ νῦν ἔχον ἡδέως γίνου.

Ibid. καιρὸν δ' μεταλαβὼν μετακαλέσομαί σε.] Caius ad Iudæos apud Philonem. τῆς ὑμετέρας ὑποθέσεως ἀκούσομαι πρὸς δὲ καιροὺς. Plautus Trucul.

Otium vbi erit, de istis rebus tum amplius tecum loquar.

Polycarpus apud Eusebium. ἐὰν λάβω καιρὸν εὔθετον. Paulus 1. Cor. 16. ὅταν εὐκαιρήσῃ.

Com. 27. θέλων χάριτας καταθέσθαι τοῖς Ἰουδαίοις.] Philo, vbi de Flacco in Iudæos Alexandrinos sæuiente. οὐδένα ἦν αὐτῷ εἴπερ ἐβούλετο, κολάζειν; ἀλλ' ἐπειδὴ δὲ καὶ κατήπειγεν ἕνεκα τ' πρὸς τὸν ἐναντίον ὄχλον ἀρεσκείας. Vide & supra 12. 3. Sic *plebi volentia facere* apud Saluſtium. pro quo Herodianus 3. τῷ δήμῳ κεχαρισμένα ποιεῖν. Χάριν καταθέσθαι habes.

& infra 25. 9. apud Herodianum 2. lib. & Xenophontem παιδ'. 8. Sic δ'εργεσίας καταθέσθαι Herodianus citato libro. κλέος καταθέσθαι Plato & Herodotus.

AD CAP. XXV.

Com. 5. OI οὖν δυνατοὶ ἐν ὑμῖν &c.] Syrus, & nuper Viri magni, *Quibus commodum eſt Cæſaream venire.* qua interpretatione admiſſa, ſaltem ſuppleri debuit, εἰσὶ συγκαταβαίνειν. At interim quis ferat ſic loquentem? e Græco quouis Scriptore quis quid ſimile potis proferre? imò ſi Lucas hoc voluit, οἱ οὖν εὐκαιροῦντες, vel, οἷς οὖν ἐν ὑμῖν εὔκαιρόν ἐστι dixiſſet: non, οἱ δυνατοὶ ἐν ὑμῖν. Commodius τοὺς δυνατοὺς exponamus, τοὺς ἄριστα κατηγορῆσαι δοκοῦντας. quaſi dicat, Turbæ confuſæ voces nil ſignificant, tollit faciem ac formam iudiciorum incondita multitudo: ſeligantur ergo cæteris inſtructiores ad accuſandi munus obeundum. Apud Lucian. Piſcat. Ἡμεῖς μὲν ὑμῖν καθήμεθα ἕτοιμοι ἀκούειν τῶν λόγων: ὑμεῖς δὲ προελόμενοί τινα ἐξ ἁπάντων ὅστις ἄριστα κατηγορῆσαι ἂν δοκῇ, ξυνείρετε τὴν κατηγορίαν: οὐ γὰρ οἷόν τε πάντας ἅμα λέγειν. Poſſumus & δυνατοὺς ſimpliciter exponere τοὺς δυναμένοις, ſupple κατηγορῆσαι.

Qui possunt accusare &c. accusent eum. Cicero Diuin. in Verrem. *Accusatorem firmum, verumque.* vbi Asconius, *Firmum vt possit:* (ἵνα δυνατὸς ᾖ) *verum, vt velit.* Sic infra 27. 43. naue tempestate quassa, iubentur οἱ δυνάμενοι κολυμϐᾷν ἀποῤῥίψαντες &c. ἐπὶ τὴν γῆν ἐξιέναι: qui sermo, si quis attendat, persimilis isti. Est & tertius exponendi modus, quem video hîc Latinum secutum. Placebat illi vertere, *qui inter vos potentes sunt.* id est, vt ego quidem accipio, qui cæteris honestiores sunt, qui magis auctoritate pollent. Sic apud Thucydidem, Plutarchum, Iosephum, Philostratum, alios, & Apoc. 6. 15. τῶν δυνατῶν vocem reperias. Talibus autem accusationem permittere videtur, vt quos libentius auditurus esset, & quorum allegationibus facilius crediturus. Quo sensu non ita inepte hîc Vetus ac Recentiori visum.

Com. 6. διατρίψας ἐν αὐτοῖς ἡμέρας πλείους ἢ δέκα, καταϐὰς εἰς Καισάρειαν &c.] Legitur in quibusdam, ἡμέρας πλείους ἢ ὀκτὼ: in aliis, οὐ πλείους ἢ δέκα. Vetustissimus Regis mei MS. habet, οὐ πλείους ὀκτὼ ἢ δέκα. quæ lectio non immeritò

probatur incomparabili Viro. sic 7.12. Philostratus, ὀκτὼ ῥήματα ἢ δέκα. Fuit cum pro πλείους ἢ δέκα, καταβὰς &c. legendum haud licentiose crederem, ἡμέρας πλείους ἤδη, καὶ καταβὰς &c. Sic Ioh. 11.17. τέσσαρας ἡμέρας ἤδη. πλείους autem pro τινὰς, vt supra 21.10. ἐπιμενόντων ἡμῶν ἡμέρας πλείους. quæ si cui placuerit coniectura, etiamnum maneat. Vide & infra hîc com. 14.

Com. 7. πολλὰ καὶ βαρέα αἰτιάματα φέροντες κατὰ τὸν Παῦλον.] Sic κρίσιν κατά τινος φέρειν, 2. Pet. 2.11. Infra heic com. 18. ἐπί τινος αἰτίαν ἐπιφέρειν dicitur. Πολλὰ καὶ βαρέα αἰτιάματα, vt apud Apuleium ille. *Hunc ego Domine reum apud te facere institui plurimorum maleficiorum & manifestissimorum.*

Ibid. ἃ οὐκ ἴσχυον ἀποδεῖξαι] Nil dignum tanto hiatu ferebant promissores isti. Vide supra ad 24.13. dicta. Bene Apuleius. *Insimulari quiuis innocens potest, reuinci nisi nocens non potest.*

Com. 10. ὡς καὶ σὺ κάλλιον γινώσκεις.] 2. Tim. 1.18. βέλτιον σὺ γινώσκεις.

Com. 11. εἰ μὲν οὖν ἀδικῶ, καὶ ἄξιον θανάτου πέπραχά τι, οὐ παραιτοῦμαι τὸ ἀποθανεῖν.] In Ranis Aristophanis.

κἄν ποτὲ μ' ἕλῃς ἀδικοῦντ', ἀπόκτεινόν μ' ἄγων.

In Eiusdem Acharnens. Dicæopolis,

Μηδαμῶς, πρὶν ἄν μ' ἀκούσητέ γε---

vbi Scholia. οὐ τὸν θάνατον παραιτεῖται, ἀλλὰ πρῶτον εἰπεῖν ἀξιοῖ, καὶ τότε ἐὰν ᾖ δίκαιον, ἀποθανεῖν. Apud Lucianum Piscat. Εἰ μὲν τι ἀδικῶν φαίνομαι, καὶ τοῦτο περὶ ἐμοῦ γνῶ τὸ δικαστήριον, ὑφέξω δηλαδὴ τὴν ἀξίαν &c. Athenagoras in pro Christianis Apologia. Καὶ εἰ μὲν τις ἡμᾶς ἐλέγχειν ἔχει ἢ μικρὸν ἢ μεῖζον ἀδικοῦντας, κολάζεσθαι οὐ παραιτούμεθα: ἀλλὰ καὶ εἴ τις πικροτάτη καὶ ἀνελεὴς τιμωρία, ὑπέχειν ἀξιοῦμεν. Terent. Phorm.

Si est patrne culpam vt Antipho in se admiserit, &c.

Non causam dico quin quod meritus sit ferat.

Vbi Donatus. *Rhetoricum theorema, quo vti solet qui proposita causa fiduciam gerit. Si hoc aut illud, non oro veniam, non deprecor pœnam.*

Ibid. εἰ δὲ οὐδέν ἐστιν ὧν οὗτοι κατηγοροῦσί μου &c.] Lucianus ibidem, Ἢν δὲ τὰς εὐθύνας ὑποσχὼν καθαρὸς ὑμῖν καὶ ἀνυπαίτιος ἀναφανῶ... ἀφήσουσί με οἱ δικασταί, ὑμεῖς δὲ εἰς τοὺς ἐξαπατήσαντας ὑμᾶς, καὶ παροξύναντας καθ' ἡμῶν, τὴν ὀργὴν τρέψετε. De locutio-

ne εἰ οὐδὲν ἔτι supra ad 21. 24. diximus.

Com. 12. ἐπὶ Καίσαρα πορεύσῃ] Romano ciui concedit, quod non concedens se vis publicæ reum fecisset. vide l. 8. d. tit. & Pauli Sentent. 5. 26.

Com. 14. ἀνέθετο.] *Communicauit.* sic 1. Maccab. 3. 9. eodem sensu ἀνέθετο. Galat. 1. 16. προσανατίθεσθαι habemus. vide & ibid. 2. 2.

Com. 15. δίκην.] Damnationem, sententiam mortis, vt clare ex responso subiuncto patet.

Com. 16. οὐκ ἔστιν ἔθος Ῥωμαίοις &c.] Romanæ (inquit) ciuilitatis non est, sed Barbaricæ feritatis. Vide Apuleij locum supra ad 19. 40. adductum. Simillime apud Eunapium Proconsul ille ad inquietos & procaces accusatores quosdam. Ἀλλ' οὐ τοῦτό γε Ῥωμαῖοι δοκιμάζουσιν. Athenagoras ad Impp. Antoninum & Commodum. Οὐ πρὸς τῆς ὑμετέρας δικαιοσύνης τοὺς αἰτίαν λαβόντας ἀδικημάτων, πρότερον ἢ ἐλεγχθῆναι κολάζεσθαι.

Ibid. εἰς ἀπώλειαν.] Absunt a Veteri. Vide & supra com. 11.

Ibid. πρὶν ἢ ὁ κατηγορούμενος κατὰ πρόσωπον ἔχοι τοὺς κατηγόρους] Cicero Verr. 3. *Si præsens Sthenius reus esset factus, si ma-*

nifesto in maleficio teneretur, tamen cum accusator non adesset, Sthenium condemnari non oporteret.

Ibid. τόπον τε ἀπολογίας λάβοι περὶ τοῦ ἐγκλήματος.] *Nec enim prohibendus reus quo minus cuncta proferat quibus innocentia eius sublenari possit.* vt apud Tacitum 2. Annal. Lactantius 5. 1. *Sacrilegis, proditoribus, & veneficis potestas defendendi sui datur: nec prædamnari quenquam incognita causa licet.* Max. Tyrius Differt. 6. εἰ δίκην ἐφεύγομεν, ἠχθόμεθα ἂν τῷ δικαστῇ μὴ παρέχοντι ἑκατέρῳ ἐκ τῆς ἴσης τὴν ἀπολογίαν. Lucianus in de Calumn. οὐδὲν ἀδικώτερον ἢ ἀκρίτους τινὰς καὶ ἀμοίρους λόγων καταδεδικάσθαι. Apud Eundem in Piscat. Βαδίζωμεν ἐπὶ τὸ δικαστήριον, καὶ τὴν φιλοσοφίαν παραλαβόντες, ἀκούσωμεν ὅ, τι δὲ ἀπολογήσεται. τὸ περὶ δίκης καταδικάζειν γὰρ οὐκ ἡμέτερον, (Romanus Præses hîc, Ῥωμαίοις οὐκ ἔθος ἐστὶν) ἀλλὰ δεινῶς ἰδιωτικὸν ὀργίλων τινῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ δίκαιον ἐν τῇ χειρὶ τιθεμένων. Et statim. Παρέξομεν ἀφορμὰς τοῖς κατηγορεῖν ἐθέλουσι, καταλεύσαντες ἄνδρα μηδὲ ἀπολογησάμενον. In Senecæ Apocol. *Dic mihi &c. quare quenquam ex his quos quasque occidisti, antequam de causa cognosceres, antequam*

quam de causa cognosceres, antequam audires, damnâsti. Philo de Flacco. Μηδὲ λόγου μεταδοὺς, ἀλλ' ἀκρίτως καταδικάζων. His adde quæ supra ad 23. 35. dicta.

Com. 17. ἀναβολὴν μηδεμίαν ποιησάμενος] Absq; vlla dilatione. Glossarium. Ἄνευ ἀναβολῆς. *Sine dilatione, sine procrastinatione.* Ibidem. *Sine intermissione.* χωρὶς ὑπερθέσεως.

Com. 18. οὐδεμίαν αἰτίαν ἐπέφερον ὧν ὑπενόουν ἐγὼ, ζητήματα δέ τινα &c.] Nil grauiorum criminum ad meam cognitionem spectantium, sed friuola nescio quæ ad propriam superstitionem pertinentia. Similia in contrariam partem Martialis ista.

Non de vi, neque cæde, nec veneno,
Sed lis est mihi de tribus capellis.
Vicini queror hos abesse furto:
Hoc Iudex sibi postulat probari.
Tu Cannas, Mithridaticumq; bellum,
Et periuria Punici furoris:
Et Sullas, Mariosque, Mutiosque,
Magna voce sonas, manuque tota.

Αἰτίαν ἐπιφέρειν inter locutiones melioris Græciæ est. Dio in Excerptis ἐγκλήματα ἐπιφέρειν dixit. Herodianus 2. ἔγκλημα ἐπιφέρειν. pro quo Diodorus in Ex-

cerptis αἰτίας ἐπιφέρειν. Imo, vt Lucas, αἰτίαν ἐπιφέρειν Eunapius in Ædesio dixit. Sic Philo in de Linguis confusis, ζημίαν ἐπιφέρειν. Paulus Philipp. 1. 16. ἐπιφέρειν θλίψιν.

Com. 19. περὶ τῆς ἰδίας δεισιδαιμονίας.] Proprie hoc loco δεισιδαιμονίαν dici, ex Vlpiano & Quintiliano memoriæ Vir æternæ indicauit. Addantur & hi loci eòdem pertinentes. Tacitus Histor. 2. *Ob ingenium gentis, & pervicaciam superstitionis.* Ibid. 4. de iisdem. *Gens superstitioni obnoxia.* Apuleius Floridis. *Ægyptios eruditos, & Iudæos superstitiosos.*

Com. 23. μετὰ πολλῆς φαντασίας,] Id est, (vt 1. Maccab. 9. 37.) μετὰ παραπομπῆς μεγάλης. vbi Vetus, vt & hoc loco, *cum multa ambitione.* Sic vocem παραπομπῆς 1. 79. Artemidorus posuit. Idem eiusdem lib. Præfat. μετὰ κατασκευῆς οὐ τῆς τυχούσης. 1. Maccab. 10. 58. μετὰ δόξης μεγάλης dicitur. Matth. 24. 30. & Luc. 21,27. μετὰ πολλῆς δόξης. Ἐντίμῳ καὶ περιδόξῳ πομπῇ δορυφορούμενος apud Photium Olympiodorus dixit. Hieronymus in vita Hilarionis, *cum ingenti honore & comitatu.* Virgilius, *Ingenti mole.*

Interea Reges, ingenti mole Latinus,
Quadriiugo vehitur curru. vbi Seruius, *Ingenti pompa, ambitu: nam modo hoc significat.* Talis & Reginæ Punicæ quam in 4. describit.

Tandem progreditur magna stipante caterua,
Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo:
Cui pharetra ex auro, crines nodantur in aurum,
Aurea purpuream subnectit fibula vestem:
Nec non & Phrygij comites. - -

Apud Suetonium in Caligula hoc sensu *scenam* habemus. Apud Salustium in de Repub. ord. *superbiam. Neque diuitiis aut superbia*, inquit, *sed bona fama factisque fortibus nobilis ignobilem anteïbat.* apud Paulum 1. Cor. 7. 31. σχῆμα. Nec cum *rerum vrbanarum ostentationem* Ammianus dixit, videtur aliud expressisse quam quod Lucas hîc φαντασίαν vocauit. Vocem φαντασίας autem, præter Auctores iam aliis notatos, vsurpârunt hac eadem notione apud Athenæum 5. Callixenus Rhodius, & Posidonius Apamæensis: nec non

Diodorus Siculus in Excerptis. Notabile est & hoc sensu quasi παράλληλον vocem ὑπονοίας Eunapium posuisse. Μετὰ βασιλικῆς ὑπονοίας (inquit) καὶ δορυφορείας ἐφοίτα. Sunt verba eius in vita Maximi de Iuliano loquentis.

Com. 24. ἐνέτυχόν μοι.] Bene hîc ἐνέτυχον. Hesychius. Ἔντευξις, δέησις εἰς ἐκδίκησιν. supra com. 1. αἰτούμενοι κατ' αὐτοῦ δίκην. Sic 1. Maccab. 8. 32. & 11. 25. ἐντυγχάνειν occurrit.

AD CAP. XXVI.

Com. 1. Ἀπελογεῖτο, ἐκτείνας τὴν χεῖρα.] Vt solent orationem habituri, vel prolixiorem sermonem. Themistius 16. Orat. εἰ δ' ἀνατεινάμενος τὴν χεῖρα &c. πρὸς τὸ πλῆθος δημηγοροίη &c. Polyænus 4. Ἀνέτεινε τὴν δεξιὰν ὡς δημηγορήσων. Aristoph. Ecclesiaz. τὰς χεῖρας αἴρειν. Scholiastes. Ὥσπερ οἱ ῥήτορες οἱ κεινούμενοι. Quintilianus 6. vlt. *Non enim cogitandum, sed dicendum est: & prope sub conatu aduersarij manus erigenda.* Apollonius Rhodius:

Δεξιτερὴν ἀνὰ χεῖρα τανύσσατο, φώνησέν τε

Com. 2. ἥγημαι ἐμαυτὸν μακάριον μέλλων ἀπολογεῖσθαι ἐπὶ σοῦ σήμερον] Apuleius etiam, initio Apologiæ suæ, ad Maximum Proconsulem. *Gratulor quod mihi copia & facultas te Iudice obtigit, purganda apud imperitos Philosophia, & probandi mei.* Vide & supra 24. 10.

Com. 3. Δέομαί σου μακροθύμως ἀκοῦσαί μου] supra 24. 4. vbi notata vide.

Com. 4. τὴν ἐκ σου βίωσίν μου &c.], Id est, (vt apud Lucianum in Cataplo ille) ὅς τινα τρόπον ἐβίωσα. *Vita, victusque consuetudinem* Cicero in Familiaribus vocat. Non interim male Illi qui heic *vitam* verterunt. Apuleius Apolog. *Quem laudatorem locupletiorem? quem testem vitæ meæ sanctiorem producam?* τῆς βιώσεώς μου. Plin. lib. 3. Epist. 20. de candidato quodam. *Dicebat ipse pro se, vitam suam explicabat.* τὴν αὐτοῦ βίωσιν.

Ibid. τὴν βίωσίν μου τὴν ἐκ νεότητος.] Macrinus apud Herodianum. τοῦ βίου μου τῆς ἐξ ἀρχῆς προαίρεσιν. Cicero. *Rationes vitæ meæ ab ineunte ætate susceptæ.* in pro lege Manil.

Ib. τὴν ἀπ' ἀρχῆς γενομένην ἐν τῷ ἔθνει μου.] Cotta ad Pop. Rom. in Salustij fragmentis. *A prima adolescentia in ore vestro &c. egi.* Apul ad Carthaginienses in Floridorum Excerptis. *Sum vobis nec Lare alienus, nec pueritia inuisitatus, nec magistris peregrinus, nec secta incognitus.* Et statim, *Pueritia apud vos, & magistri vos: & secta licet Athenis Atticis confirmata, tamen heic inchoata est.* Confer quæ de secta sua Paulus sequ. commate.

Ibid. ἴσασι πάντες οἱ Ἰουδαῖοι.] Cyprianus. *Plebs singulorum vitam plenissimè nouit, & uniuscuiusque actum de eius conuersatione perspexit.* Sopater apud Achillem Tatium, sed amare. τὸν δὲ Θερσάνδρου βίον ἴσασι πάντες, καὶ ἐκ τῆς πρώτης ἡλικίας μετὰ συφερσ... κόσμον.

Com. 5. ἐὰν θέλωσι μαρτυρεῖν.] Imo etsi testari nollent, tamen vitæ eius inprimis gnari erant. sed vide quæ de hoc loquendi genere ad Matth. 11. diximus. Non temere a Paulo autem hoc interpositum videtur. χρημάτων γὰρ ἕνεκα ἢ χάριτος πολλοὶ πείθονται ἢ ἀμνημονεῖν &c. ἢ ἑτέραν πρόφασιν εὑρεῖν. vt bene in Orat. contra Leocratem Lycurgus dixit.

Com. 6. ἐπ᾽ ἐλπίδι τῆς &c. ἕστηκα κρινόμενος] Infra 28. 20.

Com. 8. τί ἄπιστον κρίνεται παρ᾽ ὑμῖν; &c.] Non dubium quin hoc modo rectissimè distinguatur. Otho apud Tacitum 2. Histor. *Quid? vos pulcherrimam hanc Vrbem domibus & tectis, & congestu lapidum stare creditis?* Apud Petronium ille. *Quid? vos me iumentum putatis esse, aut lapidariam nauem?* Sic Rom. 3. 3. τί γάρ; sequente alia interrogatione. Vide & Euripidis locũ supra ad 5. 39. adductũ.

Com. 9. ἐγὼ μὲν οὖν ἔδοξα ἐμαυτῷ &c.] Putaui me rem laude etiam dignam fecisse, vt alter apud eundem Petronium loquitur. κατορθώματος φαντασίαν λαβὼν ἐποίουν: vt apud Arrianum 2. 26. in Epictetum. Impletum hîc quod Ioh. 16. 2. Dominus Iesus prædixerat.

Com. 11. ἠνάγκαζον βλασφημεῖν] Cogebam eos maledicere. supple, quantum in me erat. Vide quæ de ἀναγκάζειν, παραβιάζεσθαι, & καταβιάζεσθαι, supra ad 16. 15. dicta. Eusebius Histor. Eccles. 6. 34. de plebe Alexandrina. Πρεσβύτην, Μητρᾶν ὀνόματι συναρπάσαντες, καὶ κελεύσαντες ἄθεα λέγειν ῥήματα, μὴ πειθόμενον &c. ἀγαγόντες εἰς τὸ προάστειον ἐλιθοβόλησαν. Ibidem. Θαυμασιωτάτην τότε παρθένον πρεσβῦτιν Ἀπολλωνίαν διαλαβόντες, κόπτοντες τὰς σιαγόνας, ἐξήλασαν: πυρὰν δὲ νήσαντες πρὸ τῆς πόλεως, ζῶσαν ἠπείλουν καταφλέξειν, εἰ μὴ συνεκφωνήσειε τὰ τῆς ἀσεβείας ῥήματα. Hippolytus Homil. περὶ συντελ. κοσμ. Τοῖς μάρτυσι τοῦ Χριστοῦ προσέβεπον οἱ ἄνομοι, ἀρνῆσαι τὸν θεόν σου τὸν ἐσταυρωμένον. Apud Simplicium in cap. 13. Epicteti, habemus ἁρπαγὰς, καὶ τυραννικὰς βίας, μέχρι καὶ τοῦ ἀσεβεῖν ἀναγκαζούσας. Vide & 1. Maccab. 2. 15. vbi καταναγκάζειν.

Ibid. ἀπειλῶς τε ἐμμαινόμενος αὐτοῖς.] Iræ ac furoris igne in eos accensus. Est quod Philipp. 3. 6. in hac eadem re, κατὰ ζῆλον τὴν ἐκκλησίαν διώκων. *Cœptis immanibus efferus* Virgilius diceret. Philo ex persona Flacci in Insulam relegati. Ὁ σοὶ κατεμάνην τῶν Ἰουδαίων, αὐτὸς πέπονθα. Achilles Tatius 6. ὁ ἀκούων (διαβολὴν) ταχὺ πείθεται, καὶ ὀργῆς αὐτῷ πῦρ ἐξάπτεται, καὶ ἐπὶ τὸν βληθέντα μαίνεται. Hesychius. Μαίνεται, ὀργίζεται, &c. Contra apud Suetonium in Caio, *ad insaniam fauere alicui*.

Ibid. ἐδίωκον ἕως καὶ εἰς τὰς ἔξω πόλεις] Vsque ad vrbes extra Iudæam positas. ἔξω τῆς χώρας: vt Marc. 5. 10. Plutarchus de Theagene Thebano, in de Mul. virtut. Ἐκεῖνος δὲ ὁ πρὸς τὸν ἐμβοήσαντα, Μέχρι ποῦ διώκεις; ἀποκεινάμενος, Μέχρι Μακεδονίας. Polybius de Asdrubale apud Suidam. Ἐβουλήθη τοῦτο συμμίξας καὶ φιλανθρωπηθεὶς, ἀπελθεῖν εἰς τοὺς ἔξω τόπους.

Com. 14. καταπεσόντων ἡμῶν εἰς τὴν γῆν.] Horrore perculsi nempe. Lucret. 3. *Deniq; cōcidere ex animi terrore videmus Sæpe homines.* --- Suidas. Καταπεσὼν, ἀντὶ τοῦ, φοβηθεὶς. Vide Numer. 16. 45. & 22. 31. Iudic. 13. 20. Ezech. 3. 23. & 44.

4. Tobiæ Scriptorem 12. 16. Matth. 17. 6. Luc. 24. 5. & supra hîc 9. 4.

Com. 16. ὧν τε ὀφθήσομαί σοι.] Vetus, *eorum quibus apparebo tibi.* Recentior, *in quibus.* nuper Vir summus, *per qua apparebo tibi.* Vertendum forsan, *propter qua &c.* ὧν τε, pro ὧν χάριν τε.

Com. 18. ἀπὸ σκότους εἰς φῶς, καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ Σατανᾶ] Quæ Coloss. 1. 13. τοῦ σκότους ἐξουσία.

Ibid. καὶ κλῆρον ἐν τοῖς ἡγιασμένοις.] Vide supra ad 20. 32. dicta.

Com. 19. οὐκ ἐγενόμην ἀπειθὴς τῇ οὐρανίῳ ὀπτασίᾳ.]

--- *Quis cœlo dubitet parere vocanti?*

Com. 20. ἄξια τῆς μετανοίας ἔργα] καρποὺς μετανοίας ἀξίους: vt Matth. 3. 8. id est, τῇ μετανοίᾳ πρέποντας. Vide ad Tit. 2. 1. Philipp. 1. 27. Ioh. 3. Epist. com. 6.

Com. 22. ἐπικουρίας τυχὼν τῆς παρὰ Θεοῦ.] Priamus Iliad. Ω.

Ἀλλ' ἔτι τὶς καὶ ἐμεῖο θεῶν ὑπερέσχεθε χεῖρα.

--- *Ducente Deo tela inter & hostes*
Expedior. --- . Æneid. 2.

Ibid. μαρτυρούμενος μικρῷ τε καὶ μεγάλῳ] Hominibus omnis ordinis: παντὶ τῷ παρατυγχάνοντι. Vide supra 17. 17. ibique

ex Arriano deprompta.

Ibid. οὐδὲν ἐκτὸς λέγων, ὧν τε οἱ προφῆται &c.] Vide Athenagoræ locum infra ad com. 26. adducendum. Ἐκτὸς λέγων, pro λέγων ἐκτὸς &c.

Com. 24. μαίνη Παῦλε.] μαίνη heic, & ſupra 12. 15. eſt quod apud Ariſtophanem in Ranis, ληρεῖς, κ' οὐκ οἶδ' ὅ τι λέγεις. Arrianus 1. 21. in Epictetum. Οὐχ οὕτοί εἰσιν περὶ ὧν εἰώθασι λέγειν ὅτι μαίνονται;

Com. 25. οὐ μαίνομαι, ἀλλ' ἀληθείας καὶ σωφροσύνης ῥήματα ἀποφθέγγομαι.] Apud Theocritum 5. ille.

--- Ἐγὼ μὲν ἀλαθέα πάντ' ἀγορεύω,
Κ' οὐδὲν καυχέομαι. --- Alius apud Philonem in Flaccum Οὐ μέμηνα ὦ οὗτος, οὐδ' ἠλίθιός τις εἰμι. Pacate hîc reſpondet ſeruus exemplo Domini. Ioh 8. 49. Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου.

Com. 26. ἐπίσταται γὰρ περὶ τούτων ὁ βασιλεὺς,] Athenagoras in Apologia pro Chriſtianis Imperatores alloquens. Ἴστε δὲ μηδὲν ἡμᾶς ἀμάρτυρον λέγειν, ἃ δὲ τοὺς προφήτας ἐκπεφώνηται μηνύειν. Apuleius in Apologetico: *Sciunt me vera loqui Maxime, & teſtimonium mihi conſcientia ſua perhibent.* In Plauti Trucul.

--- Fit pol hoc, & pars spectatorum scitis Pol hæc vos me haud mentiri. --- Supra 25. 10. ad Fœlicem Præsidem. Ὡς καὶ σὺ κάλλιον γινώσκεις. Inter præcipua reorum subsidia a Rhetoribus ponitur, ipsam aduersariorum vel Iudicis conscientiam appellare posse. Vide & supra 24. 11.

Ibid. παῤῥησιαζόμενος λαλῶ.] Beza *libere loquor*. tantundem valet *constanter*, quo heic Vetus vtitur : a quo importuna diligentiâ nimis sæpe discceditur. Apuleius 3. *Constanter itaque in hominem alienum ferte sententias.*

Ib. οὐ γάρ ἐστιν ἐν γωνίᾳ πεπραγμένον τοῦτο.] Aristides Rhodiaca. οὔτε γὰρ ἀφανὲς τὸ πρᾶγμα διὰ τὸ μέγεθος. Achilles Tatius. Ἐν ὄψει τὰ γινόμενα, καὶ πολλοὶ μάρτυρες. Philostratus 4. 9. Γιγνώσκουσι πλείους αὐτὸν, (λόγον,) ἅτε καθ' Ἑλλάδα μέσην πραχθέντα. Apuleius 1. *Passim per ora populi sermo iactatur quæ palam gesta sunt.* Phædrus.

Vt est vulgatus ordo narratæ rei,

Omnes scierunt. --- Lepidus apud Sallustium. *Itaque verborum satis dictum est, neque enim ignorantia rem claudit.* Simile Demosthenis illud, Ταῦτα οὐ πάλαι ἐστὶ γεγενημένα, ὥστε ἀγνοεῖν ὑμᾶς. & Ciceronis: *Non enim fuit aut mediocre*

aut obscurum, aut eiusmodi quod silentio posset præteriri.

Com. 27. πιστεύεις βασιλεῦ Ἀγρίππα τοῖς προφήταις; οἶδα ὅτι πιστεύεις.] Schema frequens & in foro & quotidiano sermone, interrogare, & interrogati vicem respondere sibi. Lucian. Dial. Meretr. τί φῄς; ποιήσεις ταῦτα; ποιήσεις οἶδα. Plinius lib. 9. Epist. 12. *Nunquam fecisti quod a patre corripi posset? fecisti dico.* Cicero 1. de Nat. Deor. *An tu mei similem putas esse, aut tui Deum? profecto non putas.*

Com. 28. ἐν ὀλίγῳ με πείθεις Χριστιανὸν γενέσθαι.] Propemodum mihi persuades vt Christianus fiam. ita nec pauci nec minimi doctorum ἐν ὀλίγῳ accipiunt. Quod obiicitur, tale sensum, idque in consessu tali prolatum fuisse minus verisimile videri, mihi nullum negotium facessit: hæc enim sumi possunt quasi κατ' εἰρωνείαν dicta. Apud Lucianum in Parasito ille. Παπαί! οἷον χρῆμα ἀποφαίνεις τὴν παρασιτικήν! ὥστε καὶ αὐτὸς ἤδη βούλεσθαι δοκῶ παράσιτος εἶναι ἀντὶ τούτου ὅς εἰμι. Quin & hodie in communi sermone effunduntur multa huiusmodi, vbi oris & animi consensus tamen nullus. At Græci ἐν ὀλίγῳ exposuerunt, ἐν ὀλίγῳ λόγῳ

ἀγῶνι. Sic & fere in Helena Euripides, πολλ' ἀνήρου μ' ἐν ὀλίγῳ. *in paucis me multa interrogasti*. Rescripsit Amicus mihi se heic χρόνῳ suppleri malle. q. d. Agrippa: Christianum me nimis cito fieri vis: tantilli spatij non est opus a patrio me ad tuum cultum transire. Est is amicus, Nobiliss. Theophilus Milleterius: *Vir* (quod Plinius de Virginio suo) *probitate morum, varietate operum monstrabilis*: mihique multis meritò nominibus carissimus. Nec caret veri specie coniectura ista. Arrianus 1. 15. in Epictetum. Συκῆς μὲ καρπὸς ἄφνω, καὶ μιᾷ ὥρᾳ οὐ πλεισοῦται: γνώμης δ' ἀνθρώπου καρπὸν θέλεις οὕτω δι' ὀλίγου καὶ εὐκόλως κτήσασθαι; vbi vides eundem sensum, nec dissimili adeo locutione expressum.

Com. 29. καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντάς μου σήμερον, γενέσθαι τοιούτους ὁποῖος κἀγώ εἰμι &c.] Idem 1. 7. 7. ad Corinthios. Θέλω καὶ πάντας ἀνθρώπους ὡς καὶ ἐμαυτὸν εἶ).

Com. 30. καὶ οἱ συγκαθήμενοι αὐτοῖς] Adsessores eorum. χιλίαρχοι nempe, καὶ ἄνδρες οἱ κατ' ἐξοχὴν τῆς πόλεως ὄντες: supra 25. 23.

Com. 31. καὶ ἀναχωρήσαντες &c.] Non

domum vt mihi videtur, ſèd in cubiculum aliquod tribunali adiunctum. Quod hîc πρὸς ἀλλήλους ἐλάλουν, ſupra 4. 15. in negotio ſimili eſt, συνέβαλλον πρὸς ἀλλήλους.

AD CAP. XXVII.

Com. 3. Ἐπέμψε πρὸς τοὺς φίλους πορευθέντα, ἐπιμελείας τυχεῖν.] Vide supra ad 24. 23. notata.

Com. 6. πλοῖον Ἀλεξανδρῖνον πλέον εἰς τὴν Ἰταλίαν.] Cum onere frumenti. infra com. 38. Vide omnino l. 6. Cod. de Nauicul. & Naucler.

Com. 7. βραδυπλοοῦντες] Non ob oneris magnitudinem, vt accepit Syrus: sed ob ventos aduersos, & spatium maris tantillum tot diebus emensum. Nec mirum hoc eos queri qui sinus obliquabant, cum qui ferentibus vtuntur ventis, se satis demoratos putent. *Nauigantibus etiam cita nauigatio tarda videtur*: inquit Seruius ad Æneid. 5.

Ibid. μόλις τε παραλεγόμενοι αὐτὴν.] παραλέγειν est vox nautica. Æneid. 3.
--- *Crebris legimus freta concita terris.*
Vbi Seruius. *Praterimus: tractus autem sermo à nautis: quod funem legendo, id est, colligendo, aspera loca pratereunt.* μόλις difficultatem innuit, vt bene hîc

Viri summi adnotarunt. excellenter autem (quod eosdem præteriit) in naufragiis & discriminibus marinis ea vox ponitur. Plutarchus in de Mul. virtut. Περὶ τὸν Θύμβριν ποταμὸν ὅρμοις καὶ ναυλόχοις ἀναγκαίοις μόλις ὑποδραμόντες &c. quod & pluribus σὺν Θεῷ monstrabimus ad ea 2. Milesi. *Et nos omnibus amissis, vix enatanimus.* Vide interim Euripidis locum infra ad 44. adductum.

Com. 9. καὶ ὄντος ἤδη ἐπισφαλοῦς τοῦ πλοὸς, διὰ τὸ καὶ τὴν νηστείαν ἤδη παρεληλυθέναι]. Atque ita Octobris mense currente vel ingruente. Vide quæ hîc aliis notata, & adde hæc Philostrati 4. 4. Μετόπωρον ἤδη ἐτύγχανε, καὶ ἡ θάλαττα ἧττον βέβαια.

Com. 11. τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ ναυκλήρῳ.]. Plutarchus in Conuiuio. Παρ᾽ ἧττον (?) τὸ τοῦ ναυκλήρου τοὔνομα, καὶ τοῦ κυβερνήτου. In nauibus maior horum cæteris auctoritas erat. Artemidorus 1. 37. officiorum nauticorum gradus enumerans: Ἄρχει &c. πρωρέως ὁ κυβερνήτης, κυβερνήτου δὲ ὁ ναύκληρος. His, vt in arte sua versantibus, Centurio heic auscultandum censuit: Pauli tanquam inepta suggerentis verba surda aure præteriuit.

Com. 12. ἀνδιθέτου ᾗ τῆ λιμένος ὑπάρχοντος πρὸς παραχειμασίαν &c.] Hesychius. Ἀνδιθέτου, ἀχρήστου. fortasse ex hoc Lucæ loco. Illa πρὸς παραχειμασίαν mirabile est tanto à magnis Viris consensu exponi, *ad tempestatem vitandam*: cum tardæ, minusque tutæ naurgationis quidem, at nondum vlla hîc mentio tempestatis appareat. Satisfecerunt mihi Vetus cum recentiore, qui *ad hiemandum*, vel *hibernandum*. Glossæ. Παραχειμάζω, *hiberno*. Παραχειμασία. *hiematio*, *hibernium*. Aliud Glossarium. *Hiemo*, παραχειμάζω. Virgil. 4. *Hibernam Lyciam*. vbi Seruius; *Non asperam, sed aptam hiemare cupientibus*. Vide & infra 28. 11.

Ibid. ἔθεντο βουλὼ] Vetus, *statuerunt consilium*: recentior. *pleriq; consulti decreuerunt*: moleste. videtur Latinismus. vertas ad verbum ex Petronio, *consilium posuerunt*.

Ibid. βλέποντα κτ' Λίβα &c.] Et hoc bene Græcè dictum. Herodian. Ἀπὸ τῆ Ἀρκτώας θαλάσσης ἐπὶ τῆ μεσημβρίαν βλέπουσαν.

Com. 13. ὑποπνεύσαντος ᾗ Νότου] Leniter spirante. Talem lenitudinem sic Seneca expressit.

--*Aura primo lenis impellit rates,*
Allapsa velis: vnda vix iactu lenis.
Tranquilla Zephyri mollis afflatu tremit.
Apud Iuuenalem est --*Modica non multū fortior aura Ventus* -- Hesychius. ὑγχὸν ἀέντων; μαλακῶς πνεόντων. Virgilius.
-- *Lenis crepitans vocat Auster in altum.* Cato apud Charisium. *Inde omnem classem ventus Auster lenis fert.*

Com. 14. ἄνεμος τυφωνικός.] Hesiodus Theogonia.

ἐκ δὲ τυφωέως ἔσ᾽ ἀνέμων μένος ὑγρὸν ἀέντων.

Ibid. καλούμενος εὐροκλύδων.] Quæ afferuntur pro εὐρακύλων sunt quidem probabilia: non alteram nisi deliberatò tamen sperni lectionem velim. Gellius 1.22. *Sunt porro alia quadam nomina* (de ventis agit) *qua Incola in suis quisque regionibus fecerunt, aut ex locorum vocabulis in quibus colunt, aut ex aliqua causa qua ad faciendum vocabulum acciderat.* ad quæ postrema referri potest Εὐροκλύδων iste: a magnis, quos ciere fluctus solebat, ita, vt videtur vocatus. nec tamen eos audio qui εὐρυκλύδων legunt. Virgilius.
Aut vbi nauigiis violentior incidit Eurus,
Nosse quot Ionij veniunt ad littora fluctus.

Aristides ἱερ. λόγ. 2. Αὖρα τις ὑπήρχετο, καὶ περαιτέρω προϊόντων εὖρος ἤδη λαμπρὸς, καὶ τέλος ἐξεῤῥάγη πνεῦμα ἐξαίσιον. id est, vt hoc loco, τυφωνικὸς ἄνεμος.

Com. 15. συναρπασθέντος δὲ τοῦ πλοίου] Circumacta, vel circumtorta naue procellæ vi. id puto hîc valere verbum συναρπάζεσθαι. Artemidorus 2. 2. χειμῶνα βιαίῳ τῆς νεὼς συνεχομένης dixit. Petronius. *Sed nec certos fluctus ventus impulerat, nec quo destinaret cursum gubernator sciebat; Siciliam modo ventus dabat, sæpissime Italici littoris Aquilo possessor conuertebat huc illuc obnoxiam ratem.* id est, συνήρπασεν. Nec ventis tantum, sed & vorticibus vim vocis huius attributam videas. Curtius lib. 9. *Ipse Rex in rapidissimos vortices incidit, quibus intorta nauis, obliqua, & gubernaculi impatiens agebatur.* Virgilius.

—Illum ter fluctus ibidem
Torquet agens circum, & rapido vorat æquore vortex.

Petronius. *At illum vociferantem in mare ventus excussit, repetitumque infesto gurgite procella circumegit atque hausit.*

Ibid. καὶ μὴ δυνάμενον ἀντοφθαλμεῖν τῷ

ἀνέμῳ.] Optime vertebat ille qui *obniti* vertebat. Virgilius.

Consurgunt venti, atque in nubem cogitur aër:
Nec nos obniti contra, nec tendere tantum
Sufficimus. --- Lucretius de Epicuro & religione loquens.

Primũ Graius homo mortales tollere cõtra
Est oculos ausus, primusq; obsistere contra.

id est, ἀντοφθαλμεῖν ἐτόλμησε. De figurato istius vocis vsu multa alij notârunt: quibus adde Siracidis ista 19.5. Ὁ ἀντοφθαλμῶν ἡδοναῖς, στεφανοῖ τὴν ζωὴν αὐτοῦ. quam veram cum Viro summo lectionem etiam nos putamus. est enim quod Horatius *cupidinibus responsare* dixit: & Iosephus Antiquit. 6. πεδήμασιν ἀντιβλέψαι.

Ibid. ἐπιδόντες ἐφερόμεθα.] Naue flatibus permissa ferebamur. Plinius in Panegyr. *Delatorum classis permissa omnibus ventis, coactaque vela tempestatibus pandere, iratosque fluctus sequi, quoscunque in scopulos detulissent.* Sic nauem *tempestati permittere,* Seneca cap. 6. ad Marciam. quod Heliodori 1. ἐπιβέπειν & ἐνδιδόναι. τοῦ κυβερνήτου πρὸς τὸ ὑπέρβαλλον κακοῦ ἐνδόντος, &c. καὶ τῇ τύχῃ κυβερνᾷν

ἐπιτρέψαντος. Virgil. simili descriptione.

---Superat quoniam Fortuna, sequamur,
Quaque vocat vertamus iter. Lucan.
--- Victus violento nauita Coro
Dat regimẽ ventis, ignauumq; arte relicta
Puppis onus trahitur.--- Statius.
---Tunc arte relicta
Ingemit, & cæcas sequitur iam nescius
vndas. Seneca Agamem.
Nil ratio & vsus audet, ars cessit malis:
Tenet horror artus, omnis officio stupet
Nauita relicto: remus effugit manus,
In vota miseros vltimus cogit timor.

Com. 16. νησίον δέ τι ὑποδραμόντες] Plutarchus hanc vocem datiuo iunxit. verba eius supra ad com. 7. adduximus.

Ibid. μόλις ἰσχύσαμεν περικρατεῖς γενέσθαι τῆς σκάφης.] Redigere eam in potestatem nostram. Simili sensu περικρατῆσαι τινὸς Simplicius in cap. 17. Epicteti. μόλις, difficulter, non sine multo labore. Maximus Tyrius: Μόγις, καὶ μετὰ πραγμάτων, σὺν πολλῷ πόνῳ καὶ ἱδρῶτι. Vide supra ad com. 7. dicta.

Com. 17. βοηθείαις ἐχρῶντο, ὑποζωννύντες τὸ πλοῖον.] Apollonius Argon. 1.

Νῆα δ' ἐπικρατέως Ἄργου ὑποθημοσύνῃσιν
Ἔζωσαν, πάμπρωτον ἐϋστρεφεῖ ἔνδοθεν ὅπλῳ

Τεινάμενοι ἑκάτερθεν, ἵν᾽ εὖ ἀραρoίατο γόμφοις
Δούρατα, καὶ ῥοθίοιο βίην ἔχοι ἀντιόωσαν.

vbi pro ἔνδοθεν puto ἔξωθεν legendum. Funes huic vſui aptatos Græci ζωμεύματα dixere. Heſychius. Ζωμεύματα, ὑποζώματα, χοινία κατὰ μέσην τῆς ναυῶ δεσμευόμενα. Gloſſæ. Ὑπόζωμα, *ſuccinctum*. Illa βοηθείαις ἐχρῶντο, non ad τὴν ἄραντες, ſed ad ſequentia retulerim.

Ibid. μὴ εἰς τὴν Σύρτιν ἐκπέσωσι] Sic infra 26. & 29. Sic & Euripides vocem ἐκπίπτειν poſuit.

Λιβύης ἀλιμένοις ἐκπεσόντα πρὸς πέτραις.

Ibid. χαλάσαντες τὸ σκεῦος] Verum eſt euadendis procellis cædi malos, vel deiici ſolere. Lucanus. --*Quacumq; leuatæ Arboribus caſis flatũ effugêre prementem.* at vix eſt eo ſenſu vt alibi χαλᾶν occurrat: cum iis ergo ſentimus qui *demiſſo* vertebant. Euripides,

καὶ ναῦς γὰρ ἐνταθεῖσα πρὸς βίαν ποδὶ
Ἔβαψεν, ἔστη δ᾽ αὖθις ἣν χαλᾷ πόδα.

nec aliter hîc Theophylactus. Sic infra com. 30. χαλᾶν τὴν σκάφην. Iidem recte etiam, vt arbitror, illud σκεῦος non malum, ſed cum appenſo velo antemnam interpretantur. Ouidius.

Effugit hibernas demiſſa antemna procellas

Seneca. *Quoties ventus increbuit, maiorque est quam expedit, antemna demittitur. Vela tempestati subducere*, apud Petronium habemus.

Com. 18. χειμαζομένων ἡμῶν] Vexatis iactatisque. sic ναύτας χειμαζομένους etiam Lucianus dixit.

Ibid. ἐκβολὴν ἐποιοῦντο.] Iuuenalis.

— Decidere iactu Cœpit cum ventis. —

Scholiastes. *De periculo & de vita cœpit pacisci cum ventis: & iacturam mercium facere.* Adde Prisciani locum infra ad 21. adductum. Achilles Tatius 3. ὁ κυβερνήτης ἐκέλευε ῥίπτειν τὸν φόρτον, διάκρισις δ' οὐκ ἦν ἀργύρου ἢ χρυσοῦ πρὸς ἄλλο τι τῶν εὐτελῶν: ἀλλὰ πάντα ὁμοίως ἠκοντίζομεν.

Fundite quæ mea sunt dicebat cuncta Catullus,

Præcipitare volens etiam pulcherrima.

Iuuenalis citato loco. Est hæc inter ex voluntario & inuoluntario mixtas actiones. Videndus 3. 1. §. 3. Nicomacheorum Interpres: qui inter alia & hæc habet. τοῦτο ποιοῦσιν ἐπὶ σωτηρίᾳ καὶ αὑτῶν καὶ τῶν συμπλεόντων οἵ γε νοῦν ἔχοντες.

Com. 19. αὐτόχειρες τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἔρριψαν.] Hinc ἀποσκευάζεσθαι. Suidas. Ἀποσκευάζεσθαι, ἀποτίθεσθαι βάρος, καὶ ἀπο-

βαλόντες

θάλλοντες: ἐκ μεταφορᾶς τῶν διὰ τὸ ζάλην τῆς θαλάσσης ναυτῶν τὰ σκεύη τῆς νεὼς ἀπορριπτούντων. Ait Lucas αὐτόχειρες. Achilles Tatius vbi ſupra. Πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἐμπόρων, αὐτοὶ τῶν οἰκείων λαμβάνοντες, ἐν οἷς εἶχον τὰς ἐλπίδας, ὤθουν ἐπειγόμενοι.

Com. 20. μήτε δὲ ἡλίου, μήτε ἄστρων ἐπιφαινόντων.] Virgilius tempeſtatem deſcribens.

Nam nec erant aſtrorum ignes, nec lucidus æthra
Siderea polus, obſcuro ſed nubila cœlo.

Ouidius Metam. 11. in re ſimili.

--- Caret ignibus æther,
Cæcaque nox premitur tenebris hiemiſque ſuiſque.

Et poſt.- *Inducta piceis è nubibus vmbrâ*
Omne latet cœlum, duplicataq; noctis imago eſt.

Ibid. χειμῶνος τε οὐκ ὀλίγου ἐπικειμένου.] Plutarchus. *Apophthegm. Reg.* Μεγάλου δὲ τοῦ χειμῶνος γενομένου. et ibid. τοῦ χειμῶνος ἰσχυροῦ γενομένου. Artemidorus iam ſupra adductus. χειμῶνι βιαίῳ τῆς νεὼς συγχυθείσης. Gloſſæ. χειμὼν γνοφώδης καὶ μέγας, *tempeſtas.* Virgilius 3.

--- Inhorruit vnda tenebris,
Noctem hiememq; ferens. --- Vbi

O

Seruius. *Hiemem Græcè dixit, nam χειμὼν etiam tempestas a Græcis dicitur.* Idem ad Æn. I. *Hiems duas res significat: aut tempus,* (malim *tempus anni*) *aut vim venti, per quam tempestas oritur.* Ἐπίκειται bene vertunt *incumbere. Flatum prementem* Ouidius paulò ante adductus dixit. potes *& vrgente.* Glossæ. *Vrguet.* ἐπείγει, κατασπεύδει, ἐπίκειται.

Com. 21. ἔδει μὲν ὦ ἄνδρες πειθαρχήσαντάς μοι &c.] Æneid. II.

Ante equidē summa de re statuisse Latini,
Et vellem, & fuerat melius.-- Vbi Seruius. *Compendiosa locutio, cum querimur non esse factum quod fieri debuit.*

Ibid. κερδῆσαί τε τὴν ὕβριν ταύτην καὶ τὴν ζημίαν.] Vertit Recentior *vitare*: quo nil opus, cum adeo erudite Vetus *lucrifacere* dixerit. Valerian. Cimeliensis. *Minoris rixa lucrum facit, qui manus suas alio feriente continuit.* Apuleius 8. *Sed quid mora temporis dignum cruciatum lucraris? &c.* Himerius in Polemarchico: Οἱ μὲν ἄλλοι σύμπαντες τοσοῦτον ἐν τοῖς δεινοῖς κερδαίνειν ᾤοντο, ὅσον ἀπεῖναι Περσῶν τῶν πόλεων. Ita in Photij συναγωγῇ, & Stephani editione: at in codice MS. Augustano (cuius penes me apogra-

phum eſt, non huius, ſed & aliarum eiuſdem μιλετῶν tertia plus parte auctius) legitur, τοσοῦτον ἐπὶ τὰ δεινὰ κερδαίνειν ὤοντο. legerim, (extrito τὸ ἐπὶ) τοσοῦτον τὰ δεινὰ κερδαίνειν &c. Cauſam locutionis iam alij explicârunt. Eraſmus qui *accerſere* vertebat, negantemque particulam repetebat, videtur plus æquo ſuo arbitrio indulſiſſe. Ζημία hîc eſt mercium & rerum pretioſarum damnum. Theodorus Priſcianus. *Naues preſſæ onere, cum grani tempeſtate iactantur, ſolum habent ex damno remedium.* ὕβεις, tempeſtatis incommoda & iniurias notat. Sic in Pollucis Onomaſtico, ὑβεισὴς ἄνεμος: & apud Cæſarem, ſi rectè memini, *ventorum contumelia.*

Com. 22. παραινῶ ὑμᾶς εὐθυμεῖν.] De ſeipſo Nicolaus Damaſcenus. ὅτι κινδύνους καταλάβοι ἐκ πολεμίων ἢ λῃστῶν, ἢ διὰ νόσον, ἢ χειμῶνα κατὰ θάλατταν, ἢ ἄλλως πῶς, οὕτω σφόδρα εὔψυχος ἦν, ὥστε καὶ τοῖς ἄλλοις ἀεὶ θαῤῥεῖν παρέχειν, ὁπόσοι κοινωνοὶ ἦσαν αὐτῷ τοῦ κινδύνου.

Ibid. ἀποβολὴ γὰρ ψυχῆς οὐδεμία ἔσται.] Quaſi diceret, Αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν ἠρίθμηνται, μὴ οὖν φοβεῖσθε. Luc. 12. 7. vide & infra com. 34. Tutò autem affirmare

hoc poterat qui Angelum sponsorem habuit, infra com. 24. Augustinus de matre sua Confess. 6.1. *Per marina discrimina ipsos nautas consolabatur, a quibus rudes abyssi viatores consolari solent, pollicens iis peruentionem cum salute, quia hoc ei tu (Deus) per somnium pollicitus eras.*

Ibid. οὗ εἰμὶ] Psalmista 114. 73. Σός εἰμι ἐγώ. Vide & Esaiæ 44.5. Philipp.4. 19. 1. Cor. 6.20. Lactantius 1. 11. *Per quem sumus, & cuius toti sumus.* Minucius de Christiano. *Libertatem suam aduersus Reges & Principes erigit: soli Deo, cuius est, cedit.* Tertullianus Apologetico. *Omnium Deus est; cuius velimus aut nolimus, omnes sumus.* κατὰ φύσιν, vel κατὰ κτῆσιν nempe, etiamsi nolimus: sic verba intelligenda illa. At Paulus προαιρέσει etiam se Dei profitetur. subdit enim, ᾧ καὶ λατρεύω. Theophylactus ad Luc. 12. Δύο τρόποι εἰσὶ καθ' οὓς βασιλεύει τῶν πάντων ὁ θεός: ὁ μὲν καὶ μὴ βουλομένων, ὁ δὲ βουλομένων. οἷον τι λέγω, δεσπότης ἐστὶν ἐμοῦ κἂν μὴ θέλω, καθὸ δημιουργός μου ἐστίν: ἔστι δὲ καὶ δεσπότης ἐμὸς πάλιν, ὅταν διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας, τὸ θέλημα αὐτοῦ πληρῶ ὡς δοῦλος εὐγνώμων. Similia ad 1. Tim. 6. 11. Theo-

doretus, atque idem Theophylactus.

Ibid. ᾧ καὶ λατρεύω.] 2. Tim. 1. 3. ᾧ ἀπὸ προγόνων λατρεύω. & Rom. 1. 9. ᾧ ἐν τῷ πνεύματί μου λατρεύω.

Com. 24. κεχάρισαί σοι ὁ θεὸς πάντας τοὺς πλέοντας μετὰ σοῦ] Tibi donat, id est, propter te saluos facit. Saluianus de Deo & vrbe Niniues. *Declarans scilicet propter sinceritatem innocentium se etiam culpis nocentium pepercisse.* Lactantius 5. 18. *Non potest fieri quin hominem iustum inter discrimina tempestatum atque bellorum cœlestis tutela custodiat: ac non etiamsi cum parricidis ac nocentibus nauiget, aut malis quoque parcatur, vt vna iusta & innocens anima liberetur, aut certe pereuntibus ceteris sola seruetur.* Philostratus 4. 4. χειμῶνος, καὶ πυρὸς, καὶ τῶν χαλεπωτάτων κρείττω τὸν ἄνδρα (Apollonium) ἡγούμενοι, ξυνεμβαίνειν ἤθελον, καὶ ἐδέοντο προσδοῦναι σφίσι τῆς κοινωνίας τοῦ πλοίου.

Com 25. πιστεύω γὰρ τῷ Θεῷ ὅτι οὕτως ἔσται καθ' ὃν τρόπον λελάληταί μοι.] Ita accepi enim ab ore nuncij eius, cuius nuda promissa humanis omnibus iuramentis certiora. Philo in de Caino & Abele. τοῦ πιστευθῆναι χάριν ἀπιστούμενοι καταφεύγουσιν εἰς ὅρκον οἱ ἄνθρωποι: ὁ δὲ θεὸς καὶ λέγων πιστός ἐστι.

Luc. 1. 45. Μακαρία ἡ πιστεύσασα ὅτι ἔσαι τελείωσις αὐτῇ παρὰ κυρίου. Rom. 4. 20. 21. de Abrahamo. Ἐδυναμώθη τῇ πίστει, &c. πληροφορηθεὶς ὅτι ὃ ἐπήγγελται, δυνατός ἐστι καὶ ποιῆσαι. Vide & 2. Tim. 1. 12. Apud Heliodorum 2. ταῦτα μὲν οὕτως ἔσαι, καὶ χρὴ πιστεύειν.

Com. 27. διαφερομένων ἡμῶν ἐν τῇ Ἀδρίᾳ.] Huc illuc iactatis nobis. Sic ἐλαύνεσθαι καὶ διαφέρεσθαι Plutarchus in de Fortuna iunxit. Supra 13. 49. hanc eandem vocem affini significatione habuimus.

Ibid. ὑπενόουν οἱ ναῦται προσάγειν τινὰ αὐτοῖς χώραν.] Non leue tali in discrimine solatium. Plautus Menechm.

Nulla est voluptas nauitis Messenio
Maior meo animo, quam quando ex alto procul
Terram conspiciunt.-- Vide & Artemidorum infra ad com. 39. adducendum. Locutionem προσάγειν &c. bene obseruauit recentior Interpres. Achilles Tatius 2. Τὴν ἑωρῶμεν ἀπὸ τῆς νεὼς κατὰ μικρὸν ἀναχωροῦσαν, ὡς αὐτὴν πλέουσαν. Simplicius in cap. 38. Epicteti. Οἱ πέτρας τινὸς παραλίας κάλων ἐξάψαντες, καὶ τῷ ἐκείνου ἐπισπῶντες ἑαυτούς τε καὶ τὸ ἀκάτιον τῇ πέτρᾳ,

παραπλέοντες, δι' ἀπειρίαν οὐ δοκοῦσιν αὐτοὶ τὴν πέτραν παριέναι, ἀλλὰ τὴν πέτραν κατ' ὀλίγον ἐπ' αὐτοὺς ἰέναι. Lucretius.

Qua vehimur nauis, fertur cum stare videtur:
Quæ manet in statione, ea præter creditur ire.
Et fugere ad puppim colles campique videntur,
Quos agimus præter nauim, ventisque volamus. Virgilius 2.
Quarto terra die primũ se attollere cõtra Visa.--- Vbi Seruius. *Quoties propinquamus litteribus, terra exurgere videtur.* et alibi. --*Quanquam secreta parentis Anchisæ domus, arboribusque obtecta recessit.* Seruius. *Speciosa translatio, quoties rei mobilis ad immobilem, vel è contra, officium transfertur.*

Com. 29. ῥίψαντες ἀγκύρας.]
Nam sine funibus
Vix durare carinæ
Possunt imperiosius æquor.

Apud Hesychium in ἐπίασσεν σχοινίον. ἐν χειμῶνι τοῖς σχοινίοις πιστεύουσι. id est, anchoris, quæ funibus alligatæ: vel saltem saxis littoralibus, quibus funes alligati.

Ibid. *τέσσαρας*] Pindarus Olymp. 6.

> *Ἀγαθαὶ δὲ πέλον-*
> *τ' ἐν χειμερίᾳ νυκτὶ θοᾶς*
> *ἐκ ναὸς ἀπε-*
> *σκίμφθαι δύ' ἄγκυραι.*

Grauis itaque oportet tempestas fuerit quæ vel quatuor exposcebat. Cæsar Ciuil. 1. *Has quaternis anchoris ex quatuor angulis distinebant, ne fluctibus mouerentur.*

Ibid. *ηὔχοντο ἡμέραν γενέσθαι.*] Lux quouis malo conflictantibus optatissima. Suetonius de Caligula. *Nunc toro residens, nunc per longissimas porticus vagus, inuocare identidem, atque expectare lucem consueuerat.* Curtius lib. 5. *Exspectata lux omnia quæ terribiliora nox fecerat, minuit.* Sed præcipue ad hunc locum pertinent Germanici in Aratæis ista.

> *Et cum terrores auget nox atra marinos,*
> *Multum clamatos frustra spectaueris ortus.*

Com. 30. *τῶν δὲ ναυτῶν ζητούντων φυγεῖν ἐκ τοῦ πλοίου, καὶ χαλασάντων τὴν σκάφην*, &c.] Achilles Tatius. *Ὁ κυβερνήτης ἀπειπὼν, ῥίπτει μὲν τὰ πηδάλια τῶν χειρῶν, ἀφίησι δὲ τὸ σκάφος τῇ θαλάσσῃ*, &c. *καὶ τοῖς ναύταις ἐμβαίνειν κελεύσας, τῆς ἀποβάθρας ἦρχεν*, &c. Plautus. *De naui timida desiluerunt in scapham.*

Auctor ad Herennium 1. *Magnitudine tempestatis omnes perterriti, nanim reliquerunt, & in scapham descenderunt.*

Ibid. προφάσει ὡς ἐκ πρώρας &c.] Sic 2. Maccab. 3. 8. Τῇ ἐμφάσει ὡς κατὰ κοίλην Συρίαν ἐφοδεύσων &c. sic προφάσει, ταῖς ἀληθείαις oppositum, apud Plutarchum in Lacon. Apophtheg. Glossæ. *Sub prætextu*: ἐπὶ προσχήματι.

Com. 32. ἀπέκοψαν τὰ σχοινία τῆς σκάφης] Petronio *funis qui scaphæ custodiam tenet*. Achilles Tatius. Οἱ μὲν ἐπιβάντες ἤδη, τὸν κάλων ἔκοπτον ὃς συνέδει τὴν ἐφολκίδα τῷ σκάφει. Describitur hîc vrgens, & non leue discrimen. Apud Virgilium.

Festinate viri, tortosque incidite funes.

Com. 33. τεσσαρεσκαιδεκάτην σήμερον ἡμέραν ἄσιτοι διατελεῖτε, μηδὲν προσλαβόμενοι.] Pomponius apud A. Gellium. *Dies hic sextus cum nihil edi.* -- At hîc μηδὲν est, *fere nihil quidquam.* Hesychius. Ὀλίγον, μικρὸν, οὐδέν. vbi forsan ὡς οὐδὲν legendum. Sic 40. 7. Siracidis. ὀλίγον, ὡς οὐδέν· communem tamen lectionem hæc Lucæ defendũt. Sic supra 17. 21. οὐδὲν occurrit: & Matth. 9. 16. οὐδείς. Sic Matth. 25. 29. ἀπὸ τοῦ μὴ ἔχοντος: *ab eo qui parum admodum, vel, fere nil ha-*

bet. & Matth. 11. 28. de Ioanne Baptista. οὔτε φαγὼν &c. id est, *parce tenuiterque*: vt ex Matth. 3. 3. apparet.

Com. 34. παρακαλῶ ὑμᾶς προσλαβεῖν τροφῆς: τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὑπάρχει.] Quasi dicat,

Deficient inopes venæ vos, ni cibus, atq;
Accedat maior stomacho fultura ruenti.

Corippus lib. 2.

Venter alit corpus, fuerit si venter inanis,
Omnia deficiũt: tenuantur robore mẽbra,
Et contracta rigẽt arentibus ossa medullis.

σωτηρίας est ἰσχύος. Vide supra 9. 19. & Iudic. 19. 5. Illa τοῦτο γὰρ, a Veteri, vel in exemplaribus quibus vsus est, male omissa puto. Scriptor ad Hebræos 13. 17. ἀλυσιτελὲς γὰρ ὑμῖν τοῦτο. Homerus, etiam in rei cibariæ argumento. Iliad. τ.

Ἀλλὰ πάσασθαι ἄνωχθι θοῇ ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιοὺς
Οἴνου καὶ σίτοιο: τὸ γὰρ μένος ἐστὶ καὶ ἀλκή.

Sunt verba Vlyssis ad Achillem, ad pugnam ieiunos Græcos educere meditantem. Dixisset Lucas, τὸ γὰρ πρὸς μένους καὶ ἀλκῆς ἐστι.

Com. 36. εὔθυμοι δὲ γενόμενοι &c.]

His dictis curæ emotæ, pulsusq; parumper
Corde dolor tristi. --- Vbi ad rem de qua hîc agitur, non male Seruius;

Paulatim lætari cœpit: spem enim solam, non præsens beneficium acceperat. εὔθυμοι γενόμενοι, vt apud Nicol. Damascenum de C. Cæsare, Octauio sanato. Ἀνακτησάμενος αὐτὸν, εὔθυμος ἐγένετο. In Excerpt. Dionys. Halic. μεστὸς ἀθυμίας. Vetus hîc *animæquiores.* Sic in Glossario. Εὔθυμος, *æquanimus.* Poteris & *securi.* Onom. Vetus. *Securus.* εὔθυμος.

Ibid. προσελάβοντο τροφῆς.] Philostratus 7. 12. Οὕτω τοὺς ἐν δεσμωτηρίῳ τὰ ῥηθέντα (ab Apollonio nempe) μετέβαλεν, ὡς σίτου τε οἱ πολλοὶ ἅψασθαι, καὶ ἀπελθεῖν τῶν δακρύων. Multum hîc ex viso nocturno prolata Pauli verba effecerunt: nec nihil tamen latrantis stomachi instantia, & iugis ὀλιγοσιτία. Recte Petronius, *Nemo inuitus audit cum cogitur aut cibum sumere, aut viuere.*

Com. 39. τὴν γῆν οὐκ ἐπεγίνωσκον.] Id est, *non agnoscebant*: ita enim recte versum putamus. Non agnoscebant nempe nec quæ esset, nec quo nomine appellaretur. & hoc verum esse, ex cap. 28. 1. apparet. Apud Petronium. *Haud procul &c. ciuitatem cernimus, nec quod esset sciebamus.*

Ibid. κόλπον δέ τινα κατενόουν.] Theo-

bet. & Matth. 11. 28. de Ioanne Baptista. οὔτε φαγὼν &c. id est, *parce tenuiterque*: vt ex Matth. 3. 3. apparet.

Com. 34. παρακαλῶ ὑμᾶς προσλαβεῖν τροφῆς: τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὑπάρχει.] Quasi dicat,

Deficient inopes venæ vos, ni cibus, atque
Accedat maior stomacho fultura ruenti.

Corippus lib. 2.

Venter alit corpus, fuerit si venter inanis,
Omnia deficiũt: tenuantur robore mẽbra,
Et contracta rigẽt arentibus ossa medullis.

σωτηρίας est ἰσχύος. Vide supra 9. 19. & Iudic. 19. 5. Illa τοῦτο γὰρ, a Veteri, vel in exemplaribus quibus vsus est, male omissa puto. Scriptor ad Hebræos 13. 17. ἀλυσιτελὲς γὰρ ὑμῖν τοῦτο. Homerus, etiam in rei cibariæ argumento. Iliad. τ.

Ἀλλὰ πάσασθαι ἄνωχθι θοῇ ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιοὺς
Οἴνου καὶ σίτοιο: τὸ γὰρ μένος ἐστὶ καὶ ἀλκή.

Sunt verba Vlyssis ad Achillem, ad pugnam ieiunos Græcos educere meditantem. Dixisset Lucas, τὸ γὰρ πρὸς μένους καὶ ἀλκῆς ἐστι.

Com. 36. εὔθυμοι δὲ γενόμενοι &c.]

His dictis curæ emotæ, pulsusq; parumper
Corde dolor tristi. --- Vbi ad rem de qua hîc agitur, non male Seruius;

Paulatim lætari cœpit: ſpem enim ſolam, non præſens beneficium acceperat. εὔθυμοι γινόμενοι, vt apud Nicol. Damaſcenum de C. Cæſare, Octauio ſanato. ἀνακτησάμενος αὐτὸν, εὔθυμος ἐγένετο. In Excerpt. Dionyſ. Halic. μεστὸς δ' ἀθυμίας. Vetus hîc *animæquiores.* Sic in Gloſſario. Εὔθυμος, *æquanimus.* Poteris & *ſecuri.* Onom. Vetus. *Securus.* εὔθυμος.

Ibid. προσελάβοντο τροφῆς.] Philoſtratus 7. 12. Οὕτω τοὺς ἐν δεσμωτηρίῳ τὰ ῥηθέντα (ab Apollonio nempe) μετέβαλεν, ὡς σίτου τε οἱ πολλοὶ ἅψασθαι, καὶ ἀπελθεῖν τῶν δακρύων. Multum hîc ex viſo nocturno prolata Pauli verba effecerunt: nec nihil tamen latrantis ſtomachi inſtantia, & iugis ὀλιγοσιτία. Recte Petronius, *Nemo inuitus audit cum cogitur aut cibum ſumere, aut viuere.*

Com. 39. τὴν γῆν οὐκ ἐπεγίνωσκον.] Id eſt, *non agnoſcebant*: ita enim recte verſum putamus. Non agnoſcebant nempe nec quæ eſſet, nec quo nomine appellaretur. & hoc verum eſſe, ex cap. 28. 1. apparet. Apud Petronium. *Haud procul &c. ciuitatem cernimus, nec quod eſſet ſciebamus.*

Ibid. κόλπον δέ τινα κατενόουν.] Theo-

phylactus ad Luc. 16. κόλποις εἰώθαμεν λέγειν τοὺς λιμενοειδεῖς καὶ ἀναπαυτηρίους τόπους. Hesychius. Κόλπος, κοῖλος τόπος παραθαλάσσιος.

Ibid. ἔχοντα αἰγιαλὸν, εἰς ὃν ἐβουλεύσαντο, εἰ δύναιντο, ἐξῶσαι τὸ πλοῖον.] Artemidorus 2. 43. Οἱ ἐν μεγάλῳ χειμῶνι γενόμενοι, ἐπὰν ἴδωσιν αἰγιαλὸν, ἐν ἡδίσταις ἐλπίσι γίνονται σωτηρίας. Æneid. 1.

--- Quæ proxima littora, cursu
Contendunt petere. --- Vbi Seruius. *Post periculum non eligitur littus, sed quodcunque occurrerit, occupatur.*

Com. 40. τὰς ζευκτηρίας τῶν πηδαλίων.] Euripides ζεύγλας dixit

Πηδάλιά τε ζεύγλαις παρακαθίετο.

Com. 41. ἐπώκειλαν τὴν ναῦν.] *Impegerunt*, vt Vetus: vel *detruserunt*, vt Apuleius. *Nauis vtroque regimine amisso, ægre ad vlterioris ripæ marginem detrusa &c.* Scholiastes ad Ranas Aristoph. Ὀκέλλοι, ὅτι, προσορμίζοι, ὡς ἐπὶ νεώς. Hesychius. Ὀκείλασαν, τὴν ἐποκείλασαν ναῦν. Idem. Ἐπώκειλαν, ἐπανέπαυσαν. Iterum. Προσοκεῖλαι, προσορμῆσαι ἐπὶ τῆς γῆς.

Ibid. καὶ ἡ μὲν πρῴρα ἐρείσασα ἔμεινεν ἀσάλευτος, ἡ δὲ πρύμνη ἐλύετο &c.] Virgilius.

--- Illisaque prora pependit.

Lucanus. --- *Dubioque obnoxia fato*
Pars sedet vna ratis, pars altera pendet in vndis. vbi *sedet* est quod hîc Lucas, ἀσάλευτος μένει. Glossæ. Ἀσάλευτος. *Immotus, inconcussus.*

Ibid. ἐλύετο ὑπὸ τῆς βίας τῶν κυμάτων.] Lucian. veræ histor. 2. χειμὼν σφοδρὸς ἐμπεσὼν, καὶ περιαῤῥήξας τὸ σκάφος τῷ αἰγιαλῷ, διέλυσεν. Achilles Tatius lib. 3. τὸ πλοῖον διελύθη. Sic *solui* Virgilius.
-- *Inflicta vadis, dorso dum pendet iniquo, Anceps, sustentata diu, fluctusque fatigat, Soluitur, atque viros mediis exponit in vndis.* Et apud Ciceronem 15. 11. ad Atticum, *dissolutum nauigium.*

Com. 42. τοὺς δεσμώτας] De quibus supra com. 2.

Com. 43. ἐκέλευσέ τε τοὺς δυναμένους κολυμβᾷν, ἀποῤῥίψαντας &c.] Vt fragmina & reliquiæ nauis iis qui natare non poterant præsidio essent.

Com. 44. οὓς μὲν ἐπὶ σανίσι.] Aristophanes Ran. Πινακηδὸν ἀπεσπαρμένων. Scholiastes. Δίκην σανίδων τῶν ἐκ νεὼς ἐν ναυαγίᾳ ἀπεσπασμένων. Guntherus.
--- *Et tabulas videas per stagna natantes.*
D. Hieronymus. *Quod si nec sic pœni-*

tentiam vult agere, & fracto nanigio tabulam per quam sanari poterat, non retentat, &c. Saluianus 2. contra Auar. *Vt &c. tantummodo tabulam cui inhærere adhuc quasi in medio mari naufragus possit, &c.*

Ibid. ἐπί τινων τῶν ἀπὸ τοῦ πλοίου.] Ouid. ---*Alij partes & membra carinæ Trunca tenent.* – Euripides Helena.

---Ναὸς δὲ πρὸς πέτρας
Πολλοὺς ἀριθμοὺς ἄγνυται ναυαγίων;
Τρόπις δ' ἐλείφθη ποικίλων ἁρμοσμάτων,
Ἐφ' ἧς ἐσώθην μόλις ἀνελπίστῳ τύχῃ.

Achilles Tatius vbi supra, ξύλα ἀπερρωγότα dixit. Guntherus loco iam dicto, *disiecta fragmina.* Post πλοίῳ, ne oratio elleiptica offendiculo sit, supplendum ex superiore commate, ἐπὶ τὴν γῆν ἐξιέναι.

Ibid. διασωθῆναι ἐπὶ τὴν γῆν.] Hac ipsa phrasi Plutarchus in Parallellis. Ἀπὸ πύργων ἑαυτὴν ἔρριψεν, κολπωθείσης δὲ τῆς ἐσθῆτος, ἐπὶ τὴν γῆν διεσώθη. Supra hîc 23. 24. πρὸς Φήλικα διασώσωσι. Et sæpe cum εἰς. Euripides Herc. fur.

---Ἐξέσωσάς μ' ἐς φάος νεκρῶν πάρα. Diodorus in Excerptis, Διεσώθησαν εἰς τὴν Καρχηδόνα. Vide & 2. Tim. 4. 18. Simile 21. 24. in Euang. εἰς ἔθνη αἰχμαλωτίζεσθαι.

AD CAP. XXVIII.

Com. 2. Ὅτ τ̃ τυχ8σαν φιλανθρωπίαν.] De hac loquendi forma vide supra ad 19. 11. notata.

Ibid. ἀνάψαντες γδ πυρὰν &c.] Apud Euseb. Histor.Eccles.6.34. πυρὰν νήψαντες. Hoc inter prima solent hospitio excipientes quem. Apud Suidam ex Veteribus quis. Ἤξίε τυχεῖν καταγωγῆς: ὁ ᾗ ἐδέξατο, ᾗ πῦρ ἐξέκαυσε.

Ibid. διὰ τὸν ὑετὸν τὸν ἐφεςῶτα.] Propter imbrem qui nos vrgebat vexabatque. Seneca 6.15. de Benef. *Quanti æstimas in solitudine hospitium, in imbre tectum!* Ἐφίςαθς hîc est quod supra 27.20. ἐπίκειθς. Latinus *imminendi* verbo vtrobique vsus est: nec debuit eo nomine culpari. Glossæ, *Instat*, ὀχλεῖ, ἐπίςαῃ, ἐφέςηκεν. Ibid. Ἐφίςαμαι, *immineo*, *insisto*. et in vet. Onomast. *Immineo*, ἐπίςαμαι.

Com. 3. συςρέψαντος ᾗ τ̃ Παύλε φρυγάνων πλῆθος, ἔχιδνα ἐκ τ̃ θέρμης ἐξελθοῦσα &c.] Apud Hesychium in ἐπιπάφων: Ἀκανθῶν

σωρὸν συστρέψαντες. Exhibet M S. Regis mei, ἀπὸ τῆς θέρμης: id eſt, *vi caloris.* quam receptæ lectionem præferendam nos monent hæc è Veteribus cuiuſpiam. Ἡ δὲ ἔχιδνα ἐξείρπυσεν, ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἀναγκασθεῖσα. citantur in voce ἐξείρπυσεν a Suida. Πλῆθος bene Græcè etiam de inanimis dicitur. Plutarchus in Apophthegm. dixit ἐλαίου πλῆθος : & ἀρωμάτων πλῆθος : Idem citato libro, Diodorus Siculus, & Herodianus, χρημάτων πλῆθος: Ioſephus Bell. Iud. ποας πλῆθος: Athenæus 4. πλῆθος ἀργυρίου.

Com. 4. ὃν διασωθέντα ἐκ τῆς θαλάσσης ἡ Δίκη ζῆν οὐκ εἴασε] Naufragium, mortem bonis iuxta & malis communem euaſit, vt rariore & inſigniore exemplo eius ſcelera puniantur. Melite apud Achillem Tatium lib. 5. Ὦ θάλασσα, πλέουσάν με διέσωσας, σώσασα δὲ μᾶλλον ἀπολώλεκας. Agrippa apud Philonem Iudæum ad Caium Imperatorem: Δόξω γὰρ οὐ τὴν σωθῆναι χάριν ἀφεῖσθαι, μᾶλλον ἢ τὰς βαρυτέρας ἐνδεξόμενος συμφορὰς, ἐπισημότερον τελευτῆσαι. Apud Apuleium ille Mileſ. 1. *Ac tunc profectò intelligebam bonam Meroen non miſericordia iugulo meo pepercisse, ſed ſæuitia cruci me reſeruaſſe.* Δίκη hîc *diuina*

vltio. Plutarchus lib. de Exil. Θεῷ ἕπεται δίκη, τῶν ἀπολειπομένων τοῦ Θεοῦ νόμου τιμωρός.

Com. 5. ἀποτινάξας τὸ θηρίον ἔπαθεν οὐδὲν κακόν.] Simile Marc. 4. 35. de immundo spiritu. Ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, μηδὲν βλάψαν αὐτόν. Θηρίον de vipera etiam Artemidorus 2. 13. & 4 50. vsurpat.

Com. 6. προσεδόκων αὐτὸν μέλλειν πίμπρασθαι.] Vox πίμπρασθαι *tumorem* an *inflammationem* notet, eruditi disputant. Ego vtrumque significari existimo. Illustris, & quod sciam intactus Lucani est in hanc mẽtem locus. Loquitur autem de Nesidio, Prestere vulnerato.

--- Illi rubor igneus ora
Succendit, tenditque cutem pereunte figura,
Miscens cuncta tumor toto iam corpore maior,
Humanumq; egressa modum, super omnia membra
Efflatur sanies late tollente veneno.
Ipse latet penitus cõgesto corpore mersus,
Nec lorica tenet distenti corporis auctũ.
Spumeus accenso non sic exũdat aheno
Vndarũ cumulus, nec tãto carbasa Coro
Curuauere sinus: tumidos iam non capit artus

Informis globus, & cõfuso põdere truncus. Non potuit illud πίμπρασθαι enarratius depingi. Etiam ex loco illo (præter vtriusque symptomatis adeo luculentam descriptionem) videre est quam emphatice Vetus hîc, *in tumorem conuertendum*: nimirum, non amplius hominem eum, sed tumorem futurum: vel, vt verbis Lucani loquamur, *perituram figuram eius.*

Ibid. ἢ καταπίπτειν ἄφνω νεκρὸν,] Supra 5. com. 5. & 10.

Ibid. μηδὲν ἄτοπον.] Nil incommodi. Præter Theophrastum sic vtitur & Herodianus. Οὐδὲν μὲν ἄτοπον προσδοκῶντες. lib. 4.

Ibid. ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι.] Supra 14. 5. & 11. vide.

Com. 7. τῷ πρώτῳ τῆς νήσου.] Ita apud Philonem, Ὁ κώμης πρῶτος.

Ibid. ὃς ἀναδεξάμενος ἡμᾶς &c. φιλοφρόνως ἐξένισεν.] Sic φιλοφρόνως ξενίοις ὑποδέχεσθαι Dio Chrysostomus 7. Orat. dixit. Plutarchus in de Alexandri virt. vel fort. λόγ. β. ξενίζειν καὶ φιλοφρονεῖσθαι: & in Apophthegm. Reg. φιλοφρόνως δέχεσθαι. Scriptor Maccab. 1. 3. 9. φιλοφρόνως ἀποδέχεσθαι. et Parthenius in Eroticis cap. 1.

φιλοφρόνως ὑπεδέχετο. Idem cap. 3. οἰκίως ὑποδέχεσθαι, καὶ μετὰ πάσης προθυμίας ξενίζειν τινά. Hesychius. Φιλοφρονοῦμαι, δεξιῶς καὶ προθύμως εἰσδέχομαι, ἢ ἀποδέχομαι. Ita in Excerptis Diodori φιλοφρόνως ὁμιλεῖν. ibidem, & Plutarchum in iisdem Apophtheg. ἀσπάζεσθαι φιλοφρόνως.

Com. 8. πυρετοῖς καὶ δυσεντερίᾳ συνεχόμενον.] Eâdem plane copula A. Gellius. *Ibi aluo mihi cita, accedente febre rapida decubueram.* 18. 10. συνέχεσθαι hîc, Matth. 4. 24. & alibi, est *constringi, colligari*. Nonnus in Ioannem.

---Νεσαλέῳ πεπεδημένος ἄψεα δεσμῷ.

Ammianus lib. 26. *Constricti rapidis febribus*. Idem lib. 14. *ægritudine colligatum* dixit.

Com. 10. τὰ πρὸς τὴν χρείαν.] In M S. Regis mei, τὰς χρείας. Sic Rom. 12. 13. Tit. 3. 14. supra hîc 20. 34.

Com. 11. παρασήμῳ Διοσκούροις.] Plutarchus in Conuiuio, τῆς νεὼς τὸ παράσημον. Solebat nauibus autem hoc signum boni ominis causa imponi. Lucianus in Deor. dialogis. Προσέτακται αὐτοῖν (Castoribus) ὑπηρετεῖν τῷ Ποσειδῶνι, καὶ καθιππεύειν δεῖ τὸ πέλαγος: καὶ ἄν που ναύτας χειμαζομένους ἴδωσιν, ἐπικαθίσαντας ἐπὶ τὸ

πλοῖον σώζειν τοὺς ἐμπλέοντας. Artemidorus 2. 42. de iisdem. Πάντων τῶν δεινῶν εἰς τέλος ἀζημίοις ἀπαλλάττουσι. Apud eundem 2. 23. τοὺς ἐν τῷ πλοίῳ θεοὺς ἱδρυμένους habes. Procopius ad Esaiæ 12. ταῖς πρώραις θεῶν εἰκόνας ἐνέγραφον, ὡς καὶ νῦν ἁγίων μαρτύρων.

Com. 13. διόσκουροι.] Personæ quod rei est tribuitur, vt monuit Vir maximus. Gellij ab eodem adducto, hunc adde Apuleij locum. *Pernox & perdia lanificio meos neruos contorqueo.*

Com. 14. οὗ εὑρόντες ἀδελφούς] Ἀδελφοὺς nempe ἐκ τῆς περιτομῆς. ita vt accipiam enim facit Iosephus, qui Antiquit. 17. 14. Iudæorum Dicæarchiæ, id est, Puteolis habitantium meminit. Inter eos nonnulli Christo nomen vt videtur dederant.

Ibid οὕτως εἰς Ῥώμην ἤλθομεν.] Bene præ reliquis Beza, *iuimus*, non *venimus*. Sic supra 11. 12. ἦλθον. 10. 23. συνῆλθον. & Ioh. 6. 17. ἤρχοντο. Virgilius.

--- Vos celsis nunc primum è nauibus itis. vbi Seruius: *Itis, pro venitis: vt è contra Terentius: Nisi ego ad mercatum venio: pro, eo.* Sic & Bion Eidyl. 1. ἔρχεσθαι pro ἰέναι posuit.

Com. 15. οἱ ἀδελφοὶ ἀκούσαντες τὰ περὶ

ἡμῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν ἡμῖν &c.] Ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν, vt Matth. 25. 1. vide & supra 10. 25. 1. Thess. 4. 17. Illa τὰ περὶ ἡμῶν non agnoscit Latinus. et sæpe sane in his libris ἀκέειν intransitiue occurrit.

Ibid. ἄχρις Ἀππίε φόρου.]
Differtinautis, cauponibus atq; malignis.

Com. 16. τῷ στρατοπεδάρχῃ] Præfecto Prętorio. Eunapius de Imperatore Ædesium honorante. Ὁ δὲ καὶ ταῦτα ἔδωκεν, καὶ προσέθηκε τὸ μέγιστον τῶν ἀξιωμάτων, στρατοπεδάρχην ἀποτρέψας καλεῖσθαι.

Ibid. τῷ δὲ Παύλῳ ἐπετράπη μένειν καθ' ἑαυτὸν σὺν τῷ φυλάσσοντι αὐτὸν στρατιώτῃ.] Ex quatuor custodiendi modis qui in Iure occurrunt, hic ille est quem *militi traditionem* Iurisconsultus vocat, l. 1. de custod. & exhib. reor.

Com. 17 τῶν Ἰουδαίων πρώτους] Vide supra ad 13. 50. notata.

Com. 18. μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου] Sic supra 13. 28.

Com. 20. ἕνεκεν γὰρ ἐλπίδος Ἰσραὴλ, τὴν ἅλυσιν ταύτην περίκειμαι.] Vide 2 Tim. 1. 12. ΤΑΥΤΗΝ δεικτικῶς. Sic Ignatius ad Ephes. Ἠξιώθην εἰς Θεοῦ τιμὴν φορέσαι ταυτασὶ τὰς ἁλύσεις.

Com. 23. ταξάμενοι δ᾽ αὐτῷ ἡμέραν.] Apud Cicer. 3. de Nat. Deor. *Quoniam aduesperascit, dabis nobis diem aliquem, vt contra ista dicamus.* In Excerptis Polybianis. Ταῦτα &c. διαλεχθέντες ἐχωρίσθησαν, ταξάμενοι μετ᾽ [illegible]ὴν ἡμέραν συμπορεύεσθαι.

Com. 24. ἀπελύοντο.] Supra 19. 40. & 13. 43.

Ibid. εἰπόντος τοῦ Παύλου ῥῆμα ἕν.] Id est, postquam vnum hoc, post tot monita eius reiecta, ad notandam eorum incredulitatem dixisset. Sic dici solet de iis qui præcedentem sermonem suum insigni aliquo dicto claudere & quasi signare volunt. Dio in Excerptis: καὶ τέλος ἐν τούτῳ εἰπὼν, πᾶσαν αὐτοῦ καὶ τὴν περιεργίαν, καὶ τὴν ἀπληστίαν δηλώσω.

Com. 27. ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου.] Vide ad Matth. 13. 14. notata.

Com. 28. αὐτοὶ καὶ ἀκούσονται] Non audient tantum, sed & obedient: non auribus solum bibent, sed & animis. Est enim ἀκούειν hîc quod Matth 13. 23. ἀκούειν καὶ συνιέναι: quod Luc. 11. 28. ἀκούειν καὶ φυλάσσειν: vide & Luc. 6. 27. 9. 35. 16. 29. Marc. 4. 24. supra hîc 3. 23. Tale illud, -- *Nec audit currus habenas.* Sic Hebr. 1. 15. μέμνησθαι cum proposito reuer-

tendi occurrit.

Com. 30. ἐν ἰδίῳ μισθώματι.] Bene versum, *conducto suo.* Petronius. *Tuus iste frater seu comes paulo ante in conductum occurrit.* Seneca Benef. 7. 5. *Nec conductum meum quanquam sis Dominus, intrabis, &c.* Theophrastus in Charact. μισθωτὴν οἰκίαν dixit.

Com. 31. ἀκωλύτως.] Ammianus fine lib. 18. *Virgines Christiano ritu cultui divino sacratas, custodiri intactas, & religioni servire solito more, nullo vetante praecepit.*

ADDENDA.

PAG. 4. lin. 4. post *increpantis*. Aristoph. Pace.

τί πάχετ' ἄνδρες; ἕστατ' ἐμπεπληγμένοι;

5. 1. post *dixit*. Gloss. Isid. *Cernuus*, (sic legend.) *in capite ruens*.

Ibid. 6. post ἐχίσθη. Aristoph. Nubibus. Διαλακήσασα. Scholiastes: Διαῤῥαγεῖσα: λακὶς γὰρ τὸ σχίσμα.

6. 10. post *dicta*. Eod. com. Ἀνάδειξον ὃν ἐξελέξω ἐκ τούτων τῶν δύο ἕνα] Orârunt Deum vt quem ex duobus successorem Iudæ elegerat, monstrare dignaretur. Plinius ad Iouem suum pro Traiano. *In consilio sis eligenti, monstresque aliquem quem adoptari in Capitolio deceat.*

7. 16. post αὐτῶν. Scholiastes ad Nubes Aristophanis. Διάλεκτος ἐστι φωνῆς χαρακτὴρ ἐθνικός.

8. 6. post *isti*. vel, *stupentes admirabantur*: vt infra 8. 13. apud Latinum Interpretem.

9. 18. post *Iouem*. Plinius Panegyr. *Præsides custodesque imperij Deos, &c. ac*

Te

Te pracipue Capitoline Iupiter, &c. Vide & Heb. 11. 32.

9. l. 22. post *dicta.* Scholiastes ad Pacem Aristophanis, ex Archilocho.

Πολῖται, τὰ 'μὰ δὴ ξυνίετε ῥήματα.

13. 21. post ψυχλῶ. Simplicius in Præfat. de Epicteti sermonibus: Πολὺ τὸ δραστήριον καὶ κινητικὸν ἔχουσιν, ὡς τοὺς μὴ πάνυ νενεκρωμένους νύττεσθαι ἐξ αὐτῶν.

15. vlt. post περιγίγνονται. Sic 2. Cor. 2. 15. et Luc. 13. 23. οἱ σωζόμενοι.

19. 24. post *dimittas.* Glossarium. Περικρατῶ, *detineo.* Ibidem lin. 26. post ἀφιέναι. Sic *complecti & tenere*, Plinius in Panegyrico. & *tenere* pro *morari &c.* vt in contextu.

23. 24. post *rudis.* Scholiastes ad Ranas Aristophanis. Ἰδιώτης, ὁ πρὸς χρόνος ἴδιος, καὶ ὁ ἀμαθής. & ibidem. Ἰδιῶται καὶ ἄγροικοι.

24. 24. post *diceret.* Plutarch. in Apophtheg. Reg. Ἀγράμματος καὶ ἄγροικος.

25. 19. post *rogari cepta.* Salustius de Adherbale, & Iugurthæ Legatis. *Deinde* (vtrinque scilicet causa oratâ) *vtrique Curia egrediuntur: Senatus statim consulitur.*

26. 10. post διανέμεσθαι. Cicero Catil. 4.

Manauit hoc malum non solum per Italiam, verum etiam transcendit Alpes: & obscure serpens, multas iam Prouincias occupauit.

31. post *corporibus*. Sic νεώτερι Plutarchus in Apophtheg. Reg. & Aristophanes in Equit.

36. 3. post ἐμεγάλωον. Plutarchus in Lacæn. Apophthegm. Μεγαλωνόντων ἐκείνων, (Brasidam nempe) καὶ λεγόντων ἄρισον ἐν τοῖς τοιούτοις ἔργοις ἁπάντων Λακεδαιμονίων εἶ). Et τὴν τύχην μεγαλωύειν, Idem in de Rom. Fort. Glossæ. Μεγαλωύω. *Amplifico, magnifico.*

37. 15. post *exponit*. repone sic. In l. 5. de custod. & exhib. reor. Scriptore Illustrium Vitarum in Pausania, Pelopida, & Miltiade, *publica vincula*. Et hinc &c.

41. penult. post *dilabitur*. Simplic. in cap. 37. Epicteti. Στρατηγοῦ πεσόντος, οἱ στρατιῶται &c. ἄλλοι ἀλλαχοῦ πρὸς φυγὴν διαπτελεῖν).

46. 16. post τοσαύτην. & Seneca lib. cur bon. vir, &c. *Digni visi sumus Deo in quibus experiretur &c.* Ibid lin. vlt. Eod. com. κατηξιώθησαν.] Glossarium: Καταξιοῦται, *dignus iudicatur.* aliud Glossa-

rium: *Meruit*, κατηξιώθη.

50. 10. post *destruet*. Scholiastes ad Plutum Aristoph. καταλύω, τὸ ἀφανίζω, καὶ διαλύω.

52. 18. post *poneres*. Idem ad Atticum 13. 2. *Quomodo nunc est, pedem vbi ponat in suo non habet.*

57. 15. post *posteros*. Com. 25. Ἐνόμιζε δὲ συνιέναι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ὅτι ὁ Θεὸς διὰ χειρὸς αὐτοῦ δίδωσιν αὐτοῖς σωτηρίαν: οἱ δὲ οὐ συνῆκαν.] Aristophanes Pace. Ὦ μέλεοι θνητοὶ καὶ νήπιοι. et, vno interiecto versiculo, Οἵ τινες ἀφραδίησι θεῶν νόον οὐκ ἀΐοντες. Vbi Scholia. Οὐ νοοῦντες: οἵ τινες διὰ τὴν ἀβουλίαν τὴν ἑαυτῶν τὰ τῶν θεῶν οὐ συνίενται προνοίας.

58. 11. post *feruntur*. Aristophanes Equit. --- Ἀλλὰ μὴ παρῇς
Ἅ σοι δεδόασ' ἐν τοῖς λογίοισιν οἱ θεοί.

62. lin. vlt. post *ira*. Ait heic Lucas, ἀδελφοί. Simplicius in cap. 37. Epicteti. Εἰ κοινὴ μήτηρ ἡ πόλις, μητρὶς ἐστὶ καὶ πατρίς, δῆλον ὅτι κατὰ τοῦτο ἀδελφοί πως εἰσὶν οἱ πολῖται.

65. 11. post *renitentem*. Seneca Controuers. 2. 5. *Trahebantur matronæ, rapiebantur virgines.*

67. 2. post τὸ μέγαν. Virgil. 9.
--- *Ingentem sese clamore ferebat.* Vbi

Seruius. *Non erat ingens, sed se esse ingentem clamabat.*

68. 2. post *intellige.* Onomasticon vetus. *Obtempero*, πειθήνω.

77. 12. post ἰνδάλοις. Virgil. 10.
--- *Quinquaginta oribus ignem Arsisse*--
vbi Seruius: *Asper dicit per ignem hunc, nimium calorem intelligendum, venientem ex ferocia: vt sit: cum vim suam crudelitatis efflaret,*

83. 13. post *coronant.* Scriptor Vitt. Illustr. de Callicrate Dionis necem moliente. *Domum custodibus sepsit, a foribus qui non discederent, certos prefecit.* Ammianus lib. 20. *Ingenti fremitu Palatium petiuerant, spatiis eius ambitis, ne ad euadendi copiam quisquam perueniret.*

89. 12. post *hausit.* Cicero 2. de Nat. D. *Deorum sæpe præsentiæ &c. declarant, ab his & ciuitatibus, & singulis hominibus consuli: quod quidem intelligitur etiam significationibus futurarum rerum, quæ tum dormientibus, tum vigilantibus portenduntur.*

90. 18. post *singularis.* Scriptor Vitarum Illustr. in Dione. *Quum a conuentu remotum se domi teneret, atque in conclaui edito recubuisset, &c.*

94. 2. post *inueniretur*. Ibidem. *Quæ Phœbo Pater omnipotẽs, mihi magnus Apollo Prædixit.*-- Vbi idem Seruius. *Tribuit auctoritatem, ne possint à se dicta &c. contemni.*

99. 8. post *edissero*. Ibidem. *Edissere*, ἔκθου, φράσον.

103. 1. Com. 1. Ἀνεῖλε δὲ Ἰάκωβον &c. μαχαίρᾳ.] Plutarch. in de adul. & amici discrim. Ἀμφοτέρους τῷ ξιφιδίῳ παίων, ἀνεῖλε.

122. 21. post ἔχειν. Apud Ciceronem in pro Cecina est, *videri eum, qui cum liber esset, censeri noluerit, ipsum sibi libertatem abiudicasse.*

129. 21. post θάλασσαν. Iosephus ex persona Solomonis Deum alloquentis. Σὺ οἶκον μὲν αἰώνιον ἔχεις, ὦ δέσποτα, κἀξ ὧν σαυτῷ εἰργάσω, γεγενότα τὸν οὐρανὸν οἴδαμεν, καὶ ἀέρα, καὶ γῆν, καὶ θάλασσαν. Vide & supra 7. 50.

136. 8. post ἐμμένειν. Eundem in cap. 74. ibidem, ἀγαθῶν ἐμμένειν.

141. 1. post ἀκούον]. Cicero ad Quintum Fratrem 2. 1. *Auditus est magno silentio.*

163. 15. post ἄνοιαν. Iuuenal. 1.

--- Nam quis iniquæ

Tam patiens vrbis, tã ferreus vt teneat se?

171. 11 post *delectare.* Seneca lib. cur. bon. vir. &c. *in circulis tempus terere.*

172. 23. post *religionibus.* & Seruius ad Georg. 1. *Religiosi dicuntur, qui faciendarũ prætermittendarumq; rerum diuinarũ secundum morem ciuitatis delectum habent, nec se superstitionibus implicant.*

182. 12. post ὀνομάζεσθαι. Seruius ad Æn. 1. *Nihil aliud est vita quam reciprocus spiritus: vnde & Iupiter quo constant omnia, Ζεῦς vocatur, ἀπὸ τῆς ζωῆς.*

184. 22. post *adductum.* Cicero de Nat. D. 3. *Hoc omnes mortales sic habent, &c. vineta, segetes, olineta, vbertatem frugum & fructuum: omnem denique commoditatem prosperitatemque vitæ a Diis se habere.*

187. 15. post *Seneca.* insere, lib. cur. bon. vir. &c. *Quantum cuique restet, prima nascentium hora disposuit, &c.* Idem, &c.

199. 19. post *amplectimur.* Com. 6. Ἀντιπαροξυνόντων καὶ βλασφημούντων.] Sic supra 13. 45. βλασφημεῖν καὶ ἀντιλέγειν. Glossæ, βλασφημῶ. *Iurgo, maledico.*

248. 1. post συνδρομή. Achilles Tatius 5. Ἀκούεται θόρυβος πολὺς, καὶ συνδρομή.

204. l. 16. post καλῶν. Interpres vetus hîc, *fiducialiter agere*. sic in Glossario. Παῤῥησιάζομαι, *fiducialiter ago*.

218. 2. post κατέστελν. aliud Glossarium, Κατασέλλω, *sedo*.

232. post ἐπαρκεῖν. Auctor ad Herenn. 4. *Cum canes funguntur officiis luporum, cuinam præsidio pecuaria credemus?*

235. 14. post *mihi*. Cicero 2. de Nat. D. *Operis hominum, id est, manibus, cibi varietas inuenitur & copia.*

236. 7. post *dictum*. Cicero vbi supra. *Manus artium ministras.*

55. 24. post *secus*. Longus de Chloe exposita, & a pastore ad vxorem portata. Παρακαλεῖται θυγάτριον νομίζειν, καὶ θρέψασαν ὡς ἴδιον ἔχειν. Plutarchus in Parallelis. Ἀναλαβὼν τοὺς παῖδας, ὡς ἰδίους ἔθρεψεν.

158. 5. post φρόντιν. Sic 5. Achilles Tatius. γαμετὴ Ἐφεσίων πρώτην. sic *fœminas primates, &c.*

199. 11. post *continere se*. Ita apud Parthenium in Eroticis, cap. 10. ὑπ' ἀνίας καὶ ἀλγηδόνων συνέχεσθαι.

25. 2. Com. 14. οὐδὲν εἶχον ἀντειπεῖν.] Sic μηδὲν ἀντειπεῖν Aristophanes in Ἐκκλησιάζ.

82. 2. post πολλῶν. Cicero Famil. 13. 52.

Ex multis cognosco meam commendationem apud Te plurimum valere.

154. 7. post πληγῶν. Achilles Tatius 5. Αὐτὴν (Leucippen) ἀποδύσασα περιαιρεῖν, κελεύσασα λοῦσαι. Præcesserat de cædem, τὰ νῶτα διαγεγραμμένα δείκνυσι.

52. 20. post *efferati*. Sic de Christo (cuius hic typus) Cyprianus contra Demetrianum. *Accensi ira & indignatione Pilato tradiderunt.*

231. 11. repone sic. Com. 26. διὸ μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ, ὅτι καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ &c.] Testes vos ipsos appello, si quid mali superuenerit vobis, non mihi, sed vestræ peruicaciæ & obstinationi tribuendum. Apuleius in Apolog. *Testor igitur Te Claudi Maxime, vosque qui in consilio estis, &c. hæc damna & dedecora morum eius, patruo huic, & candidato illi socero assignanda: meque posthac boni consulturum, quod talis priuignus cura mea iugum ceruice excusserit.* Καθαρὸς ἐγὼ, formula suam innocentiam profitendi. Matth. 27. 24. supra 18. 6. & in Susannæ historia. Apud Achillem Tatium 6. Καθαρὸς εἰς ταύτην τὴν ἡμέραν Μελίτης Κλειτοφῶν. de seipso loquitur. Habet & suam emphasim illud ἐν τῇ σήμερον

ἡμέρᾳ. Sic Latini, *Possumne ego hodie &c.* vt in contextu.

79. 6. post *victare.* Theocrit. 23. οὕτω τὼν ἀκεφάλαις πόλεμίζειν ἐκ ἐλαφρῶ.

224. penult. post κατώνεχθησαν. & Parthenius in Eroticis cap. 10. εἰς ὕπνον καταφέρεσθαι.

238. 26. post *amat.* Achilles Tatius 5. Ὁ Μενέλαος μέχρι τοῦ λιμένων ἐλθὼν, καὶ ἀσπασάμενος &c. ἀπεβάπτετο αὐτῆς, &c. ἅμα δακρύων ἐμπεπλησμένος: καὶ ἡμῖν δὲ πᾶσι κατεφέρετο δάκρυα.

289. 26. post Excerptis: & Achilles Tatius lib. 6.

306. 17. post βυλλώ ἔθεντο. Sic βυλλώ φρενὶ ἐγκατεθέμεν Theocritus 17. Eid.

307. 10. post ἀνέμοις πυρωνικοῖς. Scholiastes ad Ranas Aristophanis : τοὺς κατώχηδόνας ἀνέμους πυρὸς καλῶσι.

224. 3. locum sic repone. Ἠλθομεν ἐς αὐτὴν εἰς τὴν Τρωάδα ἄχρις ἡμερῶν πέντε.] Achilles Tatius 5. etiam in nauigationis argum. Πέντε δὲ τῆς ἑξῆς ἡμερῶν διανύσαντες, τὸ λοιπὸν ἥκομεν εἰς τὴν Ἔφεσον. Codex vetus &c. vt in contextu.

241. 19. post Æneid. 3. Sic contra *abscondere*, in eod. Virgilij libro.

--Celsas Phaacum abscondimus arces.

P v

Seneca Epist. 70. *Prenauigamus vitam, & primum pueritiam abscondimus, deinde adolescentiam, &c.*

247. post βαδίζειν. & Plutarchus in contra Stoïcos, τὴν τῶν δογμάτων ἰδὸν βαδίζειν.

110. 11. post ἐλκυσθαι: In Epist. quæ dicitur Ieremiæ, ὡς ἐπὶ θανάτῳ ἀπηγμένοι. Vide & Philonis locum ad 125. & Aristophanis ad 25. 11. adductum. Ibidem 23. post Ἀσία, & 18. 21. τὴν ἑορτὴν εἰς Ἱεροσόλυμα ποιῆσαι. pro, ἐν Ἱεροσολύμοις. Ibidem 27. post βασιλέως, Ammianus lib. 20. *Eusebius, cubiculi tunc præpositus, &c.* Idem lib. 22. &c.

130. 22. post ἐκδίδωσι. Idem in Allegoriis. ὁ θεὸς χαρίζεται τὰ ἀγαθὰ πᾶσιν.

262. 25. post λαλῆσαί σοι. Sic 7. 40. in Euangelio, ἔχω τί σοι εἰπεῖν.

223. 6. post σύλλογον. Achilles Tatius 8. ἐπὶ τούτοις ἐκένωσαν τὸ δικαστήριον.

278. 17. post notata. Com. 21. ἔκραξα ἕως &c.] Ioh. 7. 37. εἱστήκει, καὶ ἔκραξε.

297. 22. post ἔξω τόπους. Com. 13. ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου περιλάμψαν με φῶς.] Iustinus lib. 37. *Fulgore sua Solis nitorem vicerat.*

85. 1. post λύσαντες αὐτήν. Longus

Ποιμέν. 2. Ἐλύπησε τὸ σῶμα.

21. 7. post ὁλοκληρία. Aliud Glossarium. ὁλόκληρον ποιῶ. *Integro*. Onom. vetus. *Integer*. ὁλομελής. In 3. Achillis Tatij. ὁλόκληρον τὴν παρθενίαν ὁρῶ.

156. 6. post locum Gellij. Virgil. 2.
Occiderit ferro Priamus? Troia arserit igni? *Non ita*.---

151. 20. post θεὸν, locum sic repone.
---Ὕμνοι δ' ἐ καὶ ἀθανάτων γέρας αὐτῶν.
Theocritus 17. Ait κατὰ τὸ μεσονύκτιον Lucas: hinc de sui æui &c.

253. 5. post τοιοῦτον. Achilles Tatius 7. Οἱ Θερσάνδρου ῥήτορες, καὶ ὅσοι τῶν φίλων συμπαρῆσαν, ἐπεβόων ἀνελεῖν τὸν ἀνδροφόνον.

137. 25. post *conijceret*. Vide supra 12. 17. in fine.

261. 9. post *efferri*. Achilles Tat. lib. 7. Τῷ Σωσράτῳ νίκτωρ ὁ θεὸς ἐπιστᾶσα, &c.

310. 13. post *timor*. notetur & vis vocis φερόμεθα. Petebant Italiam, ferebantur autem quò ventus voluit. Seruius ad Æneid. 3. *Quisquis nauigat, licet mente destinet locum, quò tamen feratur, incertus est*.

306. 10. post *hiemandum*. Achilles Tatius 8. Διεγνώκαμεν, ἐν τῇ Τύρῳ παραχειμάσαντες, ἐπανελθεῖν εἰς τὸ Βυζάντιον.

226. 10. post *conciliaret*. Idem ad Æneid. 11. *Secundum quem ritum Æneas inducitur ante operam dare sacrificiis, & SIC ad sociorum &c. sepulturam reuerti.* Apul. 9. *Atque ibi venditoribus tradita merce, dorsum meum insidens SIC redire.*

76. 3. post ἄφωνος. Virgil. 9.
Molle pecus, mutumque metu. ---

250. 3. post *omnes*. Iterum de Eodem lib. 9. ---*Animos tollit dictis, atque increpat vltro.*

236. 3. post ὠδιομένοις. Vide & Ephes. 4. 28.

180. 14. repone sic. Id est, vt Genes. 2. ποιλῶ ζωῆς: vel, vt Apocal. &c.

142. 27. post *virorum*. Et 9. *At vos lecti*. Seruius. *Virtute lecti.*

7. 14. Com. 5. ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν.]
Tam varij linguis, habitu quam vestis.

153. 24. post Parallellis. Gloss. ἐσπάσατο ξίφος: *Strinxit ensem.*

261. 24. post locum Samuelis. Longus 3. Μηδὲν πῶν μηδὲ φαγῶν, ἀλλὰ τὴν χιλίω κατέδαμε.

INDEX GRÆCVS.

INDEX LATINVS.

PHRASES, ET LOQVENDI FORMVLÆ.

PHRASES ET LOQVENDI FORMVLÆ APVD Latinos.

Aliquē se putare. 41.

ERRATA SIC CORRIGE.

PAg. 4. lin. 10. lege Hesychius.
26. 16. καθῆλεν. ibid. 17. *penitus.*
28. 26. ἐχόντων.
31. 2. *comperta.*
48. 16. Eunapium.
159. 15. in Orat. pro Domo sua.
171. 18. διαδήμα.
214. 14. In quibus.
263. 11. *pistori.*
295. 7. κόσμιον.
335. 5. *accurrit.*

